

23

4883 / 5874

ELEMENTE

DE

PEDAGOGIA SI METODOLOGIA

TEORETICĂ ȘI PRACTICĂ

PENTRU USUL

INSTITUTORILOR SI INVETATORILOR PRIMARI, PENTRU ELEVII SI ELEVELE
SCHOOLOR NORMALE SI PENTRU TOTI
CATI SUNT CHIAMATI A CONDUCE EDUCATIUNEA JUNIMEI

DE

I. P. ELIADE

Revisore scolar.

*Op aprobat și premiat de onorabilul Minister al Instrucțiunii
publice.*

EDIȚIUNEA A TREIA.

EX LIBRIS
ONISFOR CHIBU
CLUJ-SIBIU

PLOESCI.

TYPOGRAPHIA IOAN G. COSTESCU

Strada S-ții Voivođi Nr. 144.

1874.

MINISTERUL INSTRUCCIUNII PUBLICE ȘI AL CULTELOR

Domnului I. P. Eliade, revisore scolar,

Manuscriptul de Pedagogiă elaborat de Domnia-vóstră, dându-se în examinarea unei comisiunii ad-hoc și găsiindu-se bun, Ministerul auđind și pre Consiliul permaninte de instrucțiune, vă face cunoscut, că a și luat dispozițiunii a-l imprima cu fondurile Statului, într'un număr de una miiă (No. 1000) exemplare, etc., etc.

Ministru, D. GUSTI.

Bucuresci, 22 August, 1867, No. 8404.

D-lui I. P. Eliade, revisore scolar,

Sub-semnatul, auđind pre Consiliul permaninte al Instrucțiunii, are onóre a vă face cunoscut că manuscriptul D-vóstră „Elemente de Pedagogiă și Metodologiă” s'a înapoiat imprimeriei Statului pentru a-l tipări în o miiă No. 1000 exemplare. Am încuviințat prețul fixat de lei noui cinci exemplarul și am invitat pre directorul imprimeriei Statului a popri pentru acoperirea cheltuielilor, numărul necesar din o miiă exemplare, iar cele-alte exemplare le veți desface în profitul D-vóstră.

Tot-d'o-dată am dat ordine a vi se libera un mandat de 50 galbeni ca încuragiare pentru munca și inteligența cu care ați lucrat acéstă carte, etc., etc.

Ministru, D. GUSTI.

1868, Martiü 12, No. 2862.

DEDICATA
CORPULUI DIDACTIC ROMAN
CA
UN OMAGIU DE DEVOTAMENT.

Herman
Iuga Victoria
Olga Ionescu
Vintilescu Steliana
Taburici Elena
Ionescu Anastasia
Iocandis Eliza
Duceanu
Constantinescu
Ionescu Victoria

P R E F A Ț A

LA PRIMA EDITIONE.

Lipsa ce există în limba noastră de un op metodic și practic, care să precizeze principiile fundamentale ale unei bune și reale educațiuni, și care să arête metodele cele mai nemerite la propagarea cunoscințelor scolare, m'a dată curagiul a face us de experiența dobândită într'un timp îndelungat, ca institutore, ca director de pensionat și ca revisore scolar; și, condus de preceptele și opiniunile mai multor scriitori germani și franceși, ómenî distinși în această sciință, a compune acest op și a'l da la lumină.

N'am pretențiunea a fi scris o operă originală, séu de a fi formulat un cod complet de educațiune și instrucțiune; silințele mele au avut numai de scop a aduna principiile cele mai proprii la educațiunea și instrucțiunea junimeî române, a le coordina într'un op, și a conduce ast-fel pre părinți și învățatori la împlinirea consciințioasă a dificilei însă mult importanteî lor misiuni.

Acéstă scriere însă, fiind destinată a servi tutor claselor societății, m'am cređut dator a o scrie într'o limbă populară, într'un stil usitat, ca să pótă ast-fel fîă-care părinte, fîă-care Român de ori-ce tréptă socială, a o înțelege și a profita de preceptele salutare prescrise într'ênsa, relativ la educațiunea junimeî.

Este de prisos, cred, a face aci o expunere de diversele materii tractate într'ênsa; fiă-care onorabil lector pôte vedea înainte, planul după care am urmat, și silința ce am depus, de a îndeplini exigențele unei bune Pedagogii și Metodologii. Importanța însă și dificultatea subiectului pe care m'am încercat a'l tracta, 'mă dă dreptul, deca nu voi fi reușit în totul, a compta pe indulgența domnilor lectori, a'î ruga ca, prin o critică serioasă, însă tot-d'o-dată ecitabilă și bine-voitoare, să'mă facă justele D-lor observațiuni, și în fine a le oferi asigurarea, că voi ști a profita de dênsele, urmărind nobila țintă ce 'mă am propus : Educațiunea și Instrucțiunea junimii.

AUTORUL.

P R E F A Ț A

LA A 3-a EDIȚIUNE.

Educațiunea și instrucțiunea sunt incontestabil, aspirațiunile cele mai supreme ale seculului prezente, ambițiunea cea mai legitimă a omenilor de bun simț. — Sacrificiile de tot felul, ce se fac pentru aceste Divinități mântuitoare, precauțiunile sincere ce se iaă, pentru a se redica pe baze sicure Altarul lor, constată acésta pe deplin.

Una din aceste tendințe a provocat și elaborarea opului meu „Elemente de Pedagogia și Metodologia,” destinat a facilita părinților și învățătorilor, dificila misiune de educatori și instructori ai junelor lăstare, ce Provedința și Societatea le aă conșiat. Acésta operă a apărut pêne acum în două mii exemplare, și acești Mentori ai junimeț, geloși a nu neglije nimic, din cea-ce pôte fi folositor marei lor misiuni, doritori a vedea tot, a auđi tot, spre a culege apoi și a 'și apropria ceea ce 'i ar putea conduce, cu mai multă siguranță, către marele scop ce urmăresc, constatară și cu acésta ocaziune devotamentul lor sincer pentru Educațiune și Instrucțiune, făcând a se desface într'un timp destul de scurt ambele edițiuni, și a'i mai veni o sumă de comande, fără a le putea satisface.

Buna-voința dér cu care s'a primit opul în cestiune, și dorința de a nu lăsa nici o cerere nesatisfăcută m'a determinat a'l edita pentru a treia óră, însé după ce mai întéu l'am

supus la o corectură radicală, introducând într'ênsul îmbunătățirile reclamate de știință și experiență.

Opera presentă, cuprinde 3 părți :

I. Pedagogia séu cursul educativ ;

II. Invățătorul și școla ;

III. Metodologia séu Didactica.

După primirea excepțională ce s'a făcut primelor edițiuni, nu'mi voiă mai permite a face o recomandațiune specială pentru acêsta. D-nii părinți cari sunt pëtrunși de marea dëtorie ce le impune titlul de părinte, D-nii invățători cari au vocațiune pentru misiunea D-lor și nu voesc a'și îndeplini în-sărcinarea numai de dëtorie, vor apreția importanța acesteșcrieri, șiși vor apropria consiliile salutare coprinse într'ênsa, ca nisce precepte consacrate nu de mine, ci de pedagogii cei mai acreditați ai Germaniei, Franciei și României.

I. P. ELIADE.

INTRODUȚIUNE.

CATRA INVETIATORII PRIMARI.

Aveți o frumoasă și sublimă misiune, voi cari sunteți chiămați a supraveghia și a conduce primii pași ai junimii. Viața voastră o petreceți în mijlocul vioilor și veselilor copii; în fiia-care și vedeți realizându-se speranțele ce puneți pe aceste mici ființe, și în fine, după ce veți împliniți consciințios datoria, după ce reușiți a le cultiva spiritul și ânima, după ce semânța ce depuneți în acest pământ roditor, produc flori și fructe, voi veți puteți recompensa cu această ideeă consolantă :

„Acésta este opera mea; acésta este productul muncéi mele, a preocupățiunilor mele, a devotamentului meu, a paciinței mele.“

Voi sunteți învêțătorii poporului! Voi sunteți cei aleși a educa și a instrui acest popor, acésta generațiune născândă, în care zace forța societății și prosperitatea națiunii întregi! Puteți dér dori alt rol mai nobil, altă misiune mai sublimă, de cât acésta la care vocațiunea voastră v'a chiămat?

Sciù pré bine, stimăți confrăți, că pozițiunea voastră în societate n'are nimic de invidiat. Un fórte mic numér de spirite alese înțeleg și recunosc devotamentul vostru, pentru interesul cel mai puțin al umanității, pentru educațiunea și instrucțiunea poporului. V'ați putea prin urmare descurgia, ați putea da mai puțină importanță misiunii vóstre, seú pôte, a ve și desgusta. Permiteți-mi

dér a vè adresa câte-va cuvinte și a vè aminti importanța și demnitatea ministerului vostru :

Fiă-care om este primitor de educațiune; fiă-care om are dreptul la educațiune, cum are dreptul și la vieță. Nimeni, nici ca individ, nici ca membru unui corp social, nu 'și pòte îndeplini, într'un mod cuviincios dètoriile, decât nu 'și va desvolta mai înteiù facultățile și decât nu va dobândi diverse cunoscințe. Fără educațiune și fără instrucțiune, omul este incapabil a înțelege destinațiunea sa și raporturile ce urméză a avea către cele-alte creaturi. A neglige dér educațiunea junimiî este a degrada pe om în particular și societatea în general. Din contra, cu cât un stat se va sili a mări numărul cetățenilor învęțați, cu cât va depune mai mult zel la educațiunea și instrucțiunea lor, cu atât pòte fi mai sigur de prosperitatea sa.

Grațiã Provedinței, ideia de educațiune și instrucțiune generală a atins și orizontul României. Inaltul nostru guvern a recunoscut, că nu mai este de ajuns a avea cu mari spese, instituțiunii sciințifice în centrul țerei, ci că este indispensabil pentru prosperitatea și binele ei, a întinde instrucțiunea primară, instrucțiunea poporului, în tóte unghiurile țerei; și așa s'aú și creat scolii în tóte urbele, târgurile, și în mai multe sate ale ei, iar voi ați fost aleși a oficia pe altarele rėdicate educațiunii și instrucțiunii, acestor divinități bine-făcătore.

Ómenii de sciință și de bun simț sunt de acord a recunósce importanța unei funcțiuni, după binele ce ea este chiămată a face umanității, după cum ea, adecă, contribuesce, mai mult seú mai puțin, la fericirea și perfecțiunea genului uman. Vulgul însė judecă adesea cu totul alt-fel; pentru dènsul bine-făcètor este acela care, prin misiunea sa, este în stare a'i face serviciî evidente și imediate. Admirațiunea mulțimiî se fixéză în genere asupra aceluia, care completezá, care termină un edificiu; ea se arėtá ingrată, seú cel puțin nepăsătore către acela care a preparat materia, care a pus baza : ca cum acéstă operațiune d'ânteiù n'ar avea adesea mai mare

merit și mai mult drept la succesul obținut în urmă, ca aceia care i-a succedat!

Spre a putea însă cine-va apreția fără părtinire, importanța unei funcțiuni óre-care, ar trebui să se întrebe mai întâi, în ce stare s'ar fi găsit societatea, decă nimeni n'ar fi voit a se devota pentru acea profesiune, seú decă ea ar fi fost exercitată de persóne cari, seú din caracterul lor, seú din nesciuță și incapacitate, n'ar fi fost apti a o indeplini cu succes? Ar fi fost óre posibil, în cazul acesta, a se introduce prosperitatea în Țeră, fericirea în familiă, încrederea și onestitatea în relațiunile sociale? Unde ar fi ajuns bunurile cele mai sacre ale omului: Veritatea, justiția, bunele moravuri, etc.? Răspunsul acestor întrebări va demonstra valórea funcțiunii seú profesiunii în cestiune, adesea fórte puțin considerată în ochii vulgului; și acest răspuns relativ la profesiunea de care ne ocupăm aci, va fi fórte mulțămitor pentru ministrii seú. — Fia-vă dér acésta o dulce recompensă pentru devotamentul vostru, și nu vă mai plângeți în contra nobilului mandat, ce Societatea v'a confiat.

Intră în atribuțiunile învățătorului de a se ocupa cu mici creaturi, care nu jócă încă un rol în lume, și acésta este prima cauză pentru care profesiunea sea nu póte părea destul de importantă. Tot ce se face în sfera copiilor, se pare ómenilor mari, de o importanță asia de mică, de un interes asia de neinsemnat, în cât nu este de mirare, decă acestia nu pot recunósce și apreția, după adevérata sea valóre, meritele aceluia care se devotéză pentru instrucțiunea acestor mici ființe.

Adesea se confiază, îngrijirii învățătorului, copii simpli, ca să nu dic idioti; ei învătă cu mari anevoiețe lucruri, pe cari părinții lor, mai puțin norociți, n'aú avut ocasiunea a le aúdi, seú și decă le aú aúdit, le aú uitat de mult. Acești părinți nesocotesc cunoscințele ce învătă copii lor, prin urmare și pe învățătorii cari îi inițiază în aceste cunoscințe.

Decă vom adăoga, pe lângă acestea, și ideile mărginite ale unor persóne asupra învățământului; prejudiciul lor relativ la avanta-

giele instrucțiunii; situațiunea precară și starea tristă în care se găesc mai multe din scólele nóstre primare; vanitatea și mândria unor persóne chiámate a exercita funcțiunea de învățător, vom avea un tabló exact de cauzele principale, cari luptă în defavórea corpului profesoral întreg.

Acest tabló, drept vorbind, n'are nimic de invidiat; însă n'avem de cât a întórce fóia, spre a'í opune altul, ale căruia colorí sunt mult mai frumoase.

Tocmai asupra acestor mici ființe, încredințate îngrijirii învățătorului, zace speranța viitorului. De la învățători depinde în genere binele seú răul, ce copii vor face o dată în societate; învățătorul este acela care, prin direcțiunea ce va sci a da primilor lor pași, le va însemna fiitórea carieră.

Importanța funcțiunii învățătorului dér, numai aceia o pot nega, cari uită că fundamentul este partea cea mai principală a ver-cărui edificíu; cari nu sciú că o basă solidă este singura garanțiă a adevératului progres.

Educațiunea, de și se pronunță cu ușurință de un mare număr de persóne, nu este însă o vorbă vagă și fără sens; ea este bunul cel mai prețios al umanității. Invățătorul are un frumos rol aci. El nu vine a restaura un edificíu care din nesoliditatea fundamentelor amenință a se surpa; nu, el pune singur basa, edifică de jos în sus, și acésta i asigură durata operei séle. El cultivă, în tótă puterea cuvéntului un pământ roditor, un pământ care s'ar fi neglijat, póte, de tótă lumea, decă el nu s'ar ocupa de densusul. Mi-siunea sea prin urmare este a cultiva germenile binelui și al frumosului ce Creatorul a depus în ânimele copiilor. El este, ca să dic-ășia, părintele elevilor seí; el este pentru ei, acea ce chiar părinții lor nu pot fi pentru densusii. Invățătorul singur 'í invěță acea ce le este necesar pentru fiitórea lor carieră; și cu tóte că el se mărginesce a începe acea ce timpul urméză a termina, cu tóte acestea, dic, el le asigură fiitorul lor succes.

Diverse circumstanțe neprevăđute însă, pot nimici speranțele

invățătorului, puse pre cutare seú cutare elev. Se pôte întempla ca un copil, care s'a bucurat de o bună educațiune, să se abată din regulile ei, să devină rău. Cu tóte acestea, decă basa educațiunii sele va fi solidă, mai curênd seú mai târđiú, el va fi în stare a se orienta și a reveni din rătăcirea sa. Lupta între bunele și relele sentimente se pôte înturna, pentru un moment, în avantajul celor din urmă, însă nici o dată ea nu va putea desrăděcina de tot pe cele bune. Dér chiar în cas contrariú, bunul invățător nu trebuie a se descuragia pentru câte-va excepțiuni cari 'i ar încela speranțele : ele nu sunt nici destul de numerose, nici destul de puternice spre a modifica ideia ce trebuiesce să'și facă cine-va de importanța educațiunii și instrucțiunii.

Să privim pe agricultor ; grindina a prăpădit holdele sele ; întârđia-va el pentru acésta a face nouă semănături ? Nici de cum, ci, în speranță, că în anul venitor va reeși mai bine, reapucă cu încredere și ardóre lucrările sele.

Trebue dér ca și invățătorul, precum și tot omul, care ia parte activă la acéstă mare lucrare a educațiunii, să privescă, din acest punct de vedere, misiunea sa. Prin urmare să depărteze de la sine or-ce reflecțiuni vane și interesate, cari slăbesc amorul și devotamentul pentru acéstă nobilă profesiune ; căci tocmăi acest amor, acest devotament produce curagiul, puterea și activitatea, atât de necesare invățătorului, spre a lupta cu succes în contra obstacolelor din întru și din afară, ce tot-d'auna va întâmpina în exercițiul funcțiunii sele.

= 180/802309 =

CURS PRACTIC
DE
PEDAGOGIA SI METODOLOGIA.

~~~~~
CARTEA I
PEDAGOGIA SÉU CURSUL EDUCATIV.

P A R T E A I

DEFINIȚIUNEA ȘI PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE EDUCAȚIUNII.

CAPITOLUL I

PUNCTUL DE PLECARE ȘI NECESITATEA EDUCAȚIUNII.

I § I. — *Etimologia.* — *Definițiunea.* — *Scopul.*

Vorba *educațiune* este formată din două vorbe latine : *e*, — a-fară de — și *ducere*, — a conduce. De aci, *educere*, *educare*, adică a conduce, din întuneric la lumină, din ignoranță la știință, din nimic la existență.

Educațiunea *dér*, în propriul său înțeles, este acțiunea creșterii unui copil, și dezvoltării facultăților sale *fisice*, *intelectuale* și *morale*.

Ea are prin urmare de scop a aduce pe copil în stare să și pótă implini o dată bine dătoriile sale și a face dintr'ensul acela ce trebuie să fiă, adică : om sănătos, moral, raționabil și bun cetățén.

§ II. — *Punctul de plecare al educațiunii*

Maî mulți părinți sunt de opiniune că copilul nu este primitor de educațiune, de cât din momentul când inteligența sa va fi dobândit destul tact, destulă rațiune, spre a putea prețui valórea faptelor sele, și prin urmare binele seú reul ce trebuie să resulte din ele. Asemeni părinți nu cunosc, de cât doué medii de a influența asupra copilului : pedépsa pentru greșeli, și recompensa pentru bunele fapte. Ei însă influențéază ast-fel numai asupra instinctului și nici de cum asupra inteligenței; iar rezultatul, din punctul de vedere moral, este de o nulitate absolută.

Acéstă opiniune este combătută de toți pedagogii distinși. Toți au admis că omul, de la nascerea sea încă, este dispus a se supune la influența ce urméză a'l pregăti pentru fiitórea sea destinațiune. Dér fiind că aceste destinațiuni sunt de o varietate infinită, în cât este curat imposibil a se determina, într'un mod absolut, influența ce trebuie să se exercite asupra copiilor, spre a'î conduce spre cutare seú cutare direcțiune, de acea se socotesce de ajuns, a se pune la dispozițiunea părinților numai armele generale, cu cari să póta combate și înlătura relele ce s'ar pune în calea lor.

§ III. — *Cine are datoria a cresce, a educa pe copii?*

Să urmăim calea naturală; ea nu ne supune născându-ne, nici la îngrijirile pedagogului, nici la veghiările filosofului; ea ne îndintéză din contra, amorului unei june și tandre mame și ne dotéză cu tot ce este maî frumos și maî sublim, pe pământ și în natură : cu sênul unei mame pentru repausul nostru; cu dulcea ei căutare pentru liniștea noastră, și cu amorul seú pentru instruirea noastră.

Așia dér mama, cu deosebire, are dreptul și datoria de a începe educațiunea copilului și a'î însemna calea ce trebuie să urmeze. Ânima sea 'î va fi o căléusă sigură, și amorul seú va tempera severitatea unor aspre lecțiuni. Privirea, surisul și vocea ei vor fi rađe care pētrund inteligența copilului, cari 'î desvóltă simțibilitatea, cari 'î luminéză consciința și fac a rodi în ânima sea semânța virtuții. Prin urmare, decât tóte mamele ar fi mame în adevératul înțeles al vorbei; decât tóte mamele și ar putea îndeplini cu succes obligațiunile ce sunt strâns legate de acest frumos titlu, cestiunea de la începutul acestui paragraf ar fi rezolvată.

Aceste cazuri însă sunt foarte rare. Câte mame, din contra, nu poartă de cât numele de mamă, umbra vană a marelor misiuni? Câte femei nu intră orbesce în sacrele legături ale căsătoriei, fără a-și cunoaște datoriile, fără a avea cea mai mică idee de obligațiunile ce contractează? Crescute în ignoranță, de părinți fără educațiune, fără instrucțiune, cum ar putea transmite copiilor lor ceea ce ele n'au putut primi de la părinți? Da, lumea este plină de asemenea mame nenorocite și de altele, cari, sub diferite pretexte, se declară incapabile de a crește, de a educa pe copiii lor! De aceea și familiile sunt adesea silită să chiamo în ajutorul lor pe ministrii științei. Nu poate însă fiă-cine să alerge la aceste ajutoare; mediile pecuniare nu permit tuturor părinților de a ține pe lângă copiii lor un guvernor. Ast-fel, cei mai mulți dintre copiii rămân fără această primă educațiune, și prin urmare abandonați în propriile lor instincte naturale, până ce vin în vârstă de a putea frecventa școlile publice. Acestea, prin urmare, fiind singurile medii de educațiune pentru marea majoritate a națiunii, au sacra datoriă să veni în ajutorul tuturor familiilor cari alerg la dăsenle; și prin Ministrii lor, să împărți copiii o educațiune și o instrucțiune cuviincioasă, solidă și potrivită cu viitorul lor condițiune socială.

§ IV. — Necesitatea educațiunii.

Să fiă ore educațiunea necesară omului? — Întrebați pe grădinar, ce ar deveni *mărul* său *părul sêlbat*, abandonat propriei sêle naturi, și nesupus la nici o cultură? — Dacă horticultorul nu s'ar grăbi să dirige creșterea sa puternică; dacă cosorul și ferestrêul nu 'și ar îndeplini misiunea lor, acest măr său păr, desvoltându'și peste măsură vegetațiunea, ar deveni un arbore tare și mare; ar umbri în lat și în lung pământul; dăr n'ar produce fructe, sêu și dacă ar produce, ele n'ar putea fi de nici un folos stăpânului său.

Într'un asemenea raport se găsește și educațiunea omului. Dacă educatorul nu s'ar sili să combată relele dispozițiuni ale copilului cultivând pe cele bune; dacă școla și familia nu 'și ar îndeplini consciincios misiunea, în această importantă lucrare, copilul inclinând către relele sêle dispozițiuni, va putea deveni un om, va putea vegeta în lume, dăr de sigur nu va putea deveni folositor societății.

Omul dăr este dator, pe de o parte, să se formeze prin educațiune pentru trebuințele societății, spre a'și putea îndeplini o dată bine

rolul la care Provedința 'l va chiăma ; iar pe de alta, educațiunea 'i este necesariă, spre a desvolta facultățile se-le fisice, intelectuale și morale și a le aduce la cel mai înalt grad de perfecțiune, de care sunt accesibile.

Istoria ne dă probele cele mai palpabile despre influința salutară a Educațiunei; n'avem însă nevoe a alerga la densa, căci este destul a arunca ochii asupra celor ce se petrec în natură, spre a ne forma cea mai fermă convicțiune despre necesitatea ei. Natura ne arătă diferența nemăginită, ce cultura pune între două pământuri alt-fel destul de asemenate. Unul, fiind-că este abandonat, rămâne brut și selbatec, și se ample de spinii și mărăcini; cel-alt, fiind-că s'a cultivat, produce semințe și fructe, se împodobesce cu o plăcută varietate de flori, intrunesce, într'un mic spațiu, tot ce pôte fi mai frumos, mai rar și mai delicios în natură, și devine ast-fel, prin îngrijirea Domnului seű, un buchet măreț de tôte frumusețile anotimpilor și diverselor regiuni. — Ast-fel se întemplă și cu spiritul nostru : el ne recompensază cu prisos pentru silințele ce ne dăm de a'l cultiva. Educațiunea prin urmare este un fond real, pe care fiă-care om, ce ține la chiămarea și destinațiunea sa, este dator a-l capitalisa.

Deosebit de acésta, și statistica ne dovedesce, că în tôte locurile unde educațiunea este în decadință, crimele și vițiurile se înmulțesc, și din contra acolo, unde se cultivă cu serioșitate, casurile criminale sunt în pré mic număr. Date positive și autentice vin a confirma, că ignoranța este viciul, este crima; iar educațiunea este paraviciul, este paracrima, este singurul međiu în fine, care ne apără de aceste *rele înjositoare*. Resultă dér și de aci, că *educațiunea este indispensabilă omului ca și aerul, ca și lumina*.

CAPITOLUL II

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE EDUCAȚIUNII.

§ I. — *La educațiunea copilului trebuie să se observe legile ce urmază natura în desvoltarea fizică și intelectuală a omului.*

Educațiunea considerată ca sciință, nu trebuie să aibă alt rol, de cât să execute planurile naturei : ea urmază să fie pe lângă a-

césta mare artistă, acea ce este un lucrător abil pentru un mare artist, pentru un sculptor de geniū, spre exemplu. Nu trebuie prin urmare să ne silim a inventa legi nouă, adecă o nouă natură; nu trebuie să silim juna plantă la o maturitate pré timpuriă, séu, spre a ne bucura mai curénd de flórea sa, să-î forțăm deschiderea bobocului înainte de timp. Un medic experimentat, când reușese a vindeca o maladiă periculósă, nu atribue acésta artei séle, ci naturei; ast-fel și la educațiune, nu trebuie să perdem din vedere, că numai natura póte desvolta facultățile; sciința se mărginesce a indica međiile, cari provócă și inlesnesc acésta desvoltare. Așia dér rolul educațiunii trebuie să se mărginescă în a susține, a urma și a ajuta natura în acțiunea sa. — Voi dér, cari sunteți însărcinați cu acésta nobilă misiune, luați séma la indicațiunile naturei și la calitățile individuale ale copiilor ce vi s'au confiat; nu admiteți nici o dată reguli absolute; studiați, analizați și apreciați individualitatea lor; căutați acea ce se póte face dintr'ensii, acea ce ei sunt chiămați a deveni, și apoi, ținénd compt de dispozițiunile lor naturale, așezați-î în sfera ce le convine, în condițiunile ce-î favoriséză mai mult, spre a putea atinge ast-fel scopul vostru și chiámarea lor.

§ II. — *Să nu se dea copilului o educațiune exclusivă.*

Spre a'și îndeplini cine-va bine datoria ce-î impune titlul séu de părinte séu de învățator, trebuie să se siliască a desvolta în copil toți germenii ce Creatorul a depus în ánima sa, și a pune în activitate tóte puterile și facultățile séle. În loc de a se ocupa exclusiv cu fisicul copiilor lor, d'a le exercita memoria, séu spiritul, imaginațiunea séu voința, părinții și învățătorii înțelepți și luminați le vor forma simultaneu corpul și spiritul. Ei vor evita cu cea mai mare îngrijire tot ce le póte provoca o dorință pré vie, *de a dobândi, a avea, séu a poseda*; tot ce le póte inspira un gust prea pronunțat pentru jocuri, petreceri și plăceri; tot ce le póte favorisa tendința la dominațiune, la mândriă, etc. Cu un cuvânt, educatorii, cari înțeleg și voesc sincer norocirea elevilor lor, aű datoria a fortifica și a dirige simultaneu, tóte facultățile fise, intelectuale și morale ale copilului, într'un mod, ca acțiunea combinată a acestor facultăți, să'l apropie, cât se va putea mai mult, de viitórea sa destinațiune, preparându-l tot-d'o-dată și pentru vieța socială, unde este chiămat a juca un rol. Căci decă vom examina pu-

țin natura omului, înclinațiunile sêle, viața sa, vom recunósce lesne, că el nu este creat, exclusiv pentru sine, ci și pentru societate. Fiecare om este membrul acestuî corp, căruia este dator a procura diferite servicii : și ca într'un concert musical, el trebuie să fie în stare a susține bine rolul sêu, spre a produce armonia perfectă.

§ III. — *Nimic nu este fără însemnătate în conduita copilului.*

O greșelă neînsemnată în aparență pôte deveni izvorul unuî viciuî grav și periculos. Dăcă d'ér iubiți pe copiii vostri, pe elevii vostri, nu închideți ochii nici chiar asupra greșelelor lor celor mai neînsemnate. Fiți pacienți către d'ensii, însă nu străuți tot-d'a-una abaterile lor. Imitați pe medic, care nu cedeză nici o dată la capriciile bolnavuluî, ci adesea întrebunțeză chiar medii neplăcute, spre a'î reda sănătatea. „Acela care astăzi fură un ou, mâne va fura un bou,“ d'ice un proverb popular ; și iți-v'ê d'ér a combate orî-ce viciuî, orî-ce eróre chiar de la început.

§ IV. — *Exemplele educatorilor, sunt pentru copii înv'etătura cea mai eficace.*

În genere copiii observă, cu o aruncătură de ochi, faptele și manierile părinților s'eu educatorilor lor, și apoi, judecându-le din punctul lor de vedere, se silesc a le imita. Vorbele, fie ele cât de elocințe, nu vor fi în stare a însuși copiilor virtutea și a'î depărta de viciuî ; exemplele singure vor face ac'asta. — Dăcă d'ér nu voiți ca s'emența cea rea, s'emența viciuluî și corupțiunii, să inco'tiască în ânima copiilor vostri ; dăcă nu voiți ca ac'astă plantă veninosă să albiască, fără vreme, periî capuluî vostru și să âmple de rușine și amărăciune bêtrânețea v'ostă, siliți-v'ê a'î incongiura cu ómeni virtuosi și morali ; aduceți-le exemple vii de efectele virtuții ; depărtați de la d'ensii tot ce'î pôte încuragia spre fapte vicióse, și fiți voi cei d'ânt'eiî oglinda, în care voiți să se reflecteze faptele lor f'itóre.

§ V. — *Să nu se pronunțe în fața copiilor, nici o vorbă contrariă adev'eruluî și onestității.*

Cea mai mică vorbă, care ne scapă din înt'emplare, strêbate p'ene

în fundul animei copiilor; decă este rea și nesocotită, ea provăcă în spiritul lor, mai curēnd, seū mai tērdiū nisce idei, cari le amenință viitorul; ea destēptă în ei senzațiuni și pasiuni cari, numai cu greū, pot fi în urmă combătute. Este dēr de o mare importanță, ca educatorul în opera sa să aibă în vedere, întâi de a inspira copiilor simțimente de o adevărată onóre, și a le infiltra iubirea de înțelepciune, virtute, dreptate și sinceritate; și al doilea, de a-i feri de o primă rēțacire, de o primă cădere. — Fiți prin urmare tot-d'a-una și, mai ales în fația copiilor, franci și sinceri, și nu vē permiteți nici o dată cea mai mică vorbă, care ar avea umbră măcar de minciună. Căci cum ați putea pretinde de la copilul vostru adevērul, și cum îi ați putea recomanda acēstă virtute, decă voi ēnșivē ați fi mincinoiși?

§ VI. — *Să nu se degradeze cine-va în fația copiilor, prin fapte seū vorbe necuviinciose și rēsbunătore.*

Păzindu-se cu religiozitate acēstă regulă, se vor sfărâma multe deprinderi fōrte comune, fōrte respândite, însă fōrte urēciose și cari reclamă tōtă atēțiunea părinților. Trebuie să se evite, dīcem, și aparința unei dorințe de rēsbunare; de aceea blamăm cu energiă pe educatorii aceia cari, când copilașul lor se lovesce de o bancă, seū de o masă, se cred dētōri, spre a împēca pe copil și spre a-i face să înceteze din plâns, a bate masa seū banca, causa cea mai nevinovată a rēului. În chipul acesta nu se pōte inspira copiilor de cât aplecare la violință, la rēsbunare și la cruđime, pe cari le vor și practica îndată ce vor ajunge în stare de a face să se simță greutatea mânilor lor. — Să se feriască dēr educatorii de a cădea în asemeni greșeli și de a permite copiilor, chiar în etatea lor cea mai fragedă, de a alerga la rēsbunare, seū de a rēdica mâna asupra lor, căci o asemenea tentativă, or și cum ar proveni, este primul atentat ce s'ar comite în contra respectului și amōrei ce ei le datorează.

§ VII. — *Să se feriască copiii de a auđi expresiuni necuviinciose, seū de a vedea gesturi contrarie modestiei.*

Difficultatea de a preveni la timp și tot-d'a-una o necuviință așia de gravă, ca cea sus citată, este fōrte mare; ivindu-se dēr un asemenea caz, ne vom grăbi a areta, curat și fără sfielă, opiniunea nōstră asupra vorbelor seū actelor ecivoce întēplate. — Nu cău-

tați dér a ascunde, a acoperi veninul lor, cu gând de a lua pe viitor măsuri, spre a apăra pe copiii în contra pernicioseï sale influințe; mai bine, și o repetăm acésta din convicțiune, spuneți curat copiilor, că asemenea expresiuni nu convin ómenilor onești și virtuoși; că prin urmare, este rușine a ținea cine-va un asemenea limbagiù, sèu a face asemenea gesturi. Iar decă circumstanțele nu v'ar permite a face acésta, atunci nu vè remâne alt, de cât a vè abține de a da orî-ce semn de aprobare și de a vè sili să dirigeți conversațiunea asupra unui subiect mai cuviincios.

§ VIII. — *Să nu se tolereze copiilor a pronunța ênșile vorbe necuviincioase, sèu a minți.*

Vorbele urite și necuviincioase trag dupè sine viciurile. Când dér audiți pe copiii vostri mințind, exprimându-se cu ușurință sèu repetând vorbe necuviincioase și glume urite, blamați-i și țineți-i de rèu chiar în momentul când comit necuviința. Spre a'i opri însă de a'și însuși asemenea rele deprinderi, trebuie să-i supraveghiați serios, să-i ocupați cuviincios și să-i sustrageți de contactul altor copii rèu crescuți. „Acela care este capabil a minți, a dis Fénélon, nu este demn a se prenumera între ómeni.“

§ IX. — *Să nu cedeze cine-va cu ușurință la capriciile copiilor.*

Nu permiteți nici o dată copilului să facă ceea ce vrea micul sèu cap, și nu-i tolerați, sub nici un pretext, să facă ceea ce o dată 'i ați interdis. Feriți-vè mai cu sémă a ceda la plânsul sèu, la țipelele séle, la îndărătnicia sa în fine. Inșă când s'ar afla bolnav, sèu ar avea vre un motiv real, grăbiți-vè a-i sterge lacrimele și a-l consola, spre a-i proba că durerile séle sunt și pentru voi adevèrate suferințe.

Nu trebuie să se dea copilului ceea ce el cere cu stăruință, și mai puțin încă, când voesce a dobèndi acésta cu plânsul. Este adevèrat că copilul trebuie să fiă liber de a face cunoscut părinților necesitățile séle, și că părinții trebuie să le execute cu tótă bunăvoința; însă alt ceva este a dice : mamă 'mî e fóme, și alt ceva, mamă dă-mî prăjituri.

§ X. — *Copilul trebuie tot-d'a-una încurajat și stimulat.*

Orologiul, când nu se întorce la timp, se opresce din mersul său și stă pe loc; copilul, decă se lasă în voea sa și nu se stimulează, se dă lenei și nu face nimic. Decă prin urmare voiți, ca copilul vostru să fiă exact și activ în împlinirea datoriilor sale, nu trebuie să-l abandonați proprielor sale inspirațiuni și aplecări; din contra sunteți datori a-l dirige cu înțelepciune, a-l face să simțā supra-veghiarea ce apasă asupra faptelor sēle celor mai neînsemnate, a-l înboldi când domolesce mersul său, și în fine a-l manține pe calea cea bună, când ar încerca să se abatā de pe dēnsa.

Emulațiunea ar fi fără îndoială nefolositoare, când ómenii ar voi, sēu ar putea să lucreze, îndemnați numai de amorul datoriei; însă, de óre ce miseriile omenesci sunt netāgāduite, datoria ocupā adesea un loc secundar în decisiunile și lucrările nóstre. — Decă dar simțul datoriei nu póte manține nici chiar pe adulți pe calea cea dréptā, ce putem aștepta de la dēnsul în educațiunea copiilor nostri? — Aprópe nimic! — Nimenea însă, nu s'a gândit pēne acum a nega influința salutariā a bunelor exemple; dér pe acestea cine le provócā, decā nu *Emulațiunea*? — Usați prin urmare de acest mediū disciplinar, și fiți siguri, că ostenelele vóstre se vor recompensa cu prisos.

PARTEA II

EDUCAȚIUNEA FISICĂ.

CAPITOLUL I

DESVOLTAREA TREPTATĂ A CORPULUI UMAN.

Educațiunea fizică are de scop de a face din copil, om sănētos și robust și de a-l apēra tot-d'o-datā, de tóte accidente care-l pot sluti.

Ingrijirea pentru educațiunea fizică a copilului, ar trebui să precédā nascerea sa.

Grădinarul, pentru semēnāturele sale, nu întrebuintēzā, de cât

semența cea mai sănătoasă, cea mai bună; economul care se ocupă cu crescerea vitelor, exclude din grajdurile și livezile sale, toate individele diforme și defectuoase; ar fi de dorit, ca și omul, conformându-se cu această regulă indicată de natură, să ia măsuri, ca legăturile nunței să nu mai uniască, de cât ființe aflate în cele mai favorabile condițiuni fizice. Fărte des în adevăr, calitățile, sau viciurile părinților se reproduc asupra copiilor; tot asemenea și defectele lor fizice, exercită asupra lor o acțiune fărte puternică.

Doctorul Roesch a observat în privința acesta, că nici un viciu nu influențiază așa de vătămător asupra descendenților, ca beția părinților. Copiii unor asemenea nenorociți, sunt slabi și reuțăcioși, când de o simțibilitate excesivă, când de o apatie absolută. — Nisce asemenea viciuri părintesci prin urmare, fac a degenera succesiv familia și comuna; a se demoralisa, și a dispărea adesea popóre întregi! Să veghiăm dér.

Ne vom mărgini la această observațiune. N'avem intențiunea de a regulamenta desvoltarea omului înaintea nasterii sële; de a examina influința ce exercită mama asupra copilului ei, mai înainte ca acesta să vedă lumina; de a analiza raporturile fizice statornice între părinți și copiii lor. Vom cerceta dér desvoltarea sa după nascere.

Primul nutriment al copilului, laptele, pornesce desvoltarea corpului sêu. Supus influinței aerului, plumonii sęi încep a funcționa. Stomachul sêu încă fărte strimt, se desvóltă. Sistemul circulator se modifică și se mărește; iar ficatul procede regulat la separațiunea sângelui și a veninului.

Muschiî moi, slabi și fără consistență pêne aci, încep de o dată cu crescerea, a dobândi energiă și elasticitate. Sistemul nervos, în întregul sêu, constituie deja o masă resistinte; nervii însă, luați separat, n'au încă de cât o consistență gelatinosă: de și fărte iritabili și fărte simțibili la impresiunile de tot felul, ei nu le conservă, de cât pré puțin timp.

Simțurile omului se desvóltă treptat: vederea și pipăitul se manifestéză mai înainte, însă fărte imperfect; căci copilul deschide ochii sęi îndată ce a respirat, dér nu vede încă; el primesce numai impresiunea bine-făcătoare a ăilei. Nesățios de lumină, copilul o caută îndată ce deschide ochii, iar somnul sêu cel mult 'l garantéză de o impresiune pré viă, care 'i ar vătéma acest organ încă slab și imperfect.

Simțul pipăitului se manifestéză asemenea, îndată după nascere.

Copiii simt temperatura, băile calde, fașea și ori-ce produce iritațiunii asupra corpului lor.

Copilul aude ânteiu pré puțin ; trebuie un mare sgomot spre a'l descepta din somn ; însă mai târziu, pe la a șesea septemână, acest organ devine mai perfect.

Gustul interdiază asemenea, și în cele d'ânteiu septemâni copilul înghite tot ce i se presintă, fiă dulce, fiă amar ; în a doua lună însă, el distinge deja alimentele cele bune : el primește bucuros lucrurile plăcute și dulci și respinge tot ce este amar seú neplăcut.

Și mirosul se exercită ânteiu într'un mod foarte imperfect, din cauză că în acea fragedă etate cavitățile nasale ale copilului sunt foarte puțin dezvoltate. Cu toate acestea se asigură, că mai târziu copilul recunoște, numai după miros, senul mamei sale, și nu se poate încela, nici în cel mai deplin întunec de a suga alt pept de cât acela al nutricei sale ordinare.

CAPITOLUL II

NECESITĂȚILE VIEȚEI ANIMALE.

§ I. — Aerul.

Omul în tot cursul vieții sale, are necesitate indispensabilă de aer. Fără acest element, el nu poate exista, precum nici peșcele nu poate trăi fără apă. Copilul primește singur din atmosferă acest prețios element. A respira este primul seú act spontan, prin care ia posesiune de lumea exterioră, întrebuițând ast-fel forțele seú fizice, spre a-și conserva viața. Acest aer însă trebuie să fiă curat ; de acea părinții și toți aceia cari sunt chiămați a priveghia sănătatea copiilor, au o datoriă imperioasă de a-i ține într'o cameră destul de spațioasă și a depărta dintr'ênsa, tot ce poate strica aerul.

Ecă în privința acésta câte-va reguli :

a. Copiii trebuie deprinși, cât mai curând, cu aerul liber. De acea, când timpul este frumos, trebuie să-î scótem afară din casă, să-î preâblăm prin curte, prin grădină seú pe câmp și când se vor face mai mari, să-î lăsăm în voia lor a se juca pe ierbă seú pe nisip. Îndată colórea feței lor, vioiciunea, veselia și sănătatea

lor vor proba, că omul, ca și plantele, prosperă și se fortifică mai bine în aer liber.

b. În toți timpii anului să se deschidă, de mai multe ori pe zi, ferestrele camerii lor, spre a se înprospăta aerul.

c. Copiii fiind sănătoși, să se lase chiar iérna a alerga puțin, prin curte, prin grădină seú pe câmp, a se juca cu néua și a se deprinde ast-fel cu schimbările temperaturéi și cu frigul; însă acésta să se facă cu multă prudentă și judecată, ferindu-se copiii de curențele de aer, și de tranșiuniile repeđi de la frig la căldură și vice-versa, căci nu toți sunt în stare a resista la asemenea încercări.

d. Sala clasei unde copiii, deveniți scolari, sunt obligați a ședeá câte cinci ore pe zi, trebuie să fiá spațiosă, luminósă și bine aerată. Să se depărteze din ocolul ei ori-ce lucru care ar putea strica aerul. Invěțătorul nu va permite a se usca rufe în aceste sale, seú alătura cu ele, și va stărui cu din adinsul ca scolarii să-și ștergă bine picioréle la intrarea lor în clasă. Pe lângă acestea el nu va primi în scólă nici un copil atins de verí o bółă lipiciósă, și va îngriji a se curăți în fiă-care zi bine localul.

§ II. — *Nutriméntul.*

Organele digestive ale copilului, sunt încă foarte slabe, de aceea trebuie să i se dea un nutriment ușor și foarte lesne de mistuit. Doctorul Ritter dice: „Substanțele nutritive, în primul period al vieței copilului, trebuie să fiá acelea, pe cari 'i le oferă, pe cari 'i le prescrie natura, adecă laptele mamei sale.“

Dupé ivirea dinților însă, copilul intră în periodul copilăriei propriú disă, și se face capabil a mistui un nutriment mai solid; atunci, dupé opiniunea doctorului Sovet, 'i se póte da bucate semilicide și compuse de legume bine ferte, de bulion și de puțină carne. Apa curată este bėutura sa cea mai bună.

Să nu credă cine-va, că copilul, cu cât va mânca mai multă carne și va bea mai mult vin, cu atât va deveni mai forte și mai sănėtos. Nu, din contra, máncarea multă și mai cu sémă carnea, pómele necópte, prăjiturile și dulcețurile, vor slăbi puterile stomachului seú și vor da nascere la multe maladii. Numai exercițiul și aerul curat, pot întări corpul seú, și numai regularitatea în mánca-re 'i póte fortifica stomachul. Acéstă regularitate însă nu se póte introduce de o dată, ci cu încetul. Așia pe la al șeptelea an se póte

regula mîncarea copilului de peste 4 la trei ori sîu mult patru, iînsă la ore hotărâte.

Pe la al patru-spre-decelea an, copilul-june trebuie să se supună regulilor comune tutor 6menilor; cu t6te acestea el va fi acum bine priveghiat spre a nu abusa de b6uturi spirt6se și de mîncări iritante, cari l'ar iîmpinge c6tre felurite excese.

Termin6m acest paragraf prin c6te-va considerațiuni pedagogice, recomand6ndu-le cu din-adinsul celor interesați.

Copiii s6 se deprind6 a nu m6nca de c6t m6ncări curate; a avea tot-d'a-una tac6mul lor bine sp6lat; a iîntelege c6 spre a mistui bine, nu trebuie s6 m6n6nce nici pr6 mult nici pr6 iute. S6 li se explice l6murit și prin exemple, pericolul iîn care s'ar afla, m6nc6nd ceva necunoscut s6u b6nd pe c6nd sunt iînferb6tați; s6 li se citeze adesea anecdote spre a le demonstra p6n6 la evidența, inconvenientele ce pot decurge din c6lcarea acestor reguli; iîn fine, s6 se deprind6 a m6nca și a bea ori ce li se pune iînainte de mai marii lor și care nu le ar contraria natura. D6mna Campan da din timp iîn timp pensionarelor s6le b6uturi amare și nepl6cute, spre a le deprinde ast-fel de a lua iîn timp de maladie medicamentele cu iînlesnire. Ac6st6 m6sur6 este f6rte prudente. C6ți copii nu se perd pe t6t6 6ioa, din caus6 c6 refus6 a lua medicamentele ce li se prescriu de medic, și devin ast-fel victima compleseței p6rintilor lor!

§ III. *Imbr6c6mintea.*

Copiii, mai cu s6ma c6nd sta6 iîn aer liber, trebuie s6 fi6 tot-d'a-una bine iîmbr6cați. Corpul lor delicat, cere imperios o temperatur6 moderat6; o 6at6 dar eșiți din așternut ei a6 necesitate de iîmbr6c6minte.

Hainele ce sunt destinate pentru prima etate a copilului, nu trebuie s6 fi6 nici pr6 c6ldurose, nici pr6 strimte. Moda nu trebuie luat6 iîn considerațiune aci. Sunt p6rinti, cari cred, c6 o iîmbr6c6minte și o iînc6lț6minte strimt6, pot fasona corpul copiilor lor. Acestia sunt f6rte iîncel6ți! S6 l6s6m naturei iîngrijirea de a ne forma corpul; ea lucr6z6 cu o perfect6 exactitate; iar noi s6 iîngrijim a avea respirațiunea liber6 și 6mbletul negenat. Cravata este o g6t6l6 f6rte nefolositoare pentru copii, mai cu s6m6 v6ra. C6ciula bl6nit6 prov6c6 mai multe b6le la cap. Ar fi prin urmare recomandat pentru copii, s6 6mble v6ra cu capul și picior6le g6le. D6c6 vrei, 6ice D. Sovet, ca copiii tei s6 fie frumoși, s6n6toși și forți, nu

suferi în giurul lor nici corsete, nici cordóne, nici îmbrăcăminte séu încălțăminte pré strimte, și observă, mai cu sémă nóptea, ca capul și gátul lor să fiă neacoperite și libere de orî-ce strimtorare. Ei n'au trebuintă a-și acoperi capul, de cât pe timp aspru, séu spre a se apéra de arșița sórelui. Destinați-le dér pentru véră pălării de paie, destul de comode și pentru iernă boneturi de postav, séu pălării de mătase. Deprindeți-i a avea tot-d'a-una hainele curate, și nu le tolerați a ámbla cu ele rupte; feriti-vé însă de a-i face să cređă, că hainele frumoșe le daú o superioritate asupra celor-alți copii mai réu îmbrăcați. Din nenorocire, în timpul de față se véd mulți copii îmbrăcați cu haine elegante, cari nu sunt nici de cum potrivite cu starea socială a părinților lor! Semnalăm acest réu, care contribue fórte mult la progresul sărăciei.

Rolul scólelor, în acéstă materiă, se mărginesce în a profita de tóte ocasiunile spre a face pe scolari să înțelegă, că ei, sunt datorii a avea mare îngrijire pentru vestmintele lor, și spre a le proba, atât prin teorii cât și prin exemple, că omul nu trebuie să fiă considerat după haina sa, căci adesea sub o haină urêtă și próstă bate o ánimă bună, nobilă și generósă.

Mai înainte de a termina, observăm încă, că în scólele de fete ar trebui să se dea învățământului de lucru de mână, o direcțiune mai conformă cu trebuintele vieței reale. Adesea s'au védut producendu-se aci tablouri minunate, lucruri de artă și lux; iar juna artistă, al căreia ac ingenios s'a distins așia de mult la aceste vanități, nu scie să facă, séu să cârpiască un ciorap, să croiască și să cósă o cămașă, séu o rochie.

§ IV. — *Somnul.*

Somnul este o necesitate indispensabilă lumii întregi și cu deosebire copiilor. Acestia, în prima lor etate, dorm de mai multe ori în cursul unei zile; mai târziu însă somnul nóptii le este de ajuns. În cât privesce timpul ce trebuie să dormă copiii, spre a se repausa de ajuns, D. Sovet dice: „Către al treilea an al etății copiilor, somnul lor trebuie să fiă două-spre-dece ore pe zi; el va diminua în urmă cu o oră mai la fiă-care an, și pe la al séptelea séu optulea an va deveni de opt péné la noué ore. În tóte epocele, copiii să se deprindă a se culca de vreme; la șapte ore séra péné la al treilea an și la opt ore péné la al șéselea séu al șeptelea an.

Este fórte bine a se culca copiii de vreme și a se scula de dimi-

netă; de acea ei nu trebuie duși la nici o serbare, la nici o serată, care ar putea provoca călcarea acestei reguli. Se va observa asemenea ca copiii să nu se culce imediat după mâncare, căci acesta le ar aduce un somn neliniscit.

Copilul culcându-se, trebuie să aibă tot-d'a-una mâinile sale afară din așternut: acesta pentru a depărta de la densul contractarea unor rele obiceiuri, ce pot deveni funeste pentru viitorul său. Spre a se justifica însă în fața lui această măsură, i se va spune, că mâinile, cari se aduc adesea în somn pe la gură, urmază să se țină curate, și acesta nu se poate, de cât avându-le tot-d'a-una afară din așternut.

Așternutul poate fi de pěr de cal, de lână curată, de paie, său de foi de porumb, însă nici o dată de pene, său de fulgi.

§ V. — *Exercițiul*

Higiena recomandă a se suplini la copilași, incapabili încă a se mișca singuri, această neputință a lor, purtându-i în brațe, preumblându-i în cărucioare, său supunându-i la diferite alte mișcări. Cu toate acestea părinții vor recomanda cele mai mari îngrijiri persónei însărcinate cu purtarea micului copil, căci ósele sale fiind foarte crude, se pot lesne strâmba său rupe. Este de prisos, credem, a adăoga că, decât ochiul matern nu va priveghia de aproape toate acestea, întemplerile neplăcute și chiar grave, nu se vor putea evita cu de-sevêșire.

Prima mișcare ce copilul încercă, este umbletul; cu toate acestea să ne ferim de a obosi prea tare micile sale picioare, foarte slabe încă. Niemeyer dice: „Mișcarea cea mai ordinară cea mai bine-făcătoare și care n'ar treb i neglijetă o singură di, este umbletul. Acesta, făcut în toate dijele mai cu semă pe câmpii și deluri și fără a se lua în considerațiune starea timpului și a drumului, exercită și întăresce corpul, desvoltând în copiii nostri și sentimentul frumusețelor naturei. Aceste preumblări și excursiuni însă trebuie să le facem cât se poate de variate, ca să gonim ast-fel urêtul, care se agață de ori-ce lucrare monotônă.“

Sunt părinți, cari se încântă vedând că copiii lor sunt foarte linisciți, și, cum dic ei cu óre-care mândrie, foarte intelpti. Acesti părinți nu știu, că mișcarea este salutară, necesară, neapêrată primei etăți a copilului; că sănătatea lui depinde de la densa; că un repaos absolut nu este natural, și că sub această linisce apa-

rentă zace ascuns un viciu necunoscut încă, dér care nu va întâr-zia a se manifesta.

Indată ce copilul a ajuns în stare să umble și să fugă, este bine să se scôță în tôte ȳilele la aer liber, și să i se permită a se juca diferite jocuri, cari cer ȳre-care mișcare. Înaintând însă în etate, el se va supune la gimnastica propriu ȳisă. Aci sub priveghierea unei persoane competente, va face treptat diferitele mișcări și evoluțiuni ce fortifică corpul; însă nu i se va permite nici o dată a abusa de micile séle forțe, și a face încercări pré îndrăsnețe, periculóse și tot-d'o-dată nefolositoare.

Adesea atât în familii, cât și în scóle copiii petrec orele lor libere, séu într'o lene absolută, séu în societăți stricate, séu în jocuri neplăcute. Décă aceste ore s'ar consacra gimnasticei, elevii ar fi de sigur mai multămiți, iar mlădiosul lor caracter ar profita forțe mult.

§ VI. — *Curătenia.*

Mijlocul cel mai sigur și mai eficace, de a-și menține cine-va pelea în stare de a putea funcționa regulat, este curătenia corpului și a hainelor. Nu este de ajuns ca un copil să-și spele adesea mânilé și obrazul; el trebuie încă să-și spele și corpul întreg, făcând din când în când băi.

Băile, cari pot fi la început căldicele, se vor face în fiă-care ȳi mai reci, căci experiența a dovedit că întrebuițarea apei reci devine atât de folositoare copilului, ca și mâncarea, ca și bęutura.

Cu tôte acestea, cu cât apa va fi mai rece, cu atâta durata băii trebuie să fiă mai scurtă. Se va băga însă de sémă ca aceste băi să se facă tot-d'a-una înaintea mâncării, séu cel puțin 4 ore după mâncare.

Ne am ocupat pêne aci de îngrijirea ce trebuie să se dea copiilor în casa părintéscă; în scóla învățătorii vor observa reguléle următoare :

1°. Tot copilul care se presintă în scóla, trebuie să fiă de o curătenie perfectă. Se vor trămite a casă, fără milă, toți aceia cari vor fi murdari pe obraz și pe mâni, séu cari nu vor avea perul lor bine pepténat.

2°. Elevii sunt datorii a păstra hainele și cărțile lor în bună stare. Acela care ar contraveni la acéstă datorie, séu cari ar mânji

lucrurile conscolarilor săi, se va supune la o pedepsă proporționată cu greutatea greșelii săle.

3°. Mobiliarul clasei și aspectul interior și exterior al scôlei să însușiască calitățile cerute spre a inspira scolarilor iubirea de curățenie. Căci decă din contra, scôla ar fi în desordine; decă clasa ar rămănea nemăturată; decă băncile ar fi fărămate seú pline de noroiú și praf; decă gémurile ar fi sparte seú înlocuite cu hârtiă; decă chărtele geografice, ar fi acoperite cu un strat de pulbere, etc., cum s'ar putea pretinde de la scolarî, ca ei să cređă serios acea ce le spunęți voi, învățătorii lor, relativ la importanța curățeniei?

4°. Ca să pôtă scolarii aprețui adevărata valóre a curățeniei, trebuie ca învățătorii lor să le pună înainte adesea exemple vii, trebuie ca ei singuri să fiă bine îmbrăcați și curați, căci alt-fel consiliile lor nu numai că n'ar fi ascultate, dér încă și meprisate.

5°. Se va permite scolarilor, de a-și îndeplini necesitățile lor naturale, la timp. În scôlele mixte se vor fixa alte locuri pentru băeți și altele pentru fete; cu tóte acestea nu li se va permite a sta mult timp afară. În fine se va priveghia ca și acolo să domniască ordinea și curățenia.

§ VII. — *Munca.*

Hergentrother, în excelentul seú op asupra educațiunii, se exprimă aprópe în acesti termeni: „*Tótă activitatea seriósă, care tinde la un scop óre-care, se numesce muncă.* O dată ce puterea copilului s'a desvoltat și fortificat, într'un timp óre-care prin exercițiuri, jocuri, etc., el trebuie să între atunci într'o activitate seriósă: chiar trebuințele vieței cere acésta. Care este însă epoca când copilul trebuie să abandoneze jocurile, spre a se apuca de lucru? Răspunsul este lesne: chiar în momentul când în urma jocurilor seú, a venit în stare de a putea executa o lucrare óre-care, cât de mică; el trebuie atunci obligat a o face, căci alt-fel ar deveni un leneș.“ Se înțelege că la început acésta muncă nu pôte fi seriósă, seú productivă; cu tóte acestea, când copilul a făcut ceva bine, și mai cu sémă când iubirea de lucru s'a manifestat la el fără impulsivitatea superiorilor săi, densusul trebuie încuragiat cel puțin prin câte-va cuvinte bine-voitóre.

Lucrul de mână devine adesea și o ocupațiune intelectuală; copilul, spre a inventa, a combina și a aplica acea ce el ar dori, cugetă, și ast-fel hrănesce activitatea spiritului seú.

Ocupațiunile cele mai cuviincioase pentru copii, sunt fără îndoială acelea, cari dau ocaziune la multă mișcare și cari nu cer nici mare dezvoltare de putere, nici prea mult timp, nici întrebuintare de instrumente. Este de prisos a mai adăoga, că sunt de preferat acelea cari se pot face în aer liber.

Fiind-că copilul trebuie să termine tot-d'a-una lucrul început, căci alt-fel s'ar favorisa distracțiunea, de aceea consiliăm pe conductorii copiilor să nu le permită nici o dată a începe o lucrare care ar trece peste puterile lor fizice, seú care ar reclama prea mult timp. Este bine să mērgă cine-va progresând de la facil la dificil, de la simplu la compus, în proporțiune cu dezvoltarea corpului și spiritului seú.

Pēne a nu fini acest paragraf, adăogăm că munca impusă cu rațiune junilor copii, este menită a-i apēra de multe cugetări funeste, cari adesea i ar putea conduce la viciuri fizice și morale și prin urmare la ruină. Ocupați dér timpul de prisos al elevilor vostri, însă siliți-vē tot-d'o-dată a li-l face plăcut : *să lucreze jucându-se și să se jōce lucrând.*

§ VIII. — *Jocul.*

Jocul, considerat din punctul de vedere al educațiunii, are o mult mai mare importanță, de cât i se atribue în general. Mulți părinți și chiar mulți învățatori nu dau nici o atențiune acestei petreceri a copiilor : ei nu cunosc influința salutariă ce ea pōte exersa asupra dezvoltării fizice, asupra sănēității copilului. Fiă-ne dér permis a consacra și acestui subiect câte-va rēnduri, spre a provoca astfel atențiunea celor în drept, asupra acestui punct important, făcēndu-i să-l aprecieze după adevērata sa valōre.

Noi înțelegem prin joc o ocupațiune liberă și voluntariă a copiilor, care are de scop o plăcută petrecere a timpului, și o nevino-vată recreațiune. Jocul este pentru copil un isvor abondent de plăcere și veselie. El se simte fericit când se jōcă ; ochii seú sunt plini de bucurie ; plăcerea ce gustă se reflectă pe fața sa ; în acest moment nu-i lipsesce nimic ; este în culmea dorințelor seú ; el se bucură pe deplin de existența sa. A-l lipsi de aceste jocuri, ar fi a-i răpi comōra cea mai precioasă ; ar fi a face dintr'ēnsul un misantrop ; ar fi a-i fura suvenirile copilăriei, cari adesea, în amărăciunile vieței viitoare, devin mângăerea sa cea mai dulce.

Cităm în această materie frumoșele vorbe ale lui Sailer : „Jocul

copiilor, sub o înțeleptă conducere, este fără contradicere adevăratul profesor al copilăriei; el ocupă postul său într'un mod admirabil, fără discordia și fără gelosia; el desvôltă spiritul și rațiunea copiilor, face să se nască în ei gustul frumosului și le inspiră sentimentul binelui. Acesta este un mijloc de a preveni urêtul; o ocaziune de a-î abate de la multa mâncare; în fine un remediū efficace în contra pasiunilor cari omôră corpul și spiritul. "

O dată dér ce am recunoscut că jocul presintă atâtea avantagie pentru copii în genere, trebuie să convenim asemenea că el este încă de un folos și mai mare pentru scolari. Acestia cu corpul lor fraget, cu inteligența lor puțin desvôltată, sunt siliți a șede cinci ore pe fie-care și pe băncile scôlei și a fixa tótă atențiunea lor asupra lecțiunilor ce li se propun. Negreșit această stăruință i obosesce, le răcesce ardórea la învățatură și-î desgustă de studiū. Spre a le reda elasticitatea inteligenței și a corpului, spre a le anima activitatea, a le deștepta atențiunea și a le nutri plăcerea pentru studiū, mijlocul cel mai sigur este a varia jocul cu studiul.

Copilul în jocurile séle se arétă așa cum este; el urméză după inspirațiunile séle naturale; el își dă pe față tótă ânima sa, tot sufletul său. Învățatorul găsește prin urmare aci ocaziunea cea mai favorabilă de a studia caracterul elevilor săi, după care apoi urméză a-și forma modul său de acțiune.

Ca să fiă însă jocul adevărat folositor, el nu trebuie privit ca o simplă petrecere de timp, ci ca un exercițiu propriū a desvolta corpul și prin urmare inteligența. Dirigeți dér cu maturitate jocurile copiilor vostri, și proscieți tóte câte n'aū nici un scop în perspectivă, séu cari ar putea compromite viitorul lor físic și moral. Nu le tolerați, sub nici un cuvânt, jocurile la noroc, precum cărțile, lotăriile, etc.; căci acestea degeneréză adesea în pasiuni, cari treptat pot conduce la escrocheria, la hoțiă. Dér și voi părinți și învățatori, cari sunteți însărcinați a dirige copilăria, feriti-vé de a-î expune ênși-vé la asemeni tentațiuni periculóse, de a-î încuragia ênși-vé prin exemplul vostru. Depărtați-vé dér copiii din adunările vóstre, mai cu sémă, când vă petreceți timpul cu jocul de cărți séu cu alte asemenea, cari pot avea o influință funestă asupra viitorului lor.

În fine, recomandăm o justă aprețiere a timpului, ce trebuie să se consacre jocului. Și aci, ca în tóte lucrurile, excesul este vătămător. Prea multă muncă obosesce spiritul, însă prea mult joc face pe copil móle, apatic și-î inspiră desgust și neplăcere pentru lucru.

CAPITOLUL III

DESVOLTAREA SIMȚURILOR.

§ I. — *Vederea.*

Precum desvoltarea membrelor corpului, asemenea și cea a simțurilor, reclamă neapărat totă îngrijirea, totă precauțiunea, totă atențiunea noastră. De la perfecțiunea simțurilor depinde imediat desvoltarea facultăților intelectuale. Spre a se putea opera transmisiunea senzațiunilor cu facilitate, cu certitudine, trebuie să îngrijim ca aginții acestei transmisiuni să se afe în cea mai bună stare posibilă.

Experiența a dovedit că, în epoca copilăriei, când facultățile intelectuale sunt încă în amorțire, simțurile sunt mai fine, mai agere și mai impresionabile; ele, ca nisece aginți de tot noui, depun o activitate extraordinară, iar acțiunea lor, pe care nimic n'o slăbesce, se arată mai dréptă și mai energică. Ast-fel și la populi selbateci séu necultivați, simțurile mirosului, auđului și vederii se găsesc ajunse la un grad extraordinarú de finețá și forță.

Fericit este omul care din copilăria sa încă, are simțurile bine organizate, bine desvoltate. În asemeni condițiunii el se va putea bucura pe deplin de existența sa.

Este dér de datoria părinților și educatorilor de a convinge pe copiii séu eleviilor lor de importanța și valoarea neprețuită a acestor daruri ale naturei; de a-í consilia să le conserve în bună stare, și să nu întreprindă nimic care ar putea slăbi séu vătâma ver-unul din aceste organe preciose.

Vederea este fără indoială simțul cel mai scump. Ca să corespundă însă cu destinațiunea sa omul trebuie, cu ajutorul ei, să pótá vedea și distinge curat obiectele ce i se presintă într'o distanță órecare. De acea fiá-care părinte este dator a face tot ce póte spre a întări vederea copilului séu. Va deprinde dér de timpuriú ochii séi cu impresiunea aerului; va familiarisa acest organ cu lumina díleii; i-l va face însă să repauseze din când în când procurându-í plăcutul aspect al grădinilor, câmpiilor și pădurilor. Pe de altá parte se va feri, de a-l expune la o lumină pré viá, ca acea a sórelui, séu la privirea unor obiecte pré strălucitóre; asemenea nu-í va

permite a scrie, a ceti și a împleti séra, séu într'un loc puțin luminos.

Spre a combate însă ușurința caracterului copiilor, care nu-î lasă a privi mult timp la un loc, séu la un obiect, și a exercita ast-fel și a fortifica puterile ochilor lor, este recomandabil a se provoca între dênșii, din când în când, un fel de concurs, stabilind recompense pentru acela care într'un spațiu mărginit va putea vedea cele mai multe mici obiecte, deosebind atât forma cât și culoarea lor.

Nu este însă destul ca ochiul să distingă numai formele și culorile, este neapărat ca el să scia a descoperi și frumosul; părinții dar și educatorii sunt datorii a deprinde treptat pe copiii și elevii lor, să distingă acea ce este adevărat frumos, de acea ce n'are nici un gust; a atrage, la fiă-care ocașiune, atențiunea lor asupra părților celor mai distinse ale unui obiect, semnalând tot-d'o-dată și părțile sale cele mai neînsemnătate; și în fine, trecând de la examenul parțial la cel general, a concorda părțile sale cu totul.

Finind, adăcgăm că, spre a desvolta gustul și mai mult și spre a face să se nască în copil sentimentul frumosului, trebuie să măcerem ca 'hainele sale să fiă tot-d'a-una în cea mai perfectă stare de ordine și curățeniă. Și aci însă, voind să fim ascultați, urméză să le servim noi înșii de model.

§ II. — *Auđul.*

Acest organ, care se află în legătură strinsă cu vorbirea, este tot atât de important, pentru desvoltarea facultăților intelectuale, ca și acela al vederii. Prin urmare, urechia, care este conductorul sunetului, trebuie ferită cu îngrijire de or-cé întâmplare, care ar putea-o face incapabilă de a funcționa. Ea se va ține într'o stare absolută de curățeniă; se va îngriji a nu intra nimic într'ênsa și a nu fi isbită de sunete prea violente. Auđul copilașului este în genere preste măsură fin și acéstă fineță trebuie nu numai întreținută, dar încă și perfecționată.

Se va deprinde dar copilul a auđi și a distinge bine sunetele; a judeca drept, despre armonia séu disonanța lor; a fixa obiectul care produce sunetul și locul de unde emană: decă adevărat vine de de parte séu de aprópe, de sus séu de jos, din drépta séu din stânga; a distinge în fine într'o amestecătură de sunete, o voce hotărâtă, séu nisce cuvinte pronunțate încet. Ast-fel acest simț se va per-

fecționa treptat, iar copilul, sub o conducere înțeleptă va ajunge a asculta cu plăcere numai sunetele acelea, cari produc o senzațiune plăcută asupra acestui organ prețios.

§ III. — Vorbirea.

Până în momentul când copilul începe a vorbi, grija părinților săi se va mărgini în priveghiarea organelor vorbirei, ca ele să rămână sănătoase și nevătămate. Îndată însă, ce copiii au început a vorbi, ei vor fi deprinși a pronunța bine și curat cuvintele ce rostesc.

Maî mulți dintr'ânșii găsesc o adevărată greutate de a pronunța bine unele sunete, precum te, re, se, venindu-le maî ușior a substitui pe de, le, șe, séu je, în locul lor; cu tóte acestea cu puțină energiă și stăruință din partea educatorilor, ei vor ajunge fără mare greutate a întrebuița bine și cuviincios organele lor, spre a se exprima cu precisiune.

Sunt iar alții, cari, maî cu sémă în scóle, se exprim cu o monotonă adevărat nesuferită; cari cântă când vorbesc; cari rostesc lecțiunile lor cu o iuțelă ce nu se póte califica; tóte acestea însă cu puțină stăruință din partea învățătorului, se pot lesne îndrepta.

Spre a-și însuși însă copilul un accent curat, o vorbire plăcută, el trebuie să audă tot-d'a-una vorbindu-se bine și corect. În scólă declamațiunea este un exercițiu eficace de a perfecționa organele vorbirei.

§ IV. — Pipăitul.

Și pipăitul are importanța sa, de și nu este în stare, ca vederea și audirea, a procura copilului o idee curată și precisă de obiectele ce-l încongióră. — Având însă, la orbiî din nascere, o probă netăgăduită despre gradul de perfecțiune la care póte ajunge pipăitul, trebuie să ne silim a-l perfecționa și la copiii noștri.

Écă după un autor maî competente ca noi în asemenea materiă, mijlócele proprii a desvolta acest simț :

„Se va pune în mâna copilului diverse obiecte necunoscute lui, spre a le putea privi și pipăi de tóte părțile.

Pe cât timp însă copilul, nu va putea umbla singur, el va fi dus ori unde va cere, și, decât se póte, i se va da în mână tóte obiectele ce va dori, spre a le putea vedea și atinge. Ast-fel el se fami-

liariséză cu tot ce-l înconjoră. Nu trebuie însă, să se arate cineva prea nemângăiat, decât din întâmplare copilul s'ar frige, seú s'ar răni puțin, punând mâna la flacăra luminării seú pe cuțit; el se deprinde în acest mod a prețui singur însușirile diferitelor corpuri; face experiențe utile, și devine curajos și prudent. "

Spre a preîntâmpina o pré mare simțibilitate a nervilor, medicii recomand în unanimitate, să se deprindă copiii a se scula de dimineță, a se juca și chiar iarna, afară în aer liber, și a se spăla tot-d'a-una cu apă rece. Preste acestea ei trebuie deprinși a suferi cu răbdare durerea ce înși-le 'și-au causat, seú care li s'ar fi ocazionat de verii-unul din camaradii săi.

§ V. — *Mirosul.*

Mirosul și gustul sunt privite în general ca nisce simțuri de al duoilea ordin, și se crede că, spre desvoltarea lor este destul a ține organele acestor simțuri în cea mai perfectă curățeniă. Hergenrother însă nu se unesco cu această opiniune; el acórdă tutor simțurilor același rang, și afirmă că mirosul ca și gustul sunt primitóre de desvoltare, ca orî-care alt simț. Cu această din urmă opiniune ne unim și noi, și recomandăm acelora cari se ocupă cu educațiunea junimii a acorda și acestui simț tótă atențiunea lor și a lua tóte măsurile necesare, spre a nu se slăbi, spre a nu se împuțina. Tot-d'o-dată proscrim tabacul, locurile unde se cultivă flori, seú acelea unde se respândesc cu excés mirosuri, ca nisce cause cari slăbesc simțul mirosului.

§ VI. — *Gustul.*

Și gustul trebuie să se perfecționeze pêne la óre-care grad; căci civilizațiunea cere pentru om un nutriment bun, sănătos și hrănitor, care să difere de al animalelor, nu numai prin varietate, dér și prin preparațiunea sa.

Aci este locul a accentua o cestiune importantă : Fetele cari sunt chiămate a deveni o dată mame de familiă, sunt, după noi, datóre a poseda cunoștințele trebuincióse într'un menagiú. Din nenorocire, acest punct s'a neglijat cu totul la noi. În scólele nóstre se invétă a scrie, a ceti, a împleti, a cóse, a broda, etc., însă nimeni nu se gândesce a le da și câte-va noțiuní de economia domestică, de și acésta, după cum nu se póte contesta, ar contribui fórte mult la

sănătatea noastră, la binele nostru general. — Ar fi dér timpul, decă în adevăr dorim prosperitatea noastră, a da scólelor de fete o asemenea direcțiune.

Terminând, recomandăm să se deprindă copiii a mânca, însă fără lăcomiă, ori-ce li se va da de părinții lor, și a nu aspira la bucate alese; să li se explice bine această maximă salutariă: Fiă-care om mănă ca să trăiască, și nu trăește ca să mănă. X.

PARTEA III

EDUCAȚIUNEA INTELECTUALĂ.

CAPITOL UNIC

DESVOLTAREA FACULTĂȚILOR INTELECTUALE.

§ I. — *Considerațiuni generale.*

Inteligința pătrunde lucrurile cele mai abstracte și cele mai complicate; face pe om capabil pentru diversele ocupațiuni sociale și-l pune în stare a se exprime corect și a-și săvârși afacerile séle cu regularitate.

Inteligința este camera obscură, unde realitățile după 'mpregiur depun imagina lor; oglinda care reflectă figurile; echo în fine, care repetă sunetele.

Decă cine-va întreabă: „Înțelegi acesta?“ séu mai bine: „M'ai înțeles?“ Acesta ar fi ca cum ar dice: „Ai ajuns în fine, séu prin intuițiunea obiectului, séu prin narațiunea ce ți-am făcut, séu prin figura ce ți-am desemnat, a-ți face o reprezentațiune interióră, clară, precisă și exactă de acest obiect?“

Spiritul, după valórea și însemnătatea vorbei este facultatea care își apropiă séu și forméză o ideiă, o închipuire despre un obiect óre-care; resultă de aci, că spiritul se numesce și facultatea reprezentațiunilor generale séu a ideilor, adecă întrunirea reprezentațiunilor diverselor calități ale unui obiect, spre a se forma o singură reprezentațiune séu o singură ideiă.

În actul prin care ajungem să ne facem o ideiă, se disting mai multe operațiuni. Facultatea, prin care ne reprezentăm, prin con-

cursul memoriei, obiectele, ne pune înainte o mulțime de imagine, pe cari inteligența, la rëndul său, vine a le clasa și a le așeza în ordinea cuvenită. Ast-fel ea începe prin a compara, adică a aprecia asemănările și deosebiriile obiectului; și spre a-și înlesni această lucrare, ea pătrunde succesiv toate calitățile lui, omogene și eterogene. Aceste diverse operațiuni constituiesc acțiunea gândirii; așa dăr a gândi, este a coordina, a examina, a găsi, a compara, a judeca și a conchide, spre a stabili armonia și ordinea și a găsi ast-fel adevărul.

După cele ce s'au đis, resultă evident, că a forma spiritul este a aduce facultățile intelectuale în stare, de a putea face aceste diverse operațiuni cu siguranță, cu înlesnire și mai cu sémă cu precisiune. De a avea cine-va spiritul viu și pătrundător, n'ar fi un folos pré mare, decât nu l-ar avea și drept. Perfecțiunea unei pendule nu stă în a merge iute, ci în a umbla regulat. Educațiunea prin urmare, trebuie să contribue spre a face pe copil capabil, de a *putea cugeta și cugeta drept*; spre a ajunge însă aci, n'are de cât a da impulsuinea, n'are de cât a pune mașina în mișcare, spre a merge apoi singură, fără altă forță. Acum trebuie să ne întrebăm în ce stă această impulsuine, și ce regule trebuie să observăm după principiile pedagogice, spre a deprinde pe copil să cugete și să cugete drept?

Spiritul copilului este desteptat din momentul când recunoșce pe mama sa, său pe or-care altă persónă; din momentul când deosebese un obiect, óre-care. În prima sa privire se manifestă deja dorința de a înțelege, decât s'ar putea, lumea întrégă. Acestă dorință care emană dintr'un instinct natural, trebuie să se satisfacă; căci cu cât ne vom sili a o îndestula, cu atât ea va cresce și se va mări, întocmai ca o sete mistuitoare, care cu cât căutam a o stinge, cu atât devine mai arđetóre. Este dăr o datoriă pentru educatorii de a căuta mijlócele cele mai proprii, nu numai spre a se satisface într'un mod cuvicios această necesitate a spiritului copiilor, dăr încă a o și hrăni.

Precum însă la desvoltarea fizică, copilul are trebuință de o hrană ușióră și lesne de mistuit, asemenea și la desvoltarea inteligenței, hrana sa spirituală trebuie să se compună de materii lesne de înțeles, și cari să nu împovăreze de loc spiritul său. Ori-ce definițiuni în termeni abstrații, ori-ce reguli complicate, trebuie să fiă cu totul proscrise; căci a începe de aci educațiunea intelectuală, ar fi asemenea, ca când o mamă ar da copilului său nou născut,

pâne în loc de lapte, fără să se gândiască că cu acesta l'ar putea îneca.

Formațiunea spiritului propriu ȃisă, trebuie să începă și să mērgă, ca să ȃic așia, de mână cu dezvoltarea și formarea limbei. Înșă, copilul să se deprindă a nu vorbi despre lucruri, de cât după ce le a vȃdut și și-a făcut o ideeă drēptă despre dēsele. Semnele cele mai sigure de un spirit născēnd sunt multele întrebări ce el face : Cum se numesce acēsta? Ce este asta? De unde provine acēsta? La ce servă asta? etc. Mulțămirea ce el arată, îndată ce i s'a îndestulat curiozitatea, și tăcerea ce observă după acēsta, probēză îndestul că el cugetă serios la responsurile ce a primit.

Fiind-că curiozitatea copiilor provine mai mult din dorința ce aũ de a cunósce obiectele ce-ĩ incongióră, de acea și noi trebuie să ne silim a hrăni acēstă curiozitate, ca un mijloc sigur de a le risipi nesciința și ca un semn, care ne dă dreptul a avea cele mai bune speranțe pentru aceia cari o manifestă. Cu tóte acestea să nu se aștepte cine-va a putea raspunde la tóte întrebările copiilor; ei fac adesea cestiuni curiósē și vor a afla lucruri ce nu li se pot explica, fără a expune moralitatea lor. Într'un asemenea cas li se va spune numai acea ce pot afla, fără dauna moralei; iar cât despre întrebările indiscrete li se va ȃice simplu : inteligința vóstră nu este încă destul de dezvoltată spre a putea înȃlege acēsta, și cu un asemenea pretext vom putea ocoli un raspuns care, în ori-ce cas, n'ar putea avea rezultate folositoare. Adesea-orĩ iar, ei fac cestiuni numai pentru plăcerea de a vorbi, cerēnd explicațiuni ce li s'aũ dat deja; atunci li se va aduce acēsta aminte și nu li se va raspunde din nou; ei își vor da atunci puțină ostenelă de a se gândi singuri și vor extrage ast-fel din memoria lor acea ce o dată aũ aũdit.

Spre a forma dēr inteligința, spre a dezvolta spiritul, ecă după opiniunea mai multor pedagogĩ, mijlocul cel mai principal, cel mai nemerit :

„Faceți pe copiii vostri să se gândēscă vorbind și să vorbēscă gândindu-se, și veți indeplini o datoriă imperiósă către dēnșii și către aceia cari vi i-aũ incredințat.“

Aci este locul, terminând, să arătăm nisce necuviințe ce adesea se întâmplă în scótele nóstre. — Sunt unii invēțători cari n'aũ nici o incredere în capacitatea intelectuală a elevilor lor și se cred în drept a-ĩ face să învețe și să reciteze tóte lecțiunile lor pe din afară; miclele capete ale scolarilor nu sunt în ochii lor, de cât nisce

vase unde se p^ote depune or-ce, și pe cari n'aă de cât să le rest^orne spre a regăsi acea ce aū depus. O asemenea metodă, care ține spirital copiilor în amortire și nelucrare, sc^ote în general omenii necapabili a gândi și cari prin urmare devin echoul altora. — Altă urmare, nu mai puțin condamabilă, este că unii învățatori găsind în elevii lor facultăți alese, uită că datoria lor nu este a-î smulge din sfera lor, ci de a-î învăța să onoreze și să înalțe condițiunea în care se găsesc, întrebunțând facultățile lor destinse, în folosul ei și pentru binele lor și al Societății.

§ II. — *Mijl^oce de a face pe copil atentiv.*

Jacotot se exprimă ast-fel : „Succesul în instrucțiune este un fapt produs prin concursul atențiunii.“ Așia d^er acest precept, care este și al nostru, ne arată că instrucțiunea nu se p^ote dob^endi de cât numai prin atențiune.

S'a ar^etat mai sus cum trebuie să se prov^oce curiositatea copiilor și să se dirigă atențiunea lor asupra tuturor obiectelor ce-î înconjură. Acesta este un mijloc sigur de a atrage atențiunea, nu însă, și de a o fixa asupra unui obiect. Ca să ajungem aci, trebuie să combatem cu energiă dispozițiunea lor naturală la distracțiune, care în t^ote împrejurările vieții exercită o influință vătămătoare asupra lor; să-î silim la supunere sau ascultare, căci acesta aflându-se în raport drept cu atențiunea, cere t^otă stăruința noastră. Din lipsa atențiunii, scolarii execută datoriile ce li se impun, numai cu neglijență și ușurință.

De câte ori, când muștrăm pe scolarii, cari din lene sau din nesocotință nu și-aū făcut datoria, nu primim un răspuns ca acesta : *Nu m'am gândit la asta; am uitat; etc.*; și unii învățatori, mulțămiiți cu acest răspuns, le justifică neglijența sau nesupunerea, aruncând culpa asupra slabei lor memorii. O asemenea urmare este cu totul greșită, căci cu acest mod, în loc de a face pe scolarii atentivi, se încurajază distracțiunea și nesupunerea.

Resumându-ne, ne credem datorii a conchide : Neglijând a deprinde pe copiii sau scolarii nostri de a fixa atențiunea lor asupra totului ce se întâmplă în juru-le, acestia nu vor deveni nic^o dată capabili a face reflecțiuni serioase asupra viitorului lor, asupra tendințelor lor, și prin urmare nu vor profita nimic nic^o din învățatura ce primesc în sc^olă.

Ast-fel d'er una din primele datorii ale educațiunii este a *priveghia*, a *fixa*, și a *dirige atențiunea copiilor*.

§ III. — *Desvoltarea memoriei.*

Fără memoriă, nici o ideeă nu s'ar putea statornici în noi; fără memoriă, ori-ce cultură intelectuală, ori-ce cunoștințe istorice ar fi imposibile. Memoria d'er fiind una din cele mai prețioase facultăți ale omului, urmăză ca desvoltarea ei să începă din prima etate a copilăriei, căci cu înaintarea vârstei ea devine din ce în ce mai puțin primitore de cultură.

Mijlocul cel mai bun de a perfecționa memoria și imaginațiunea, care este urmarea naturală a celei d'ânteiu, este negreșit exercițiul prin intuițiune, repetat cu stăruință și cu mare prudență. Se va proceda însă, după principiile didactice, de la cunoscut la necunoscut, de la simplu la compus, evitându-se încărcarea memoriei cu materii confuze.

Pe de altă parte este stabilit, că spre a se putea întipări un lucru în memoria copilului, acesta trebuie să aibă o ideeă lămurită și precisă de densus. De aci rezultă principiul : *Copilul trebuie să înțelegă bine ceea ce voim a confia memoriei séle, căci alt-fel nu o va putea ține minte.*

Dăm aci câte-va reguli ca mijloce fórte proprii a perfecționa memoria :

„Să se deprindă copiii a privi cu băgare de sémă și a observa bine obiectele ce întâlnesc.

„Să se deprindă a cugeta asupra tutor acestor obiecte, și a asculta cu bucuriă explicațiunile ce li s'ar face.

„Să li se vorbescă la început numai de lucrurile presinte; să se procedă însă așa, ca după un timp óre-care, ei să recunoscă aceste obiecte, și să-și reamintescă explicațiunile ce deja li s'au dat.

„Să nu li se facă mențiune de obiecte depărtate, de cât numai după ce se va grava adânc în memoria lor, lucrurile presinte : numele, calitatea și destinațiunea lor.

„Când le dați vre o însărcinare, obligați-i să repete din cuvânt în cuvânt, ceea ce le recomandați să dică.

„Fiind că copiii simt o plăcere nespusă a asculta istorioare, profitați și de această dispozițiune a lor, spre a le forma memoria. Spuneți-le d'er din timp în timp câte o istoriă, obligându-i tot-d'o-dată de a o repeta și densusii, narând cel puțin, faptele cele mai însemnate.

Nu trebuie însă să fim prea pretențioși relativ la expresiunile lor. Va fi timp și mai în urmă a le perfecționa limbajul și a le îmbunătăți stilul.”

Pe lângă acesta părinții sîu învățătorii trebuie să exerciteze în fiă-care și memoria copiilor, și nu numai a acelora, cari aș puțină, dăr și a acelora, cari, de și înveță ușor, însă uită lesne.—Decă are cine-va mai mulți elevi, trebuie să provóce între dênșii, din când în când, un fel de concurs, un fel de luptă a memoriei : ast-fel se póte destina un premiú pentru acela care va repeta mai corect o seriă de nume proprii, o seriă de numere, o seriă de date istorice, ce li s'aú spus o dată ; se póte destina un premiú pentru acela care a învețat mai curênd și a recitat mai bine o strofă din ver-o poesiă, un period din ver-o scriere óre-care ; etc. Asemeni exercițiuri sunt fórté folositoare, și contribuesc, dupé cum s'a dis, fórté mult la desvoltarea memoriei.

§ IV. — *Imaginațiunea.*

Imaginațiunea este facultatea prin mijlocul căria ne aducem aminte și combinăm imaginele obiectelor, cari aș atras atențiunea nóstră.

Este dăr de cea mai mare importanță, a lámuri bine imaginile ce acumulăm în memoria copiilor (1), a priveghia cu cea mai mare îngrijire ideile ce semênăm în acest pămênt fertil, desvoltând pe unele și înăbușind pe altele, și în fine a nu permite ca semênța cea rea, să se amestece cu cea bună, în paguba acesteii din urmă.

Cultura imaginațiunii trebuie să începă cu mult timp înainte educațiunii literale ; iar recreațiunile sunt în genere prima putere, care o mișcă. La această operațiune însă trebuie să fim cu multă băgare de sêmă, căci adesea voind a deștepta această facultate, o putem stinge, sêu cel puțin reduce la pasivitate ; pe când altă dată, am putea-o încălđi pré tare, am putea-o aprinde. — Suntem dăr datorii a nu permite, ca silința de a se gândi, să obosiască pré mult pe micul elev ; a evita, cu o îngrijire particulară, recreațiunile pré

(1). Memoria reproduce trecutul ; imaginațiunea pătrunde viitorul ; prima repetă, secunda crează ; una conservă, alta combină ; una primesce în deposit achizițiunile spiritului, cea altă îmbracă, dupé placul sêu, cu mi de colorii obiectul la care aspiră ; prima este fundată pe obiçnuință, forța sa consistă în alegerea ce-și impune, secunda este spontană, și puterea sa constă în libertate.

lungi, cari ar provoca acelaş rezultat ; a proporţiona la forţele sële intelectuale, hrana spirituală ce-î propune n, şi în fine a dirige imaginaţiunea, acéstă facultate preţioasă, de la care în mare parte, depinde existenţa fericită seú nenorocită a copilului, cu tótă atenţiunea nóstră.

Urêtul, umiliaţiunea, miseria şi relele tratamente sting imaginaţiunea ; exageraţiunea, speranţele ambiţioşe şi îndrăsneţe, desordinea, lectura romanelor şi urêtele adunări o corump.

Pe lângă acestea, imaginaţiunea, ca tóte facultăţile cu cari suntem dotaţi, fiind fórte dispusă a se retăci, urméză a fi supusă la o severă disciplină ; căci ea viséză adesea la lumina ăilei, şi trecênd preste realitate, urmăreşte fantome vane, în dauna visătorului, a acelora ce-’l înconjóră şi une-orî chiar în acela al Societăţii. — Afară de acésta, imaginaţiunea când nu este bine disciplinată, mai póte produce imagine amăgitoare, cari împing voinţa către *rêu* şi strică ânima ; pe când în cas contrariu, ea este capabilă a ne combina altele, cari înalţă sufletul, il inobilesc şi-l fortifică pentru *bine*.

Scopul educaţiunii prin urmare este de a păstra, de a întări, de a forma acea ce natura a dat fiă-cărui individ ; nu trebuie însă să se uite că facultatea în cestiune, nu póte avea o influinţă salutară, de cât în condiţiune de a se găsi în echilibru cu cele alte puteri ale spiritului. Déca s’ar lăsa fără frêu, ea ne ar expune la felurimi de neajunsuri. — Aşia dar spre a ne resuma, educaţiunea trebuie după casuri, seú a aţiţa imaginaţiunea, seú a o modera, căutând singură mijlócele cele mai nemerite de a ajunge la scop, şi obiectele asupra cărora să se dirigă acéstă facultate, spre a-’i procura un exerciţiu salutaru.

§ V. — *Desvoltarea raţiunii.*

Lângă memoriă şi imaginaţiune, spre a opri rétăcirile lor, se presintă *raţiunea*. Rolul seú este a căuta motivul acţiunilor şi opinianilor nóstre. Este dar de o importanţă netăgăduită a ne ocupa cu serioşitate de formarea acesteî facultăţi, a o dirige cu prudenţă, şi a împedica abaterile sale. „Raţiunea, dice Niemeyer, ocupă rangul cel mai înalt între facultăţile intelectuale ; ea este ca să dic aşia, regina celor-alte facultăţi ; ea controléză pe tóte, cerêndu-le compt de lucrările lor ; în fine ea nu admite nimic neexaminat, nejustificat, şi proscie tot ce găseşte în contradicţiune cu legile ce Dumneđeu singur a dat raţiunii nóstre.“

Educațiunea nu p^ote avea de scop dobândirea unei rațiuni premature, în paguba celor alte facultăți ale sufletului, ci prepararea copilului de a deveni o dată capabil să se gândească și să lucreze raționabil. Dacă în copilăria noastră, s'ar fi depus mai multă silință la formarea rațiunii noastre, și mai puțină la ornamentul spiritului nostru, noi am fi astăzi dispuși spre bine, mai drept și către semenii nostri, și mai exacti în datoriile noastre.

Părinții d^er și învățătorii sunt datorii a priveghia rațiunea născândă a copiilor, deprind^undu-o a căuta, a descoperi cauzele și a-și da socot^elă de efectele produse prin o acțiune ôre-care. Numai astfel vom ajunge în stare a sfărâma acea indiferință letargică, cu care cei mai mulți ômeni privesc lucrurile cele mai importante : vom scâpa societatea de acele ființe apatice și necapabile a avea o opinie proprieă a lor, și ne vom deprinde în fine a avea voința noastră personală.

§ VI. — *Generalități asupra facultăților intelectuale.*

Spre a termina acea ce am avut de dⁱs asupra educațiunii intelectuale, nu va fi, credem, nefolositor, a atrage atențiunea educatorilor asupra marei deosebiri ce întâlnim în inteligențele copiilor, precum și asupra rapórtelor variate ce constatăm între d^ensele. Și de ôre ce aceste deosebiri și variațiuni trebuie să determine silințele și lucrările D-lor, să le aducem aminte, că este de datoria fiă-căruia, a cunósce cât se p^ote de exact diversele dispozițiuni individuale ale junimii, și țin^und socot^elă de d^ensele să se sil^ească a desvolta și a cultiva pe acelea pe cari natura le-ar fi favorizat mai puțin. Mai t^ote facultățile intelectuale pot fi perfecționate prin exerciți^u. Cu cât natura a făcut mai puțin pentru aceste facultăți, cu atât trebuie să ne silim a le cultiva mai mult. O disproporțiune între ele, spre exemplu între memoriă și rațiune, trebuie să ne fiă un advertisement de a lucra pentru stabilirea unui raport mai drept, domolind pe una și deșteptând pe cea altă; sau cel puțin de a hrăni mai puțin pe acea, care se desvóltă peste măsură. Un june cu spiritul rece, nu trebuie să fiă neîncetat ocupat cu abstracțiuni și subtilități; și iarăși un june cu capul ferbinte ar deveni un exaltat, decât am oferi imaginațiunii séle arđetóre o hrană pré substanțială. Noi trebuie să avem ferma convicțiune, că aceste deosebiri între diversele facultăți, ascund înțeleptele prevederi ale Creatorului; să profităm d^er de d^ensele preparând pe copil pentru cariera

pentru care manifestă aptitudinea cea mai pronunțată. În scôlă, învățătorul va trebui să facă adesea o abnegațiune complectă de sine, și studiând neîncetat facultățile copilului, să se ferescă de a cultiva, în paguba celor-alte, numai pe acelea, pe cari el le prețuiesce mai mult, căci decă ar cădea în această eróre, ar perde timpul și silințele séle, riscând tot-o-dată a înăbuși alte dispozițiuni tot atât de prețioase, ca și acelea pe cari el a preferat a le cultiva.

PARTEA IV

EDUCAȚIUNEA MORALĂ.

CAPITOLUL I

SCOPUL EDUCAȚIUNII MORALE.

Acea ce ridică pe om mai pre sus de tóte cele alte creature, este fără îndoială, *sentimentul moral*. În adevăr, cunoscințele omenesci, cele mai întinse și cele mai desvoltate, n'ar fi de cât o perfecțiune închipuită, decă spiritul ar voi să opereze fără controlul rațiunei. Resultă de aci învederat, necesitatea neapărată a *Educațiunii morale*.

În natura omenescă, predomină o fatală aplecare pentru *rêu*, care póte altera fórte lesne puținele bune dispozițiuni ale copiilor. Părinții dér și învățătorii sunt datorii a lucra cu asiduitate, spre a face să încolțescă aceste semințe bune, în locul spinilor și mărăcinilor ce pot cresce cu atâta abondență pe acest pământ roditor.

Fiind că educațiunea în general, se consideră ca un mijloc de a apropia pe om de destinațiunea sa, fiind-că ea este, opera omenescă cea mai sublimă, continuațiunea operei divine, creațiunea sufletului, urméză că scopul ei nu se póte considera ca atins, de cât când vom reuși a inspira copilului fapte, cari-l apropia de fința divină.

Decă Instrucțiunea, n'ar avea alt scop, decât a forma ómenii pentru litere și sciințe; decă ea s'ar mărgini în a-î face numai abili, elocinți și îndemnatici pentru afacerile lor; decă, cu un cuvânt, cultivând spiritul ar neglige de a nobila și ânima, opera sa ar fi atunci fórte necomplectă și problematică.

Examinând puțin natura omului, înclinațiunile séle, vieța sea,

vom recunoște lesne, că el nu este creat numai pentru sine, ci și pentru societate. Providența l'a destinat a juca aci un rol. Este membrul unui corp, căruia este dator diferite servicii; și, ca într'un concert muzical el trebuie să fiă pus în stare de a susține bine partea sa, spre a face armonia perfectă.

Virtutea singură face pe om capabil de a-și îndeplini bine îndatoririle ce-i impune pozițiunea sa socială. — Virtutea singură i poate procura amorea pentru o glorie adevărată și solidă; ea numai i poate inspira amorul de patriă și neinteresarea de a prefera tot-d'a-una binele public, binelui propriu. Virtutea singură este care-l conservă liber; care-l ridică mai pre sus de toate lingușirile, de toate amenințările și de toate nenorocirile; care-l oprește a ceda la nedreptate, ori-cât de puternică și îngrozitoare ar fi; care-l deprinde în fine, ca în toate pasurile sele, să ocolască o glorie mincinosă și vană, ce se evaporază ca fumul.

Dér, fiind că educațiunea singură nu poate stârpi de tot semența răului și produce o ființă perfect morală, fiind-că viața omului virtuos, nu este de cât o luptă continuă în contra neamicului interior al binelui, de aceea trebuie să procurăm copiilor armele necesare, ca să potă susține cu succes această luptă. Nu se poate însă birui acest neamic perpetuu, de cât opunându-i o forță superioară: **Religiunea.**

Religiunea, prin amenințările și însinuirile sele, corige erorile, reprimă viciurile născându-se, încuragează pe suferinși și face să domnescă ordinea și pacea în societate. Când religiunea va lipsi din ânima copilului, el va cădea de sigur, seú într'o licență extremă, seú într'o servitudine rușinosă, seú într'o desperare funestă.

Așa dér, spre a reuși în această educațiune trebuie să admitem ca principii pedagogice următoarele :

„Să depărtăm *răul* din ânimele copiilor, însă tot-d'o-dată să ne silim a introduce *binele* în loc.

„Să admitem, ca basă a Moralei, Religiunea, și să fim siguri că numai prin religiune se poate întări morala unui popor.

CAPITOLUL II

CUM SĂ SE DISPUNĂ COPILUL SPRE A CONTRACTA BUNE MORAVURI.

§ I. — *Activitatea.*

Defectul principal al celor mai mulți școlari, este lenea, care alt-fel nu rezultă, din desgustul lor pentru muncă, ci mai mult din réua deprinderde de a nu face nimic.

Dacă aceste vorbe sunt adevărate, — și nimeni nu le poate contesta, — apoi nu mai avem necesitate a alerga și la alte probe spre a demonstra că un bun educator trebuie să deprindă pe elevii săi la o viață activă, la muncă.

Munca corpului, întărește și mlădiează membrii; lucrarea spiritului înalță inteligența și dă putere voinței. Trândăvia slăbesce corpul mai mult ca o muncă moderată; ea molescesce sufletul și rădică caracterului vigórea, spiritului pătrunderea și ânimei frăgeđimea. Ea face să înbetrânescă înainte de timp corpul și sufletul, și conduce atât pe unul, cât și pe cel-alt la o neputință complectă. Dacă trândăvia ne dotéză cu atâtea viđiuri, munca din contra ne învétă multe virtuți. Ea ne face pacienți, statornici și serioși; ea ne procură plăcere pentru multe lucruri bune și folositoare; ea ne înalță sufletul mai pre sus de vanitățile vieței; ea ne luminezá spiritul, ne apără de corupțiune și închide ânima omului pentru acele plăceri cari-l lingúșesc, degradându-l. Nimic dér nu este mai prețios pentru un june, ca o muncă măsurată, care să-i ocupe toate momentele libere, și să nu-i lase timpul a se gândi la plăceri neertate și necuviinciose.

Acésta o dată demonstrat, datoria noastră este a întreține și a nutri acésta activitate, a o însufleți la timp, și a o ațița fiind necesitate. Pe lângă acestea, să profităm de toate ocasiunile spre a demonstra copilului său elevului nostru, că prin o activitate inteligintă, el contribue la binele semenilor săi, la fericirea sa proprieă, și că prin urmare poate deveni ast-fel folositor și societății întregi.

§ II. — *Ordinea și exactitatea.*

„Un loc pentru fíd-care lucru, și tot lucrul la locul său.“
Acésta regulă, care ar trebui să fiă scrisă cu litere de aur în

fiă-care casă, o recomandăm cu din adinsul tuturor familiilor. Să deprindem dér și pe copiii noștri a avea cea mai perfectă ordină în maniera lor de a trăi, a împărți bine timpul lor, a arangia metodic lucrurile lor, și a le pune iarăși la loc după ce le-au întrebuințat.

„Dacă copilul nu iubescce ordinea, dice Bénéké, dacă nu-și îngrijescce bine lucrurile séle, să n'aibă nimeni voiă a i le îngriji, căci cu acésta s'ar favorisa aplecarea sa la disordine; din contra într'un asemenea cas, este mai bine a-l lăsa să le pérđă și în urmă a-l îndatora să le caute și să le găsească.“

O lucrare ôre-care trebuie să se execute așa cum s'a prescriș și ordonat; nici un pretext, afară de ver un motiv grav, nu pôte justifica amânarea ei, nu pôte dispensa pe copil de dênșă. Cu tôte acestea să ne ferim de a fi pré exagerați în pretențiunile nóstre, căci sunt unele nature, unde un exces de precisiune rău înțeles, ar fi fórte vătémător.

§ III. — *Buna-cuviință.*

Când stăruim ca copiii noștri să fiă amabili și grațioși cu tótă lumea; când cerem de la dênșii să nu intre în conversațiunea ómenilor mari, să aștepte la masă a fi serviți de superiorii lor fără a cere ceva, să nu pronunțe vorbe triviale și necuviincioșe, etc. nu facem alt, de cât i deprindem la buna-cuviință, deșteptând tot-d'o-dată într'ênșii și sentimentul moral.

Să ne ferim însă a merge cu pretențiunile nóstre pré departe; să ne aducem tot-d'a-una aminte că avem a face cu copii; să nu-î desnaturăm; să le lăsăm naivitatea și vioiciunea lor. Un copil care stă grav și serios lângă mama sa, și-și dá aerul unui om mare, pe când camarađii séi se dau la plăcerile jocului, sémănă ca un fruct pripit și copt înaintea timpului séu.

§ IV. — *Pudórea.*

Educațiunea trebuie să deprindă pe copii la pudóre, recomandându-le a nu dori, a nu face lucruri, pentru cari omul moral ar trebui să roșescă; acțiunea sa însă, să nu se mărginescă aci. Aceia cari iaă asupră-le responsabilitatea de a dirige junimea, trebuie să profite de tôte ocașiunile, spre a desvolta în elevii lor sentimentul pudórei; vor depărta dar de la dênșii tot ce i pôte bleșă; i vor deprinde să acopere cu îngrijire părțile ascunse ale corpului

lor, și nu le va tolera, cea mai mică expresiune echivocă, etc. Or ce abatere în contra acestor regule, se va pedepsi așa după cum s'a făcut, adică în secret, decât fapta a fost comisă în ascuns, și în public, decât ea a fost făcută față cu mai multe persoane. — Spre a întări și mai mult pe copii în această virtute, educatorii se vor servi adesea cu exemple vii, citându-le faptele ómenilor cari s'aú distins în această virtute, și încheiând tot-d'a-una cu cuvinte ca acestea : Când sunteți singuri, feriți-vé de a comite fapte pe cari v'ați rușina a le mărturisi părinților voștri; căci Dumneđeú este lângă voi și vé observă; la ce s'ar decide el, când v'ar vedea făcând fapte necuviinciose și culpabile?

§ V. — *Sinceritatea.*

Copilul din natura sa este franc și sincer; rolul educațiunii prin urmare trebuie să se mărginească în a conserva aceste dispozițiuni eminente, aceste calități prețioase.

Un copil bine educat, se arată tot-d'a-una așa cum este, adică fără viclenie, fără fățarnicie, fără prefăcătorie. Indată însă ce va comite o acțiune rușinosă, îndată ce va avea pe ânima sa o faptă rea, pe care, de frica unei reprimande, n'ar îndrăsni a o mărturisi, din acel moment el va deveni rezervat, ascuns.

Fiind că copilul nu póte fi infailibil, să ne silim cel puțin a nu perde încrederea sa; căci pe câtă vreme el nu va fi speriat printr'un despotism orb și neînduplecat; pe câtă vreme va vedea în conductorul său, un părinte afectuos, un amic adevărat și dulce, iar nu un jude aspru și fără indulgență, el nu va avea motiv de a ascunde acea ce se petrece în interiorul său, și de a nu spune adevărul. Fiți dar plini de iubire și bună-voință pentru elevii voștri, și puteți fi siguri că ei se vor încrede voé fără a sta pe gânduri, și vor suferi fără murmură chiar pedépsa de care nepărtinirea voastră nu i-ar putea scuti.

§ VI. — *Amabilitatea.*

Acéstă calitate este pregătirea cea mai bună pentru punerea în lucrare a principiului fundamental din religiunea chrestină : „A ama pre aprópele nostru.“ Copiil dér trebuie să se deprindă a ajuta și a servi pe orî-cine cu o desinteresare absolută și a se aréta amabil și către străini, fără chiar a fi provocați. Nimic

nu șede mai frumos la un copil, ca o dorință neobosită de a face serviciuri la persoane mai învârstate. Acesta se coordonează, după cum s'a dis și cu religiunea noastră, cu sublima doctrină a lui Christ: *Amăți pe apropiele vostru, care este or-ce om, ca pe voi înși-vă; faceți apropelui vostru ceea ce ați dori să vă facă și el voe: ceea ce voe nu vă place, nici voi altora nu faceți.*“

Este o necesitate imperioasă, și în epoca în care trăim mai mult ca or și când, de a se întipări profund în înima junimii, sentimentul dreptății, probității și ecității. — Spre a ajunge aci, vom face pe copii a se pune în pozițiunea aceluia care cere ajutorul nostru, și le vom face întrebare: „Ce ați face voi, decât v'ați găsi într'un asemenea cas? Ce ați fi simțit voi, decât s'ar fi făcut voe ceea ce voi ați avut intențiunea a face altuia? Ați consimți voi bucuroși să fiți loviți în drepturile voștre?“

§ VII. — *Supunerea.*

Este un principiu adoptat, astăzi, de toți pedagogii, că: *fără supunere nu poate fi educațiune.* Cu vorba însă de supunere nu trebuie să înțelegem o ascultare orbă, nedemnă, înjositoare, ci o primire liberă și voluntară a consiliurilor și a părerilor aceluia către care ne trage înima noastră. Adevărată supunere nu este o umilire, ci o putere de caracter; mobilul său nu trebuie să fiă frica, ci amorul. — Prima condițiune a supunerii, este rațiunea: a fi supus, este, în alți termeni, a fi raționabil; supunerea dără este rațiunea, este deprinderea de a fi raționabil; prin urmare a deprinde un copil la supunere, este a-l deprinde la rațiune.

Supunerea singură poate exercita și dirige voința. Fără această virtute, ea se deprinde a nu face, de cât ceea ce-î place; perde astfel caracterul său, și în loc de a fi organul datoriei, ea devine acela al plăcerii. Cu toate acestea supunerea nu este servitudinea; din contra ea previne și face imposibil acest defect înjositor.

După ce am demonstrat importanța acestei virtuți, ne rămâne a arăta cum trebuie să se procedă spre a deprinde pe copil la supunere. Aci însă ne vom mărgini în următoarele cuvinte: Deprindeți-vă a domina, a comanda cu iubire și afecțiune și fiți siguri că, prin o consecință naturală, supunerea inferiorilor voștri se va manifesta spontană, cu respect și devotament. Acolo, unde iubirea comandă, supunerea este ușoară; căci ea confundă la un loc voința aceluia ce iubesc, cu a aceluia ce este iubit. Dără când, din contra,

vin a comanda amorul propriu, egoismul, pasiunea, arbitragiul său nedreptatea, atunci, nu numai că este greu, d'ar aproape imposibil a se supune : căci într'un asemenea cas, inferiorul care cedeză tremurând la un ordin nedrept, are numai aparința supunerii.

Pe lângă acestea, spre a însuși copiii mai cu înlesnire această virtute prețioasă, mai adăogăm și următoarele regule :

„Nu restrângeți fără trebuință libertatea copiilor ; d'ar din momentul când ați recunoscut trebuința de a le impune, se'u refusa ceva, nu mai stați la îndoială : fiți fermi.

„Nu trebuie să recompensați pe copil pentru supunerea sa alt-fel, de cât făcându-l să simțā mulțumirea v'astră. Decă l'ați deprinde a-l răsplăti pentru acesta cu bani, bomb'one, fructe, se'u ver o distincțiune 'ore-care, ați fi expuși a-l vedea mai t'ardiū negociānd cu voi, spre a se învoi la un act de supunere.

„La cea d'ant'ei încercare de nesupunere a copilului, să i se opună o fermitate neclintită, prevenind ast-fel o a doua încercare.

„Când dați ver un ordin copilului, când il opriți de la ceva, feriți-v'ă de a intra cu d'ensul în explicațiuni. Să raționeze singur și să se supună.

„Ca să fiți ascultați fără murmură, trebuie să v'ă siliți de a v'ă atrage și conserva într'ega sa încredere. Fiți d'eră blandi și afabili cu d'ensul și siliți-v'ă a-l convinge că ped'psa ce i s'ar aplica după vreme, n'are de scop a resbuna o abatere făcută, ci a-l ap'era de a mai greși pe viitor.

CAPITOLUL III

CUM SE PÓTE SCÁPA COPILUL DE DEFECTELE SÉLE MORALE.

§ I. — *Reflecțiuni generale*

Fiă-care vițiū, fiă-care urâtă deprindere urm'eză a se considera ca o maladiă morală, care numai prin educațiune se p'ote remedia.

Precum la o maladiă corporală, medicul urm'eză a căuta origina sa, asemenea și educatorul, spre a putea vindeca un vițiū, trebuie să caute isvorul său. Nu este destul a se opune manifestațiunilor și tendințelor nemorale o stavilă 'ore-care ; acesta ar fi prea puțin și aproape nimic ; trebuie, din contra, spre a fi remediul radical, să

se distrugă cu totul viții : să se extermină această urâtă buruiiană smulgându-se din rădăcină, și să se cultive în locu-î altă plantă cu totul contrariă : *binele*.

Nu putem trece aci în revistă toate vițiturile ; nu putem examina toate abaterile copilăriei și propune pentru fiă care în parte, mijloce de îndreptare. Ne mărginim dăr a atrage atențiunea învățătorilor și a tutor educatorilor asupra vițurilor celor mai principale ; asupra aceloră cari pătrund în anima copilului cu veninul lor, cari-l turmentă mai mult, și cari prin urmare devin pentru om un izvor nesecabil de griji, necazuri și remușcări.

§ II. — *Sensualitatea.*

Contra unei manifestațiuni lacome și prea timpurie a instinctului sensual, educațiunea trebuie să se lupte cu totă puterea. Causa principală a acestei grave rătăcirii este iritabilitatea sistemului nervos ; educațiunea fizică prin urmare nu trebuie să părădă din vedere această împrejurare importantă. Vom chiăma dăr în ajutorul nostru exercițiile gimnastice, săriturile și alte jocuri proprii a obosi corpul și a lăsa imaginațiunea într'un repaus relativ. Îndată ce vom simți că copilul a început să se desguste de aceste jocuri, vom inventa altele ; vom căuta a-l atrage către alte petreceri, și nu-î vom lăsa nici un repaus, chiar de ar trebui să sacrificăm ocupațiunile sele cele mai importante. Cu încetul și pe nesimțite imaginațiunea sa, care din lipsa timpului nu s'a mai hrănit, va începe a se răci ; atunci este timpul, că prin precepte înțelepte și lecțiuni morale, să-l încuragiăm a combate cu totă energia pasiunea ce-l domină.

Toți medicii sunt de acord a recunoște că o dezvoltare prea timpurie a acestei senzațiuni este vătămătoare la dezvoltarea fizică și intelectuală a copilului. Izvorul acestui vițiu, este moliciunea, lenea, o constituțiune iritabilă, o imaginațiune prea viă ; combătând pe cele d'ânteiu, prin o activitate inteligentă, facem și pe cele din urmă a-și perde efectul lor. — Nu cruțați dăr nici un sacrificiu spre a vă lupta cu succes în contra acestui rău, care amenință societatea și care cobără pe om în rëndul animalelor.

§ III. — *Ușurința.*

Al doilea izvor al răului moral, ce descoperim la copii, este ușurința caracterului și tendința la o schimbare continuă a ideilor,

opiniunilor și sentimentelor lor. Ușurința, ca companionă obicinuită a sensualității, produce și ea un număr nemărginit de rele și de deprinderi funeste, cari nu se pot desființa alt-fel, de cât sleind cu totul isvorul lor. Ast-fel, la nestatornicia, la ușurința spiritului, la distracțiune, se va opune, ca remediū efficace, obligațiunea de a fi atentiv, și de a fixa gândul seū asupra unui obiect. Cu cât un copil se va arēta mai ușurel, mai distract, cu atât mai mult trebuie să fiă silit la exactitudine, la precisiune.

Fiind-că un copil cu caracterul ușurel privește lucrurile numai superficial, iar memoria sea nu sconservă imagina lor, de aceea învățătorul va face ca lecțiunile sele să fiă îmbrăcate în forme simple, ușiore și plăcute. Exteriorul blând și manierele afabile ale învățătorului au aci o mare influență : acestea sunt nisce puteri cari împing pe scolar, fără să simțā, la studiū. Învățătorul însă este dator să se explice lămurit și cu precisiune, și, ca să atragă și mai mult pe elevi la învățatură, să le arate folosul fiă-căruī obiect, atât în raport cu cultura intelectuală, cât și cu relațiunile lor sociale.

Penē a nu fini, recomandăm celor în drept, a nu acorda, sub nici un cuvēt, scolarilor din acēstā categoriā, recreațiune, mai înainte de a-și fi terminat, după cuviință, îndatoririle lor; căci alt-fel li s'ar încurajia ușurința.

§ IV. — *Lenea.*

Ca a treia cauză a rēului moral, vom cita tendința copiilor la neactivitate, la lene.

Acēstā tendință este foarte periculōsă din punctul de vedere moral; ea nutresce și întreține sensualitatea și moliciunea, prima cauză a tutor vițiurilor.

Rolul educațiunii, spre a preveni acēstā funestă aplecare a copiilor, se înțelege lesne : Sub nici un pretext ea nu va favorisa acēstā moliciune, acēstā inertia; din contra, cu cât trândăvia va tinde a domina pe copil, cu cât acesta din urmă va manifesta dorința de a se întări mai mult, cu atât învățătorul seū educatorul va întrebuiința tot zelul seū, tōte mijlōcele sele, ca contrariând acēstā aplecare a sea; să provōce și să întreținā o activitate regulată într'ensul.

Obicinuința va face în acēstā privință totul. Deprindeți dēr pe copil a se afla tot-d'a-una ocupat, și a-și termina datoriile sele

intr'un timp determinat cu tótă regula cuvenită. — Trebuie, pe lângă acesta să li se explice lămurit, că lenea este mama tutor vițurilor; că ea este izvorul veninat al multor tentațiunii; că ea este neamicul declarat al virtuții, mórtea sufletului și origina tutor re-
lelor; că ea în fine, face pe om nefolositor pentru societate și pen-
tru sine însuși.

§ V. — *Lipsa de curagiu.*

Acéstă urătă dispozițiune a caracterului se nasce, seú din cauza unei constituțiunii neperfecte, seú din cauza unei educațiunii greși-
te. În cazul d'ântéiú vom întrebuița remediuri fizice, iar în cel d'al
douilea vom repara erorile silindu-ne a face pe copil mai robust și
mai curagios și deprindéndo-l a suporta cu paciență durerile fizice.
Tot-d'o-datá ne vom feri a da importanță or-cărui mic accident,
ce i s'ar putea întâmpla; nu ne vom aréta prin urmare, în fața lui
pré compătimitóri pentru or-ce lovitură, pentru or-ce durere și-ar
causa însuși; iar când ver-un obiect óre-care 'i-ar însuffa frica,
însă fără temeiu, îl vom pune imediat sub ochii lui, în mânele lui,
spre a-i demonstra ast-fel absurditatea temerii ce a manifestat. Pe
lângă acestea vom deprinde pe copii, prin diferite exerciții, de a
întreprinde și brava acea ce ántéiú li se párea greu și preste pu-
terile lor, și a înțelege adevérul cuvintelor urmátóre: La or-ce în-
têmplare, fricosul este supus la mai mare pericol, ca curagiosul.

§ VI. — *Egoismul, amorul-propriú, vanitatea.*

Cele mai multe rele, cele mai grave vițuri decurg din egoism,
seú din acel amor propriú, care, ca un microscop, măresce în ochii
copilului propriile séle calități și defectele altora.

Egoismul nesocotind, că adevérata mărire n'are necesitate de
înjosirea altora, blaméză și înegresce pe alții, cu singurul scop, de
a se ridica preste ruinele lor; presumțiunea, mândria și ambițiu-
nea, unită cu un spirit despotic și tiranic, calcă în picióre, spre
a-și ajunge scopul, or-ce sentiment de umanitate, de dreptate și
de moralitate.

Și acest fenomen este fórte natural. Din primul moment al
vieței séle, copilul n'a încercat de cât necesități personale, pe
cari însă, toți din jurul seú s'au grăbit a le satisface. Dorințe-
le séle au fost ordine, iar voința sa, lege pentru toți. Căci, des-

voltarea organelor s'ele produce adesea în interiorul său, agitațiunii, turburări și iritațiunii; iar sângele parcurând această organizațiune necóptă încă, provócă o iritațiune nesimțită pe din afară, dér a căria acțiune continuă întreține în copil o supărare pronunțată, de care crede a se scăpa prin plâns și prin țipete. Însă fiind-că la o asemenea demonstrațiune, i se răspunde tot-d'a-una prin diferite amabilități, rezultă că micul despot se deprinde a reclama neîncetat atențiunea exclusivă a îngrijitorilor săi. De aci înainte el va pretinde ca o datoriă, acea ce i s'a acordat p'ene atunci de milă său indulgență; iar ast-fel se va stabili în ânima sea, egoismul, amorul-propriu și vanitatea, aceste viciuri uricioase, cari se măresc repede și cari fac pe om nesuferit în junețe, și periculos la maturitate.

Spre a ap'era pe copiii noștri de asemenea defecte, trebuie să-i deprindem încă cu prima educațiune a ap'etia lucrurile după adevărata lor valóre, și să combatem tóte pretențiunile lor nedrepte și tóte prejudiciile cari s'ar putea nasce în spiritul lor. Cu cresc'nda lor inteligență însă, să ne silim a-i face să înțelegă, că tóte lucrurile ce intră în domeniul întâmplării, precum bogăția, nascerea, frumusețea, etc., nu contribuiesc de loc la demnitatea omului, ci că, din contra, numai meritul personal, precum inteligența desvoltată, spiritul cultivat, sentimentul nobil, etc., i pot asigura valórea morală. Pe lângă acestea să-i deprindem a fi modesti, să-i învățăm a stima inteligența și experiența persónelor mai mature, și în fine să nu încetăm a le lăuda *modestia* ca cel mai frumos ornament al junimii.

§ VII. — *Îndărătnicia.*

Nu este persónă care în prima etate a copilăriei s'ele să nu fi fost, p'ene la un óre-care grad, îndărătnic. Diferința în mai mult său mai puțin provine, său din causă de temperament, său din cauza primei educațiunii a copilului care a fost mai bună, său mai rea. Când copilul se încredințază, că prin plângerile, prin țipetile s'ele, póte dob'endi tot ce voesce; când vede, că cei din jurul său, spre a-i usca lacrimile, se grăbesc a-i da tot ce cere, el usuză pe deplin de acés-tă armă; se arată din ce în ce mai încăpăținat; pretențiunile s'ele devin din ce în ce mai mari.

Spre a preveni acest rău, n'avem de cât să cultivăm supunerea, și să scim a refusa ferm tóte cererile nesocotite ale copilului; să facem a se respecta ordinele nóstre fără discuțiune, și să-i impunem tăcere, când s'ar încerca a face obiecțiunii. Dér când răul a

prins deja rădăcină, trebuie să întrebuițăm mijloce mai aspre, mai simțitoare, spre a-l combate. Vom alerga atunci la pedepse mai severe : 'l vom aresta, nu-l vom primi la masa noastră, nu-î vom permite a sta într'o cameră cu noi, și în casuri grave î vom mărgini hrana la pâne și apă.

Îndată însă ce micul rebel va reintra în datoriile séle, îndată ce va începe a se supune superiorilor séi, acestia se vor arêta dispuși a uita trecutul lui culpabil, tractându-l cu bunătate și blândețe.

§ VIII. — *Ambițiunea, mândria, presumțiunea.*

Copilul ambițios, tindend către o direcțiune rea, nu va întârșia de a deveni mândru, presumțios și crud. Împregiurările exteriore, precum nascerea, bogăția și alte privilegii, favoriséză această tendință funestă. După un pământ însă, unde crește mândria și aroganța, va peri neapêrat moralitatea și pietatea.

Presumțiunea nu pôte intra în natura copilului, de ôre-ce ea îl aruncă afară din sfera sea, și-î rēdică naivitatea și nevinovăția etății séle. Copilăria este etatea egalității perfecte, absolute ; ea nu trebuie a cunósce nici rang, nici privilegiu, nici demnități. Tôtă diferința, tôtă superioritatea ce există între fiul unui principe, și al unui lucrător, care-și câștigă pânea de tôte dizele cu sudôrea frunții, este că primul găsesce în pozițiunea sea strălucită, garanția unei educațiuni mai perfecte. Nu vom đice mai multe asupra acestui punct : Fiă-care va înțelege lesne trebuința, de a nu tolera la copil, or-care ar fi pozițiunea sea socială, nici mândria, nici aroganța.

Mijlocul cel mai bun de a preveni aceste defecte, este ca pe lângă desvoltarea sentimentelor morale, să ne silim a descepta în copil dorința viaă, de a coopera și dēnsul la binele public ; să-l convingem că fiă-care individ n'are valóre, de cât în mijlocul altor indiviđi, și că din momentul în care se izoléză, locul ce-l ocupa pēne atunci se reduce la nimic ; în fine să dirigem tendința sa ambițiosă către o țintă demnă de omul moral și care să reclame tôte silințele sale. În modul acesta, ambițiunea sa va urmări un scop nobil, mare și bun, și va deveni o calitate, un ornament, nu numai pentru copil, dér și pentru om.

§ IX. — *Spiritul de dominațiune.*

Copilul din natura sa are o tendință pronunțată spre a domina; i place mult a-și însuși în casa părintescă nisce drepturi, pe cari numai părinții seü superiori seü le pot avea, acelea adecă, de a comanda celor chiămați a se supune. Acésta însă să nu fiă tolerat; copiii nu trebuie să-și aróge dreptul de a comanda servitorilor; din contra, să li se declare curat, că aceștia din urmă n'aü datoriă să se supună lor. Făceți-i să înțelegă, că ómenii nu sunt făcuți spre a fi serviți de alții; că este o mare eróre a crede, că unii sunt născuți spre a flata lenea seü mândria altora; că servitudinea prin urmare fiind stabilită în contra egalității naturale a omului, trebuie să se ușureze și să se îndulcescă, pe cât se póte. Convingeți-i în fine, că dênșii ca copii nu sunt încă nimic în societate; că din contra, ei se află puși la intrarea unei cariere, unde numai întrebuintând bine timpul juneții lor, pot deveni ceva.

§ X. — *Interesul, aviditatea, avariția.*

Aceste trei vițiuni aü aceeași origină; tóte trei purced din egoism. Educațiunea trebuie să întrebuinteze remedieri active în contra lor. Caritatea către aprópele, devotamentul către umanitate, tóte nobilele sentimente cari ne îndemnă a contribui la binele semenilor noștri, se sting din ánima ómenilor, îndată ce avariția aü prins loc într'énsa.

Fiă-care scie, cât e de tristă vieța acelora cari aü devenit sclavi ai avariției. Exemple de asemenea natură se vöd din nefericire pe tótă ziua. Trebuie dér să ne silim a combate din tóte puterile noastre acest vițiu urcios; să ne ferim însă de a distruge absolut dorința de a poseda și a favorisa peste măsură risipa.

Mijlocul eficace de a corige la copii acest vițiu, este de a planta în junele lor ánimi afectiunea și simpatia; de a-i deprinde să se iübescă și să se împrumute între sine cu jucăriile lor, cu obiectele lor de scólă, etc. Când se va observa la ver-unul cea mai mică dispozițiune la aviditate, se vor lua de la dênșul și chiar lucrurile sele, demonstrându-i-se că este nedemn a poseda aceste obiecte, de vreme ce nu scie a face o întrebuintare cuviinciosă de dênsele.

Educațiunea trebuie să demonstre copiilor pênă la evidență și diferința ce există între economiă și avariția. — Avariția este cummul

și posesiunea bunurilor, fără nici un scop logic; economia, din contra, se numește buna întrebuintare a acestor bunuri, atât în folosul propriu, cât și în profitul aprópelui nostru. Așia dér combătând avariția, să ne ferim a încuragia risipa; tótă lucrarea noastră să tindă a dirige pe copii către o economiă bine înțelesă.

§ XI. — *Invidia.*

La un mare număr de copii, invidia se pare a fi un viciu înăscut, iar la alți o pasiune provocată prin réua direcțiune dată educațiunii lor. Décă este bine a se atrage atențiunea scolariilor ușurei și leneși asupra meritului colegilor lor de clasă, nu este prudente a se împinge acéstă comparațiune pêne la umilință.

Spre a slăbi tendința invidiei trebuie, pe de o parte a semena în anima copilului sémênța buneii voințe, a simpatiei, a afecțiunii, a carității, iar pe de alta a provoca într'ensul amórea sciinței și zelul studiului. Mijlocul cel mai eficace însă pentru stărpirea réului este a pune pe invidios în contact cu cei-alți scolari și a stabili între densus și acestia o comunitate de existență și studiu. Décă acest remediu rămâne fără efect, se va întrebuinta sistemul contrar, adică se va depărta din societatea camaradilor săi, făcându-se să înțelegă ca cu asemenea urête sentimente nu merita a trăi în societate și a se bucura de plăcerile și bucuriile ei. Pe lângă aceste-a se va întipări în mintea copiilor invidioși, următoarele frumoșe cuvinte ale lui *Cormenin* :

„Nu diceți, comparându-vé cu cei bogati, că Providința a făcut sé fiti născuti într'o condițiune aspră și miserabilă; că destinul ácelora este demn de invidiat, iar al vostru demn de plâns. Nu este așia, copiii mei! Natura n'a dat lor nici doué guri, nici doué stomacuri, nici dece simțuri; nimic mai mult peste ce v'a dat și voué. Nu invidiați dér aparința strălucită însă măgitoare a unei fericiri ce nu există, și aduceți-vé tot-d'a-una aminte că adevérata fericire constă numai în muncă, sciință și virtute.“ ✕

§ XII. — *Réutatea, crușimea.*

Manifestațiunea acestor viciuri denotă un caracter selbatec și aspru; iar cauza care le provócă nu póte fi, de cât erori grave comise lá educațiune. Ele sunt mai cu sémă efectul peraiicios al re-lor esemple, în contra cărora părinții și învățatorii n'au luptat,

cu destulă energiă. A remedia aceste rele, nu este un lucru ușor ; cea d'ânteiū grijă însă a educatorilor va fi a depărta de la copil tot ce produce și întreține asemenea dispozițiuni. Dacă răul a fost provocat printr'o indulgență pré mare, atunci vom începe a-l deprinde să se supună și să urmeze un regim de ordine și regularitate. Dacă din contra aceste urâte dispozițiuni ale caracterului său saū ivit în urma unui tratament pré sever și riguros, atunci urméză să ne servim cu blândețe spre a putea recăpeta încrederea sa.

Regula principală, a cărei observațiune este recomandată de toți pedagogii, este acésta : Nicî o acțiune comisă din réutate, nu trebuie considerată ca neînsemnătoare și tractată cu indiferință. Se va face copilul să înțelegă, că există o mare diferență între o acțiune comisă cu ușurință său slăbiciune, și între un act provenit din réutate. În cazul din urmă părinții său învățătorii vor manifesta îndată desaprobarrea lor ; vor aréta un fel de dispreț pentru autorul acelor fapte ; îl vor ocoli, și-l vor evita, dér nu-l vor respinge cu totul. Dacă însă după acésta, el revine la alte sentimente mai nobile, decât începe a areta simptome de umanitate, de sinceritate și de generositate, din acel moment educatorii-l vor tracta cu amabilitate și afecțiune. Și fiind-că omul din nascere este dispus a imita acțiunile altora, de acea vom feri pe copil, cu totă serioșitatea, de a vedea tratamente urâcioșe, brutalități și crușimi, căci și acestea pot împetri ânima lui împingându-o la crușime.

§ XIII. — *Minciuna*

Înainte de a termina acea-ce privesce educațiunea morală, ne rămâne a vorbi încă de un viciū fôrte grav si fôrte răspândit, de un viciū care înjosește speța omenescă, de *minciună*. Causele cari o produc sunt neenumărate ; înțelepciunea și pëtrunderea ómenilor celor mai capabili n'au putut preveni tot-d'a-una nascerea și desvoltarea acestui rău.

Ca să-l putem vindeca, trebuie să cunoșcem mai ânteiū cauza care l'a provocat. Minciuna din obiceiū este greū a se desrădăcina ; ea este mai tot-d'a-una însoțită de alte viciuri, pe cari copilul se crede dator a le ascunde ; acestea trebuiesc mai ânteiū stărpite. O dată ce consciința sa va fi curată, el nu va mai avea trebuință a se preface, și ast-fel una din principalele cause ale minciunei, va fi dispărută. Adesea însă minciuna se pôte nasce la copil și dintr'un tratament pré aspru : avënd temerea de a nu-și atrage

nemulțămirea severilor s'eî superiori printr'un adevêr neplăcut, el alêrgă la minciună cu scop de a-i mulțămi, de a-i împêca. Să ne ferim dér a fi noi cauza acestuî rêu; să întrebuițăm mai mult blândetea și numai la casurî grave, severitatea; în or ce cas să ne silim a câștiga încrederea lor.

Un remediũ radical și complet pentru acest vițũ nu este posibil, de cât cu condițiuinea de a desvolta, din ce în ce mai mult în copii, sentimentul moral; de a le demonstra pênê în ce grad, mincinosul devine meprisabil în ochii ômenilor raționabili, și cum lanțurile cele mai sacre ale societății se slăbesc, sêu se rump în urma unei neîncrederi mutuale produse prin obiceiul minciunei. Se va imprima în fine în ânima copiilor acest mare adevêr: *Acea-ce este ascuns ômenilor, nu este ascuns lui Dumnezeu, care este însuși adevêrul.*

PARTEA V

EDUCAȚIUNEA RELIGIOASĂ.

CAPITOLUL I

BASELE RELIGIUNEI CREȘTINE.

§ I. — Scopul educațunii religioșe.

Educațiuinea considerată ca o instituțiuinea propriă a dirige pe om către nobila sa destinațiuinea, nu pôte privi opera sa terminată, de cât când va fi ajuns a însuși junimiî nisce principii, carî, puse în lucrare, să o apropiă din ce în ce mai mult de Dumnezeu. Nu este dér de ajuns omului de a-și fi desvoltat, în cel mai înalt grad, facultățile seîe fizice și intelectuale; educațiuinea sa va fi numai atunci completă, când și va fi cultivat și voința, basa moduluî de a cugeta și lucra.

Educațiuinea fizică și intelectuală, adecă educațiuinea corpului și a spirituluî, nu trebuie să fiă privite de cât ca o preparațiuinea pentru educațiuinea ânimei, care este mult mai importantă. Acesta din urmă este încoronarea operei; cele-alte două, nu sunt de cât

nise condițiunii exterioare. Corpul este instrumentul spiritului, iar facultatea cugetării, facla care luminează adevărata cale a vieții.

Lipsa totală de principii religioase în educațiune, este foarte periculoasă. A lucra de a face poporul mai luminat, fără a căuta să-l facem mai religios și prin urmare mai moral, ar fi a cădea într'una din cele mai mari erori, ce se pot comite în dauna societății; ar fi a aprinde torțe după întâmplare, cari, în loc de a lumina întinericul din calea sa, ar putea provoca un incendiu vast.

Să ne silim, prin urmare, a da junimii un conductor mai solid, un sprijin mai eficace de cât acel pretins *bun-ton*, de cât acele dișe *bune-maniere*. Fără o educațiune morală-religioasă, ea nu va avea puterea necesara de a suporta miseriile vieții și de a traversa pe-ripețile periculoase, în cari singurul conductor sigur al omului este Religiunea.

Îndată dér ce rațiunea copilului începe a se deștepta, manifestând dorința de a cunoște motivul acțiunelor se-le, este timp, înainte de toate, a-i vorbi de Dumnezeu, care a creat tot ce există, care iubesc pe toți copiii, pe toți oamenii buni și înțelepți, care va respăti o dată pe cei buni, și care va pedepsi pe cei răi; de acel Dumnezeu, care poate tot, vede tot, aude tot și știe tot.

Acésta este doctrina elementară pentru micul copil; o recomandăm cu deosebire mamelor; ele sunt chiamate a da copilului primul nutriment spiritual; ele sunt datore a-i însuși amorea către Dumnezeu; ele sunt obligate a-l face să cunoască un amic, care nu-l va abandona nici o dată, care va fi mângăarea sa în toate împrejurările grele ale vieții, și care-i va însufla *credința, speranța și caritatea*.

Ca să reușim însă pe deplin în această educațiune, trebuie să fim și noi înși-ne religioși. Căci în adevăr, cum am putea pretinde ca învățăturile noastre să fiă încoronate cu succes, decât copiii noștri nu ne ar vedea nici o dată împlinindu-ne datoriile religioase; decât am considera pe oameni numai după stare și avere; decât ne am uita într'atât, în cât am meprisa pre servitorii bisericeii și une-orii chiar ceremoniele cultului; decât în fine, prin conduita noastră, am demonstra copiilor, ca frecuentarea bisericeii se cuvine numai poporului și masei ignorante? Spuneți-mi voi părinți și învățători, în asemenea împrejurări, și când copilul vostru n'ar găsi în casa părintească și în școla cea mai mică simptome de pietate, am putea noi ore spera, ca anima sa să se deschidă ver o dată la vocea religiounii? Negreșit că cu asemenea triste exemple, nu. Să ne silim dér

a face din casa noastră, din școala noastră, un sanctuar, unde copiii să aibă înaintea ochilor cele mai frumoșe exemple, și să fim siguri că acestea vor rodi mai mult, ca toate învățăturile teoretice.

§ II. *Credința, speranța și caritatea.*

Credința, speranța și caritatea, aceste trei virtuți sublimе, cari devin adesea singura mângăere a celor nenorociți, trebuie însuflete, încă din cea mai frageță etate, în anima copiilor.

Că să putem însă ajunge aci trebuie să îngrijim a le desvolta mai întâi sentimentul religios, care, din origina sa, este în intimitate unit cu sentimentul filial. Educațiunea religioasă prin urmare trebuie să fiă basată pe principiul amoriei, încrederii, recunoștinței și supunerii copiilor către părinți și învățătorii lor; seú și mai bine încă, aceste sentimente trebuie să fiă punctul de plecare al educațiunei religioșe. Căci decă este lesne a desvolta, a perfecționa și a întreține afecțiunile copiilor către părinți, autorii ȃilelor lor, va fi asemenea ușior a le dirige către Dumnezeu, autorul lumii întregi. Ecă câte-va regulе, spre a ajunge la acest scop :

A face să se observe datoria, adesea fôrte neglijetă în ȃilele noastre, de a se recita dimneța și séra, înainte și dupé prânz, înainte și dupé clasă, rugăciunile cuvenite, însă cu bună cuviință și respect. Rugăciunea are o influință extraordinară : ea face anima veselă și senină și stringe legătura care tinde a uni pe om cu Creatorul seú.

A conduce pe copii în toate Duminicile și sêrbătorile mari la biserică, unde liniștea solemnă, cântările și rugăciunile, ceremoniele cultului, și toate în fine concur a le înălța mintea către Dumnezeu și a le impune respect și venerațiune pentru cele Sante.

A ne sili să desrădăcinăm din anima copiilor, seú elevilor nostri, mândria, minciuna, avariția, hipocrisia, pisma, mânia, resbunarea și a le înlocui cu bunătatea, sinceritatea, blândetea, francheța, caritatea, compătimirea, activitatea și adevêrul; să fim în ochii lor, acea ce vom să devină și ei o dată. Să-î priveghiam și să-î apêrăm de or-ce alianță vătămătore, silindu-ne a conserva anima lor în deplină curățeniă și să fim siguri că religiositatea, că credința, speranța și caritatea se vor înrădăcina într'ênsa.

CAPITOLUL II

CREDINȚA.

§ I. — *Ce este credința.*

A simți pre Dumnezeu în interior și a fi convins de existența sa, fără a-l vedea cu ochii și a-l înțelege cu spiritul, se numește *a crede în Dumnezeu*.

Este lesne de înțeles că nu poate cine-va, în nici un mod altul, dobândi convicțiunea despre existența lui Dumnezeu; or-care altă demonstrațiune, or-care alt raționament, spre a proba această existență, sunt nefolositoare și de prisos.

Credința este lumina prin care omul devine capabil a resolve misterele timpului și ale eternității. Prin această lumină el cunoște destinațiunea sa, demnitatea sa, valoarea sa, precum și a celor-alte creature din jurul său. Fără această lumină, n'ar putea fi nici virtute, nici mângăere pe pământ. Cu cât această lumină este mai viiă, cu cât adecă credința omului este mai mare, cu atât el se lăgă mai intim cu Dumnezeu, Creatorul său.

Credința este actul cel mai profund și mai măreț al conștiinței omenesci. — Omul creștând, face, un act de suveranitate; căci el suplinesce, prin puterea voinței seale, acea-ce inteligența sa nu este în stare a pătrunde.

Acela care scie, este convins, adecă învins. Acela care crede, crede fiind-că voesce și cât timp voesce; lumina adevărului 'l luminează, dér nu-l orbesce. Oamenii credincioși sunt prin urmare, ómeni forți în voința lor. Obicinuița la credință desvoltă în ei această prețioasă calitate, căci spre a nu înceta de a crede, urmăză a continua să voescă.

Credința în fine, este telescopul inteligenței, care apropiă obiectele; îndoela ca un microscop, le măresce, însă le exagerază și difieultățile.

§ II. — *Mijloce de a deștepta și fortifica credința.*

Necurățenia animei este, spre a dice ast-fel, o atmosferă veninată, un aer stricat în care lumina credinței nu poate exista. —

Omul necredincios uraște lumina fiind-că se teme a nu se da pe față relele sele acțiuni, făcute în întuneric; acela însă care face *binele* iubesc și chiamă lumina, căci faptele sele sunt făcute la lumina dîlei și în fața tutului. Urmază de aci, că spre a face să se nască în ânima copiilor credința, trebuie să le însuflăm mai ânt'eiū aplecarea spre bine, incongiurându-î cu exemplele cele mai virtuose; în urmă însă să le procurăm și hrana necesariă spre a provoca, mări și fortifica credința.

Așia dér copilul trebuie a avea în părinții și învățatorii sêi un exemplu permanent de cea mai perfectă religiositate; el trebuie înainte de tôte, să credă cu fermitate în buna voința lor, spre a putea ajunge în urmă să aibă și în Dumneđu o credință fermă. Acea-ce părinții fac pentru copil, nimeni altul nu face pentru dînsul; urmază dér, ca acestia trebuie să fiă în ochii lui însă-și bunătatea și rațiunea, însă-și prevederea și experiența. Acéstă confiența a copilului în părinții sêi, provóca acea credință órbă și necalculată, care se desvóltă de o dată cu intelingința, și care nu încetază de cât din momentul când, acestia prin faptele lor nesocotite, ar forța schimbarea acestui sentiment. — Tot asemenea vine și credința în Dumneđu. Cine este mai mare, mai puternic și mai bun ca Creatorul nostru? Cine ne dá tot ce ne trebuie, cine este refugiul nostru în tôte nevoile, cine ne trâmite mângăere în desperarea noastră, decă nu Dumneđu? Nu suntem déră datori pentru atâtea bine-faceri a avea tótă încrederea și tótă credința într'ensul? Negreșit că da; căci alt-fel ne am arêta mai puțin recunoscători lui, ca părinților noștri.

Să ne silim dér din tôte puterile a provoca acéstă credință în copiii, sêu școlarii noștri, și să fim siguri, că conformându-ne și cu preceptele sântei nóstre religiuni, am pus basa principală la fericirea lor viitoare.

§ III. — *Necredința.*

Necredința este consecința funestă a unei rêtăcirii de idei sêu de fapte. Nimeni nu se nasce incredul, dér póte deveni în timpul desvoltării facultăților sele intelectuale, când adecă intelingința, în loc de a rămânea supusă rațiunii, — cum se cuvine unei facultăți inferióre, — pretinde a se urca mai pre sus de dînsa.

Să nu uite dér părinții și învățatorii copiilor, că acestia sunt fórte dispuși a se îndoi despre tot ce nu înțeleg, despre tot ce trece

preste puterea lor de a înțelege. Să evităm, prin urmare, a le vorbi despre lucruri obscure, mai înainte de a fi dezvoltat bine facultățile lor intelectuale; căci neputându-le înțelege, i-am sili noi înșine să devii increduli.

Se întâmplă câte o dată ca și omul matur să devii incredul: credința 'l genază în urâta sea conduită, iar religiunea 'l înspăimântă prin amenințările sele; se silescă dér a se depărta de la dên-sa spre a scăpa ast-fel de un control aspru. Acéstă necredință însă este ca o bețiă momentană, care lipsesce pe om de usul facultăților, dér care nu póte înăbuși de tot vocea consciinței sele; necredința absolută nu póte exista la om.

Spre a pune o stavilă sigură necredinței, părinții și învățătorii sunt datorii să fiă înși-le credincioși, implinind cu cea mai mare scrupulositate datoriile lor religioase; să stăruescă cu seriozitate, mai cu sémă în etatea, când pasiunile încep a se ivi, ca copiii lor să asculte cu bună cuviință în tóte Duminicele și sêrbătorile mari oficiul divin și să se împărtășescă regulat cu sântele Mistere; să-î ferescă în fine de contactul societăților rele și periculoase, de citirea cărților scandalóse și de tot ce ar putea corupe ânima lor; căci corupțiunea este isvorul cel mai mare al necredinței.

§ IV. — *Superstițiunea.*

A doua rêtăcire contrariă credinței: superstițiunea, este consecința imperfecțiunii și neputinței inteliginței umane de a-și da séma de un lucru, ce trece peste poterile sele. In acéstă indoelă spiritul omenesc se agață de tot ce-î pare posibil; ar voi să înțelegă tot, însă, incapabil de a pêtrunde secretele naturei, este neincetat expus a se încela în aprețierile sele.

Este fôrte trist a vedea cineva ómeni, alt-fel inteliginți și pioși, tremurând, numai că se gândesc la mórte; alții îngâlbénind că s'aũ găsit la masă în număr de trei-spre-dece, seũ că aũ avut visuri urâte, etc.; frica de tóte aceste prevestiri imaginare, este un rêm-as al păgânismului.

Faceți dér pe copii să înțelegă vanitatea și ridiculul superstițiunilor. Deprindeți-î a aũđi cu nepesare vorbindu-se de mórte; a vedea fără turburare patul mortuar, pe bolnav murind și chiar pe morți. Nu este permis unui chreștin a fi laș.

Mijlocul cel mai eficace de a stârpi superstițiunea, este a da copiilor noțiuni curate și precise, asupra puterilor, legilor și fenome-

nelor naturei. Să ne ferim însă, făcând acesta, a nu smulge sevă slăbi rădăcinile adevăratei credințe. Mai recomandăm părinților și învățătorilor, de a nu permite nici o dată copiilor a auzi de acele istorioare ridicole, cari rătăcesc ânima și capul lor.

CAPITOLUL III

SPERANȚA.

§ I. — *Ce este speranța ?*

Speranța este convicțiunea fermă și încrederea absolută în puterea, înțelepciunea, bunătatea și dreptatea lui Dumnezeu, în orice condițiune s'ar găsi omul.

Încrederea suposază la omul care o posedă o trebuință, o supărare, o nevoie în fine, și la acela în care și-a pus încrederea, o facultate, o putere de a ajuta, unită cu voința de a veni în ajutor. Urmază de aci, că încrederea nu este alt-ceva, de cât speranța de a obține un ajutor de la cine-va, care este în stare și are voință de a ajuta. Dacă se va adăoga la această încredere și o satisfacțiune ôre care internă, ea se va putea numi speranță.

Speranța dêr este așteptarea sigură și înbucurătoare a unui bun, care satisface trebuințele nôstre, și care este în opozițiune cu tot ce pôte turbura, sevă distruge liniștea, mulțumirea și fericirea nôstră.

§ II. — *Cum se nasce speranța în copil ?*

Să privim pe copilaș aplecat la peptul mamei sale. Îndată ce se satură, el îndreptază către mama-sa priviri voișe și vesele, ca cum ar voi să mărturisescă mulțumirea sea. Acest sentiment, confus la început, se desvôltă de o dată cu etatea și în proporțiune cu bine-facerile ce el primesce de la părinți, se măresce și recunoștința sa. În ochii copilului, părinții săi par puternici și buni : puternici, spre a-l ajuta în tôte împrejurările ; buni spre a îngriji de tôte trebuințele lui. — Tot așa, îndată ce copilul va învăța, prin îngrijirea nôstră, se înțelege, a cunósce pe Dumnezeu, pe acest tată, preste măsură puternic și bun, el nu va putea face mai

puțin din ce face pentru părinții săi lumesci; va depune dărătă încrederea într'ensul și va spera tot ajutorul său.

§ III. — *Cum se pôte fortifica speranța ?*

Tot ce pôte provoca în spiritul și ănimă copilului ideia, că *Dumnezeu este tatăl tutor ăomenilor*; tot ce este propriu a-l convinge, că *noi depindem de o putere superiőră*, tóte acestea, ăicem, pot deștepta și fortifica speranța.

Să nu uităm însă a adăoga, că, spre a fortifica încrederea filială în Dumnezeu, educațiunea trebuie să priveghieze, cu deosebire, conservarea nevinovăției în copil. Nevinovăția este isvorul adevăratului curagiu, a aceluși curagiu care nu se aplecă, de cât înainte-a unei idei: *de a nu displace lui Dumnezeu*. Temerea de a displace lui, este singură compatibilă cu speranța creștină; or-care altă temere, ca și mândria, năbușesc această virtute, smulgându-i ultimile rădăcini.

CAPITOLUL IV

CARITATEA.

§ I. — *Ce este caritatea.*

Basa fundamentală a or-cărei educațiuni este afecțiunea, este iubirea. Tóte silințele năstre spre a educa un copil, trebuie să decurgă din acest isvor și să aibă de motiv și scop iubirea. Precum tótă educațiunea are ca punct de plecare iubirea și se dirige de iubire, asemenea și acesta nu-și pôte găsi respălătirea de cât tot în iubire.

Severitatea și zelul ce se întrebuintează în educațiune, nu pot fi de cât o severitate și un zel de iubire. Precum primă-véra, dulcea influință a zefirului reanimază natura întrégă, precum vegetațiunea renasce și se desvoltă la căldura sőrului, la acțiunea ploii și aerului, asemenea și copilul se desvoltă la rađeale bine-făcătore ale iubirei materne.

Încă din cea mai fragedă etate, copilul voinde a-și manifesta afecțiunile seale către părinți, privesce pe muma-sa, care-l nutrește cu un suris dulce, și întinde micile seale mâni către tatăl său, spre a-l proba și lui recunoștiința și încrederea sea. Grațioșele demonstrațiunii ale copilului către tot ce-l face plăcere, sunt primul act al iubirei seale născēnde.

Îndată acēstă sēmānță se desvoltă și-și face trecere din familiă în societate, căci și societatea caută a se apropria de dēnsul, apărându-l de tot ce-l pōte fi neplăcut. De și el nu posedă încă nimic, de și tot ce are datorēză bunătății altuia, i place însă a fi generos și a împărți cu alții acea-ce dobāndesce. Este fericit când găsesce ocașiune a face ver un mic serviciū părinților seī. Vorba *amabil*, asupra căria s'a deprins a fi cu băgare de sēmă, fără a o înțelege, devine din ce în ce mai importantă pentru dēnsul, căci începe a-și face o ideă mai precisă de însemnarea ei. De aci decurge dorința seū voința copilului de a fi lăudat, și acēsta desvoltă într'ēnsul tōte calitățile și tōte virtuțile cari-l fac bun și amabil. Casa părintēscă și cercul consoților seī de joc devine un loc prestrimit pentru aplicarea sentimentelor seale arđetōre. Precum doresce să fiă lăudat, iubit și stimat de tōtă lumea, asemenea doresce a întinde stima și afecțiunea sea asupra totului ce-l înconjōră.

Atunci este timpul a se îndrepta iubirea sea, către cea mai supremă ființă, către Dumneđeu. Iubirea sea filială va deveni o iubire creștină, care consistă în *a iubi pe Dumneđeu mai presus de tōte lucrurile din lume, iar pe aprōpele nostru ca însu-și pe noi.*

§ II. — *Cum putem provoca caritatea.*

Precum prin bine-facerile ce primesce, copilul se deprinde a iubi pe părinții seī, asemenea trebuie să se învețe a iubi și pe Dumneđeu. Sunt dēr datori educatorii a-l face să vedă neîncetat bine-facerile, cu cari Dumneđeu 'l dotēză pe fiă-care đī; și el, care a fost recunoșcētor către părinți, de sigur nu va fi ingrāt către Creatorul seū. Copilul care iubescce pe părinții seī, se supune lor; acela care iubescce pe Dumneđeu, ascultă și implinesce poruncile lui.

Să ne silim dēr a face pe copii, prin exemplele nōstre, să iubescce pe Dumneđeu, și scopul nostru va fi ajuns; vom fi făcut să se nască într'ēnșii caritatea creștină; le vom fi însuflat acea iubire,

în care, ca să ȋic așia, se copriind mai tôte virtuțile omenesci, aceea iubire, care este prescrișă în cele deșce porunci date noue de Dumneșeu pe muntele Sinaia : „Să iubesci pe Domnul Dumneșeu têu din tôte ânima ta, din tot sufletul și cugetul têu și din tôte virtutea ta ; iar pe aprôpele têu, care este or-ce om, ca pe tine însu-șii.”

PARTEA VI

EDUCAȚIUNEA NAȚIONALĂ.

CAPITOLUL UNIC

AMORUL DE PATRIE.

§ 1. — *Introducțiune.*

Desvoltarea sentimentului de naționalitate merită, fără contradicțiune, o atențiune specială a tutor acelora, cari și-au însușit dificila misiune de a face educațiunea junimii. Individul, trebuie, din acest punct de vedere, considerat ca făcând parte dintr'o națiune determinată, dintr'un tot, în care și el se confundă ; educațiunea prin urmare nu trebuie să se mărginescă a face din copil numai un *om*, ci și un *cetățen*, gata a contribui cu tôte mijlocele sele la binele societății din care face parte, și dispus a sacrifica interesul seș personal, fericirii generale. Montesquieu ȋice : „Dacă aș sci ver un lucru folositor mie, însă prejudiciabil familiei mele, l'aș face să dispară din spiritul meș ; dacă aș sci ce-va folositor familiei mele, însă vătămător țerei mele, m'aș socoti criminal.” Mai 'nainte de a merge mai departe, ne vom sili a demonstra aceea ce înțelegem prin amorul de Patriă.

Amorul de *Patriă* este înclinarea noastră naturală, desvoltată prin educațiune și instrucțiune, către *poporul* la care aparținem, și din care suntem și noi un membru ; către locul unde acest popor 'și are șederea, și unde, prin legile și instituțiunile sele, 'și a dat o formă exterioră caracteristică ; către *țera*, care este locul născerii noastre și prin urmare *Patria* noastră naturală și teatrul

existenței noastre. Amorul de Patriă este intermediarul între amorul pentru pământul natal, și amorul pentru umanitate. Acela se dezvoltă prin instinct, pe când acest din urmă este fructul unei bune educațiuni. Iubesc cine-va țera natală, nu pentru că această țară este cel mai frumos, cel mai bun ținut din lume, ci pentru că este *Patria sa*. — Un copil al desertului transplantat în cel mai înfloritor ținut din lume, aspiră a revedea sterpelul său lăgăn. Această înclinare către pământul natal este înăscută omului. Mărindu-se, acest amor se dezvoltă, se întinde preste totă țera și devine *amor de Patriă*, adică amor de tot ce aparține aceluiași popor, de tot ce are aceleași instituțiuni, aceleași moravuri, și de tot ce vorbește aceeași limbă.

„Patria,” dice Cormenin, „nu este numai câmpiile și livezile noastre, pădurile și viecele noastre, turnurile bisericilor și fumul coșurilor noastre, virfurile arburilor, și cântecele monotone ale păstorilor noștri; patria este țera care vorbește limba noastră, este cea ce face să bată inimile noastre, este unitatea teritoriului nostru și a suveranității noastre, este gloria părinților noștri, este libertatea noastră; patria este azurul cerului nostru, este dulcele soare care ne luminează, frumoșele vălcele care ne răcoresc, pădurile la care ne umbrim, pământul roditor care se întinde sub pașii noștri; patria este toți concetățenii noștri, bogați și săraci, mari și mici; patria în fine este națiunea pe care toți suntem datori să o iubim, să o onorăm, să o servim și să o apărăm cu toate facultățile inteligenței noastre, cu toate puterile brațelor noastre, cu toată energia noastră și cu tot amorul inimii noastre.”

Ni se va dice însă, că decă sentimentul naționalității este înăscut omului, nu mai avem trebuință, a alerga la educațiune spre a-l desvolta. Noi vom răspunde, că intervenirea educațiunii este necesară, spre a preveni desvoltarea acei idei greșite, meschine și egoiste, a unei naționalități exclusive, care din nenorocire se manifestă foarte des printr'o ură neraționată în contra totului ce nu este din aceeași țară și de aceeași naționalitate.

Datoria educațiunii este dăru a priveghia ca acest sentiment de patriotism să nu degenereze în *ură* și *netoleranță* în fața altor popoare și altor țări, căci acesta ar fi un patriotism despotice și invidios; acesta n'ar mai fi o virtute ci un viciu.

Afară de acesta, cine s'ar putea îndoi de eficacitatea educațiunii pentru desvoltarea și întărirea amorului de patriă, când vede pe

totă ziua atâția ómenî indiferinți pentru interesul public și apatici pentru binele general al Patriei?

§ II. — *Cum se desvóltă în ânima copilului amorul de patriă?*

Vom resuma, în câte-va linii, mijlócele cele mai proprii de a face să se nască și să se desvólte în ânima copilului, amorul de patriă și spiritul public. Aceste medii sunt : 1° *Educațiunea* și 2° *Instrucțiunea*, cari sunt chiămate a-și da un sprijin mutual.

Educațiunea, dirigită cu prudență, contribuie fórte mult, spre a ajunge la acest scop. În adevér, adevérata perfecțiune a ânimei și a spiritului, este aprețierea exactă și cunoscința perfectă a ființei sele, a valórei sele minime, a ignoranței și a neputinței sele. Omul, ajuns la acest înalt grad de perfecțiune intelectuală și morală, aprețiează totă slăbiciunea sea și simte prin urmare necesitatea de a o fortifica prin cooperațiunea semenilor seî. — Instrucțiunea ne pune în stare, a observa, acea-ce lipsesce fiă-cărui individ, luat isolat; amorul singur însă póte restabili echilibrul *dând pe de o parte, acea ce primesce pe de alta*. Cu cât omul va fi mai instruit, cu cât orizontul seî va fi mai întins, cu atât va înțelege mai lesne, că binele individual nu póte exista, de cât prin prosperitatea tutora, a societății întregi, și ca binele general trebuie să se considere mai pre sus de cât cel individual, de cât cel particular. Écă dar prima regulă de urmat : Dați Instrucțiunii o formă, care să desvólte *ânima* și *spiritul* în totă puterea cuvintului, și fiți siguri că realisând acéstă mare operă, ați pus primele base ale unui amor de patriă ardent și ale unui spirit public înțelept. Și ca să ne facem pe deplin datorii, vom examina și mijlócele speciale, prin care instrucțiunea face să se desvólte aceste virtuți în ânima copilului.

Religiunea merită a ocupa și aci un loc însemnat, de și în apariță n'are nimic comun cu patria terestă. — Însă nu ne ordónă însuși *Christ* de a iubi pe aprópele nostru ca însuși pe noi, de a-i face tot, ce am voi să ni se facă și noué, de a ne sacrifica chiar viața pentru frații noștri? Nu ne-a arétat el într'un chip admirabil, că fiă-care om este dator a-și iubi țera sea? Nu s'a sacrificat *el* pentru poporul seî, pentru frații seî; n'a suferit, n'a vèrsat lacrimi pentru nenorocirile cari 'i amenințau în viitor? Pe de

altă parte nu să rădicat el preste sentimentul național, așa de exclusiv la naționalitățile antice, chiămând la sine, la înima sa plină de amóre, tótă lumea, lumea întregă, și arătând ast-fel care trebuie să fiă legătura între elementul național și acela al umanității, între amorul pentru patriă și acela pentru lumea întregă? Pe lângă acestea, religiunea noastră nu abundeză ea și în alte învățăminte, cu totul speciale, asupra acestei materii? Vechiul testament, de la *Moise* pênă la *Macabei*, și de la acestia pênă la *Ioan* fiul lui *Zacharia* nu este plin de exemplele cele mai frapante de patriotism și spirit național? Să profite dér învățătorii de dênsele, spre a descepa și desvolta, în înima junimii, acea înclinare nestrămutată către țera sea și instituțiunile ei, care nu este altce-va de cât *amorul de patriă*.

Alt mijloc și mai eficace de a ajunge la scopul nostru este învățătura *geografiei naționale și istoriei Patriei*. Cunoștiința pământului natal, industriei sele, comerciului seú, istoriei sele, ne conduce cu siguranță la desvoltarea sentimentului național în popor.

Spre a ajunge însă cu înlesnire aci, ne credem datori a adăoga, că exercițiile geografice, saú istorice urméză să se facă prin intuițiune : să se conducă dér copilul prin vecinătatea locului seú natal, să se familiarizeze cu instituțiunile comunale și să se pună în stare de a apreția bine-facerile ce decurg dintr'ênsele pentru fiăcare membru al comunei, și datoriele ce sunt impuse prin ele fiăcărui, etc. Dcă apoi s'ar putea scóte copilul din acest cerc restrâns, spre a-l conduce într'un ținut mai mare, și a i se aréta un tot mai întins : Patria, el ar profita considerabil, căci printr'acésta s'ar stinge într'ensul tendința la egoism, isvorul principal al depravațiunii. Arétându-í pe lângă ácéta instituțiunile Patriei și raporturile lor între dênsele, utilitatea unei administrațiunii regulate a Statului și a Bisericii, drepturile de cari se bucură cetățenii și datoriele ce fiă care are a îndeplini, spre a manține ordinea și prosperitatea generală, vom deștepta de sigur sentimentele sele patriotice.

Narațiuni și istoriórele care ne pune înainte fapte de patriotism și generositate; poesiele și cântecile naționale cari ne amintesc heroismul părintesc; datinile și costumele, proverbií și expresiunile poporului, cari ne pun în stare a cunoște vieța sa; monumentele publice în fine, cari ne rechiamă gloria străbună, tóte acestea expuse într'o limbă înțelesă și nepretențiosă sunt atâtea e-

lemente foarte proprii a anima învățământul și a-l face roditor pentru scopol nostru.

„Animați pe elevi,“ dice Cormenin, „printr'un tablou viu și adevărat de toate faptele mari și heroice ale națiunii vóstre. Lăsați să vorbescă faptele, dér citați numele ómenilor mari, arătând fără multe explicațiuni, acea ce au făcut. Istoria și Biografiile vor fi isvorul de unde veți adăpa pe elevii vostri. Trebuie însă, să înprospătați adesea în memoria lor, faptele heroilor și ómenilor mari, pentru cari Patria și Libertatea prețuia mai mult ca viața lor proprie. Evenimentele recente ne au învățat că națiunile moderne, nu sunt mai îndărătnice la chiamarea Patriei ca vechii Eleni și Romani. Resfoiți istoria și veți găsi mai mult de o mamă, care la vederea fiului său mort pentru țară, exclamă: „Pentru acesta i-am dat viața,“ său pe alta, care, vedându-l întorcându-se învins, i stigmatiza lașitatea cu aceste teribile cuvinte: „Tu nu poți fi fiul meu, căci atunci, său ai fi biruit, său ai fi murit“ (1); veți găsi tați gata a da sângele celui din urmă copil al său pentru apărarea Patriei; etc. — Conduceți pe copiii voștri și înainte monumentelor redicate în memoria ómenilor mari și fiți siguri că ast-fel veți deștepta într'ênșii entusiasmul pentru patria lor.“

Trebuie încă să arătăm copilului, că nu numai persoanele, cari ocup un loc destins în administrațiunea țerei, sunt în stare a face binele și a deveni folositori Patriei, dér că și fiă-care cetățen, în sfera sa, póte manifesta patriotismul său și lucra pentru binele comun al ei. Să ne silim a-l convinge, că țera nu póte prospera, decât cu condițiune, ca fiă-care cetățen, fără deosebire de stare și avere, să-și impuie îndatorirea de a contribui, după puterile seale, la opera comună.

Spre a termina vom adăoga că serbătorile și cântecele naționale exercit o influință foarte salutariă asupra ánimei și caracterului copiilor. Acestea din urmă contribuiesc încă a recrea pe scolar în intervalul vieții seale scolare, și a-și asigura o amintire plăcută pentru viața sa viitoare. Dēcă pe lângă toate acestea vom reuși a deprinde pe copii la ordine, la exactitate, la regularitate, la aplicațiune, la supunere, la sinceritate, la probitate, la generositate; dēcă vom putea scóte din juna lor ánimă veniaul egoismului, invidiei, gelosiei, amorului propriu, calomniei; dēcă în fine, părinții și învățătorii se vor arăta tot-d'a-una dispuși a se asocia la fericirea Patriei, și a

(1). Cum făcu și mama lui Stefan cel mare.

compătimi la miseria ei, atunci de sigur dintr'o asemenea familie, dintr'o asemenea scôlă, nu pot eși de cât *cetățeni devotați cu totul Patriei lor*, cari, atât în fericire cât și în nenorocire, vor fi sprijinul ei cel mai puternic, cari vor suporta cu curagiū tôte sacrificiile pentru *gloria Patriei*, și în a căror ânimă vor fi scrise cu litere neșterse, aceste cuvinte : „*Unirea face tăria.*“

CARTEA II

INVĂȚĂTORUL ȘI SCOALA.

PARTEA I

D I S C I P L I N A.

CAPITOLUL I

PEDEPSELE.

§ I. — *Natura pedepselor.*

Puterea de a aplica pedepe este o adevărată autoritate judiciară; căci ea coprinde în sine, pe lângă dreptul de a apreția și judeca modul de a cugeta și a lucra al altora, și dreptul de a aplica, la acest mod de gândire și lucrare, o pedepsă proporționată. Dumnezeu fiind singurul jude al oamenilor, dreptul de a pedepsi trebuie să flă considerat, ca emanând de la densus. — Prin urmare părinții și învățătorii, în această acțiune a lor, nu pot fi considerați, de cât ca locoțiitorii săi, ca executorii sentințelor sele.

Să se ferescă dér învățătorul a se constitui în jude suveran seü a da pedepselor caracterul unei resbunări umane, unei usurpațiuni de competență, seü unui abus de pozițiune. În acest cas, pedepsa n'ar mai avea caracterul unei acțiuni legitime; învățătorul s'ar părea că a renunțat la mandatul seü divin; iar scolarii simțind și înțelegând acesta, vor contesta învățătorului dreptul ce ar voi să

exercite asupra-le. De aci va decurge supărarea, mânia, desgustul, revolta și ura scolarilor contra învățătorului. Răul va cresce din zi în zi și va produce un efect cu totul opus aceluia la care voiaș a ajunge cu pedepsele : în loc de a-î îndrepta, i-ar demoralisa.

Acesta va fi rezultatul, când învățătorul n'ar voi a fi privit ca executorul voinței divine. Consiliăm dér pe toți învățătorii a se feri bine, să nu scandalizeze pe ver-unul din scolarii săi și a nu uita că mandatul lor, încetază de a fi legitim îndată ce vor pretinde a-l exersa în propriul lor nume.

§ II. — Scopul pedepselor.

Pedepsele în educațiune trebuie să aibă de scop a face pe copil să înțelegă, că, prin infracțiunile sële la legile ce-l privesc, și prin necuviincioșsa sa conduită către societate, a meritat disgrația superiorilor săi și prin urmare a lui Dumnezeu.

Acesta este, după noi, scopul pedepselor ; și nu ne putem uni cu aceia, cari vęd într'ênsele numai un mijloc de a feri pe copil, prin frică, de or-ce acțiune urעיioșă, sêu de a răsbuna o abatere deja făcută. Nu putem admite acéstă teoriă, căci pe de o parte, după cum am șis, am usurpa drepturile Dumnezeirii constituindu-ne în judecător suprem ; iar pe de alta, am nesocoti scopul cel mai real, cel mai ver, cel mai nobil, acela care absorbte și întruneste pe tôte cele-alte : *Morala și Religiunea*.

Cea d'ântéiș pedepsă ce trebuie să simță un culpabil este musttrarea *consciinței sële*. Dér când acest simțiment nu este destul de desvoltat, atunci negreșit trebuie să alerge cine-va la o pedepsă exterioră, spre a suplini ast-fel lipsa acestui aginte activ și puternic. Cu tôte acestea, noi nu putem privi pedepsa exterioră ca un mijloc de a ajunge la scop ; considerăm însă pe cea interioră și ca scop și ca mijloc.

Mulți învățători se mulțumesc că au dobândit afecțiunea elevilor lor ; sunt veseli când pot șice : „*Elevii mei au pentru mine o via inclinare și mă iubesc foarte*,“ dér nu se preocupă de loc, decât ei iubesc și pe Dumnezeu. Acesti învățători de sigur nu vor vedea în erorile elevilor lor, de cât nisce abateri făcute în contra propriei lor persóne ; de aceea în observațiunile ce le vor face, se vor mulțumi a le pune înainte numai necuviințele ce și-au permis în contra iubitelui lor învățător. — O asemenea urmare este cu totul greșită. Învățătorul să nu lase nici o eróre a elevului sêu ne-

observată; iar când acesta s'a făcut, în contra persoanei sêle, nu este destul a-î observa că conduita sa a fost în opozițiune cu afecțiunea, ce o dată i-a asigurat; nu este destul a-l convinge că l-a ofensat călcând consiliile sêle; el este dator a merge mai departe și a-î demonstra, că cu această abatere a ofensat și pe Dumnezeu, călcând una din preceptele sêle, care prescrie, că *copiii sunt datorî a se supune părinților și învățătorilor lor.*

§ III. — Pedepsele și aplicațiunea lor.

Intre pedepsele exterioare noi semnalăm :

I. Penalitatea printr'un semn ôre-care.

Acest semn pôte fi sêu prevestitor sêu îndemnător. Este tréba părinților și a învățătorilor a-î da însemnarea ce vor voi și a manifesta printr'ênsul mulțumirea sêu nemulțumirea, lauda sêu reprimanda.

Câtă influință nu pôte exercita în unele ocațiuni o privire veselă sêu severă, o simplă amenințare cu degetul, un semn din cap al învățătorului! În acest om atât de modest și tot-d'o-dată atât de impozant, copilul vede idealul autorității. A deveni plăcut lui, este pentru dênsul o fericire nemărginită.

II. Pedepsele cu cuvêntul.

Acest cuvênt pôte fi sêu o îndemnare, o rugăciune, prin care învățătorul caută a dirige voința copiilor către bine, sêu un advertisment prin care să li se arête tristele urmări ce pot decurge din urâta lor acțiune, sêu o amenințare prin care să li se prevestescă pedepsa ce li se va aplica în cas de recidivă.

Să nu-și imagineze cine-va că trebuie vorbe multe și expresiuni fôrte severe, spre a produce efectul dorit. Adesea câte-va cuvinte, duse cu gravitate, însă cu o voce simpatică, produc asupra spiritului lor, o impresiune profundă, și le inspiră respectul și supunerea cuvenită.

III. Pedepsele prin acte.

Acestea pot fi sêu negative sêu positive. În prima categoriă 'și

póte avea locul lipsirea de o favóre sêu de o distincțiune, óre-care : póte cine-va, spre exemplu , a-și retrage de la elev încrederea ce-î acordă ; póte restrânge libertatea sea, póte împutîna hrana sa, etc. In categoria a doua numărarăm notarea rea, reprimanda, umiliațiunea înaintea conscolarilor sêi, oprirea de a vorbi și arestul.

Este evident că educatorul trebuie să facă o nemerită alegere în aplicarea acestor penalități. Pentru fiă-care abatere se póte găsi o penalitate specială ; și datoria persónei însărcinate cu educațiunea și instrucțiunea copilului este de a o căuta cu prudință și consciință și a o aplica cu strictetă, însă fără pasiune.

Justiția fiind o datoriă imperiósă pentru educatorî, le recomandăm următoarele principii, fără însă a pretinde că am dis tot, în această materie importantă :

a. *A examina faptul în sine însuși fără a avea în vedere împrejurările și consecințele întâmplătore pe care copilul nu le a putut prevedea, și a alege pedépsa cea mai potrivită cu vina comisă.*

Pedepsele trebuie să fiă în raport intim cu abaterile comise, în cât elevul, suferindu-le, să le privescă ca o urmare naturală a abaterilor sêle.

Elevul neglijente, spre exemplu, nu se va putea plânge, decă, pentru neglijența sea, va fi condamnat a lucra în timpul recre șiunii.

Mincimosul nu va avea nimic de dis decă i se va impune a declara în fața clasei întregi minciuna sea, și decă i se va retrage pe venitor încrederea, de care se bucura pêne atunci.

Leneșul va găsi drépta pedépsă ce l-ar óri de la mâncare ; nu trebuie să mănec acela care refusă a lucra.

Furul nu se va plânge, decă se va îndatora, spre pedépsă, a plăti valórea obiectului furat, și se va mustra în fața conscolarilor sêi.

Acela care, bucurându-se de o favóre, va fi abusat de dênsa, nu póte fi nemulțumit, când i se va retrage pe viitor.

Flecarul va recunósce că, spre a se îndrepta, urméză a fi separat de camaradii sêi, etc.

Decă elevul n'ar recunósce dreptatea sentinței, pedépsa, ce i s'ar aplica, l-ar irita și l-ar face încă și mai rău. *Nu este severitatea, ci justiția care asigură succesul.* De aceea noi consiliăm pe învățători, a nu alerga la cuvinte, când un simplu semu ajunge ;

a nu amenința, când un advertisment seü un consiliü, pot fi tot atât de eficace; a nu aplica o pedépsă pozitivă, când cea negativă pöte avea același rezultat; în fine, a nu influința asupra simțurilor, când se pöte exercita o influință mai salutariă asupra spiritului și âniei.

b. *A lua în considerațiune individualitatea aceleuia, care merită pedépsa.*

Se va examina scrupulos dispozițiunea morală a culpabilului în momentul când a comis greșela. Fapta în sine este mai puțin condamnabilă, când nu va fi rezultatul unei intențiuni urâte. O abatere comisă din ușurință, din imprudință, din nebăgare de sémă, merită o pedépsă mult mai ușoră, de cât una care este rezultatul unei *premeditațiuni*. O eröre comisă de copii förte junți, nu pöte atrage aceeași penalitate ca una atribuită la copii mai în etate și mai raționabili. — Să se distingă asemenea bine, decă abaterea este comisă pentru prima dată, seü în recidivă; decă ea este rezultatul unei ușurinte momentane, unei nebăgări de sémă, seü decă decurge dintr'o tendință înrădăcinată, dintr'o deprindere încarnată; decă culpabilul a greșit fără intențiune, seü decă a căutat ocașiunea a manifesta spiritul seü de revoltă; decă a cedat îndemnulü ver-unui camarad, seü decă a greșit din propriul seü îndemn, fără intervenire streină. — În casurile din urmă, pedépsa trebuie să fiă tot-d'una mai seriösă, mai severă; căci ar fi förte nedrept a o aplica în ambele aceste casuri tot cu o măsură.

c. *A avea în vedere situațiunea morală a copilului, după ce a comis abaterea, adecă a examina pêně la ce punct culpabilul are cunoștința abaterii sele.*

Pedépsa, după cum am dis, are unica țintă de a protege majestatea legilor și de a face pe culpabil să înțelégă critica pozițiune, în care se aruncă călcându-le; de aci rezultă că o pedépsă devine nefolositoare, îndată ce copilul, recunoscënd sincer vina sea, manifestă o părere de rău profundă și adevărată.

Legea este satisfăcută prin o căință sinceră, mai cu sémă când culpabilul, recunoscënd gravitatea abaterii sele, se silește din tóte puterile a o repara. Urméză déră, că pedepsele exterioare sunt numai o complinire a celor interioare; ele nu pot fi aplicate de cât

numai acolo, unde nu se p^ote admite reieşirea acestor din urmă, s^{eu} unde se presupune o *â*nimă rebelă la influinţa lor.

CAPITOLUL II

RECOMPENSELE.

§ I. — *Scopul lor.*

Se găsesc încă sc^{ole}, în carⁱ nu se cunoc alte mijl^oce, spre menţinerea ordinii şi disciplinei, de cât pedepsele; în carⁱ nu se vorbesce de recompense de cât o dată pe an, cu ocasiunea distribuţiunii premiilor, şi în carⁱ cele mai mici greşeli atrag după sine brutalităţi, lovituri, etc. Înşă, după cum s'a constatat în capitolul precedent, asemenea pedepse, mai cu s^{em}ă când sunt pré des aplicate, produc un efect cu totul contrariu celui dorit.

Spre a preveni dér asemeni necuviinţe şi spre a încuragia tot-d'o-dată frum^osele fapte, noi c^onsiliăm pe toţi educatorii a întrebuinta cu preferinţă recompensele. Să se deosib^oscă însă bine o faptă adev^{er}at frum^osă şi bună, din una provenită din întâmplare, s^{eu} din natura copilului. Geniul şi talentul nu pot merita copilului nici o fav^ore, afară numai când el s'ar sili a desvolta şi a cultiva cu deosebire aceste daruri preţio^ose. Pe de altă parte, slăbiciunea facultăţilor trebuie să aibă mai mult drept la compătimirea, de cât la severitatea noastră.

Dorinţa de a fi aprobat şi temerea de a nu fi blamat, sunt pentru copil nisce sentimente f^orte de dorit. Trebuie dar să ne silim a le conserva şi a le dirige în folosul moralităţii caracterului lor.

Aprobarea ómenilor virtu^oşi trebuie să se pară copiilor f^orte preţio^osă şi de dorit, iar blamul lor o ruşine, pe care, cu or-ce preţ, ar trebui să o evite. *Să ne ferim însă de a le inspira am^orea pentru o gloriă vană.* Un înv^oţător inteliginte va cun^oşte lesne, când va trebui să demol^oscă s^{eu} să prov^oce sentimentul on^orii; nu va uita însă să-i deprindă a meprisa, la casuri, opiniunea lumii şi a nu tolera victoria ei asupra consciinţei lor.

§ II. — *Felul recompenselor.*

Recompensele pot fi de diferite naturi; noi semnalăm urm^otórele:

„A manifesta satisfacțiunea sea prin câte-va cuvinte încurajătoare, adresate scolarilor în timpul clasei;

„A însărcina pe scolari cu o funcțiune ore-care onorifică în clasă. Acésta trebuie să fiă privită de scolari tot-d'a-una ca o distincțiune;

„A înscrie într'un tablou, numit tabloul de onóre, numele scolarilor cari s'aũ deosebit la învățatură și bună conduită;

„A înscrie într'un registru special, destinat a conserva mențiunile onorabile, lauda acordată scolarilor;

„A distribui atestate hebdomadare și semestriale, din care un număr ore-care, cu note eminente, să dea copilului dreptul de a primi, de la învățator, o recompensă ore-care, care alt-fel nu trebuie să fiă de valóre mare.“

Cu toate acestea, trebuie să ne ferim, făcând aceste recompense celor în drept, a nu le provoca mândria, vanitatea și alte asemenea vișuri, cari prind așa de lesne rădăcină în ânima copiilor, și i pun în stare, a nu mai lucra de datoriă, ci numai pentru amórea unei glorie vane. Asemenea vom îngriji ca aceste recompense acordate unora, să nu devină un motiv de umilință pentru cei-alti; căci acésta, în loc de a le stimula emulațiunea, ar fi în stare a le deștepta invidia, ura și gelosia către cei distinși.

Este dér de datoria învățatorilor a preveni acest rău și a face ca aceste recompense să devină cu adevărat folositóre și nici într'un chip vătămătoare.

CAPITOLUL III

STABILIREA ȘI MENTINEREA DISCIPLINEI ÎN SCOLĂ.

§ I. — *Regulamentul.*

Prin disciplina scolară, înțelegem toate condițiunile ce trebuie să însușescă scola, spre a feri pe copii de or-ce aplecare către neregularitate și desordine. — Regulamentul scolar ocupă primul loc între aceste condițiuni.

Învățatorul dă la fiă-care clasă, seũ și la scola întrégă, un regulament verbal, care însă trebuie să fiă aprobat mai întâi de superiorii săi. Acest regulament se comunică la totă clasa, seũ la totă scola în genere, și apoi și la tot scolarul nou venit; el însă va co-

prinde numai reguli generale, și sub nici un cuvânt nu va enumera toate abaterile ce s'ar putea comite de un scolar; a face contrariul ar fi a atrage atențiunea lui asupra unor lucruri, pe cari poate, pînă atunci nici nu le a cunoscut. Cu toate acestea, decă s'ar comite o abatere neprevădută în regulament, învățătorul pe de o parte nu o va lăsa neobservată; iar pe de alta, va prevedea pe viitor și pentru această eróre, un articol disciplinariu în regulamentul scolar.

Regulamentele scrise sunt după noi, ne admisibile pentru cuvîntul, că ele nu pot fi de cît necomplete și tot-o-dată compuse într'un sens foarte vag, foarte general, în cît tot-d'a-una vor avea necesitate de explicațiuni orale și de excepțiuni numeroase.

Cu toate acestea, decă învățătorul crede necesariu a da scólei un regulament scris; o poate face; însă atunci 'l consiliăm ca acesta să se mărginescă în câte-va legi generale, în câte-va sentințe, la cari pînă la óre-care punct, să se pótă reduce tótă conduita copilului.

Noi cităm ca un exemplu, următoarele :

„*Iubiți pe Dumnezeu și pe aprópele vostru;*

„*Fiți activi;*

„*Fiți supuși;*

„*Fiți cu băgare de sémă;*

„*Fiți onești;*“ etc.

Aceste sentințe scrise cu litere mari, spre a se putea vedea de departe, pot fi aplicabile mai la toate abaterile scolarilor.

§ II. — Distribuțiunea recompenselor și pedepselor.

Aplicațiunea recompenselor și pedepselor în scólă este lucrul cel mai demn de atențiunea și meditațiunea acelora, cari sunt chiămați a o dirige. Am vorbit despre acesta mai înainte, ne mărginim dér aci a mai face câte-va observațiuni.

Recompensa trebuie să fiă considerată numai ca o aducere aminte plăcută a unei bune acțiuni; scopul ei este de a conserva în spiritul celui recompensat, aprobarea ce un superior a acordat buneii sele conduite. Valórea materială a recompensei este dér de o foarte mică importanță.

Între mijlócele de încurajare noi nu admitem lucrurile de măn-care, banii și or-cari alte obiecte, ce n'aũ de cît o valóre materială.

Consiliăm aci pe învățători a fi la împărțirea generală a premiilor cu cea mai mare băgare de seamă, căci s'a vădut adesea premiându-se leneșul, seú scolarul cel mai puțin înțelept și cel mai puțin modest din clasă. Decă voiți ca aceste recompense să dea fructe salutarii, acordați-le numai acelora din elevi, cari, prin conduita și silița lor, le merită într'adevăr, și nici de cum unei capacități fizice seú intelectuale. Acela care are un spirit slab, nu trebuie să fiă pedepsit pentru acest defect natural; și din contra, acela care este dotat de *Dumnezeu* cu dispozițiuni distinse, nu merită tot-d'a-una lauda învățătorului seú; căci primul, de și póte silitor, însă nu-l ajută facultățile sele de a reeși; iar secundul, de și mai leneș, însă fiind inteliginte, se distinge în toate lecțiunile sele.

Rendu dice în această privință: „Numai meritul, zelul și aplicațiunea continuă, pot da dreptul la recompense, și nici de cum darurile naturale.“

Prudenta aplicațiune a pedepselor este un lucru foarte important, pentru un învățător; de aceea, pe lângă cele diuse înainte, ne simțim datorii a mai face și aci câte-va observațiuni, sancționate, din toate punctele de vedere, prin practică.

„Precum când este vorba de recompensă, asemenea și când vine la rînd pedepsa, învățătorul trebuie să se desbrace de ver-ce considerațiune personală.

„Învățătorul va alege, pentru fiă-care abatere, penalitatea cea mai potrivită, cea mai cuviinciosă, adecă acea-ce i se va părea mai eficace.

„Penalitățile trebuie să fiă cât se va putea mai variate.

„Învățătorul nu va întrebuița pré mare grăbire în sentințele și decisiunile sele.

„El trebuie să sciă a stăpâni mânia sea; aflându-se într'o asemenea stare, se va feri a executa ver o pedepsă.

„Învățătorul nu trebuie să rămână rece, indiferinte și nesimțitor, ci va manifesta tot-d'a-una compătımirea și părerea sea de rău, când se va vedea silit a pedepsi.

„Învățătorul trebuie să fiă consecinte, și prin urmare să execute cu strictetă pedepsele ce o dată a decretat.“

Intre diversele pedepse, sunt unele pe cari le declarăm ca neadmisibile în școlă; acestea sunt:

„Ver-ce pedepsă care, direct seú indirect, mai mult seú mai puțin, lovesce în sănătatea elevilor.

„Ver-ce pedepsă care, prin caracterul său, rănesc simțul de onoare al elevilor.

„Ver-ce pedepsă care n'ar avea altă țintă, de cât a înjosi pe copil;

„Ver-ce pedepsă în urma căreia conscolarii elevului pedepsit, s'ar crede autorisați a se purta cu dânsul puțin cuviincios;

„Ver-ce pedepsă care ar fi vătămătoare desvoltării intelectuale a copilului.

„Ver-ce pedepsă care ar putea fi vătămătoare demnității și autorității învățătorului;

„Ver-ce pedepsă care ar consiste, său într'o amendă pecuniară, său în confiscarea obiectelor proprii ale elevului.“

Cu toate acestea, învățătorul are la dispozițiunea sa încă destule mijloce de a pedepsi. O prudentă aplicare a pedepselor prevădute mai jos, va produce efectul dorit și tot-d'o-dată 'l va feri și pe dânsul de a intra în neînțelegere cu părinții scolarilor și de a-și compromite ast-fel autoritatea sa.

Pedepsele ce se pot recomanda sunt următoarele :

„A arunca o privire severă scolarului, care nu s'ar purta cuviincios;

„A-l blama, chiâmându-l pe numele său;

„A-î face o reprimandă severă, în fața conscolarilor săi;

„A-î da notă rea în catalogul lunar, său și în matricula anuală;

„A lipsi pe scolar de tot ce-î face plăcere: a-î interdice recreațiunea, jocurile, etc.

„A-l sili să stea în picioare, său la locul său, său în mijlocul clasei, său în dosul ușei, etc.

„A-l separa de camaradii săi, pe un timp mai mult său mai puțin lung.

„A-l obliga să rămână după clasă în scôlă, său, *in cas de absolută necesitate*, a-l închide singur într'o sală, unde însă să nu-și pôtă face ver un rău.

„Când elevul s'ar purta foarte rău, și n'ar mai fi speranță de îndreptare, să se consilieze, său să se și silască a părăsi scôla.“

§ III. -- *Diverse medii pentru menținerea disciplinei în scôlă.*

Spre a stabili și menține ordinea și disciplina în scôlă, învățătorul pôte recurge și la ajutorul părinților copiilor, și chiar la acela al scolarilor săi. Spre acest sfârșit, el va transmite, din timp în timp, părinților însemnare exactă de conduita și silința copiilor,

și va cere ca și dânsii să-î dea socotélă de conduita lor a casă și să-î justifice or-ce absință a lor de la școlă. In modul acesta, copiii fiind supuși, atât in școlă, cât și a casă, la un control aspru, se vor deprinde neapărat cu cea mai perfectă ordine și disciplină.

Ecă și ajutorul ce pôte avea invēțătorul în această materiă de la scolarii sēi. El alege între dânsii pe cei mai bunī și mai înțelepți și-î obligă a supraveghia pe conscolarii lor, atât in școlă, in orele când dânsul lipsesce, cât și afară din școlă, când ies sēu vin, și a-î reporta a nume pe aceia, cari vor avea o urētă conduită. Acesti elevi veghiători prin exactitatea lor și prin bunele exemple ce sunt datori a da, vor întreținea in școlă un spirit de ordine excelent.

CAPITOLUL IV

DISCIPLINA AFARĂ DIN ȘCOLĂ.

§ I. — *Menținerea ei.*

Invēțătorul avēnd misiunea de a prepara pe copii și pentru viața socială, el nu pôte rămânea indiferent in privința conduitei elevilor sēi afară din școlă.

Invēțătorul care se mulțamesce numai cu ceea ce face in școlă și mai cu sēmă in orele de clasă, constată că nu este la înălțimea misiunei sēle. Un invēțător demn de misiunea sea, iubesce pe elevii sēi și afară din școlă. El nu lipsesce prin urmare a priveghia tot-d'a-una și in tot locul conduita lor și a avisa la mijlόμεle prin cari crede, că va putea contribui la fericirea lor. Dēcă totți căți pōrtă frumosul titlu de invēțător ar lucra ast-fel și din tōtă ânima, junimea ar fi mai bine dirigită; iar ei și-ar asigura dreptul la mulțumirea publică, ca unii ce-și indeplinesc datoria consciincios iar nu numai de meseriă.

Este de datoria invēțătorului a supravegiha, după cum s'a dis, pe elevii sēi și afară din școlă, și a face să i se raporteze tōte necuviințele, ce acestia ar face, de la școlă pēnē a casă și vice-versa, in biserică, in locuri publice, etc. Abaterile se vor pedepsi după gravitatea lor. Acelea însă, cari se vor întâmpla in casa părintescă, se vor judeca tot acolo, și numai după expresa cerere a părinților,

copiii vor putea fi trași și în scôlă la răspundere pentru asemenea abateri. Urmând alt-fel s'ar micșora autoritatea părinților și tot-d'o-dată s'ar da scôlei aparința *unei case de corecțiune*.

PARTEA II

SCOALA ȘI ÎNVETĂTORUL.

CAPITOLUL I

GENERALITĂȚI ASUPRA LOCALULUI SCOLAR.

§ I. — *Considerațiuni generale.*

Pe lângă învățator și scolarii, mai avem trebuință, spre a constitui o bună scôlă și de un local confortabil și sănătos, care să garanteze copiilor adăpostul cuvenit, și de un mobilier îndestulător, care să asigure buna organizațiune a claselor. Fără aceste elemente, scôla nu se poate înțelege.

Vom vorbi dăr despre localul scôlei, aretând pe scurt ceea ce trebuie să fiă în raportul igienic și didactic. Să fiă însă bine înțeles că nu cerem imposibilul; noi propunem idealul nostru, comunele însă vor face ceea ce vor putea; și decă din lipsa de fonduri, sevă alte împrejurări, nu vor putea realiza în total acest ideal, să se silască cel puțin a-l apropia; dăr în or-ce chip să nu amâne pe un timp nemărginit clădirea lui.

Tot în acest sens vom vorbi și despre mobilier; vom areta obiectele, cari, dupe noi, sunt indispensabile la o bună scôlă, nu vom fi însă prea pretențioși, de a le cere cu or-ce preț; ne vom mulțumi la nevoie și cu mai puțin.

Aceste dișe să abordăm subiectul nostru.

§ II. — *Exteriorul scôlei.*

Locul ales pentru clădirea scôlei, trebuie să fiă uscat, expus la sôre și în apropierea unei ape bune de bătut; la sate să aibă o pozițiune rădăcată și izolată, și la urbe, să fiă cât se poate de separat

de locuințele vecine; el trebuie în fine să fiă depărtat de or-ce localitate, care poate infecta aerul.

Întinderea locului, să fiă în proporțiune cu populațiunea școlii, socotindu-se câte trei metri pătrați de grădină, pentru fiă-care elev. Ferestrele, destinate a lumina salele, trebuie să fiă expuse, cât se va putea, către sud-est seu nord-vest, spre a apăra ast-fel salele, atât de un frig pré mare, cât și de o căldură excesivă. Intra-rea în clase va fi, tot pentru acest scop, apărată printr'un peristil.

§ III. — *Interiorul școlii.*

Dimensiunea salelor trebuie să fiă asemenea în proporțiune cu numărul elevilor ce ele sunt destinate a primi. La rigóre se crede de ajuns pentru un copil o capacitate cubică de 5—6 metri, seu o suprafață pătrată de 64 decimetre, fără însă a se socoti aci și spațiul ocupat de catedra învătătorului. Ferestrele claselor trebuie să fiă prevădute, spre purificarea aerului, cu ventilătoare, ca să nu fim siliți a deschide, pentru acest scop, în toate zilele, dimineața, la prânz și séra, ușile și ferestrele lor.

§ IV. — *Curtea seu grădina școlii.*

Curtea, care trebuie să fiă bine închisă, spre a se putea ține într'o perfectă curățenia, poate servi, mai cu sémă la țeră unde locul n'are o pré mare valóre, atât ca câmp de cultură seu ca pepinieră, cât și ca loc de exercițiu seu de gimnastică.

În orele de recreațiune, copiii vor fi deprinși, seu la mici lucrări câmpenesci: a semăna, a sădi, a săpa, a altoi, etc.; seu la gimnastică. Pentru exercițiul din urmă se va putea lesne improvisa într'un colț al grădinei, nisce aparate gimnastice simple și effine, precum scara, trapezul, barlele, transversalele etc., unde copiii vor găsi cea mai favorabilă și plăcută ocașiune a-și întări puterea lor fizică.

§ V. — *Localul de comoditate.*

Comoditatea trebuie să aibă mai multe despărțiri, adecă, pentru fiă-care 25 copii, una. La școlile mixte, cele destinate pentru fete, să fiă separate, de cele pentru băieți. Comoditatea să fiă construită ast-fel în cât să nu se infecteze aerul din jurul școlii, și să pótă

fi priveghiate cu succes de învățător, din locul unde se de în clasă. Spre acest sfârșit se recomandă a se face ușele ast-fel, în cât să se pótă vedea de afară partea de jos a picioarelor copilului. In modul acesta el se va feri a face din acest loc un refugiu pentru proiecte seú fapte nemorale și necuviincóse.

CAPITOLUL II

GENERALITĂȚI ASUPRA SCOALEI.

§ I. — *Mobilierul ei.*

Mobilierul indispensabil la o clasă bine organizată este cel următor :

1. O catedră pentru învățător ;
2. Băncile necesare pentru elevi ;
3. Un dulap pentru arhiva scólei ;
4. O icónă a Mântuitorului nostru, la băeți, și a santei Fecióre, la fete ;
5. O tablă négră pentru calcul ;
6. O numerátóre pentru sistema numerației ;
7. O colecțiune de măsurii și greutăți pentru sistemul metric ;
8. O colecțiune de tablouri din Istoria Naturală, aședată prin scólă, spre a deprinde pe începători, prin intuițiune, cu elementele acestei cunoscinte ;
9. Chartele necesare la învățătura geografiei ;
10. Un vas pentru apă ;
11. Un orologiú ;
12. Un sigiliú al scólei ;
13. Trei cadre spre a se afișa într'ensele :
 Portretul Máriei Séle Domnitorului României, programa lecțiilor și regulamentul scolar.

Pe lângă acestea se recomandă a se colora clasa cu verde seú cu galben, căci albul obosesce ochii copiilor, și este puțin durabil ; iar pe päreți să se scriă cu negrelă, pe o parte, alfabetul mare și mic, iar pe de alta, numerile Arabe și Romane.

§ II. — *Regularea scolarilor.*

Fiă-care școlă primară, fiă urbană cu trei institutori, fiă rurală cu unul singur, urmăzează a avea patru clase, seū divisiuni. Tóte lecțiunile prescise pentru aceste școle, sunt distribuite pe aceste clase și destinate a fi trecute în curs de patru ani.

Acésta n'ar întem-pina o mare greutate, decă toți copiii ar intra de o dată și la începutul anului școlar, în școlă; decă toți ar avea aceeași capacitate și aceleași facultăți intelectuale. Dér fiind că omogenitatea din urmă nu se póte găsi într'o școlă, să ne silim cel puțin a face să dispară primul inconvenient. Astăđi când avem înscris în legea instrucțiunei principiul obligavității, cu care putem sili pe toți copiii, ajunși în etate legiuită, a frecuenta școlă chiar de la 1 Septembrie, nu ne mai putem justifica cu acest pretext. Să ne împlinim dér și acéstă datoriă și să fim siguri că, pe de o parte, prin progresul ce vom face, ne vom atrage mulțumirea superiorilor noștri, iar pe de alta, ne vom înlesni și noē munca, scăpând ast-fel de neplăcuta obligațiune de a repeta, mai cu sémă în clasa I-a, aceeași lecțiune de dece ori în cursul unui an.

În modul acesta, și decă invetătorul 'și va face consciințios datoria, executând și progama școlară în spiritul și litera ei, el va putea promova pe fiă-care an, într'o clasă mai superióră, $\frac{2}{3}$ cel puțin din totalul școlarilor seși, cu cari s'ar putea împéca tóte pretențiunile.

§ II. — *Matriculele (1).*

Îndată după intrarea în școlă a copilului, invetătorul 'l înscrie, conform art 54 din legea instrucțiunei, într'un registru special (matricula), notând data și locul naserii, cu data vaccinării sele; religiunea sa, profesiunea părinților seși, și numele corespondinteluș seș; apoi pe fiă-care lună în parte, va trece numărul seș de ordin, conduita sa, absințele sele de la școlă și gradul la invetătură. Pe lângă aceste însemnări, invetătorul va adăoga și rezultatele celor două examene semestriale, precum și acela al anului întreg.

(1) S'a cređut de prisos a se mai propune un model pentru matricula școlarilor ce frecuentéază școlele, de vreme ce acesta se trâmite imprimat fiă-cărei școle, de onorabilul Minister respectiv; dér s'a propus modelul No. 1, pentru copiii cari nu urmăzează la școlă.

În această matriculă, care este destinată a perpetua conduita și aplicațiunea junimii, trebuie să se pună notele foarte exacte și cu precisiune; căci numai ast-fel vom reuși a face dintr'ensul și un mijloc de disciplină scolară. Scolarii cei buni, vădând conduita și silința lor recompensată, se vor încuraja și mai mult *la bine* pe viitor, iar cei răi și leneși, ca să nu fiă în toate lunele și în toți anii rău notați, se vor vedea siliți a se îndrepta. Dacă însă n'am pune notele consciincios, efectele ar fi cu totul contrarii.

Pe lângă această matriculă însă, unde după cum s'a vădut, se trec scolarii îndată ce au intrat în clasă, noi am dori ca fiă-care scolar să mai înființeze o a doua, unde să matriculeze și pe cei-alți copii din acea circumscripțiune, în etate de la 8 până la 12 ani, cari nu frecventază scola publică. Aceasta, divisa în mai multe colone, va cuprinde, conform modelui No. 1, anexat la sfârșit, numele și pronumele copiilor; numele părinților și tutorilor, domiciliul lor, profesiunea lor; data și locul nașterii copiilor, motivul pentru care nu frecventază scola publică, ocupațiunea la care sunt întrebunțați; numele stăpânului la care sunt angajați, domiciliul său; observațiuni. Această matriculă, ținută cu regularitate, pe de o parte va înlesni foarte mult executarea obligativității instrucțiunii și formarea unei statistice complete și exacte; iar pe de alta ne va pune în pozițiune a ne face o idee precisă de starea intelectuală a generațiunii actuale și de speranța ce putem pune pentru viitorul ei.

§ IV. — *Catalógele (1).*

Pentru fiă-care lună a anului scolar, învățătorul va forma și va ține în bună stare, conform art. 51 din legea instrucțiunii, un catalog special pentru toți scolarii din clasa sa, în care va însemna cu precisiune: numele și pronumele scolarii; conduita, aplicațiunea și absințele lor; gradul lor la învățatură în cursul lunii, etc. Un extract după acest catalog se va trece la finele lunii în matricula prescrisă la paragraful precedent, însemnându-se conduita, totalitatea absințelor lunare și gradul învățături din catalog, în rubrica lunii corespunzătoare din matriculă. Aceste catalóge, precum și matricula scolară se va păstra pentru tot-d'a-una în arhiva școlii.

(1) Pentru catalogul prescris în acest paragraf se propune modelul No. 2; formatul său însă poate fi în mărimea unei cole, (veđi la fine.)

Pe lângă acestea, se observă ca notele la conduită, aplicațiune și gradul învățături se vor însemna cu numerile de la 1 pînă la 10: 1—3=reu; 4—6=mediocru; 7—8=bine; 9—10=forțe bine; iar absințele scolarilor se vor nota, înainte de amiazi cu semnul —, și după amiazi cu semnul |, ast-fel ca absința îndoită dintr'o zi să fie notată cu semnul +.

§ V. — Biblioteca (1).

Ver-ce școlă urmază a avea biblioteca sea, mai mare seú mai mică, după împrejurări. Acéstă bibliotecă, compusă din cărți donate, seú cumpérate, stă sub imediata păstrare și răspundere a învățătorului respectiv.

Spre a putea déră acesta justifica tot-d'a-una integritatea acestei bibliotecii, urmază a înregistra într'un registru special, parafat și sigilat de autoritățile competente și numit *registru general al bibliotecii*, tóte cărțile ce se vor primi, după vreme, și a le da numerele de ordin corespundătoare cu cele din registru. Acesta divizat în mai multe colóne, conform modelului No. 3, trebuie să coprinďă: Data, adecă anul, luna și ziua primirei cărților; numărul după ordinea lor de primire; numărul corpurilor; numărul volumelor; titlul cărților; numele autorului; data edițiunei, numele donatorului; observațiuni diverse.

A aședa aceste cărți numai după ordinea lor de primire, ar fi a face din acéstă bibliotecă, mai cu sémă când ea va fi numerosă, un chaos, un labirint. Ca să se înlesnescă dér găsirea or-cărei cărți, trebuie să dividem biblioteca în secțiuni, după felul cărților; așia secțiunea I-a, spre exemplu, va coprinde *cărțile didactice*; secțiunea II-a, *cărțile istorice*; secțiunea III-a, *cărțile literare*; secțiunea IV-a, *foile periodice*; etc. Și ca să fim și mai regulați, vom forma încă un registru numit *Catalogul special al bibliotecii*, unde vom înscrie pe deosebite pagine, tóte secțiunile, în cari putem divisa biblioteca. Acesta, divizat iară-și în colóne, va coprinde, conform modelului No. 4, numărul de ordin din registrul general: numărul de ordin după secțiune, care trebuie să se pună și pe carte în josul numărului de ordin general; numărul corpurilor; numărul volumelor;

(1) Pentru registrele bibliotecii prăscrise aci, se propun modelele No. 3 și 4; formatul lor însă va fi în mărime de o jumătate colă, (veđi la fine)

titlul cărților; numele autorului; locul și data edițiunii; observațiuni.

§ VI. — *Cancelaria (1).*

Fiă-care școlă și va forma neapărat cancelaria sea, iar învățătorul va fi dator a trece în prescurtare toate ordinele ce primesce în cursul anului, într'un registru special, numit *registru de intrare*, care va cuprinde: Data, adică anul, luna, ziua primirii ordinului său adresei; numărul propriu al ordinului său adresei; numărul dosarului unde s'a cusut; autoritatea de la care emană ordinul; conținutul său abreviat; lucrarea sea. Asemenea va prescurta într'alt registru, numit *registru de eșire*, toate rapoartele eșite din cancelaria școlii în cursul aceluiaș an. Acest registru din urmă va fi divizat asemenea în mai multe coloane și va cuprinde: Data raportului; numărul său; numărul dosarului unde s'a cusut copia raportului; autoritatea căria se adresază raportul; conținutul abreviat și rezultatul său.

Atât ordinele primite, cât și copiile după rapoartele înaintate, se vor căsa, după cum s'a dis mai sus, în mai multe dosare, după felul materiilor ce conțin. Ast-fel primul dosar va putea cuprinde, spre exemplu, toate cărțile atingătoare de materialul școlii; al doilea, diferitele instrucțiuni; al treilea, toate cărțile relative la cărțile didactice, la salarii, etc.

§ VII. — *Alte registre (2).*

Deosebit de registrele arătate mai sus, fiă-care școlă datorcă a avea încă un *registru de presență* pentru învățători și altul, *registru de inspecțiune* pentru vizitatori.

În primul se controlează învățătorul, conform art. 391 din legea instrucțiunii, pe sine însuși, trecând în fiă-care și data, și atestând prin semnătura sea orele ce le a petrecut în școlă. Când învățătorul va lipsi vre-o-dată de la școlă, este dator a arăta la observațiuni cauza care a provocat această absință. Acest registru der

(1) Pentru registrele cancelariei prescise în acest paragraf, se propun modelele No 5 și 6; formatul lor însă va fi în mărimea unei căle întregi, (vedei la sfârșit).

(2) Pentru registrele prevădute în acest paragraf se propun modelele No. 7 și 8; formatul lor însă, va fi în mărimea unei jumătăți de căle

va cuprinde patru colóne : 1, data, adecă anul, luna, ziua ; 2, o-rele de învățatură ; 3, semnătura învățătorului ; 4, Observațiuni.

Secundul registru, care va avea numai două colóne, una pentru dată și alta pentru observațiuni trebuie să fiă numerotat, șnuruit și sigilat de autoritatea competente. El în conformitate cu art. 80 din lege, este destinat a primi într'ensul resumatul observațiunilor celor în drept a inspecta școlă, și în conformitate cu art. 81, a sta tot-d'a-una afiș pe masa învățătorului, ca să fiă vizibil pentru ordine, afară de școlari.

§ VIII. — *Examenile.*

Examenul, fiă public, fiă privat, este tot-d'a-una o sərbătóre pentru copii. Fără motiv legal, nici un elev nu póte lipsi de la examen și toți sunt datori a asista îmbrăcați în hainele lor cele mai curate. Caietele și tóte lucrurile lor de preste an, ținute în cea mai perfectă curățeniă, vor sta gata a fi expuse vizitatorilor, și a constata ast-fel progresul făcut de dênșii în cursul anului școlar.

Sunt mulți învățători, cari au adoptat vițioșa metódă, de a obliga pe școlari să prepare, exclusiv pentru examen, altă caligrafiă, alt desen, etc., de cât cele lucrate în cursul anului, și să perđă cu acésta un timp îndelungat. Noi blamăm acest us și ne grăbim a adăoga : O bună școlă trebuie să fiă gata în tóte epocele anului de a se supune la examen.

Este folositor elevilor și permis învățătorului de a face o repetițiune generală pentru finele anului școlar ; nu-i este însă permis a arangia lucrurile așa, în cât copilul să scia mai 'nainte, materia la care va fi examinat, seú chiar cestiunea ce i se va face. Noi blamăm cu tótă severitatea pe acela, care încelă ast-fel pe public, pe școlari și pe sine însuși, și-l consiliăm a fi mai loial, cestionând pe elevii seú asupra tutor punctelor tractate în cursul anului și îndreptând după caviință răspunsurile neexacte.

Învățătorul se va exprima clar și va alege expresiunile séle fără pretențiune ; el va cestiiona pe toți elevii d'o potrivă, fără a da preferință vre unuia din ei ; se va feri de a bleșa amorul propriú al acelora ce n'ar răspunde întocmai după asteptarea sea și se va sili din tóte puterile séle a nu face numai un examen de paradă, ci un examen care să încuragizeze pe elevi, să stimuleze amorul lor pro-

priu și să desvolte în ei gustul studiului; un examen în fine, care să constate părinților, autorităților competente, și la toți câți se interesază de instrucțiunea junimii, progresul *real* al elevilor.

CAPITOLUL III

ÎNVĂȚĂTORUL ÎN RAPORT CU SUPERIORII SĂI.

§ I. — *In raport cu comitatele scolare.*

Atingem aci o cestiune delicată; voim să vorbim de raporturile învățătorului cu comitatul local, autoritatea scolară cea mai apropiată. În interesul bunelor relațiuni între învățător și acest comitat, și spre a face să dispară diintre dênșii or-ce conflict întâmplător, precisăm de la început drepturile ce acest din urmă posedă în virtutea legii instrucțiunii din anul 1865.

Art. 87 din această lege dice : „Comitatul scolar va avea sub intermediata sa priveghiare scôla comunală.“

„El va face observațiunile necesarii învățătorului comunei, când s'ar abate de la datoriile séle, când n'ar ține scôla pe tot timpul prescris, când ar avea purtare necuviinciosă în comună, séu când s'ar arêta în or-ce mod nedemn de misiunea sa.“

„Dacă aceste observațiuni remân fără efect, comitatul scolar se va adresa la revisor spre a cere îndreptare.“

„Art. 88. Localul și lucrurile scôlei comunale se află sub priveghiarea și răspunderea învățătorului și comitatului scolar.“

„Art. 89. Comitatul îngrijesce ca toți copiii să mERGă la scôla, conform regulelor din această lege, și pronunță pedepsele într'ênsa prevădute.“

Așia dér, după ce am arêtat raporturile ce sunt stabilite de lege între această autoritate și învățător, noi îndemnăm pe acest din urmă a face tot ce prudința și echitatea cer, tot ce demnitatea sa permite, spre a stabili și menține armonia cea mai perfectă între dênșii. Nu va uita prin urmare, că comitatul este obligat de lege a priveghia scôla și pe dênșul, în îndeplinirea datoriilor séle scolare. Dacă învățătorul n'ar voi să cunoscă acesta, séu dacă ar avea pretențiunea a se privi ca de tot independinte în scôla sa, ar ajunge a vedea în comitat un control ostil al tutor actelor séle și a uita

rolul ce i prescrie legea respectivă. El ar provoca ast-fel diferite nemulțumiri; scola ar suferi și scandalul ar fi gata în comună. În asemenea împrejurări ar putea interveni altă autoritate mai superioară, și a lua deciziuni puțin favorabile învățătorului. — Dăcă însă din contra, acesta din urmă privesce raporturile ce trebuie să existe între dânsul și comitat dintr'un punct de vedere raționabil; dăcă admite că comitatul prin raporturile se-le cu părinții copiilor, prin pozițiunea socială a membrilor săi și prin cunoștințele se-le practice, este în stare a exercita o influință salutară asupra scolei; dăcă în fine învățătorul consideră că intervenirea comitatului în unele afaceri ale scolei, 'l scutesce de o mare responsabilitate și-l apără de multe neplăceri, el se va supune cu mulțumire la ceea ce cere de la dânsul legea, binele junimei, circumspecțiunea și buna-cuviință.

§ II. — În raport cu revisorii și sub-revisorii.

Învățătorul trebuie să recunoască în aceste persoane pe reprezentanții Ministerului instrucțiunei; prin urmare să le dea respectul cuvenit, și să se arate tot-d'a-una gata a adera la avisurile lor.

Noi ținem cu atât mai mult la acest respect al învățătorului către revisorii, cu cât prin această conduită el dă copiilor exemplul supunerii, ce și dânsul reclamă de la ei. Când dăr s'ar întempla ca revisorii să-i semnaleze o metodă proprieă a ameliora disciplina și a favorisa progresul scolarilor, el o va pune imediat în executare și va constata ast-fel că este cu adevărat devotat misiunei se-le.

Adevăratul și bunul învățător este încă dator a nu face să strălucască elevii săi în timpul inspecțiunilor prin exerciții preparate mai dinainte; el se va mulțami a arăta consciințios situațiunea reală a clasei se-le. A lucra alt-fel ar fi a usa de o stratagemă periculoasă; ar fi a întrebunța manopere puțin loiale și puțin demne de un om de onóre și probitate; ar fi a se face culpabil de o conduită cu totul opusă misiunei se-le.

Învățătorul va evita asemenea de a împovăra autoritățile superioare cu neincetate reclamațiuni. În casuri însă de absolută necesitate, el se va adresa la dânsese și le va expune obiectul cererii se-le cu sinceritate, însă în modul cel mai clar și cel mai simplu.

CAPITOLUL IV

ÎNVĂȚĂTORUL ÎN RAPORT CU PĂRINȚII ELEVILOR.

§ I. — *Învățătorul să se facă plăcut părinților.*

Succesul învățătorului în școală, liniscea sa, binele său, depind în mare parte din bunele sale relațiuni cu părinții elevilor. Trebuie să se silască de a stabili asemenea raporturi, cari, pe d'o parte, să-i fiă lui însuși plăcute, iar pe de alta, să-l ajute în împlinirea grelei sale misiuni; el este încă dator să caute a dobândi încrederea părinților, chiar cu sacrificiul său, săr fără a ceda vre-unul din drepturile sale. Spre a ajunge la acest rezultat, se va arăta tot-d'a-una afabil, sincer și neinteresat; el se va ridica foarte sus în stima lor, dând probe de cea mai strictă imparțialitate, de cea mai perfectă ordine, de un devotament absolut către junimea ce-i este încredințată.

Dacă însă vre o dată s'ar găsi în necesitate de a întrebuița măsuri disciplinare extraordinare, el va încunoscința atunci pe părinți, invitându-i a-i da ajutorul lor spre a îndrepta cutare său cutare viciu al copilului. Ast-fel, pe de o parte va pune educațiunea scolară în armonie cu cea de acasă, iar pe de alta își va asigura și buna-voința părinților.

§ II. — *Învățătorul să evite a da ocaziune părinților să se plângă de dânsul.*

Spre acest sfârșit, el nu va maltrata pe școlari, nici prin vorbe, nici prin fapte; el va evita a se exprima înaintea clasei într'un mod necuviincios pentru părinți, chiar când copiii lor ar veni din partele cu ore-cari vorbe neplăcute, căutând a se scusa pentru vre o întârziere, pentru vre o absință, său pentru vre o neglijență. El nu va schimba cu nesocotință cărțile și alte obiecte de studiu ale elevilor, căci acesta ar deveni adesea o povară pré grea pentru părinții mai puțin avuți. Este asemenea puțin cuviincios a propune excursiuni său preumblări, cari pun pe copiii de clasa de jos în alternativă, său a perde timp și bani, fără nici un folos, său a renunța fără voiă-le la o plăcere de care școlarii lor, mai favorizați de sorte, se pot bucura pe deplin.

§ III. — *Învățătorul să se ferescă a lucra cu grabire, chiar când părinții s'ar plânga în contra sa, fără cauză fundată.*

Într'un asemenea cas învățătorul se va grăbi a convinge pe părinții de nedreptatea reclamațiunelor și a plângerilor lor; și, spre a evita or-ce sgomot, el va trata, toate afacerile de asemenea natură, față în față cu dânsii.

Când un elev ar veni din partea tatălui, seii mamei seile cu vre-o observațiune puțin respectuoasă, învățătorul se va abține de or-ce răspuns, dér va trănite vorbă părinților, ca să viă ei înșii să-și vorbescă în această cestiune; se va feri însă de a atribui copilului erorea părinților seii. Apoi se va adresa la acesti din urmă și le va arăta réul ce decurge pentru copii din urmarea lor nesocotită, adăogând că deca pe viitor s'ar mai întempla asemeni necuviințe, se va vedea silit a da copiilor ordine contrarii cu ale lor și a-și pune ast-fel în critica pozițiune de a deveni nesupuși seii părinților seii învățătorului lor.

Deacă lipsa de respect a părinților către învățător ar merge pré departe, acesta va apela la superiorii seii. Când părinții ar veni la învățător în timpul clasei spre a-și cere socotelă pentru pedépsa, ce acesta s'ar fi cređut dator a aplica copiilor lor, el i va ruga să viă după esirea din școlă a scolarilor. Atunci se va purta cu dânsii ca un om raționabil, căutând a-și liniști și expunându-le adevératul motiv, care l-a silit a se purta ast-fel. În nici un cas însă, el nu va arăta temere seii frică.

CAPITOLUL V

INVETĂTORUL ÎN RAPORT CU COLEGII SEI.

§ I. — *Cu colegii seii din acelaș institut.*

Una din condițiunile indispensabile la binele și prosperitatea unui institut de educațiune și instrucțiune, este fără îndoelă și buna armoniă și înțelegerea cordială între persónele chiămate a conlucra în acelaș institut.

Învățătorul se va sili prin toate mijlocele de cari poate dispune, a stabili între sine și colegii săi, între sine și colaboratorii săi, relațiuni amicale și cordiale. El se va pune în acord cu colegii săi asupra liniei ce trebuie să se urmeze în educațiunea și instrucțiunea scolarilor din diferite clase; ast-fel ca lucrarea unuia să fiă o urmare a labórei celui-alt. În adunările lor, ei 'și vor comunica opiniunile lor, avisurile lor, rezultatele experiinței lor, lăsând la o parte or-ce vanitate și amor propriu; ei se vor arăta dispuși a se lumina fără a manifesta cea mai mică susceptibilitate, fără a avea pretențiunea de a ști tot; ei se vor grăbi a pune în practică consiliile unui confrate, când acestea s'aũ recunoscut de bune și raționabile.

Învățătorul este dator a profita de toate ocasiunile spre a mări și întinde stima colegilor săi în comună; el va fi tot-d'a-una gata la serviciul lor în afaceri școlare. Neînțelegerea ce ar putea exista între membrii familiilor lor, nu trebuie să provoce în ânima învățătorului un sentiment de ură către colegul său, nici să facă a înceta buna armonie ce domină între dênșii. În comunele unde lecțiunile private pot aduce și alte venituri, învățătorul nu va întrebuința nici o dată mijloce neleale spre a atrage elevii' colegului său.

Învățătorul nu trebuie să-și resbune asupra colegului său, nici chiar când acesta l'ar fi defăimat. Când însă neînțelegerile sunt grave, noi 'l consiliãm a se adresa mai bine către superiorii săi, de cât a alerga la satisfacțiune personală seu la judecata membrilor comunei. Să nu se pãrdă însă din vedere că o cãrtă particulară se înlătură mai lesne printr'o explicațiune între patru ochi.

§ II. — *Cu colegii săi din alte comune.*

Raporturile învățătorului cu colegii săi din alte comune, nu pot fi așa de intime ca cu colaboratorii săi; cu toate acestea, nu trebuie să remâie indiferent nici către dênșii. El se va sili prin urmare a trăi în bună armonie, a provoca raporturi amicale și a-i asigura tot-d'a-una de stima și considerațiunea sa.

CAPITOLUL VI

CUM SĂ SE PERFECTIONEZE ÎNVÊȚĂTORUL ÎN MISIUNEA SA.

§ I. — *Mijlócele de reieșire.*

Experiența a dovedit că în toate funcțiunile, acela care nu progresază, retrogradază. Acastă maximă admisă, învățătorii sunt datorii a căuta toate mijlócele, ca să mîergă înainte și să ajungă la gradul cel mai înalt de perfecțiune, de care sunt susceptibili.

Între mijlócele cele mai proprii de a ajunge la scop, noi recomandăm pe cele următoare :

1. Citirea de diverse cărți serioșe și instructive ;
2. Studiul mai pe larg al sciințelor ce se propun în școlă ;
3. Încercarea de a traduce seú a compune diverse scrieri ;
4. Visitarea școlilor altor învățătorii mai experimentați ;
5. Adunările învățătorilor cu scop de a se lumina unii pe alții și a desbata seú a desvolta materiile învățămîntului ;
6. Conferințele prescise de legea Instrucțiunei, unde, pe lângă diverse repetițiuni, învățătorii vor face cu revisorii, și un mic curs de Pedagogiă și Didactică.

Cu aceste mijlóce, și decă învățătorul nu va voi să fiă în școlă sa numai o mașină ; decă el nu se va mulțumi a se menține strict în strimțul cerc al clasei seúe, ci va simți necesitatea a respira și alt aer mai curat ; decă, cu un cuvînt, va dori să sciă și acea ce se petrece în vecinătatea sa, acea ce colegii seú introdnc bun și nou în metodele lor, el óte fi sigur că se află la înălțimea misiunei seúe, că din ói în ói merge perfecționându-se, și că pe curînd va ajunge scopul, către care tind toate actele nóstre : *Progresul.*

CARTEA III

METODOLOGIA ȘI DIDACTICA.

PARTEA I

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE METODOLOGIEI ȘI DIDACTICEI.

CAPITOLUL I

PEDAGOGIA. — DIDACTICA. — METODOLOGIA.

Un bun învățător trebuie să posedă nu numai cunoștințe fundamentale de studii ce este chemat să propună, să țină și mijloace sigure de a transmite altora ceea ce știe el. Însă decât învățătorul, nu trebuie să se mărginească să aibă numai cunoștințe superficiale, cu atâtă mai puțin să se va mulțumi să studieze metodele numai teoretic; el va fi dator să le exercite bine prin practică.

Metodologia în adevăr, ne arată principiile ce sunt să se observe și regulile ce sunt să se urmeze la predarea tuturor materiilor învățământului. Nu este însă de ajuns pentru un învățător să aibă numai aceste reguli; el trebuie asemenea să cunoască și bazele asupra cărora sunt fondate aceste principii și scopul către care ele tind. Învățătorul trebuie încă să fie convins că unicul mijloc de a dobândi în prelecțiile sale, un rezultat mulțumitor, este de a se conforma strict cu legile fundamentale ale științei, ce noi numim *Metodologia*. Toate principiile, toate regulile, ce se întrebunțeză la învățământul primar sunt apropiate naturii spiritului uman. A-

ceste principii sunt, prin urmare, conforme, nu numai cu dispozițiile naturale ale copilului, dar încă și cu mijlocele ce se întrebuntesc la dezvoltarea facultăților sale. Nu poate dar cine-va, nici într'un mod, a se despărți de aceste principii; căci decă ar perde din vedere aceste baze fundamentale, n'ar fi în stare a atinge scopul educațiunii și instrucțiunii.

Unirea acestor principii și unirea legilor bazate pre ele, constituiesc știința ce noi o numim prin cuvântul de origina greacă : *Pedagogia*, adică arta de a conduce pe copil.

Pedagogia se împarte în două părți principale : **Știința și arta.**

Cea d'ântei se ocupă cu cercetarea regulilor, și coordonarea lor, *cu teoria.*

Cea de a doua cu aplicațiunea acestor reguli, *cu practica.*

Așia dar, pedagogia ni se prezintă sub două faze diferite : *partea științifică și partea tehnică.*

Experiența a dovedit că este mult mai ușor a ajunge cine-va la un grad de perfecțiune, la partea numită *știință*, de cât la cea numită *artă*. Cu toate acestea nu se poate obține un succes multămitor de la cea d'ântei, fără a avea cunoștința de cea de a doua; ele sunt strâns legate una de alta.

Așia dără, învățătorul primar care ar dori să-și îndeplinească cu demnitate misiunea sa, este dator a se familiarisa cu pedagogia în întregul ei.

Educațiunea nu se poate înțelege fără instrucțiune : mijlocul cel mai eficace de a ajunge la o educațiune perfectă, este instrucțiunea; ele fiind în raport intim trebuie să meargă împreună.

Spre a reieși, instrucțiunea trebuie să fiă dată cu o sistemă oarecare. Acela care are misiunea de a învăța pe alții, trebuie să fi studiat principiile, regulile și legile acestei arte. Știința care unesc și combină aceste reguli, aceste legi, se numesc **didactica**.

Didactica este o parte a pedagogiei; ea și densa, ea se împarte în **știință și în artă.**

Succesul în învățământ e subordonat la întrebunțarea unor procedări particulare ce se numesc **metode**.

Știința care tractează despre aceste diferite procedări, care le examinează, le apreciază, le condamnă sevă le aprobă, se numesc **metodica** sevă **metodologia**.

Acesta se divide în **metodologia generală** și în **metodologia specială** : prima se mărginesc a semnala, într'un mod general,

diversele procedări întrebuințate la învățământ; secunda determină calea ce trebuie să se urmeze în fiă-care ramură a învățământului.

CAPITOLUL II

PRINCIPII DIDACTICE ȘI DIVISIUNEA LOR.

Regulele principale, axiomele a căror observațiune este necesară la or-care învățământ, sunt fundate pe natura omului, și au raportele cele mai intime cu dezvoltarea sa intelectuală.

S'au stabilit diverse clasificățiuni; s'au distins principii generale și principii speciale, principii pozitive și principii negative. Fără a critica această divisiune, noi credem că toate aceste principii se pot clasifica foarte nemerit ast-fel:

Principii relative la învățători, principii relative la scolari și principii relative la obiectele învățământului.

CAPITOLUL III

PRINCIPII RELATIVE LA ÎNVĂȚĂTORI

§ I. — *Învățătorul este dator a lucra în școala sa, tot-d'a-una cu un interes real.*

Învățătorul care voesce binele școlii se sale, trebuie să știe a-și apropria, a întreține și a mări în sine acel interes real pentru prosperitatea ei, fără de care or-ce succes e imposibil; el trebuie să a-rate tot-d'a-una o ardore și o constanță neobosită în împlinirea datoriilor se sale, decât voesce a obține progres. N'am dis fără intențiune *interes real*; este și un interes afectat care, departe de a fi folositor, nu servă de cât a turbura învățământul, de cât dispune pe elevi la lenevire și moliciune.

§ II. — *Învățătorul trebuie să fie bine preparat când intră în clasă.*

Succesul or-cărei lecțiuni depinde în mare parte de modul cum

a fost preparată și propusă. Acastă preparațiune se face în două moduri : în preparațiuni întinse și în preparațiuni simple. În cele d'antéiu învățătorul va studia în fond toate faptele însemnate din lecțiunea dilei următoare, ca aprețiând din relațiunile lor, cauzele și efectele, să le pôtă propune scolarilor într'un mod lămurit, în cât și acestia să rețină dintr'ênsele cu înlesnire, tot ce le este în realitate folositor. Cea de a doua se întrebuințază mai cu sémă la lecțiunile claselor inferioare, unde explicațiunea mărginindu-se, pur și simplu, asupra lecțiunii de ăi, preparațiunea nu pôte avea alt scop, de cât a ne aduce aminte acea-ce scolarii aũ audit în lecțiunile precedente, spre a le lega cu cele de astă-ăi și a nu lăsa vre-o lacună în spiritul lor.

Cu cât învățătorul va depune mai mult zel la preparațiunile sële, cu cât 'și va da mai multă silință de a poseda în fond materia ce are să propuiă, cu atât va reuși a o transmite mai cu înlesnire și a o face mai clară și prin urmare mai interesantă scolarilor sęi. Iar decă din contra, învățătorul nu va fi de loc preparat, sęu decă va fi rēu preparat, atuncî el va fi silit a consulta mereũ cartea sa, și astfel nu vã fi el care propune lecțiunea, ci cartea. Scolarii 'și vor face o urâtă ideeă de un învățător care în tot momentul are necesitate a consulta cartea ce ține în mână; ei vor ajunge a crede că este cel mai ușior lucru a fi cine-va învățător, de vreme ce al lor propune lecțiunile sële, citind numai materia din carte.

§ III. — *Învățătorul trebuie să aprofundeze lecțiunile și să le propuiă tot-d'a-una sub forme nouë.*

Or câtă sciință am poseda, să nu neingrijim a studia fundamental și sub toate fazele sële materia ce voim a propune scolarilor. Alt-fel am putea întâlni, la propunerea lecțiunilor, locuri obscure, precari am fi siliți să le atingem numai superficial, sęu nici de cum. Dér unui învățător consciințios nu-î este permis a face acesta; ci, în folosul sęu și al elevilor, este dator a desvolta tótă materia pre larg, și tot-d'a-una sub forme noui. Acela care, de la începutul anului și pêne la finele lui, ar trata un subiect în acelaș mod, în aceeași proporțiuni și pôte în aceeași termeni, întocmai ca o mașină, acela, dicem, n'ar fi demn a purta nobilul nume de învățător.

§ IV. — *Învățătorul să se pórte în scólă tot-d'a-una cu demnitate și energid.*

Acéstă regulă este fórte importantă. Adesea unii învățători capabili, consciințioși și fórte devotați misiunii lor, nu produc în scólele lor rezultatele, ce cu drept cuvânt se așteptă de la dênșii. Acest fenomen e lesne de explicat : acești învățători nu întrebunțeză în exercițiul funcțiunii lor, nici demnitatea, nici fermitatea cuvenită ; ei credând că pot înlocui aceste calități, prin o dulcetésă și o amabilitate nemésurată, care toleréză și pardónă totul, se încéază fórte. Chiar junimea reclamă de la învățător o conduită fermă, sigură și demnă, căci tot ce este slab, nesigur și nestatornic, nu-î póte impune. Învățătorul dér, cată să fiă tot-d'a-una energie și ferm în decisiunile séle, decă în adevér doresce binele elevilor séi, progresul lor.

§ V. — *Învățătorul să facă, cât se póte de plăcută, lecțiunea sa.*

Maniera învățătorului de a propune lecțiunea sa, póte contribui fórte mult, a destepta în elevi plăcerea pentru studiu și a-î atrage, pe nesimțite și cu o fórță misterioasă către obiectele ce voim a le transmite. Învățătorul se póte aseména cu un magnet care are un pol atractiv și altul repulsiv. — Înțelegerea subiectului și claritatea expunerii captivéză pe elevi, pe când o explicațiune confusă și obscură i face neatentivi, distrații și indiferenți.

Urméză de aci, că învățătorul are datoriă neapărată a nu lăsa nici un punct întunecos în lecțiunile ce propune elevilor séi ; căci acestia n'ar avea răbdarea, și póte nici puterea de a complecta prin propria lor cugetare acea ce n'au înțeles bine, séu au înțeles pe jumătate. Deosebit de acésta, învățătorul are datoriă a arăta elevilor și influența bine-făcătoare a deosebitelor ramuri ale instrucțiunii, asupra culturii intelectuale în general, și asupra relațiilor sociale în particular, căci numai ast-fel instrucțiunea póte deveni o ocupațiune de plăcere pentru dênșii.

§ VI. — *Învățătorul nu trebue, sub pretext că are pré puținii elevi, a neîngriji datoriile séle.*

Precum o familiă numerosă, spre a se întreține în stare nor-

mală, cere neapărat o activitate neconținută, asemenea și o școală bine populată, spre a-și îndeplini cu succes misiunea, are trebuință de o mână fermă și neobosită, spre a o dirige. Însă, și la o școală mai puțin frecventată, obligațiunile nu sunt mai puțin importante. Învățătorul care s'ar găsi în acest cas, ar fi foarte greșit, decât ar crede că și cu mai puțină stăruință ar putea ajunge la acelaș rezultat; el trebuie să depuiă acelaș zel, aceeași activitate, ca și când ar avea școlari mulți, decât în adevăr voesce progresul școlii sele.

CAPITOLUL IV

PRINCIPII DIDACTICE RELATIVE LA ELEVII.

§ I. — *Explicațiunile să se facă într'un mod elementar și nu științific.*

Învățătorul, în predarea lecțiilor sele, e dator, mai cu seamă în clasele inferioare, a considera mulțimea obiectelor ce se prezintă spiritului elevilor seși, a aprefia greutatea cu care inteligența lor și le pôte însuși, a proporționa explicațiunile sele cu înțelegerea lor, și în fine a-și conforma expresiunile cu limbajul simplu al elevilor.

Nu este însă așa de ușor, pe cât se pôte crede, de a conforma cineva explicațiunile sele, cu modul de a gândi și a vorbi al elevilor. Spre a ajunge aci, învățătorul trebuie să uite, în timpul clasei, maniera sa de a cugeta și a se exprime, să se scobore la ceea a școlarilor seși, și prin o atențiune continuă, să caute a domina juvele inteligențe, a le conduce la cugetare și a le face să înțelegă aceea ce și-a propus a le explica.

Dér când materia în chestiune ar aparține, direct seú indirect științei, atunci și explicațiunile trebuie să fiă științifice. În asemenea cas se va defini întâi știința, și apoi se va trece la tóte punctele ce o constituiesc, adoptându-se un ordin sistematic. Se va începe cu generalitățile, cu totul, spre a ajunge la particularități, la amărunte. Spre a lucra însă astfel, e neapărat ca elevii să fiă bine preparați și să posedă cunoscințele necesarii, spre a putea profita de acest învățământ: căci alt-fel, adică fiind spiritul și inteligența

lor puțin dezvoltate, asemeni explicațiunii științifice, în loc de a-i lumina, i-ar încurca și mai mult.

§ IV. — *Învățământul trebuie să fiă solid, iar nu superficial.*

Învățătorul, după ce a examinat pe scolarul nou venit și s'a asigurat de educațiunea ce a priimit în casa părintească, trebuie să cugete serios la mijlocele cele mai proprii de a-l prepara pentru lecțiunile ce se cuvin a i se da. Spre a pune însă învățământul în raport cu gradul inteligenței copilului, învățătorul este dator să urmeze după principii pozitive și recunoscute, și nici o dată să nu dibuască sevă să meargă după întâmplare. Numai ast-fel va putea vedea pe elevii săi progresând și învățând tot ce pot și trebuie să știă.

Iar dacă învățătorul ar face lecțiunile sevă numai superficial; dacă s'ar mărgini la noțiuni vage, la explicațiunii generale; dacă ar neingrijii a face exercițiuri practice spre a înrădăcina și fortifica în elevii săi novele cunoștințe, el n'ar fi demn de misiunea sa; ar perde, prin neînsemnatele rezultate ce ar produce, încrederea superiorilor săi; ar perde stima persoanelor cari i-au încredințat bunul cel mai scump, speranța bătrânețelor lor.

§ III. — *Învățământul să se facă cât se poate într'un mod intuitiv.*

Cea d'ânteiă activitate a spiritului e provocată prin simțuri; intuițiunea d'ér este mijlocul cel d'ânteiă, mijlocul cel mai raționat de a grăbi dezvoltarea intelectuală. Învățătorul, prin urmare, e dator a se conforma cu acest principiu. Intuițiunea se aplică în special la învățământul elementar, însă ar fi o eróre neertată, de a crede cineva că acesta nu s'ar putea aplica și la o clasă mai superiără. — Tóte lecțiunile sunt susceptibile de a fi tractate cu succes prin modul intuitiv.

§ IV. — *Scolarii trebuie să fiă dirigeți într'un mod, ca ei prin propriile lor cugetări și prin ajutorul cunoștințelor deja dobândite, să-și pótă însuși novele noțiuni ce voim a le comunica.*

Mijlocul de a înlesni exercițiul cugetării, sunt cestiunile. Astfel intuițiunea unui arbore, unui animal, unui fenomen natural,

séu unei fapte omenesci va putea cu înlesnire, prin mijlocul cestiunilor, a conduce la ideia, la definițiunea arborelui, animalului, fenomenului, etc., etc.

Este mai ușor, într'adevăr, ca învățătorul să dicteze lecțiunea sa, și apoi să facă a se repeta de scolari; noi nu contestăm că, procedând ast-fel, ar merge mai iute, de cât obligând pe el-vi să cugete. Cu toate acestea trebuie să recunoscem că, când învățătorul se va mărgini a recita și elevii a repeta, ca nisce automați, cuvintele séle, dezvoltarea intelectuală a copiilor va sta pe loc. Pe lângă acestea, știința ce s'ar învăța în modul acesta, n'ar putea fi îndestul de bine înțelesă, ca când s'ar învăța printr'o lucrare interioară. Necuviința însă cea mai mare a acestei procedări este că inteligența, rămâind tot-d'a-una în nelucrare, se va tâmîi din ce în ce mai mult, și va fi necapabilă de a opera vre o dată ceva, fără ajutorul învățătorului.

§ V. — *Trebuie să se înrădăcineze profund în memoria elevilor, acea-ce învăță.*

Nu vom a vorbi aci de dezvoltarea memoriei propriu dișe, séu de regulile ce trebuie să avem în vedere la cultivarea acestei facultăți. Am vorbit despre acesta în altă parte; aci dér ne mărginim a declara că proscrim cu totul procedarea acelor învățători cari obligă pre scolar a învăța lecțiunea pre din afară, din cuvânt în cuvânt, după text, fără a le lăsa ocașiunea de a se mai gândi și ei. O lecțiune învățată în acest mod, nu pôte fi bine înțelesă; prin urmare se uită lesne și nu prinde rădăcină în spiritul copilului. Conjurăm dér pe toți învățătorii a abandona o asemenea sistemă învechită, și a cere de la scolari înțelesul lecțiunii, fondul ei; punctele cele mai principale, exprimate în limba lor, și nici de cum litera textului.

Mai recomandăm, de a se resuma la finele fie-cărei lecțiuni în frase scurte însă recise, punctele principale ce au fost tractate, de a se recapitula la începutul fie-cărei noii lecțiuni, subiectul dezvoltat în lecțiunea precedentă; și, în fine, de a se face repetițiuni săptămânale, lunare și semestriale de tot ce s'a învățat în săptămână, în luna séu în semestrul trecut.

Dacă pre lângă acesta, învățătorul va fi în toate rapórtele la înălțimea misiunii séle; dacă va ști a convinge pre scolari că prin instrucțiune, pot deveni apți de a ocupa o pozițiune onorabilă în

societate, fără îndoială, acestia vor asista cu plăcere la lecțiunii; le vor privi ca o lucrare necesară, ca o ocupațiune propriă a-i conduce la *bine*, și se vor grăbi a profita și de recreațiunea lor, spre a cugeta asupra materiilor tractate în clasă.

§ VI. — *Trebue să se stimuleze copiii de a studia singuri și afară din scôlă.*

Scolarii aŭ datoria a se ocupa și afară din orele clasei, cu aceea-
ce trebue să învețe, cu aceea-ce li se propune în scôlă. Este imposibil, mai cu sémă în scôlele tare populate, ca elevii, fără un asemenea studiu particular, să ajungă a sci și a se putea servi, fără ajutorul altora, cu aceea-ce aŭ învățat în scôlă.

Este constatat ca copiii cari se disting în scôlă sunt aceia cari se ocupă și a casă cu aceea-ce s'a tractat în clasă, și decă, cu toate acestea, unii din elevi, dotați cu dispozițiunii extraordinare, sunt în stare fără studii particulare, a răspunde bine în clasă, fiă-care învățător experimentat și inteliginte va recunósce că cunoscințele acestora nu pot fi nici destul de solide nici destul de înrădăcinate.

Fiă-care învățător e déră dator a desvolta în elevii sêi gustul studiului particular și a destepta amorul lor propriu, spre a-i deprinde să se ocupe și în casa părintescă cu materiile învățate la scôlă.

§ VII. — *Nu trebue să se predea scolarilor materii ce nu sunt în stare a înțelege, sêu cari n'aŭ nici o valóre pentru dênșii.*

Inteligința nu se póte silui. Spre a putea dér elevul înțelege și ține minte unele lucruri, trebue ca inteligința sa să fi dobândit mai înteu un óre-care grad de maturitate; ca facultățile séle, desvoltate prin diferite deprinderi, să fi ajuns la un punct de perfectiune. Nu trebue dér să se pretinďă de la un scolar, de curênd intrat în scôlă, a merge tot așa de repede, ca unul ce o frecuentă de mai mult timp; el urmază mai înteu a-și desvolta facultățile intelectuale, a primi instrucțiunea preliminară, și apoi a păși la învățământul propriu đis. Ar fi fórte nelogic a impune unui scolar redactarea unei compozițiuni, mai înainte de a-l fi familiarisat cu etimologia și sistema gramaticală, cu ortografia usuală și cu principiile punctuațiunii.

Este asemenea fórte nelogic de a învăța pre copii lucruri, ce nu

le pot fi folosite, nici în viața școlară, nici pentru cariera lor viitoare, și cari tot-d'o-dată n'ar avea valoare, nici din punctul de vedere al educațiunii generale. Acesta ar fi a le impune o povară de prisos, spre a-i des gusta ast-fel și de cele-alte lecțiuni de prima trebuință.

§ VIII. — *Să se deprindă copiii a răspunde fără șfială, sincer și în totă libertatea.*

Este foarte important a se deprinde copiii să-și exprime liber și fără șfială cugetările lor. Ecă mijlocul cel mai nemerit de a ajunge la un bun rezultat. Învățătorul se apropie de elevii săi cu iubire, le vorbește cu blândețe, le face mici cestiuni după puterea lor, cere răspuns, și-î deprinde ast-fel a se familiarisa cu dânsul și a se convinge că el voiesce a fi pentru dânsii un amic, un adevărat părinte.

La cas când copilul ar da un răspuns neplăcut, învățătorul nu trebuie să permită celor-alți elevi de a rîde de dânsul; din contra, el trebuie să-l încurajeze, conducându-l, pre nesimțite, de la un răspuns ușor la altul mai greu.

Cu toate acestea o cestiune nu poate fi tot-d'a-una urmată de un răspuns imediat; cauzele pot fi diverse :

- a. Său că copilul n'a fost cu băgare de seamă ;
- b. Său că n'a înțeles bine cestiunea ;
- c. Său că se indoiesce asupra răspunsului ce trebuie să dea ;
- d. Său, în fine, că n'are destulă capacitate, spre a exprima aceea ce voesce.

In cazul d'ântăi, său se va repeta cestiunea, său, spre pedepsa școlarului nebagător de seamă, se va adresa aceeași cestiune la un școlar al său mai mic.

In cazul al doilea, învățătorul va examina în ce i-a fost neînțeleasă cestiunea, și o va îndrepta.

In cazul al treilea, el va repeta din nou cestiunea, făcându-o mai înțeleasă și mai precisă, spre a risipi or-ce îndoială.

Și în fine, în cazul din urmă, învățătorul se va mulțami, în loc de a primi un răspuns complet, cu o parte a lui, cu câte-va vorbe; destul numai să se potoască înțelege ideia.

Răspunsurile neexacte provin asemenea tot din aceste cauze; se va observa d'ér și în privința lor aceleași reguli.

CAPITOLUL V

PRINCIPII RELATIVE LA OBIECTELE DE STUDIU.

§ I. — *Trebue să se coordoneze, cu îngrijire, materia ce se tractează.*

Învățătorul va coordina cu îngrijire diversele idei ce implică obiectul lecțiunii ce propune, ast-fel ca cele d'ânteu să prepare, să explice, să motiveze și să provoce ore-cum pre cele următoare.

Spre a facilita această lucrare, învățătorul va căuta a-și aduce aminte ordinea după care aceste idei s'au format și s'au dezvoltat în propriul său spirit. El va pleca de la cele mai simple, decât este sigur că înlesnesce ast-fel înțelesul ideilor celor mai complicate; și din contra, va începe cu ideia generală, decât acesta poate fi înțelesă fără greutate, și decât cele secundare pot fi o urmare naturală a acestia. În or-ce cas, el va reserva pentru fine o ideia principală, proprieă a provoca în spiritul elevilor o impresiune mai pronunțată.

§ II. — *Să nu trecem ușior preste primele elemente ale înțuițiunii, și să îngrijim a reveni adesea cu lecțiunile, asupra primelor principii.*

Unii învățători trec pré răpede peste cunoscințele elementare și fac cu acesta un mare rău elevilor lor. Decă cunoscințele fundamentale n'au prins rădăcini în spiritul copiilor, ei nu pot găsi, în studiile următoare, sprijinul necesariu, spre a înțelege și ține minte acea ce înveță. Timpul consacrat studiului elementar, care adesea se consideră ca perdut, este în realitate timpul cel mai bine întrebuințat. Cu cât elevii 'și vor însuși mai solid aceste cunoscințe elementare, cu atâta ei le vor putea lărgi mai lesne prin propriul lor studiu, cu atâta prin urmare și progresul lor viitor va fi mai sigur și mai sensibil.

Stabilim dar maxima : *Repetițiunea este mama studiului.*

§ III. — *Să plecăm de la cunoscut, la necunoscut.*

Decă am transporta pe un individ, cu ochii legați, într'un loc necunoscut, acest individ, de și-î veți lua legătura de la ochi, nu

va sci nici a se orienta nici a-și da socotéla de pozițiunea sea. Asemenea se va întempla și cu copilul căruia i am propune de o dată materii necunoscute și dificile de înțeles : el s'ar găsi într'un chaos de unde nu s'ar mai putea orienta spre a eși la lumină. Este dér o necesitate neapărată a se adopta principiul : *a merge de la cunoscut la necunoscut*.

§ IV. — *Materiile cele simple și ușoare să precédă pre cele complicate și grele.*

O hrană ușoară se mistuesce lesne. Incepeți dér a presinta spiritului copilului alimente cari să nu-l pótă incomoda.

O propozițiune simplă presintă mai puține greutateți, și cere, spre a fi înțelesă, mai puține explicațiuni, ca o propozițiune compusă. O problemă de aritmetică simplă se resolvă mai curênd, ca o problemă complicată.

Principiul prescriis aci este dér așa de natural, în cât or-ce desvoltare mai întinsă ni se pare de prisos.

§ V. — *Lecciónile să se explice cu vorbe curat românesci.*

Se va evita cu îngrijire întrebuițarea expresiunilor neînțelese pentru copii, și împrumutate seú dintr'alte limbă, seú de la artă și sciință. Să nu-și imagineze învățatorul că cu asemeni termenî va da mai mult farmec lecțiunilor sele, seú că se va face mai considerat de elevii seî. Asemeni expresiuni nu se pot întrebuița, de cât numai când ele aú devenit populare, seú când nu se pot înlocui, de cât cu frase pré lungi. Cu tóte acestea, maniera învățatorului de a vorbi, nu trebuie să se scobóre pênê în punctul de a deveni vulgară, seú trivială.

Nimenî mai mult ca învățatorul de sat, nu este expus a cădea într'una din acestea douê extremități. Acesta dorind a-și arêta sciința sa, mai cu sémă când vine în contact cu persóne destinsse, întrebuițeză termenî streinî, adesea cu un înțeles echivoc, și devine ast-fel ridicul ; altă dată iérăși, voidnd a fi bine înțeles de scolariî seî, scobórá limbagiul seú într'un nivel neertat, și cade într'un păcat cu totul opus, care însă-l conduce la acelaș rezultat. Consiliâm dér pe confrății nostri a proscirie pe viitor nisce asemenea

tendințe : a isgoni din limbajul lor, cu toate vorbele streine și neînțelese, și pe cele triviale, și a nu vorbi de cât curat românesc, însă păzind cu strictetă regulele stilistice și gramaticale.

§ VI. — *Cestiunile să se facă într'un mod determinat și înțeles.*

Cestiunile trebuie să fiă, înainte de toate, scurte, simple și să nu cuprindă perifraze. Aceste calități sunt cu atât mai neapărate, cu cât inteligența copiilor va fi mai puțin dezvoltată. Toate cestiunile, cari reclam două răspunsuri de o dată, sunt, mai cu seamă pentru copiii puțin înaintați în știință, foarte desavantajoase. Numai într'o clasă mai înaintată pot fi admise asemenea cestiuni, ca proprii a exercita și fortifica facultățile spirituale ale copilului.

§ VII. — *Învățătorul trebuie să țină socotă de noile descoperiri făcute în diversele ramuri ale instrucțiunii, și să se conforme atât cu dăsele cât și cu metodele din nou introduse.*

Am arătat deja cât e de neapărat de a se pune învățătura ce dăm copiilor în raport intim cu starea spiritului lor prezente și cu condițiunea lor fiitoare; ne grăbim acum a adăoga, că învățătorii au datoria imperioasă de a se ține în corentul descoperirilor, ce se operează dupe timp în deosebitele ramuri ale instrucțiunii, și mai cu seamă în acelea ale Metodologiei. Opiniunile și preceptele cari vor diferi foarte mult de cele admise în genere până astăzi, se vor fi în opozițiune formală cu principiile adoptate, nu trebuie să fiă acceptate și aplicate de cât cu o mare rezervă și cu o extremă prudență. Pe de altă parte însă, învățătorul trebuie să abandoneze ideile ruginite, și procedările proscrise de oameni mai competenți de cât dănsul, fără a lua în considerațiune nici comoditatea sa, nici capriciul său.

PARTEA II

FORMELE ȘI MODURILE ÎNVĂȚĂMÎNTULUI.

CAPITOLUL I

DIFERITELE FORME SĂU PROCEDĂRI ALE ÎNVĂȚĂMÎNTULUI.

§ I. — *Diferința între forme și metode.*

Vorbind de metode, confundăm adesea metodele cu formele învățămîntului. — Formele sunt foarte numeroase; însă, spre a avea oare-care valoare, ele trebuie să fie basate pe regulile metodologiei.

Metoda se ocupă de interiorul, de partea spirituală a omului, de imaginațiunea, de memoria, de înțeligița, de rațiunea și de anima sa; pre când forma învățămîntului are a face numai cu exteriorul său. Rolul acestuia din urmă se mărginesce în a averta, a expune, a asculta, a chestiona și a răspunde. Învățătorul dăru trebuie să se silască a dobîndi facultatea de a aplica cu abilitate cel puțin formele principale ale învățămîntului, spre a putea descepa în elevii săi facultățile sufletului și a-i pune ast-fel în stare de a înțelege, a judeca și a reține ceea-ce li se propune.

Astăzi nu mai e iertat, a învăța pe copil, ca altă-dată mecanice și a-i propune lecțiuni, fără a lua în considerațiune vârsta sa, dezvoltarea intiligiței sale, fără a examina dacă el poate face o comparațiune logică între ceea-ce trebuie să învețe și ceea-ce știe deja; astăzi nu mai poate fi vorba de a-l părăsi în propriile sale puteri și de a-l lăsa să divizeze ceea-ce nu-i este încă destul de înțeles; astăzi se cere cu drept cuvînt, o procedură sigură și raționabilă, care se conducă pe scolar, gradat, de la cunoscut la necunoscut, într'un mod în cât, rețemat pre cele învățate în ajun, să înțeleagă perfect ceea-ce i se propune astăzi. Este evident, că nu e destul pentru un învățător a cunoște numai regulile metodologiei: teoria cea mai profundă și cea mai complectă, nu poate singură produce rezultate multămitore; el este prin urmare dator a-și însuși și abilitatea neapărată misiunii sale, care nu se poate dobîndi, de cât printr'o practică neobosită și continuă.

Pedagogia a clasificat diversele forme ale învățămîntului, și le a deosebit prin numiri speciale. Prin întrebuițarea unora, elevii rămân într'o stare mai mult pasivă de cât activă; altele ier cer concursul facultăților lor intelectuale, spre a-și putea însuși aceace voim a le propune.

Aceste forme, luate în sensul cel mai larg, se divid în două mari clase : acea a expunerii neîntrerupte și acea a expunerii întrerupte.

§ III. — *Forma expunerii neîntrerupte, seü forma acromatică (1).*

Acastă formă a învățămîntului reclamă a se comunica elevilor cunoscințele ce voim a le propune, prin mijlocul unui discurs. Succesul dér depinde în mare parte de la elocința cu care profesorul scie a-și propune lecțiunea sea, și de la atențiunea cu care este ascultat de auditorul seü.

Forma acromatică se întrebuițeză mai cu sémă în scólele superióre, unde elevii, avënd facultățile lor intelectuale deja desvoltate, sunt în stare a asculta pre profesorii cu o băgare de sémă continuă, și a ține minte acea-ce au auzit; în scólele primare însă, unde facultățile elevilor sunt încă fórte neperfecte, acastă formă, credem, că nu se póte întrebuița de cât cu mari precauțiuni, și mai cu sémă în materiile istorice, însă și aci nici o dată exclusiv.

§ IV. — *Forma expunerii întrerupte, seü forma erotematică (2).*

Expunerea întreruptă se póte presinta sub diferite forme între cari cele mai principale sunt :

- a. Forma catehetică ;
- b. Forma socratică ;
- c. Forma repetitóre ;
- d. Forma examinátóre ;
- e. Forma lui Bell-Lancaster.

Forma cea mai propriă în învățămîntul elementar, e acea care procede prin cestiuni și prin respunsuri. Acéta se póte aplica fără deosebire la tóte materiile învățămîntului, într'o măsură mai mult

(1) De la o vorbă grécă ce înseamnă : a asculta spre a se instrui.

(2) De la o vorbă grécă ce înseamnă a întreba spre a se instrui.

seî mai puțin întinsă. Fiind-că cestiunile sunt basa formei catehetice și socratice, fiind că tot succesul, ce se așteptă de aci, depinde de le abilitatea cu care învățătorul va sci a profita de răspunsurile copiilor, spre a formula, după o ordine și după un plan ore-care, alte cestiuni, de acea e foarte important pentru densus de a avea o cunoștință perfectă de modul cum trebuie să le facă. Am dat înainte ore-cari explicațiuni în această privință, vom adăoga însă și altele cu ocasiunea dezvoltării speciale, ce ne propunem a face acestor forme seî procedări.

a. Forma catehetică (1).

Forma catehetică, al cărei element distinctiv, este acțiunea reciprocă a învățătorului asupra elevului și vice-versa, presupune nise narațiuni urmate de cestiuni și răspunsuri.

Acastă formă, care are o mare asemănare cu forma socratică și cu care s'a confundat adesea, diferă esențial de acesta. Forma catehetică e principiul care domină pe cea-altă. Ea presupune că învățătorul cunoșce caracterul, spiritul, modul de a vedea al elevilor, și că e forte în parola sa, în cunoștințele sele; că copiii posedă noțiuni și elemente primitore de dezvoltare.

Forma catehetică nu permite să se comunice copiilor cunoștințele prin mijlocul unei expunerii neîntrerupte; ea are de scop a-î dirige prin ajutorul cestiunilor progresive și a-î conduce prin propriile lor reflecțiuni, de a afla singuri acea-ce voim a-î instrui; ea este prin urmare arta de a descoperi un adevăr prin usul unei serii de cestiuni, proprie a conduce pe copii la o vedere clară și precisă a materiei ce ne propunem a le însuși.

Spre a se întrebuița însă cu succes această procedare, se cere de la învățător a formula bine cestiunile, a apreția cuviincios răspunsurile, și a deduce dintr'ensele cunoștințele ce și a propus a desvăli, fără însă a intra în lungi dezvoltări. Trebuie asemenea să conserve bine în mintea sa, obiectul ce se tracteză, și să nu se abată de la densus prin răspunsurile primite. Acastă atitudine însă, nu se pôte dobândi de cât prin o lungă practică. Aplicațiunea formei catehetice se pôte începe de la intuițiunea obiectelor ce se pot pune înaintea copiilor; ea însă va continua și la explicațiuni mai abstracte făcându-i să extragă din micile narațiuni și istoriore ce

(1) De la un verb grec ce însemneză a instrui prin cestiuni.

le propunem, deducţiunii morale. De la începători este bine să se cêră de a repeta tot-d'a-una în răspunsurile lor, cestiunile ce li se adresază. Prin modul acesta, elevii se deprind a se exprima corect, lămurit şi în termeni aleşi. — Exerciţiile acestea vor continua pêne când, această formă se va putea aplica cu succes, şi la alte râmuri ale instrucţiunii mai dificile şi de un ordin mai superior.

Spre a facilita însă această operaţiune, vom fixa următoarele regule :

1. Învăţătorul să evite a cestiiona pre elevi după o ordine ôre-care;

2. Nici un elev să nu răspundă mai înainte de a-i se da de învăţător semnalul convenit ;

3. Fia-care elev să răspundă cel puţin o dată în timpul unei lecţiuni ;

4. Nu se vor adresa la acelaş elev mai multe cestiuni una după alta ;

5. Cestiunea să se facă individual ;

6. Învăţătorul să nu grăbescă pe copii, şi să nu le înlesnescă răspunsul dorit, pronunţând singur cea d'ântéiă vorbă ; el nu le va permite nici o dată a-î adresa, în timpul lecţiunilor, cestiuni de puţină însemnătate, şi cari n'ar avea alt scop de cât a-î tăia şirul explicaţiunilor seîe.

b. Forma socratică (1).

Socrate, în conferinţele seîe cu ucenicii seîi, ômeni mai mult seîu mai puţin înaintaţi în etate şi adăpaţi în diferite cunoşcinţe, nu nara acestora nici o dată acea-ce voia să-î înveţe, seîu să-î facă a admite ca un adevêr ; ci, ca şi la forma catehetică, 'î dirigea prin cestiuni inteleginte, a descoperi singuri veritatea şi a o admite, ca să dic aşia, siliţi.

Diferinţa între forma socratică şi cea catehetică nu e însă aşia de mică, pre cât ni se pare la început. Socrate avea a face cu ômeni maturi, cu persoane de ôre-cari experiinţe, de şi plini de prejudiţii şi de opiniuni greşite. Învăţătorii, din contra, au misiunea a instrui numai pre copii, nisce fiinţe mici cari au o inteliginţă foarte marginită, ca să pôtă raţiona şi judeca singuri. Altă diferinţă, între ambele aceste forme, constituie gravitatea materiilor ce tracta So-

(1) Socrate, născut în Athene, 470 ani înainte de era Christiană, a fost fiul unui sculptor numit Sophronismu, şi cel mai mare filosof al Eladei.

crate cu ucenicii săi, și micile cunoștințe ce se dau copiilor de învățătorii lor.

Resultă de aci că forma socratică nu-și poate avea locul în școlile primare.

c. Forma repetitoare.

Învățătorul, care a reieșit într'un mod óre-care a comunica elevilor săi cunoștințele cerute, nu poate privi opera sa terminată, mai înainte de a fi întrebunțat toate mijlocele posibile spre a face să se întipărescă aceste cunoștințe în memoria lor. Acest rezultat se obține prin repetițiuni dese și bine dirigete. Învățătorul care e de opiniune a se lăsa aceste repetițiuni la buna-voința școlarilor, comite o foarte mare eróre; căci acestia nu știu tot-d'a-una cum să procedă spre a-și aduce aminte și a întipări în memoria lor ceea ce au auzit în școlă. Este dér absolut necesariu de a stabili, spre acest sfârșit, nisce exercițiuri speciale, prescrise de forma repetitoare, cu scop de a aminti școlarilor și a le face mai clare, prin mijlocul cestiuilor, cunoștințele ce ei posedă deja.

La aplicațiunea acestei forme trebuie să observăm următoarele reguli :

„Fiă-care parte, ce se poate considera ca făcând un tot, să se repete neconținut, pînă ce se va întipări de ajuns în memoria elevilor; însă după ce mai înainte a fost destul de bine explicată;

„La finele fiă-căria lecțiunii, se va rezuma înțelesul ei;

„Lecțiunea următoare să începă tot-d'a-una cu recapitulațiunea punctelor principale din lecțiunea anterioară;

„Să se facă tot-d'a-una o repetițiune sumară de mai multe capitole. Ast-fel elevii vor veni în stare a-și forma o ideeă generală despre cele învățate, prin urmare a le înțelege mai lesne și a le ține mai bine minte.

„Cestiuile, ce sunt a se adresa școlarilor, vor fi în aceleași condițiuni ca și la forma catehetică.

Dacă aceste repetițiuni s'ar ține regulat, și la termene fixe, ele ar deveni și un stimulant puternic pentru elevi, de a asculta lecțiunile cu o atențiune statornică, și a se gândi serios, și afară din clasă, la ceea ce li s'a explicat în școlă.

d. Forma examinătore.

Acéstă formă are simplu în vedere a provoca pe elevi să-și dea socotelă de ceea ce au învățat, ier nici de cum de a întipări și mai profund în memoria lor, cunoscințele dobândite. Examenul, prin urmare, n'are alt scop, de cât a se asigura învățatorul despre starea intelectuală a scolarilor săi, seú a proba părinților, aplicațiunea și gradul la învățatură a copiilor lor.

Este dér o diferență simțită între a **examina** și a **repetă**.

Am demonstrat mai sus că repetițiunile propriu dișe, sunt necesarii; tot acésta dișem și pentru examene.

Forma examinătore se întrebuinteză, când în timpul lecțiunilor, când în ore speciale, destinate pentru examen. Învățatorul procedând ast-fel, se pune în stare a apreția progresul elevilor săi, a cunoște defectele și lacunele în sciințele, ce au dobândit, și a descoperi ceea ce trebuie să facă spre a întreține și fortifica bunele dispozițiuni ale elevului silitor, seú și spre a stimula pe aceia cari manifesteză o tendință către negligență și lene.

Cestiunile, ce se adreséză elevului cu ocasiunea examenului, trebuie să fiă în raport cu cunoscințele ce acesta a dobândit deja, și formulate tot ca la forma catehetică.

e. Forma lui Bell-Lancaster (1).

Este fôrte dificil pentru noi de a afla motivul care a putut autorisa adoptarea unei forme de învățământ sub numele : Bell-Lancaster. — În acéstă formă, nu e vorba de o metodă de învățământ, inventată și perfecționată de Bell seú Lancaster, ci numai de o *dispozițiune relativă la interiorul scólei*, dispozițiune specială, în onórea căreia numele lor se gădesc înscrise în analele Pedagogiei.

(1) André Bell, născut în Scoția la 1753, mort la 1832, a servit ca paroh în Indiă ocupându-se și cu instrucțiunea fiilor săi spirituali. Întorcându-se în Europa, Bell publică *experiențele sêle asupra educațiunii, făcute la scóla de băieți din Madras*. 1798.

Josef-Lancaster, născut către anul 1777 în Englitera, deveni la 1798 învățător la Londra. El adoptă metoda recomandată de Bell în opera sa și usurpând pentru sine onórea acestei invențiuni, institui scólele lancasteriene. După ce s'a bucurat de acest rezultat câți-va ani, trecu în America, și muri la New-York, în 1838.

Vom vorbi despre acestea în capitolul următor, menit a tracta despre modurile, seü metodele învățământului.

(*Instrucțiunea dată, după Bell-Lancaster, este mai mult un exercițiu mașinal, de cât o dezvoltare intelectuală. Ea conducând pe elevi la o rutină, care amortesc și omără spiritul, nu pöte fi recomandată de cât în scölele förte populate, unde învățătorul, prin mecanismul ei, pöte öre-cum exercita pe elevii seü cei slabi, prin cei mai förți.*

Pedagogii cei mai renumiți s'aü unit a stabili că chiar primele noțiuni nu trebuie să se propună scolarilor mecanicesce. Nu suntem dér noi aceia cari am autorisa adoptarea acestei forme în scölele nöstre.

CAPITOLUL II

DIFERITELE MODURI SEÜ METODELE ALE ÎNVĂȚĂMÎNTULUI.

§ I. — *Definițiunea modului.*

Mod seü metodă se numesc maniera cu care se transmite instrucțiunea, avându-se însă în vedere numărul elevilor, dispozițiunea clasei, și modul de acțiune al învățătorului. Décă acesta are a se adresa la un singur elev, decât are a se adresa la mai mulți, decât în sfârșit are a se adresa la un număr așa de considerabil de scolarî, în cât să-î fiă imposibil a-î supraveghia pre toți, va avea negreșit necesitate de moduri deosebite, de metode speciale, spre a transmite învățătura sa, în fiă-care din aceste casuri. Vom distinge dér următöarele moduri de învățămînt : *modul individual, modul simultaneü, modul mutual și modul mixt.*

§ II. — *Modul individual.*

Cu modul individual, fiă-care elev primesce, de a dreptul și separat, lecțiunile seü de la învățător ; fiă-care se pörtă ca când s'ar afla singur în scölă ; iar învățătorul trece pre rând de la unul la altul, prescriindu-le datoriile.

Acestă metodă, cu care se servă învățătorul însărcinat a învăța unul seü doi copii, a fost la început förte generic adoptată : căci

toți se preocupă de folósele ce resultaú dintr'ênsa în educațiunea privată, și nimeni nu se gândea, că mijlócele ce pot fi eficace într'o familiă, unde are cine-va a face cu 2—3 copii, sunt adesea neîndestulătoare într'o scólă frecventată de 50—100 scolarî. Este adevêrat că modul individual, punând pre învățător în contact imediat cu fiă-care scolar al său, i permite de a avea neconținut în vedere dispozițiunile și capacitatea lui, de a constata în fiă-care și progresul său și de a-l ajuta cu consiliile seúe, prevenind tóte dificultățile. Acest beneficiu însă, ce rezultă din relațiunile directe ale învățătorului cu elevii seú, dispăre, se paraliséză și devine cu totul imposibil într'o scólă mai populată.

Pre lângă acesta, într'o scólă unde s'a adoptat această metodă, copilul găsindu-se într'o pozițiune, ca să dic așa, izolată, seú analogă ei, nu póte afla și profita de nici un stimulant. Învățătorul ierăș, având a se ocupa cu fiă-care scolar în parte, nu póte priveghea pre toți; disciplina și buna ordine, prin urmare, ar fi amenințate, și numai cu mijlóce severe, pe cari noi le proseriem cu totul, s'ar putea menține.

§ III. — Modul simultaneu.

Metoda simultanee are de scop a face să participe în acelaș timp la o lecțiune dată de învățător, toți elevii capabili a o primi. Ea consistă în a împărți, după gradul de instrucțiune, pre scolarî în mai multe divisiuni seú clase, și a face pre toți cei dintr'o clasă, să citescă, să scriă și să calculeze împreună, ast-fel ca fiă-care elev să profite de lecțiunile date celor-alți. De la cea d'ântêiu aruncătură de ochi, se vede curat superioritatea acestui mod asupra celui individual. Timpul care acolo e consacrat unui singur elev, furrându-se, ca să mă exprim așa, de la toți cei-alți, nu mai e aci întrebunțat de cât în folosul general. Folósele însă ce pot rezulta din aplicațiunea acestui mod, presupun unele condițiuni pre cari le vom arêta mai la vale sub paragraful intitulat *modul mixt*.

§ IV. — Modul mutual seú modul Bell-Lancaster.

N'avem intențiunea de a intra într'o desvoltare pré largă a acestei metode, care e departe de a avea simpatiile nóstre; însă această metodologiă, s'ar socoti póte necompletă, decă ne am abține a da lectorilor nostri cel puțin primele noțiuni asupra acestui mod,

care la finele secolului trecut și la începutul celui prezente, a făcut ocolul lumii, și care chiar în acest moment e privit încă de unii oameni învățați, ca singurul și unicul mijloc de a salva lumea, apărând juna generațiune de ignoranță. X

Modul mutual permite a se instrui simultaneu mai multe grupe de copii, într'un local încăpător și bine preparat pentru acesta.

Unii elevi, numiți *monitori*, sunt însărcinați a învăța pre alți conscolari ai lor lectura, scrierea, calculul, etc., conformându-se în această operațiune a lor cu instrucțiunile prealabile primite de la învățător. Acesta stimulează, prin recompense și chiar prin pedepse bine meritate, atențiunea și activitatea număróselor grupe. De la introducerea acestui mod de învățământ de către cei doi oameni, numiți în capul acestui paragraf și ale căror intențiuni, suntem siliți a le respecta, aplaudând ținta ce-și propuseră : *a da instrucțiunea cu puțină ostenelă la mulți copii*, de atunci dicem, acest mod a fost supus la óre-cari modificațiuni, cari au contribuit a-l face mai practic și mai raționat.

Punctele cele mai caracteristice în acest mod de învățământ sunt următoarele :

„A se instrui un mare număr de copii (100—300) prin îngrijirea unui singur învățător, însă prin ajutorul monitorilor aleși dintre elevii cei mai înaintați, cei mai înțelepți și cei mai demni.

„A forma grupe de copii egali în știință, cărora monitorii să le dea lecțiunile ce li s'a explicat prealabil de învățător.

De aci se înțelege, că, spre a dobândi, prin întrebuintarea acestui mod, un rezultat multămitor, urmază : a) ca subiectul materiei ce este a se propune, să fiă de mai înainte bine determinat, și ca monitorii chiămați a înlocui pre învățător în funcțiunea sa, să cunoscă fundamentul lecțiunei ce sunt chiămați a face cu conscolarii lor ; b) ca la alegerea monitorilor, învățătorul să considere nu numai cunoscințele lor, dér încă și caracterul și conduita lor, spre a putea fi ast-fel sigur, nu numai de aptitudinea, dér și de dispozițiunea lor de a face ceea ce el le comandă ; și în fine, c) ca învățătorul să nu pirdă din vedere nici una din grupele scólei, ci să aibă tot-d'a-una cunoscința exactă de progresul lor, spre a putea lua toate măsurile necesarii pentru binele scólei, cu o cunoscință de cauza perfectă.

Este adevărat că învățătorul este asistat încă de un ajutor, monitorul general, care este dator a pregăti materialul cu care se servă monitorii, și a priveghia tot într'un timp la executarea me-

chanismului după cea mai perfectă ordine; însă și acesta nu e mai mult de cât un copil, care are singur încă necesitate de dirigerea învățatorului. Luând dăr în vedere toate câte s'au dis în privința acestui mod, și făcând abstracțiune de ostenețele fizice ce reclamă aplicarea lui, și cărora numai cu multă abnegațiune ar putea rezista un învățător, trebuie să recunoștem, că soluțiunea problemei ce-și propune, este foarte dificilă, decât nu imposibilă. Pre lângă acestea, o instrucțiune dată prin metoda mutuală, nu contribuiesce, în nici un mod, la formarea ânimei și a caracterului, la dezvoltarea inteligenței; totă lucrarea sea se mărginesce în a face pre copil să învețe mașinal ore-cari cunoscințe de carte. Singurele rezultate mulțumitoare ale acestui mod, atât de mult lăudat în Engli-tera, Francia și America, se resumă prin urmare în dezvoltarea memoriei și într'o disciplină cam militară. X

§ V. — *Modul mixt.*

Acest mod e o combinațiune a modurilor mai sus arătate: seú a *modului simultameú și a modului mutual, seú a modului simultameú și a modului individual*. Noi am arătat cuvintele cari ne opresc a recomanda aplicarea, în scóelele nóstre, a modului mutual; credem prin urmare nefolositor a intra în explicațiunii întinse spre a justifica preferința ce dăm modului mixt. Ne mărginim dăr a afirma că aplicațiunea acestui mod de învățământ procură scóelelor publice, folósele cele mai eminente; el unesce la un loc tot ce modul individual, mutual, seú cel simultameú are mai bun, și respinge tot ce ele au rău; el favoriséză emulațiunea, făcând să participe toți elevii la o lecțiune ore-care, și le procură ocașiunea de a arăta toți ce știu; pre când cele alte trei moduri, luate fiă-care în parte, omórá emulațiunea și face învățământul obositor. Acest mod în fine, punend pre învățător în stare de a cunoșce puterea intelectuală a elevilor săi, procură acestora beneficiul de a aúdi răspunsurile nemerite, formulate de conscolarii lor cei mai capabili, și încuragéză ast-fel și pre cei slabi, seú pre aceia cari, din timidițate, nu îndrăsnesc a răspunde, a-și amesteca și ei vocea cu cea a camarașilor lor.

Aplicațiunea acestui mod, permite învățatorului a recurge la ajutorul monitorilor de câte ori este vorba a se recita ce-va pre din afară în togma după text, seú a se ceti vre-un pasagiú, cu scop

de a se exercita școlarii la mecanismul lecturii; căci aci se poate bine face us de modul mutual. La toate lecțiile însă ce se adresează de a dreptul inteligenței și rațiunii, învățătorul trebuie să opereze singur, explicând materia simultană la toți școlarii de o dată și cestionând asupra înțeleșului ei, pe fiă-care în parte. Se înțelege însă ca și în acest cas, când adecă cestiunile se se adresează unui singur elev, clasa întregă trebuie să participe la aceste lecții seú explicațiilor individuale. Și să nu se dică că procedând ast-fel, școlarii cei mai inteligenți ar fi ținuți în loc de conscolarii lor, mai puțin favorisați de sôrtă; căci acesta nu numai că nu va constitui o pagubă pentru densii, dér din contra le va aduce folos, fortificându-i și mai mult în aceste cunoscințe, și făcându-i capabili a trece și pre cele mai superioare cu acelaș succes.

Noi nu înțelegem, făcând mențiune despre modul individual din metoda mixtă, ca învățătorul să se ocupe exclusiv cu un singur școlar și să lase tótă clasa în nelucrare și în desordine; nu înțelegem acesta, o repetăm, ci voim numai, ca atențiunea sa să se fixeze mai mult asupra elevului cestionat, de cât asupra celor-alti, fără însă ca prin acesta să se pèrdă din vedere unitatea clasei și utilitatea ce trebuie să decurgă din explicațiunile se le pentru toți școlarii seii.

Dacă vom mai adăoga, că acest mod de învățământ, făcând să se succedă modul simultană seú mutual cu cel individual și vice-versa, face ocupațiunea copilului plăcută, satisface pre deplin aplicarea sa naturală la variațiune și permite asemenea și învățătorului de a fi în raport mai drept cu densul, credem că am vorbit destul în favórea unui mod, care, după opiniunea noastră, singur numai e în stare a produce rezultate multămitore în scólele *României*.

PARTEA III

METODA PRIN INTUIȚIUNE.

CAPITOLUL I

PROCEDAREA LA EXERCITIILE PRIN INTUIȚIUNE.

§ I. — *Introducere.*

Exercițiile prin intuiție au fost introduse în instrucțiunea primară de Pestalozzi. Or-cine a observat dezvoltarea ordinară a facultăților omenesci, s'a convins că aceste exerciții constituie o lucrare prețioasă pentru inteligență, mai cu seamă când sunt conduse cu inteligență și în conformitate cu legile naturale. Se prezintă copilului, unul după altul, diverse obiecte ce-l înconjoară și se examinează cu atenție, prin întrebări și răspunsuri, în toate amărunturile lor. Memoria sa se îmbogățește astfel din zi în zi printr'un număr considerabil de idei precise, și spiritul său devine din ce în ce mai apt pentru cugetări serioase și solide. Tot într'un timp elevul se deprinde a găsi și a stabili deosebirea, între obiectele deja cunoscute și între cele noi ce i se prezintă de învățător; între idei care s'au întipărit deja în capul său, și între idei provocate prin cercetarea unui alt obiect.

Se începe natural cu obiectele ce sunt mai aproape de copil, cu acelea ce-i sunt mai familiare; acest cerc însă se întinde din zi în zi, urmând după principiul *pedagogic*, de la *cunoscut* la *necunoscut*. Fiă-care idee, fiă-care obiect se va reprezenta prin *expresiuni corecte și precise*. Răspunsurile elevilor însă nu pot fi totdeauna conforme cu regulile limbii; adesea învățătorul va fi silit a se mulțami cu niște termeni puțin corecți, sau cari nu vor putea determina bine obiectul în chestiune.

Exercițiile prin intuiție formează baza ramurilor instrucțiunii. Ele se divid în *exerciții morale* și în *exerciții intelectuale*. Cele d'antău lucrăză asupra animei copilului, iar cele din urmă, asupra spiritului său.

La cele mai multe ramuri ale instrucțiunii se disting două lu-

cruri : *mijlocul*, s'eu obiectele exterioare, asupra cărora țintesc studiul, asupra cărora operează spiritul prin mijlocirea simțurilor, și *resultatul*, s'eu actele spiritului ce s'au obținut prin studiul acestor obiecte. Ast-fel pentru intuițiune, spre exemplu, *mijlocele* s'eu obiectele exterioare sunt toate lucrurile ce copilul p'ote vedea s'eu simți în jurul s'eu, toate obiectele ce pot atinge unul din simțurile s'ele; ier *resultatul*, care se p'ote numi și *produsul intelectual*, sunt ideile dobândite prin cercetarea acestor obiecte, sunt reprezentațiunile ce-și face de d'ensele, după ce le a observat cu atențiune.

Solicitudinea învățătorului d'er trebuie să fiă egală asupra mijlocelor : obiectele exterioare, ca și asupra rezultatelor : produsul intelectual.

§ II. — Obiectele de intuițiune.

Câmpul, ce-l putem exploata în deprinderile intuitive, este imens; noi însă vom mărgini aceste exercițiuri asupra următoarelor puncte generale :

- a. Asupra productelor și fenomenelor naturale ;
- b. Asupra omului și produțiunilor s'ele ;
- c. Asupra vieței sociale și instituțiunilor patriei.

Nu este vorba de a tracta fundamental toate materiile coprinse în aceste trei mari grupuri; acésta ar fi o pretențiune lipsită de logică și de bun simț; învățătorul inteligent însă, va avea desulă p'etrunderă spre a alege dintr'ênsele părțile cele mai importante și prin urmare mai folosite.

Scopul acestui exercițiu este emanciparea intelectuală a copilului, și acest scop se obține, nu prin cantitatea, ci prin calitatea exercițiilor. Datoria sc'olei fiind a forma ómenii demni pentru existența socială, trebuie să se excludă din exercițiile prin intuițiune, tot ce n'are valóre, tot ce nu e util, din acest punct de vedere; toate silințele învățătorului să tindă a-i pune în stare de *a cunoște*, de *a voi*, și de *a face tot* ce e necesariu, spre a ajunge cu demnitate la acest scop.

§ III. — Cugetări asupra punctului de plecare.

Am stabilit în paragraful precedent importanța unei alegeri consciințioase în materiile ce voim a tracta prin intuițiune. Acum adăogăm, că succesul depinde în mare parte de la punctul de ple-

care și de la ordinea în care vom face să treacă sub ochii copiilor obiectele asupra cărora dirigem cugetările lor. Ca punctu de plecare, după opiniunea noastră, putem admite scóla seú casa părintescă.

Fără a voi însă să ne pronunțăm într'un mod categoric asupra acestei cestiumi, noi preferim ca punct de plecare scóla. Pentru un copil scóla e mai bine cunoscută ca chiar casa unde s'a născut. Pentru un scolar, care a ședut cât-va pre băncile eí, scóla e centrul în jurul căruia se grupază tóte întâmplările vieței sele.

Voind déră a da câte-va exemple practice asupra metodei prin intuițiune, vom începe mai întâi cu scóla și apoi vom urma și cu alte subiecte.

CAPITOLUL II

EXEMPLU PRACTIC ASUPRA METODEI PRIN INTUIȚIUNE.

§ I. — Scopul

A desvolta inteligința, rațiunea și ânima copiilor; a dota memoria lor cu idei folositoare; a-î deprinde să represinte fiă-care ideia, fiă-care obiect, prin expresiuni corecte și precise; a le perfecționa organele vorbirei, și a exersa simțurile lor.

§ II. — Prima lecțiune (1). — Subiectul: scóla.

Invetătorul. — Copiil mei! Voi ați venit astă-dí pentru ântéia óră la scólă. Voiú să vđd decă cunosce fiă-care numele seú. Tu, (invetătorul arétă cu degetul un copil) tu care ai venit erí, cum te numescí?

Elevul. — Mě numesc *Ioan*.

I. — Ioan. Dér nu mai ai și alt nume, un nume ce pórtă și tatăl tđu? Cum numesc ómenii pe tatăl tđu?

E. — Ómenii numesc pe tatăl meú, *Romnicénu*.

(1) Ne simțim datorí a observa că, spre a întreține atențiunea și plăcere copiid, aceste lecțiuni nu trebuie să dureze mai mult de 20 minute. Acesta este motivul ce ne a determinat și pe noi a divide subiectul scóla în mai multe lecțiuni.

I. — Ei bine, și tu te numești asemenea Romnicénu. Spune-mi acum care ți-este numele întreg?

E. — Numele meu întreg trebuie să fiă Ioan Romnicénu.

I. — Bine. Dér tu, acolo jos, cum te numești? și tu? tu? etc. (Primind răspuns mulțumitor, adaogă). Acum notați bine acesta : numele cu care sunteți numiți în casa părintéscă, și care tot-d'una se pronunță atât-ă, ca : Ioan, Dimitrie, Alexandru etc., este numele vostru de botez ; numele cel-alt, ca : Romnicénu, Georges-cu, Nisipénu etc., este numele vostru de familie. — Spune-mi acum tu, care ți-este numele de botez?

E. — Numele meu de botez e Matei.

I. — și care ți-este numele de familie?

E. — Numele meu de familie este Poienaru.

I. — (Adresându-se ierăși către altul). Décă dér te va întreba cineva de numele tău, cum trebuie să răspunzi?

E. — Trebuie să răspund ast-fel : mă numesc George Costescu.

I. — Pré bine. — Spune-mi acum tu, cel d'antéi în banca din urmă, cum se numește tatăl tău?

E. — Tatăl meu se numește Constantin Albescu.

I. — Dér mamă ta? Spune tot tu.

E. — Mamă mea se numește Maria Albescu.

I. — Bine. — Spune-mi acum tu Nicolae, cum numești pe tatăl tău și pe mama tă, cu un singur cuvânt?

E. — Eă numesc pe tată-meu și pe mamă-mea, cu un singur cuvânt, părinți.

I. — Câți frați ai, Radule?

E. — Ani doi frați.

I. — Dér surori?

E. — Am trei surori.

I. — Așia dér câți frați și câte surori ai?

E. — Am doi frați și trei surori.

I. — Tu, Petre, ai putea să-mi spui ce lucrăză tatăl tău?

E. — Da, tatăl meu lucrăză la pantofi și papuci.

I. — Și cum se numește omul care face asemenea încălțăminte?

E. — Omul, care face asemenea încălțăminte, se numește pantofar.

I. — Ce este dér tatăl tău?

E. — Tatăl meu e pantofar.

I. — Dér al tău Nicolae?

E. — Al meu e plugar.

I. — Pentru ce este tatăl tău plugar?

E. — Tatăl meu este plugar, fiind că lucrează pământul.

I. — Țineți minte că cel ce lucrează pământul se Țice și agricultor. — Dér mamă ta George, nu face nimic în casă?

E. — Ba da; mama mea lucrează și densa.

I. — Poți să-mi spui cea ce lucrează mamă ta?

E. — Mama mea gătesce demâncare, mama țese pânză și face ciorapi, mama spală rufele și curăță casa; ea tórce, când n'are alt lucru.

I. — Să vă mai spun și eu ceva, copiii mei, însă țineți bine minte acea ce veți auzi.

Tatăl, mama, cu copiii lor forméză o familiă. Tóte persónele dintr'o bună familiă, trebuie să se iubéscă fórté mult între dênsele. — Părinții voștri lucrează tot-d'a-una pentru voi. Când ei vor ajunge bétráni și slabi, veți fi datorii a lucra și voi pentru dênșii. Acum însă, iubiți pe părinții voștri, din tótă ânima vóstră, și nu uitați că Dumneđeu prin a patra porună vă impune : *a respecta pe părinții voștri, decă voiți să vă fiă bine și să trăiți anii mulți pe pământ.*

Acestea am avut să vă spui astăzi; nu le uitați, copiii mei, și mai cu sémă țineți bine minte porunca lui Dumneđeu ce v'am citat în urmă.

§ III. — A doua lecțiune. — Urmare.

Învățătorul. — M'ați ascultat erii cu atâta atențiune, în cât am mare plăcere a convorbi și astăzi cu voi. Trebuie însă să fiți înțeleși și să-mi respondeți cât veți putea mai bine, la întrebările ce vă voi face.

Priviți acum hainele vóstre copiii mei, și spune-mi tu, Stefane, cum se chiamă acésta? (arătându-i blusa).

Elevul. — Acésta se chiamă haină.

I. — Acesta e un nume general. Eú voesc însă să-mi spui numele sėu propriu, numele sėu care să nu se pótă raporta și la alte haine.

E. — Da, da, înțeleg; acésta se numesce blusă.

I. — Care din hainele téle sunt făcute de postav și care din pânză? — Din ce sunt făcuți ciorapii tăi, Vasilie?

E. — Ciorapii mei sunt făcuți de lână.

I. — Cari sunt hainele ce se p^ortă numai de băeți? — Cari sunt cele ce se p^ortă numai de fete? — Cari haine se p^ortă véra? — Cari iérna?

E. — Blusa, surtucul sunt haine pentru băeți. — Fusta, rochia pentru fete. — Hainele subțiri se p^ortă véra. — Cele căptușite și gróse, precum și blănilé, iérna.

I. — Când te îmbraci de ordinar cu haine mai curate și mai frumoșe?

E. — Mă îmbrac cu haine mai curate și mai frumoșe Dumineca și în s^erbătóritórele mari.

I. — Ce colóre are surtucul t^eú, George?

E. — Surtucul méú are colóre albastră.

I. — Ce colóre are cămașá ta, cravata ta?

E. — Cămașá mea are colóre albă, iér cravata mea, négră.

I. — Cum trebuie să se p^orte copilul ca să-și păstreze hainele curate?

E. — Copilul, ca să-și păstreze hainele curate, nu trebuie să se culce pe pământ séú să ședă or unde i vine, nici să alerge pré iute.

I. — Și cum trebuie să fiá mânele copiilor spre a nu páta hainele lor?

E. — Mânele copiilor, spre a nu páta hainele lor, trebuie să fiá tot-d'a-una curate.

I. — Ce trebuie să facă copilul spre a avea mânilé curate?

E. — Copilul spre a avea mânilé curate, trebuie să se spele des.

I. — Și când mai cu deosebire?

E. — Mai cu deosebire diminéța.

I. — Cum se numesce un copil care se vede umblând cu mânilé și cu obrazul nespălat și cu p^erul nepept^enat, séú acela ale cărú haine sunt murdare?

E. — Un copil care se vede umblând cu mânilé și cu obrazul nespălat și cu p^erul nepept^enat, séú acela ale cărú haine sunt murdare, se numesce un copil murdar.

I. — Ai voi óre să ședí în scólá lângá un asemenea báiat?

E. — Nu; n'ăș dori să șed în scólá lângá un asemenea báiat.

I. — Țineți dér în cea mai perfectă curățenie corpul vostru, mânilé vóstre, figura vóstră, hainele vóstre, cărțile vóstre; și aduceți-vé tot-d'a-una aminte istoria copilului murdar, ce am a vé povesti. — Ascultați dér :

(Aci învățătorul naréză o istoriá, spre a demonstra copiilor necurățenieá).

§ IV. — *A treia lecțiune.* — *Urmare.*

Învățătorul. — Ecă-vă în fine, de câte-va zile în scólă. Fără îndoelă ați observat diferitele obiecte ce se găsesc în clasa noastră. Să vedem acum decă-mi puteți spune numele acestor obiecte. — Cum se numesce acésta? (arătând tabla).

Elevul. — Acésta se numesce tabla de socotelă.

I. — Și acésta cum se numesce? (arătând catedra).

E. — Acésta se numesce catedră.

I. — Numesce-mi, tu Nicolae, mai multe obiecte cu care se servă numai învățătorul.

E. — Registrele. . . Catedra. . .

I. — Numesce-mi altele cari se întrebuintează numai de elevi.

E. — Creta ca să scriem și să socotim; buretele ca să ștergem creta; banca ca să ședem; cărțile ca să învățăm.

I. — Bine, copilul meu. — Spune-mi acum tu, Ioane, la ce veniți voi la scólă?

E. — Noi venim la scólă spre a învăța.

I. — Așia este; însă ce învățați voi la scólă?

E. — Noi învățăm la scólă a citi și a scrie.

I. — Numai atâta? De alt-ceva nu vi se mai vorbește?

E. — Ni se vorbește încă și de purtarea ce trebuie să avem.

I. — Negreșit. — Însă spre a putea învăța ceva cum trebuie să fiți în timpul clasei? — Ați uitat? — Aduceți-vă aminte ce v'am spus în ziua d'ânteiu când ați venit la scólă? — Spune tu, Dimitrie.

E. — În ziua d'ânteiu când am venit la scólă, ne ați spus, că trebuie să fim tot-d'a-una liniștiți, cu băgare de sémă și silitori.

I. — Așia dér spre a putea învăța ceva cum trebuie să fiți în timpul clasei? — Spune tu, George.

E. — Spre a putea învăța ceva, trebuie să fim în timpul clasei liniștiți, cu băgare de sémă și silitori.

I. — Fôrte bine. — Când aveți însă vre o datoriă de împlinit, puteți ôre să vă jucați?

E. — Când avem vre o datoriă de împlinit nu putem să ne jucăm, ci mai ânteiu trebuie să ne împlinim bine acéstă datoriă.

I. — Așia dér urmază de aci că nu puteți învăța nimic, decă nu veți fi . . . Cum trebuie să fiți, Ioane?

E. — Ca să putem învăța ceva, trebuie să fim liniștiți, cu băgare de seamă și silitori.

I. — Fôrte bine. — Așia dăr trebuie să vă siliți din tôte puterile a dobândi aceste trei frumoșe calități : tranchilitatea, aplicațiunea și atențiunea.

Cine pôte acum să-mi spuiă cum trebuie scolarul să urmeze la scólă spre a nu rămânea îndărăt cu lecțiunile?

E. — Spre a nu rămânea îndărăt cu lecțiunile, scolarul trebuie să urmeze la scólă în tôte zilele, regulat.

I. — Și ce se întemplă când cine-va vine pré târziu la scólă, seú când rămânea adesea a casă?

E. — Scolarul care vine pré târziu la scólă, seú care rămânea adesea a casă, nu se pôte ține de conscolarii seú și rămânea îndărăt.

I. — Așia dăr un elev silitor va evita . . . . Ce va evita Alexandre?

E. — Un elev silitor va evita de a veni pré târziu la scólă, seú de a lipsi pré des de la scólă.

I. — Tu, Scarlate, spune-mi cu ce obiecte trebuie să viă un scolar la scólă?

E. — Un elev trebuie să vină la scólă, cu o placă și cu o carte.

I. — Pentru ce nu trebuie să uite scolarul aceste obiecte, venind la scólă?

E. — Scolarul nu trebuie să uite aceste obiecte venind la scólă, pentru că uitându-le, n'ar avea pre ce învăța și scrie.

I. — Care e cauza că uni elevi vin la scólă fără a aduce cu dênșii aceste lucruri atât de necesarie?

E. — Causa că uni elevi vin la scólă fără a aduce cu dênșii aceste lucruri atât de necesarie, este fiind că nu le pot găsi în momentul când plécă la scólă.

I. — Ce trebuie dăr să facă ca să le găsescă or când vor avea trebuință de dênsele?

E. — Ca să le găsescă or când vor avea trebuință de dênsele trebuie să le îngrijescă bine, hotărând un loc a nume pentru fiecare din ele.

I. — Cum se numesce, Stane, copilul căruia nu-î place ordinea, și care aruncă cărțile or unde i vine, fără cea mai mică băgare de seamă?

E. — Copilul căruia nu-î place ordinea și care aruncă cărțile or unde-î vine fără cea mai mică băgare de seamă se numesce un copil neglijent.

I. — Așia este, și un asemenea copil nu merită iubirea superiorilor săi, căci neîngrijindu-și cărțile și hainele etc., ele vor fi mai tot-d'a-una murdare și rupte. — Spune-mi acum tu, Petre, câte ore învățătorul suferi în școlă sa un asemenea copil murdar și negligent?

E. — Nu; învățătorul nu poate suferi în școlă sa un asemenea copil murdar și negligent.

I. — Așia dă când vi se recomandă ordinea și curățenia, voi ce trebuie să faceți?

E. — Când ni se recomandă ordinea și curățenia, noi trebuie să ne supunem.

I. — Și acela care nu s'ar supune ce merită?

E. — Acela care nu s'ar supune merită a fi pedepsit.

I. — Și după opiniunea ta, Grigorie, cum m'aș purta eu cu un copil care s'ar supune tot-d'a-una și ar face bucuros aceia ce i-aș comanda?

E. — Eu cred că cu un copil, care s'ar supune tot-d'a-una și ar face bucuros acea ce i-aș comanda, D-ta ai fi bun și l'ai iubi foarte mult.

I. — Togașă așia este. — Siliți-vă dă a fi tot-d'a-una liniștiți, cu băgare de seamă și silitori și nu uitați nici o dată cuvintele următoare: *destinați un loc pentru fiă-care lucru, și puneți fiă-care lucru la locul său.*

§ V. — A patra lecțiune. — Urmare.

I. — Observ cu plăcere, copiii mei, că cei mai mulți dintre voi s'au folosit de lecțiunea din urmă: astăzi sunteți mai curați, aveți mai multă ordine în cărțile voștre, sunteți mai liniștiți în clasă; ved cu bucurie că mă ascultați cu multă băgare de seamă și că doriți a învăța lucruri noue. — Spuneți-mi acum, cum numiți cu un nume pe copiii ce frecventază cu voi această clasă?

E. — Copiii cari frecventază cu noi această clasă, se numesc concolarii noștri, etc., etc., etc.

(Se va continua în modul acesta până ce copiii vor ajunge a cunoște toate datoriile lor de școlari și a se familiarisa fundamental cu toate obiectele ce ved în școlă).

CAPITOLUL III

EXEMPLU PRACTIC ASUPRA METODEI PRIN INTUIȚIUNE, CU TABLOURI (1).

§ I. — *Lecțiunea I. — Calul.*

Învățătorul (arătând copiilor un tablou cu un cal bine desemnat). — Ce vezi tu, Petre, desemnat pre acest tablou?

Elevul. — Eă vęd pre acest tablou desemnat un cal.

I. — Eă, cređ, că cunósceți toți ce este calul, și sciți prin urmare, că el este un animal destul de mare. — Numiți-mi un animal mai mic de cât calul.

E. — Pisica, șórecile, cănele sunt animale mai mici de cât calul.

I. — (Arătând cu degetul capul calului). — Cum se chiamă această parte a calului?

E. — Acéstă parte a calului se numesce capul.

I. — Arată-mi tu, Alexandre, capul calului; . . . . Așia spune-mi ce observi la densusul?

E. — La densusul observ urechile.

I. — Câte urechi are calul?

E. — Calul are două urechi.

I. — Ce are calul în gură?

E. — Calul are dinți în gură.

I. — La ce i servă dinții?

E. — Dinții i servă spre a mânca.

I. — Dér adesea se găsescă cai rëntăcioși; ce mai fac ei cu dinții?

E. — Caii rëntăcioși mușcă cu dinții.

(Învățătorul continuă, tot prin intuițiune și tot în acest mod, a explica și cele-alte părți ale calului).

I. — Care e colórea acestui cal?

E. — Colórea acestui cal este roșu-inchis.

I. — Saă mai bine el e murg. — Toți caii sunt murg?

(1) Aceste tablouri pot reprezenta diferite animale séu plante din istoria naturală, diverse schițe din istoria patriei și alte fapte istorice menite a produce un efect moral.

E. — Nu ; sunt și cai albi, galbeni, negri, etc.

I. — Câte picioare are calul ?

E. — Calul are patru picioare.

I. — Ei bine, fiind-că calul are patru picioare se dice patru-ped ; și toate animalile cari au patru picioare se numesc patrupele. — Acum cine din voi, copiii mei, 'mă poate spune aceia ce înțelege prin patrupele ?

E. — Prin patrupele înțeleg un animal cu patru picioare.

I. — Numiți-mi fie-care câte un patrupele.

E. — Vaca e un patrupele. — Cânele. — Pisica. — Ursul. etc.

I. — Examinați acuma picioarele calului, și spuneți-mi ce vedeți la extremitatea lor ?

E. — La extremitatea picioarelor calului vedem. . . nu știu cum se chiamă.

I. — Se numesce, aceia ce vedeți la extremitatea picioarelor lui, copitele calului. — Repetați și voi aceia ce v'am dis.

E. — Aceia ce vedem la extremitatea picioarelor calului se numesce copită.

I. — Copitele calului sunt foarte tari, sunt mai tari ca ghetetele ce purtăm noi. Natura a dat copite calului, pentru . . . pentru . . . spuneți pentru ce ?

E. — Natura a dat copite calului pentru a putea alerga bine.

I. — Așa este cum dici, ca să poți umbra și alerga pe petre fără să-și facă vre-un rău ; dără nu numai pentru acesta, ci și spre a se apăra în contra altor animale, seú în contra ómenilor rei, cari voiesc a-l chinui. Când se supără calul, el dă cu piciorul, și s'au vădut adesea copii, răniți foarte greú de niște asemenea lovituri de picior. — Așa dără de ce trebuie să vă feriți cu deosebire ?

E. — Trebuie să ne ferim cu deosebire, de a chinui caii, căci ei ne pot foarte greú răni, lovindu-ne cu piciorul.

§ II. — *Lecțiunea II. — Urmare.*

Invățătorul. — Ați vădut, fără îndoelă, cai pre dinaintea ferăriilor ; spuneți-mi pentru ce sunt ei duși acolo.

Elevul. — Caii sunt duși acolo, ca să le pună fere sub picore.

I. — Așa este, și se numesce această operație a ferarului : a potcovi calul ; ier potcovele i servesce spre a nu i se toci, seú fărăama copita umblând pe petre. — Arătă-mi acum, Ilie, pantecele calului,

spinarea sa. Așia; spune-mi acum cum se numesc aceste părți cu un singur nume?

E. — Aceste părți se numesc cu un singur cuvânt corpul calului.

I. — Cum este corpul calului?

E. — Corpul calului este gros și lung.

I. — Cine-mi poate spune, unde se adăpostesc noaptea calul?

E. — Calul se adăpostesc noaptea în grajd.

I. — Ascultați, copiii mei, sunt mai multe țări unde nu se adăpostesc caii în grajd, și chiar la noi, mai mulți cai rămân mai tot-d'a-una pre câmp, se în ogrădi.—Ați observat ore, ce se găsește în giurul acestor ogrădi?

E. — Da, am observat că sunt garduri în giurul acestor ogrădi.

I. — La ce servă ore aceste garduri?

E. — Eu cred că aceste garduri servă ca să nu potă fugi caii de acolo.

I. — Așia este, însă și spre a apăra fructele din aceste ogrădi de lăcomia oamenilor și copiilor răi. — Spune-mi acum loane, ai observat acea ce mănă caii?

E. — Am observat că caii mănă ierbă, fân, ovéz, orz, etc.

I. — Dără ce li se dă de băt?

E. — Li se dă de băt apă curată.

I. — Unde se pun de ordinar grăunțele, ce se dau de mâncare cailor?

E. — Grăunțele ce se dau de mâncare cailor se pune de ordinar în iesle, sau în trăistii.

I. — Și unde se pune apa ce li se dă de băt?

E. — Apa ce li se dă de băt se pune în vedre, se în hărdaie.

I. — Ce fac oamenii cu caii; spre exemplu ce face N. N. cu calul său?

E. — N. N. umblă cu calul său călare.

I. — La ce mai servă caii. Grigore?

E. — Caii mai servă încă a trage care, căruțe și plugul.

I. — Știi să-mi spui cum se numesc un om care șede pre cal călare?

E. — Un om care șede pre cal călare, se numesc soldat.

I. — Nu, nici de cum; el se numesc călăreț. — Unde se găsesc mai cu sémă mulți călăreți?

E. — Se găsesc mai cu sémă mulți călăreți în oștire.

I. — Așa este; dér după mórtea cailor se mai face ceva cu pelea lor? Cine póte să-mi spuie?

E. — Dupe mórtea cailor se mai face din pelea lor teletinul.

I. — Însă trebuie să știți, copiii mei, că acesta nu e așa de bun ca acela care se face din pelea vacilor și boilor. — Spuneți-mi acum la ce se întrebuițeză părul de la cõda și cõma calului?

E. — Părul de la cõda și cõma cailor se întrebuițeză la perine, saltele, etc.

I. — Vedeți dér, copiii mei, că calul, atât în viețã, cât și după mórte, e fórte folositor omului. Este o mare norocire pentru ómenii că Dumnezeu a creat acest animal, cãci alt-fel multe lucrãri obo-sitóre, făcute acum de cai, ar fi trebuit să se execute de ómenii.

Cu lecțiunea viitoare vë voi spune o frumoasă istoriã despre un cal; apoi vom trece pre rõnd la examinarea celor-alte tablouri ce vedeți în scõlã, ca să cunoșteți însemnarea tuturorã.

PARTEA IV

METODA ASUPRA PRIMEI LECTURII ȘI SCRIERII PRIN SUNETE SIMPLE.

CAPITOLUL I

PRIMELE NOȚIUNI ASUPRA LECTUREI.

§ I. — *Paralelism între metoda prin silabism, și între cea prin sunete simple.*

Importanța lecturii e netãgãduitã, cu tóte acestea nu credem de prisos a areta și aci, în câte-va cuvinte, folosul sãu imediat.

Lectura este mijlocul cel mai sigur spre a forma inteligența. În tóte împrejurãri.e vi ței, omul care nu scie a citi se aflã într'o pozițiune dificilã și expus la mari neajunsuri. Precum conversațiunea cu ómenii învęțați favorisézã cultura spiritului, asemenea și lectura, care nu este alt-ce-va de cât o conversațiune cu cei absinți, influințezã fórte salutariu asupra inteligenței. Cu cât folósele ce resultã din cunoștința lecturii sunt mai mari, cu atât trebuie să se înlesnescã propagarea ei. În timpii din urmã s'aũ făcut mai multe

încercări spre a ajunge la acest scop; ómenii competenți au căutat, cu un zel laudabil, de a înlesni studiul lecturii prin metode mai raționate. Din nenorocire însă, numai un mic număr de învățatori au știut să profite de dăsele; cei mai mulți n'au voit nici chiar să le încerce; au preferat să se țină de rutina cea vechiă, și a face pre copii să reciteze, pre fie-care și în acelaș mod, o pagină imprimată. Există încă școle, unde aceste recitări se fac și astă-zi ca în timpii strămoșilor noștri; unde se consideră lecțiunea lecturii ca o recreațiune, fără a trece prin gândul învățătorilor că acestă urmare compromite desvoltarea intelectuale a junei generațiuni.

În interesul junimii dără, și în dorința de a înlesni studiul lecturii, ne simțim datorii a pune sub ochii lectorilor noștri, atât folósele metodei prin sunete simple, cât și acelea ale metodei prin silabism. Ca să probăm însă nepărtinirea noastră, vom arăta mai întâiú tóte folósele metodei prin silabism, și apoi vom păși la apărarea celei-alte.

Metóda prin silabism este cea mai vechiă din tóte; ea se numesce și nominală, din cauză că, în acest sistem se pronunța literele pre numele lor, în loc de a se arăta prin sunetele, ce se aud pronunțându-se.

Écă principalele argumente, ce se pot aduce în favórea-í de cei mai devotați apărători ai sėi :

1. Prin silabism se dobândește o mai mare exactitate la lectură.
2. Aplicațiunea metodei prin silabism este mai ușióră ca cea a metodei prin sunete simple; ea cere mai puțină stăruință din partea învățătorului;
3. Copilul, după ce a învățat să citescă prin metoda sunetelor simple, tot trebuie să se familiarizeze cu silabismul spre a deveni capabil să scriă or-ce i s'ar dicta.
4. Metóda prin silabism înlesnesce mult mai bine ortografia usuală ca metóda prin sunete simple.
5. Aplicațiunea metodei prin silabism permite învățătorului de a fi ajutat de monitori, pre când cea a sunetelor simple reclamă acțiunea sa directă.
6. Metóda prin silabism procură părinților mijlocul de a interveni și densesi în lucrarea învățătorului. Metóda prin emisiunea sunetelor nu presintă acest avantajú.
7. Absințele elevilor și prin urmare întreruperile ce ele provócă, nu exerciteză, la întrebunțarea metodei prin silabism, o influință

așia de vătămătoare asupra progresului elevilor, cum s'ar opera la întrebunțarea metodei prin sunete simple.

Acestea sunt argumentele, cu cari se susține, de cei mai călduroși apărători, metoda prin silabism. Acum, decă le vom examina puțin fără părtinire și în cunoștința de cauză vom recunoște lesne, ca cele mai multe sunt numai nisce sofisme, numai nisce iluziuni în totă puterea cuvântului. Fiă-care om competente va băga de seamă, că cele mai multe sunt în contradicere învederată cu faptele; altele sunt foarte lesne de resturnat printr'un simplu examen. Spre exemplu, care om raționabil ar îndrăzni să susțină că metoda prin silabism; favorisează mai bine ortografia, ca metoda prin sunete simple? Or-cine cunoște în fond această din urmă metodă, va găsi din contra într'ênsa, un adevărat conductor pentru ortografiă; descompunerea cuvintelor inlesnesce foarte mult reprezentarea, care este resumatul unei părți esențiale a ortografiei.

Exacta pronunțare a unui cuvânt, depinde de la pronunțarea exactă a sunetelor cari compun acest cuvânt: așia dără, pronunțarea n'are nimic comun cu metoda prin silabism.

De ce susțineți, Domnilor partizanii ai silabismului, că el este mai puțin greu ca acela prin sunete simple? Cari sunt argumentele vóstre, cu care voiți a proba exactitatea acestor aserțiuni?

Ore să fiă mai ușior elevului a *nimi* ântău literile și a dice: $m+o+n=mon$, seú $m+o+n=mon$, de cât a pronunța numai sunetele s. e. $m+a+n=man$? Cel mai simplu observator, va putea vedea greșela vóstră; chiar natura singură procede într'un mod cu totul contrariu preceptelor vóstre.

În cea mai fragedă vârstă copilul care simte necesitatea de a vorbi, pronunță nisce simple sunete, și în urmă silabe; și chiar decă a putut deja lega două seú mai multe sunete spre a forma un tot, el nicie o dată nu dice me-a-me-a, seú em-a-em-a, în loc de mamă; ci pronunță regulat $m+a+m+a=mama$.

Socotim de prisos a combate și cele-alte cuvinte, cu cari se susține metoda silabismului; tóte sunt tot așia de fondate ca și acestea cari s'au analizat deja. Ne permitem dér a expune pre scurt folósele ce resultă din metoda nóstră, și adresându-ne către învățătorii practici să le dicem: *examinați și alegeți acea ce vă convine mai bine.*

a. Metoda prin sunete simple e mai naturală, adecă ea corespunde mai bine, ca or-care alta, cu natura copilului. Nu sunt numele literilor, ci sunetele lor, cari-i servesc de basă. Copilul prin

urmare primesce cu aceste sunete tot ce-î trebuie pentru lectură. În adevăr, vorbind cine-va, nu se aud numele literilor ci numai sunetele lor.

b. Acastă metodă, aplicată bine, contribuie foarte mult la perfecționarea organelor vorbirei. Elevul fiind obligat a pronunța deosebitele sunete, curat și limpede, es e silit a-și exercita organele vorbirei.

c. Urmând această metodă, copilul poate să-și dea tot-d'a-una socotă de lucrarea ce face și de cuvântul pentru care o face. Ea provocă cugetarea, dezvoltă inteligența, și preîntâmpină o lucrare mașinală.

d. Executarea inteligentă a acestei metode, înlesnește studiul limbei și al ortografiei. Sunetele, fiind elementele limbei, prin ele trebuie să începem studiul ei. Copilul care se deprinde de la început a descompune vorbele în sunete și a le exprima prin scriere cu semne corespunzătoare, nu va lipsi a progresa repede și în ortografie.

e. Este asemenea constatat, că prin metoda sunetelor simple, se câștigă și un ore-care timp. Programa școlilor primare, ce se măresce din zi în zi, și întinderea ce se dă tuturor ramurilor acestei instrucțiuni, ne impune datoria a ne gândi și la acesta.

f. Acastă metodă este conformă și cu principiile didactice cari cere a se trece de la cunoscut la necunoscut, de la ușor la greu, de la simplu la complex.

g. Metoda prin sunete simple înlesnește învederat și studiul scrierii, când literile se vor explica cu de amăruntul.

h. Studiul, în genere, dobândește prin întrebuintarea acestei metode, o atracțiune particulară pentru copii, ier trecerea de la un grad la cel-alt, se face lesne și fără întrerumpere.

Maî nainte de a trece la explicarea metodei prin sunete simple, ne adresăm din nou către învățători, și le dicem : *cercați și alegeți acea ce vă convine maî bine.*

§ II. — Dispozițiunî preliminară.

Spre a deprinde pe copii să pronunțe exact vocalele și consunele, învățătorul se va ocupa singur și cât de de des cu școlarii din nou veniți. El va pronunța sunetele și va face să le repete și deunășii imediat, însă curat și exact. Credem că este folositor a adăoga, că punctul din urmă reclamă o mare băgare de seamă din partea

învățătorului, nu numai în deprinderile lecturii, dăr și în acelea ale intuițiunii.

Exprimarea exactă a unei vorbe presupune pronunțarea exactă a fiă-cărui sunet din care ea este compusă. Ne propunem dăr a clasa aceste sunete într'un mod raționabil, ocupându-ne de formarea fiă-căreia dintr'ensele și de generalitățile lor.

a. *Vocale.*

Vocalele sunt : a (â, ă), e (ê, ê), i (î), o, u, și se numesc astfel pentru că dau de sine un sunet deplin.

Vocalele a, e, i, o, u, se numesc deschise și simple, iér â, ă, ê, î, închise și compuse.

Vocala *a* este cea mai sonoră din tôte și cea mai lesne de pronunțat. Ea se nasce dintr'o simplă scótere a vocei ; limba rămâne în odihnă ; buzele sunt deschise de tot, gura însă pe jumătate ; precum : *apa*.

E are asemenea un sunet curat și sonor, însă mai puțin plăcut ca *a*. El cere a se lărge gura și a se apropia dinții mai mult ca la *a* : partea superióră a limbei face o mișcare către cerul gurei, pe când vârful ei se atinge de dinții de jos ; s. e. *era*, *mergere*, *cepe*.

Vocala *i* este cea mai restrânsă din tôte. Ea se produce asemenea lărgind gura și rădicând și mai mult partea superióră a limbei, către cerul gurei ; s. e. *imagine*.

Vocala *o* este după *a* cea mai plină și cea mai sonoră ; ea se pronunță cu limba retrasă spre fund și cu gura rotundă : s. e. *om*.

U este o jumătate de *o* ; la pronunțarea lui circumferința gurei se strânge pêne unde se póte ; s. e. *uleiu*.

ă, ê, sunt vocale închise, cari se pronunță din gât aprópe ca *a*, cu deosebire că gura se deschide mai puțin și limba face o mică mișcare ; s. e. *véd*, *rêu* ; *cărți*, *mări*.

Vocalele *â, ê, î*, se pronunță aprópe ca *ă, ê*, însă sunetul lor iese mai mult pe nas, de unde se și numesc *nasale* ; s. e. *vênă*, *câmp*, *rîu*.

b. *Vocale combinate séu diftongr.*

Diftong numim doué vocale pronunțate printr'o singură scótere de voce.

Sunt doué feluri de diftongr : proprii și improprii.

Diftongii proprii au tonul pre întâia vocală și sunt : *aă, ai, eă, eî, oă, oi, iă, uă, ui*. Ei se pronunță ca și vocalele din cari sunt compuși, cu deosebire că cea din urmă se aude numai pre jumătate ; s. e. *staă, stai, meă, boă, etc.*

Cei improprii au tonul pre cea din urmă vocală și sunt : *ia, iă, ie, io, iu, ua, uă, ue, ui, uu*. Ei se pronunță asemenea ca și vocalele din cari sunt compuși, cu deosebire, că cea d'ânteiu se aude numai pre jumătate ; s. e. *iad, picior, fuior, ied, iate, etc.*

c. Consune

Ca și vocalele, consunele sunt simple sėu combinate. Combinațiunea consistă în legătura a două consune ca să formeze un singur sunet.

Spre a putea pronunța sunetul unei consune, oprim aerul, gonit prin respirațiune din pept, într'un loc indicat de organele vorbirii, ast-fel ca acest aer să nu scape nici prin gură, nici prin nas, mai nainte de a scote sunetul ce voim ; s. e. *m-ésă, c-asă, d-ar, b-an, etc.*

Terminăm expunerea ce am voit să facem asupra formării diferitelor sunete și adăogăm ca regulă fundamentală, că, *trebuie să arėtăm fiă-care literă izolată, prin sunetul ei propriu, chiar când ar fi unită cu una sėu mai multe litere într'o silabă sėu într'un cuvânt.*

§ III. — Descompunerea unei silabe în litere și legătura mai multor litere într'o silabă.

Când copilul a venit în stare de a pronunța fiă-care sunet luat separat, se va exercita a descompune o silabă, un cuvânt, în sunetele ce-l constituie, și vice-versa a lega mai multe sunete între dēsele, spre a forma o silabă, un cuvânt.

Să luăm, spre exemplu, pentru exercițiul d'ânteiu, silaba sėu cuvântul **om**. Învățătorul va pronunța întâi singur pre **o**, apoi va face să se repete de fiă-care elev, și apoi de toți de o dată. Asemenea va urma și cu **m** ; după acea va pronunța amēdouē aceste sunete, când repede, când rar, ast-fel ca, după cererea sa, elevii să pótă arėta care din ele s'a pronunțat întâi și care pre urmă. Învățătorul va proceda cam în acești termeni : pronunțată pre **o** când ridic mâna în sus și pre **m** când o las în jos. (Ridi-

când mâna încet). Lungiți sunetul lui **o** pînă când voi lăsa mâna în jos, ier atunci alăturați lângă dînsul sunetul lui **m** ca să se formeze o silabă. (Lăsând repede mâna în jos, copiii pronunță iute și pre **m**, și fac ast-fel silaba seú cuvîntul *o . . . m*). Învătătorul va face încă câte-va întrebări cam în acești termeni :

Câte sunete auziți când dic *om* ?

Care sunet se aude înteiú ? Care pre urmă ?

Dér când dic *mo*, câte sunete auziți ?

Care sunet se aude înteiú ? Care pe urmă ?

Dupé acéstă deprindere va urma cea-altă, care consistă în a lega doué seú mai multe sunete spre a forma o silabă, un cuvînt. La acéstă operațiune invătătorul va proceda precum urmzá :

Cu *o* și *m* se póte face *o . . . m* seú *om*.

Ce se póte face cu *m-i* ? Cu *s-e* ? Cu *d-a* ? etc.

Copiii să se pună în pozițiune a respunde. Cu *m* și *i* se face *mi* ; cu *s* și *e* se face *se* ; cu *d* și *a* se face *da* ; etc.

În principiú, acéstă legătură de doué sunete va presinta la început óre-care greutate ; pentru copii e mai ușior a descompune o silabă de cât a o compune ; de acea invătătorul va trebui să răspundă el însuși la primele întrebări ce le va face , asupra acestuí obiect.

CAPITOLUL II

PRIMELE NOȚIUNI ASUPRA SCRIERII.

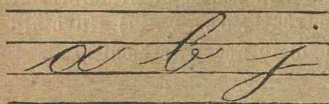
§ I. — *Deprinderi pregătitoare spre a forma mâna și ochiul.*

În timpul când se va face oral și în modul arătat mai sus exercițiile cuvenite asupra primei lecturii, va trebui să se începă și deprinderile necesare pentru scriere.

Se vor învăța copiii a cunosce treptat, linia grósă, linia subțire, linia dréptă, linia curbă, liniile perpendiculare, oblice și paralele ; a deosebi linia de sus, linia de jos, linia din dréptă, linia din stînga, etc.

Acest studiú va începe cu cunoscința celor patru linii orizontale, necesare la scrierea caligrafică. Spre mai bună înfelegere în-

tre scolarî și învățătorî, ne permitem a da acestora următoarele numiri :

Linia extremă de sus.

Linia meșă de sus.

Linia meșă de jos.

Linia extremă de jos.

§ II. — *Deprinderi de scriere.*

Scopul acestor deprinderi este de a face pe elevi să înțelegă, într'un mod precis, formele literilor, să le deosebescă bine, să-și pôtă da socotelă de osebirea ce există între dênsele, și să devii capabilă a le imita cât se va putea mai exact. Spre a ajunge aci, învățătorul are datoria să explice elevilor, nu numai fiă-care parte a literilor, dér și legătura acestor părți între dênsele; are datoria, comparându-le între dênsele, să aréte copiilor, nu numai acea ce ele au de comun, dér și acea ce caracteriséză pe fiă-care dintr'ênsele.

Aceste deprinderi, începând cu formarea literei celei mai ușiore, vor urma treptat de la ușior la greú, în modul arétat la lecțiunile practice ce se găsesc mai în urmă.

Relativ la menținerea corpului în timpul scrierii, dăm următoarele regule :

Corpul copiilor să se țină drept și picioréle în pozițiunea lor naturală; să nu se tolereze a se pune un picior peste cel-alt.

Peptul să se apropiă puțin de masă, capul însă să fiă depărtat și în pozițiune dréptă.

Brațul drept să se îndrepteze către partea stângă, iér mâna stângă într'o direcțiune opusă.

Mâna dréptă conduce condeiul : degetul cel mare apesă partea stângă, iér cel din mijloc, partea dréptă; degetul aréttor repauséză asupra condeiului și dirige mișcarea sa.

Mai recomandăm învățătorilor a nu grăbi nimic, a lua lucrurile încet, și a priveghia pe copii ca să nu contracteze deprinderi uréte, atât relativ la menținerea corpului lor, cât și la ținerea condeiului în mână, etc.

CAPITOLUL III

EXERCIȚII SIMULTANEE DE SCRIERE ȘI LECTURĂ.

§ I. — *Asupra literilor și silabelor.*

Îndată ce copiii vor fi ajuns în stare a scrie un *i*, un *u* și un *n*, se va proceda la deprinderi simultanee de scriere și lectură. Li se va dicta s. e. să scrie un *i* și un *n*. La un semnal al învățătorului, elevii vor pronunța toți împreună ceea ce au scris, adică : *i . . . n=in*.

Se va proceda în urmă la alte deprinderi de scriere și lectură, urmând tot-d'a-una de la ușor la greu și formând diferite silabe simple și compuse; s. e.

Cu vocala *u* și cu consuna precedentă *n*.

Cu consuna *n* și cu una din vocalele precedente *i* său *u*.

Cu consuna *m* și cu vocalele *i* său *u*.

Cu vocala *e* și cu una din consunele precedente;

Cu vocala *o* și cu una din consunele precedente;

Cu vocala *a* și cu una din consunele precedente;

Cu consuna *l* și cu una din vocalele precedente;

Cu consuna *r* și cu diftongul *eü*;

Cu consuna *s* și cu diftongul *ai*;

Cu consuna *v* și cu diftongul *ai*; etc. etc.

Tote aceste deprinderi trebuie tractate în acelaș mod; învățătorul, după ce explică lămurit diversele părți ale unei litere, pune pe copii a o și scrie pe tablă, său pe placă. El dictază apoi silabe său vorbe, orientându-se în alegerea lor, după ordinea ce domnesce în abecedarul dat în mâna copiilor.

Acestia le repetă, când individual, când simultaneu, și apoi le descompune în sunetele de cari sunt compuse. Aceste descompuneri trebuie să se facă cu óre-care regulă.

Învățătorul pronunță s. e. silaba *me*.

La semnalul dat, copiii repetă toți împreună și cu voce tare : *me*. Ei descompun apoi această silabă, pronunțând rar, însă fără întrerumpere, *m . . . e*. Învățătorul adaogă : descompuneți acum vorba *me*, oprindu-vă în urma fiă-cărui sunet : *m* (pausă), *e* (pausă).

Dacă învățătorul voesce să se convingă că elevii sîi înțeleg, cea ce dic, el le va adresa câte-va cestiuni de felul acesta :

Câte sunete ați audît în vorba *me* ?

Câte litere ne trebuie spre a scrie vorba *me* ?

Care este litera *cea din urmă* din această vorbă ?

Care este litera care se găsește *înainte de e* ? etc.

Învățătorul dicе în urmă : scrieți vorba *me* pronunțându-o, însă lungind fiă-care sunet pînă când veți termina litera ce-l represintă.

Copiii scriu vorba *me* pronunțându-î fiă-care sunet încet. Învățătorul îngrijesce a se executa această cu precisiune. Această lucrare fiind terminată, elevii ridică plăcile în sus spre a putea fi vedute de învățător de la locul sîu.

După ce elevii vor fi scris silaba sîu vorba pe plăcile lor, va scrie această și învățătorul pe tabla scôlei. Pe când el va forma literele pe tablă, elevii trebuie să emită sunetele corespundătoare, lungindu-le pînă ce învățătorul va începe cea d'ântîi liniă a literei următoare.

La finele fiă-cărei lecțiunii se va citi de un elev, apoi de un altul, în fine de toți de o dată, ceea ce s'a scris în timpul lecțiunilor.

§ II. — *Asupra vorbelor însemnătore.*

Când elevul va fi ajuns a lega sunetele spre a forma silabe, se va putea începe exercițiul și cu vorbe însemnătore de una, două și mai multe silabe. În acest cas, vorbele se vor descompune ântîi în silabe și apoi acestea în sunete, procedându-se după o ordine raționată ; s. e.

1-iu. Legătura între două sunete.

„Consuna după vocală. — Spre exemplu : am, un, in, aș, etc.

„Consuna înainte vocalei. — Spre exemplu ; tu, na, și, ce, da, etc.

2-lea. Legătura între trei sunete.

„O consună între două vocale. — Spre exemplu : A-na, a-pa, a-cu, u-șă, o-ra, etc.

„O vocală între două consune. — Spre exemplu : cât, măr, sec, din, lin, etc.

3-lea. Legătura între patru sunete.

„Două consune și două vocale amestecate. — Spre exemplu : ma-ma, mi-na, ca-le, mo-da, ca-sa, etc.

„Trei consune și o vocală. — Spre ex. : turc, porc, marș, etc.

4-lea. Legătura între cinci sunete (două silabe).

„0 consună la început. — Spre exemplu : tim-pu, ca-rne, mul-tă, dom-nu, etc.

„0 vocală la început (trei silabe). — Spre exemplu : a-mi-ca, e-le-va, u-șo-ră, a-mó-re, etc.

5-lea. Legătura între mai multe sunete.

„0 consună la început, (mai multe silabe). — Spre exemplu : ma-la-di-ă, pu-ți-nă, pa-sě-re, ve-ve-ri-ță, etc.

„0 vocală la început (mai multe silabe). — Spre exemplu : a-mi-ci-ă, e-ga-li-ta-te, a-ma-ră, a-pa-să, etc.“

De și avem să dăm mai în urmă câte-va exerciții practice asupra metodei prin sunete simple, cu toate acestea credem folositor a arăta și aci modul, cum trebuie să se procedă cu vorbele coprinse în acest paragraf. Să alegem, pentru acésta vorba *ora*

Învățătorul (după ce a pronunțat curat vorba *ora*). — Repetați toți împreună (tot-d'a-una asupra unui semnal dat) vorba *ora*.

Copiii ȳic împreună, cu voce tare : *ora*.

Învățătorul. — Descompuneți vorba *ora* în silabe lungind vocea după semnalul meu.

Copiii lungesc silaba *o* pre cât timp învățătorul ține mâna ridicată în sus, și trec la pronunțarea silabei *ra*, îndată ce el lasă mâna în jos.

Învățătorul. — Descompuneți vorba *ora* lungind sunetele după semnal.

Elevii. — *O—ra*.

I. — Separați sunetele.

E. — *O* (pausă) *r* (pausă) *a*.

I. — Câte sunete ați auzit pronunțând vorba *ora* ?

E. — Pronunțând vorba *ora* am auzit trei sunete.

I. — Care e cel d'ântéiu ? — Al donilea ? — Al treilea ? — Câte litere ne trebuiesc spre a scrie vorba *ora* ?

E. — Spre a scrie vorba *ora* ne trebuiesc trei litere.

I. — Care este cea d'ântéiu ? cea din urmă ? cea de a doua ? Care literă urmăzează după *o* ? — Care este înaintea lui *a* ? care este cea din mijloc ? ce însemneză vorba *ora* ? etc. etc.

Învățătorul va adăoga în urmă :

Scrieți vorba *ora* pronunțându-o; însă lungiți sunetele pêne ce veți termina scrierea literei corespunzătoare, etc. etc.

§ III. — *Asupra fraselor de puțină întindere.*

Până aci scolarii n'au citit de cât nume de diferite obiecte, și nici de cum frase întregi; ei, prin acesta, au învățat a cunoaște obiecte, însă, nu a forma judecării. Frasele numai, adică micile descrieri, proporționate cu inteligența lor, sunt chemate a face acesta.

După ce d'ei scolarii au fost destul de exercitați și au ajuns în stare a compune și a descompune, a citi și a scrie corect silabe și cuvinte, va fi timpul a trece la cugetări, la frase.

Și aceste exerciții trebuie tractate, tot în modul arătat mai sus. Ast-fel se va descompune întâi fraza în cuvinte, cuvintele în silabe, și acestea în sunete; și după cum s'au descompus se vor compune ierăși; ieră în urmă se va citi fraza într'ăgă. Asemenea se va urma și cu scrierea, obligându-i a scrie acea-ce au citit.

Fiind că aceste exerciții mai au de scop a desvolta și inteligența copiilor, învățătorul e dator a lua măsurile necesare, ca aceștia să și înțeleagă acea-ce au citit, fără însă a avea pretențiuni pre mari; căci mecanismul lecturii, absorbind mai totă atențiunea elevilor, aceștia nu-și vor putea da socotela tot-d'a-una de cea ce au citit.

Procedându-se în modul acesta, scolarii vor ajunge în stare a citi pe curând, cu mai multă se mai puțină exactitate, or-ce li s'ar prezinta. Atunci va fi timpul a li se da să învețe și rugăciunile. Este de prisos, credem, a mai adăoga, ca și aceste rugăciuni urmază a fi mai întâi, citite și tractate în modul arătat mai sus, și apoi învățate pre din afară.

Cele ce s'au dis până aci, se raportază numai la lectura elementară, pentru care, mulți scolari perd câte unul și doi ani, spre a învăța să citească rău, greșit și fără cunoștință de cauză. N'am înțeleș și lectura expresivă, se declamațiunea; pentru acesta din urmă ne rezervăm dreptul a ne da opiniunile mai la vale, într'o lecțiune separată.

CAPITOLUL IV

EXEMPLE DE EXERCIȚII PRACTICE LA METODĂ PRIN SUNETE SIMPLE.

§ I. — *Scopul.*

Exercițiile practice au de scop a desvolta organele vorbirii ale elevului, obligându-l a pronunța, diferitele sunete cu precisiune și cu articulațiunea cuvenită; a deprinde pre copil să lucreze în cunoștința de cauză, și să-și dea socotela de ceea-ce face; a provoca ast-fel cugetarea și prin urmare dezvoltarea inteligenței; a înlesni studiul limbei naționale în genere, și al ortografiei în particular; a iniția pre copil, prin drumul cel mai scurt și cel mai raționabil, la lectura corectă și la scriere; a procura în fine învățătorului mijloce excelente, spre a ocupa pre copii într'un mod folositor și plăcut.

§ II. — *Exercițiul. I. — Deprinderea organelor vorbirii.*

Învățătorul. — Pronunțați toți împreună, când rădic mâna în sus, sunetul *a*.

Elevii. — Privind cu atențiune pre învățător, pronunță toți, la semnul dat, *a*.

I. — Pronunțați acum sunetul *o*.

E. — Orientându-se după semnalul dat, dic *o*.

I. — Pronunțați toți împreună, *i*.

E. — *i*.

I. — *e*.

E. — *e*.

I. — Pronunță, Petre, singur sunetul, *u*.

Învățătorul va urma în modul acesta a face să se pronunțe, aceste sunete izolate, când de un elev singur, când de toți împreună. Când elevii vor putea pronunța bine toate sunetele (vocale și conșune), învățătorul va trece la al doilea exercițiu.

§ III. — *Exercițiul II. — Legătura între două litere.*

Când elevii vor ști și vor putea pronunța fie-care sunet luat izolat, se vor deprinde a descompune silabe în sunetele ce le compun, și în urmă a lega mai multe sunete spre a forma silabe.

I. — Cine din voi p^ote pronunța bine sunetul *i*?

Di tu George; acum tu Alexandre, și acum, când voi^u da semnalul, pronunțați-l toți.

E. — *i*.

I. — Pronunțați toți împreună sunetul, *n*. Băgați de s^emă, că spre a pronunța acest sunet, trebuie să deschideți buzele, să întredeschideți dinții, să puneți vârful limbei între d^enșii și să lăsați aerul să i^esă pre nas.

E. — *n*.

I. — E^u voi^u pronunța acum am^endou^e aceste sunete, unul dup^e altul, și voi^u vedea apoi care din voi va putea face asemenea. (Înv^eț^atorul pronunța aceste dou^e sunete, când rar, când repede, ast-fel ca, după cererea sa, elevii să p^otă ar^eta care din ele s'au audⁱt ^ânt^ei^u și care în urmă). Apoi urm^eză :

Pronunțați pre *n* când rădic mâna și pre *i* când o las jos.

E. — *n—i*.

I. — Pronunțați pre *n*, când ar^et degetul acesta, care se numește cel mare, și pre *i* când ar^et pre acesta, care se dⁱce ar^etător.

Care sunet trebuie să pronunțați când voi^u ar^eta degetul ar^etător?

E. — Când veți ar^eta degetul ar^etător trebuie să pronunțăm sunetul *i*.

I. — Și când voi^u ar^eta pre cel mare ?

E. — Să pronunțăm pre *n*.

I. — Faceți ac^esta toți împreună; să vedem : (arată degetul ar^etător.)

E. — *i . . . . . n*.

I. — De ce ați pronunțat și pre *n*.

E. — Am pronunțat și pre *n*, fiind-că ne-ați ar^etat mai în urmă și degetul cel mare.

I. Bine aș^a ; observați acum i^erăși semnalul și conformați-v^e cu d^ensul; lungiți însă sunetul la fiă-care, p^en^e ce vi se va face alt semnal.

E. — *n . . . . . i*.

I. — Uitați-v^e la semnal.

E. — *in*.

I. — De ce ați pronunțat repede am^endou^e aceste sunete ?

E. — Fiind-că și semnalele D-v^ostră au urmat asemenea.

I. — Câte sunete audⁱ când pronunți pre *in*, Radule ?

E. — În *in* aud dou^e sunete, pre *i* și pre *n*.

I. — Când rădic mâna în sus, pre care trebuie să-l pronunți ?

- E. — Pre *n*.
 I. — Și când o las în jos?
 E. — Pre *i*.
 I. — Tu Ioane, bagă de seamă la semnal și pronunță.
 E. — *n . . . . . i*.
 I. — Așia dără ce se pôte face cu *n* și *i*?
 E. — Cu *n* și *i* se pôte face *ni*.
 I. — Ce se pôte face cu *n* și *a*?
 E. — Cu *n* și *a* se pôte face *na*.
 I. — Ce se pôte face cu *n* și *u*? — Cu *d* și *u*? — Cu *m* și *a*?
 — Cu *l* și *o*? — Cu *r* și *i*? etc.

§ IV. — *Exercițiul III. — Primele noțiuni asupra scrierii.*

I. — Voi sciți acum, copiii mei, a pronunța tôte sunetele; ați învățat deja a uni mai multe sunete, spre a forma silabe și vorbe mici; nu v' ați deprins însă a le și reprezenta pre plăcile vóstre; ca să faceți acésta, de ce mai aveți óre trebuință?

E. — Ca să facem acésta, mai avem trebuință de creioane.

I. — Așia este; însă spre a scrie drept pe placă de ce mai aveți trebuință?

E. — Spre a scrie drept pe plăci, mai avem trebuință să fiă trase linii drepte pe dênsele.

I. — (Arătându-le cele patru linii auxiliare, ce trebuie să se găsească trase pe tabla scólei). Vedeți aceste patru linii? Ast-fel de linii trebuie trase și pe plăcile vóstre. Acésta, (arătând cu rigla) se numesce linia mediă de sus; acésta linie mediă de jos. Câte linii medii avem prin urmare?

E. — Avem două linii medii; linia mediă de sus și linia mediă de jos.

I. — Sciți pentru ce se numesc aceste linii medii?

E. — Aceste linii se numesc medii, fiind că se găsesc la mijlocul liniilor.

I. — Și cele alte două se numesc linii extreme. — Unde se găsesc aceste două linii extreme?

E. — Una din aceste două linii extreme se găsește în susul, și cea-altă în josul liniilor medii.

I. — De acea ele se și numesc: una linia extremă de sus, și cea-altă linia extremă de jos. — Arată-mi, Petre, linia mediă de

sus. — Așa este : aș vrea însă să-mi spuî acum prin graiū, unde se găsește această liniă mediă de sus? — Fă-mă să înțeleg fără să am trebuință să mă uit la tablă.

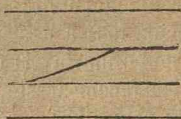
E. — Liniă mediă de sus se găsește între extrema de sus și liniă mediă de jos.

I. — Astăzi sunt foarte mulțumit cu voi și n'am de cât să vă mai dau câte-va reguli relative la menținerea corpului pe timpul când scrieți. Măne însă vom începe explicațiunea și scrierea literei *i*.

§ V. — *Exercițiul IV. — Formele literilor.*

Învățătorul. — (După o scurtă repetițiune a liniilor auxiliare). — Vedeți cu plăcere că ați ținut minte acea ce v'am spus ieri asupra celor patru linii; așa dăr, după cum v'am promis, vă voi învăța astăzi să scrieți o literă.

Băgați bine de seamă :

(Face o trăsură între cele două linii din mijloc). — Ce am făcut aci?

E. — Ați tras o liniă.

I. — Liniă ce am tras este ea ôre dreaptă seú oblică? Este orizontală seú verticală? (Se înțelege că copiii trebuie să se fi deprins deja a cunoște aceste linii).

E. — Liniă ce ați tras este oblică.

I. — Unde am pus întâi creta, spre a face această trăsură?

E. — Spre a face această trăsură ați pus creta, întâi pe liniă mediă de jos.

I. — Și pene unde m'am urcat cu ea?

E. — V'ați urcat cu ea pene la liniă mediă de sus.

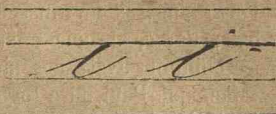
I. — Această liniă este ea ôre subțire seú grosă?

E. — Această liniă este subțire.

I. — Așa este, și se numește liniă **fină**; trebuie însă să mai știți că la scriere tôte liniile ce se trag de jos în sus, urmază a fi subțiri. — Fiți cu băgare de seamă la acea ce fac acum.

(El trage din vârful liniei fine altă liniă mai grosă, de sus în jos, fără însă a o alătura de liniă mediă de jos).

Ce am făcut acum?

E. — Din vârful liniei fine, ați tras o linie oblică însă grosă, de sus în jos, care a acoperit pe cea fină, mai mult de jumătate.

I. — Așa este, și linia acesta se numește linia plină. — Comparați acum aceste două linii și arătați-mi diferența ce există între dăsele.

E. — Linia plină începe de la linia mediă de sus, pre când cea fină de la linia mediă de jos; linia fină e mai subțire și mai oblică ca linia plină.

I. — Dără cine pôte să-mi spună de ce această linie este plină și prin urmare mai grosă de cât cea d'ânteiu?

E. — Acestă linie este plină și prin urmare mai grosă ca cea d'ânteiu, fiind-că este trasă de sus în jos.

I. — (Curbând puțin piciorul liniei pline, și adăogând în urmă o jumătate de linie fină). — Văduț-ați ce am făcut?

E. — Da, ați curbat puțin jos linia plină, și ați sfirșit-o într'o mică linie fină.

I. — Până unde merge această linie fină?

E. — Acestă linie fină merge până la mijlocul celor două linii medii.

I. — (Pune un punct d'asupra liniei pline, însă togmai la mijlocul celor două linii de sus). — Ce am făcut d'asupra liniei pline?

E. — D'asupra liniei pline ați pus un punct.

I. — Așa este, copiii mei, și cea ce vedeți înaintea voastră, este litera *i*. — Cum se numește această literă?

E. — Acestă literă se numește *i*.

I. — Numiți diferitele părți ce compun litera *i*, însă în aceeaș ordine după cum s'a făcut pe tablă. — Iosife, spune tu, cum începem să facem pre *i*?

E. — Începem să facem pre *i*, trăgând între cele două linii din mijloc, de jos în sus, o linie fină, însă oblică.

I. — Și după aceea?

E. — După aceea tragem din vârful liniei fine, o linie grosă, de sus în jos, care să acopere etc. Acestă linie plină trebuie să fiă puțin curbată la linia mediă de jos și să se sfirșescă într'o linie fină la mijlocul liniilor medii.

I. — Fôrte bine ; aș dori însă să văd, decă sciti care-va să faceți un *i* bun ; Paule, apropie-te și încercă să faci un *i* pre tablă.

— Copii, ce opiniune aveți de *i* făcut de Paul ?

E. — *I* făcut de Paul nu e togmaî bîn.

I. — Arătați-mi greșela.

E. — Linia fină este pré grósă ; cea plină este pré lungă ; punctul nu este bine pus ; etc.

I. — Faceți acum toți câte un *i* pre plăci, etc.

§ VI. — *Exercițiul V. — Exercițiu simultaneu de scriere și lectură.*

Acete exerciții se pot face numai după ce toate literile au fost explicate în modul arătat asupra literei *i*.

I. — Pronunțați după mine, mica silabă *ni*.

E. — *Ni*.

I. — Descompuneți această silabă, lungind sunetele după semnal.

E. — *N . . . . . i*.

I. — Separați sunetele.

E. — *N i*.

I. — Câte sunete auziți în silaba *ni* ?

E. — În silaba *ni* auzim două sunete.

I. — Care este cel d'ânteiu ?

E. — Cel d'ânteiu e *n*.

I. — Și cel de al douilea ?

E. — Cel de al douilea este *i*.

I. — Câte litere ne trebuie, spre a scrie această silabă ?

E. — Spre a scrie silaba *ni* ne trebuie două litere.

I. — Care este cea d'ânteiu ?

E. — Cea d'ânteiu este *n*.

I. — Și cea de a doua ?

E. — Cea de a doua este *i*.

I. — Acum luați plăcile și scrieți această silabă, lungind sunetele pêne ce veți termina.

(Scolarii scriind repetă sunetele literilor).

I. — Întorceți acum plăcile către mine. (El face observațiunile séle asupra celor scrise, apoi adaogă) : Acum voi scrie și eu această vorbă pre tablă, pre când voi veți pronunța sunetele.

E. — *N . . . . . i* etc.

I. — Deschideți acum cărțile la început, la a doua pagină. Pu-

neți toți degetul pre litera ce se găsește la începutul rîndului al patrulea. Pronunțați toți împreună (său și unul singur) sunetul acestei litere. Mergeți înainte pe liniă și citiți pe rînd toate silabele arătându-le cu degetul etc. etc.

§ VII. — *Exercițiul VI. — Asupra vorbelor însemnătore.*

I. — În lecțiunea de astăzi, veți învăța ce-va mai nou și mai greu, de cât toate câte vi s'au arătat pînă aci... Fiți dăr cu băgare de seamă spre a înțelege ceea ce vă voi explica. (El scrie pe tablă litera *c*). — Cunoșteți această literă ?

E. — Da, o cunoscem, este litera *c*.

I. — (Adăogând litera *l*). Și acesta ?

E. — Acesta este litera *l*.

I. — Cele două sunete *c* și *l* se pronunță așa de iute una după alta, încât n'auzede cine-va de cât numai un singur sunet ; ascultați : *cl*. — Spuneți-mi acum câte litere sunt necesare spre a scrie sunetul *cl* ?

E. — Spre a scrie sunetul *cl* avem trebuință de două litere : *c* și *l*.

I. — Acum să scriem un cuvânt care se începă cu sunetul *cl*. — Spuneți voi unul. — Nu vă vine în minte ? — Unde mergeți Duminică dimineața, în loc de a veni la școală ?

E. — Duminică dimineața mergem la biserică.

I. — De unde cunoșteți timpul când trebuie să mergeți la biserică ?

E. — Auzim trăgându-se clopotul.

I. — Repetați împreună cuvântul din urmă.

E. — Clopotul.

I. — Descompuneți această vorbă, lungind sunetele după semnal.

E. — Cl . . . o . . . p . . . o . . . t . . . u . . . l .

I. — Separați sunetele.

E. — Cl. (pausa), o (pausa), p (pausa), o (pausa), t (pausa), u (pausa), l.

I. — Câte sunete auziți în această vorbă ?

— Câte litere ne trebuie spre a o scrie ?

— Pronunțați vorba separându-o în silabe.

— Câte silabe are această vorbă ?

— Care este silaba cea d'întîi ? A doua ? A treia ?

— Care este cea din urmă literă a silabei a treia ? etc. etc. etc.

Pe lângă acestea, școlarii se vor deprinde ;

La lectura de cuvinte scrise pe tablă și la lectura de caractere imprimare.

La copiere și transcriere de litere, silabe și vorbe, pe timpul când învățătorul se ocupă cu o altă diviziune.

PARTEA V

METODA DE DESEMNI.

CAPITOLUL I.

REGULE GENERALE ASUPRA DESEMNUȚII.

§ I. — *Introducțiune.*

Copiii în genere, au pentru desemn, mai multă plecare, ca pentru or-care altă ramură a instrucțiunii. Nu trebuie dără să nesocotim această dispozițiune naturală; din contra, datoria noastră este să o dezvoltăm pe cât stă în puterea noastră. Utilitatea desemnului ne obligă a semnală acest studiu ca neapărat a face parte din programa școlilor primare. Folósele, ce pot decurge dintr'ensul, sunt mai mari de cât póte crede cine-va.

Utilitatea generală a desemnului se resumă în punctele următoare:

1. Desemnul produce cele mai salutare efecte asupra culturii spiritului: el deprinde pe copil să fiă atentiv, dezvoltă perspicacitatea, destéptă imaginațiunea, inspiră sentimentul frumosului, forméză gustul, și face să se nască amorul ordinii; el este, în fine, un apărător excelent în contra plăcerilor cari compromit moralitatea.

2. El contribuie eficace a dezvoltă inteligența.

3. El este isvorul mai multor plăceri nevinovate. Prin desemn, noi ne punem în stare a conserva suvenirea persónelor și obiectelor, cari ne lasă o impresiune plăcută.

4. Desemnul deprinde mâna; el o face mai abilă pentru or-care alt exercițiu, și în special pentru caligrafia.

Dupé importanța acestui studiu, rezultă evident ca metoda ce vom întrebuința spre a ajunge la scop, merită tótă atențiunea noastră.

O lucrare mecanică, fără nici un plan tras de mai înainte, va produce și aci, ca în toate ramurile instrucțiunii, rezultate foarte nemulțămitoare. Chiar în școlile de sate, unde studiul desenului trebuie să fiă un ce accesoriu este neapărat a se adopta un plan progresiv, a merge de la cunoscut la necunoscut, de la ușor la greu, de la simplu la compus. Ne propunem dără a arăta acest plan, semnalând deprinderile principale.

§ II. — *Deprinderile cursului de desen.*

Toate deprinderile desenului se resumă în două categorii principale :

1. Acelea cari au de scop a desvolta știința tehnică ; și
2. Acelea cari tind a perfecționa sentimentul frumosului : estetica.

Deprinderile tehnice trebuie să precădă tot-d'a-una pre cele estetice, după următoarea ordine :

a. Se va începe cu punctul, spre a trece apoi la liniă. — Se vor reuni mai multe puncte din diferite pozițiuni și distanțe. Aceste deprinderi au de țintă a forma ochiul ;

b. Liniile drepte în diferite direcțiuni și distanțe. În genere, nu trebuie să trecă cine-va pre iute preste deprinderile liniare. Liniile sunt elementele desenului. Din momentul ce aceste elemente sunt greșite, din momentul ce studiul lor n'a fost satisfăcător, nu se pot aștepta bune rezultate ;

c. Liniile curbe în diferitele pozițiuni și distanțe ;

d. Divisiunea liniilor ;

e. Combinațiuni de linii drepte ;

f. Combinațiuni de linii curbe ;

g. Combinațiuni de linii drepte și curbe.

Aceste exerciții procură o mare diversitate de subiecte, și pot fi considerate ca o tranzițiune la

h. Desenul de diverse obiecte.

Unind, spre exemplu, câte-va linii, pôte cine-va represinta o casă, o pörtă, o ferăstră, o punte și diferite alte obiecte. Acest desen trebuie neapărat să se studieze înaintea desenului cu umbre ; urmându-se alt-fel, progresul s'ar face imposibil.

Este un principiu admis că nu trebuie să se permită copilului a desenna lucruri cari trec preste puterile seile, și în neproporțiune cu gradul seü de înaintare. În cas contrariu, seü că scolarul se va o-

pri în reproducțiunea modelului, seî că învătătorul va fi silit a veni în ajutorul elevului, făcend singur, aprópe maî tótă lucrarea.

Décă voim a desvolta, prin studiul desemnului, inteligința scolarilor, trebuie să provocăm într'eușii și să întreținem o activitate de spirit statornică. Metoda care consistă exclusiv în a copia modele și care supune pre scolar la o lucrare curat mecanică, este fórté vițiosă. Învătătorul trebuie déră să caute a da concursul seî elevilor în găsirea ideilor, pêne ce și ei vor veni în stare a putea crea ce-va din propria lor imaginațiune.

O dată ce elevii s'aú exercitat bine la desemnul liniar, ei vor trece :

i. — La desemnul cu umbre ; și în fine

j. — La desemnul cu perspective.

Maî observăm și aci, că nu este de ajuns a da copiilor să copieze modele cu umbre, seî cu perspective ; trebuie cel puțin să li se dea principalele explicațiuni asupra regulelor fundamentale ale acestui desemn.

Este greú a se determina aci punctul pêne unde pot fi conduși elevii în acéstă ramură a instrucțiunii ; acésta depinde de la dispozițiunea lor naturală și de la timpul ce se consacră acestui studiu.

CAPITOLUL II

METODA ȘI CONDIȚIUNI PRIVITÓRE LA DESEMÑ.

§ I. — *Condițiunî privitóre la studiul desemnului.*

1-iú. Locul destinat pentru studiul desemnului trebuie să fiă bine luminat și destul de spațios ; băncile să fiă aședate într'un mod ca scolarii să primescă lumina din partea stângă.

2-lea. Băncile trebuie să aibă olungime proporționată și să fiă nemișcátóre.

3-lea. Placa seî hârtia, pe care copiii desemneză, trebuie să aibă forma unui patruleture regulat, căci ast-fel li se ușioreză aprețierea direcțiunii liniilor.

4-lea. Condeiu, seî creionul să aibă o lungime îndestulátóre și să fiă bine tăiat ; nu trebuie să fiă nici pré móle, nici pré tare ; cu

cel din urmă s'ar rumpe hârtia, cu cel d'ânteiū nu s'ar putea trage o liniă fină.

5-lea. Fiă-care elev trebuie să aibă la dispozițiunea sa obiectele următoare : o riglă, hârtia bună, un creion, un compas, un gume-lastic, un condeiū, etc.

§ II. — *Metódele generale de desemn.*

Înainte de a termina acest capitol, trebuie să mai arătăm, că în această ramură a învățământului se disting trei metode diferite, adică :

1. *Metoda de desemn după corpurile naturale.*

Acastă metodă, care a fost inventată de celebrul desemnator Petru Șmid, începe, de o dată și fără nici un model, reproducțiunea corpurilor naturei, admitând ca figurī fundamentale : sfera, cilindrul și patratal în cel mai larg al lor înțeles.

Dupé pedagogii cei mai eminenti, această metodă conduce la scop cu o rapiditate și o înlesnire de necređut.

2-lea. *Metoda antică.*

Metoda antică obligă pe scolar a copia o seriă de modele, cari concură a-l iniția gradat în această artă. Acastă procedare, de și supune pe copil la o lucrare mecanică, făcând dintr'ensul o mașină de copiat, însă după cum nu se póte tăgădui, a reieșit, printr'o deprindere neobosită și seriósă, a scóte mulți elevi celebri și apți de a reproduce, pe hârtia seū pr pânză, cu perfecțiune, tóte creațiunile naturei și artei. Așia dér avem dreptul a admite că și prin această metodă se póte atinge una din principalele ținte ale acestui studiū : desvoltarea gustului și abilitatea mânei.

3-lea. *Metoda lui Pestalozzi.*

Acastă metodă în fine unesce folósele celor două metode arătate mai sus. Punctul seū de plecare e studiul formelor.

Exercițiul asupra solidelor, tinde la început a desvolta puterea productivă a copilului; apoi copiarea de bune modele, cu o ordine

raționabilă, înlesnește desemnul obiectelor reale. Ne pronunțăm dér, relativ la scóelele nóstre primare, cu tótă convingerea, pentru acéstă metodă.

CAPITOLUL III

EXEMPLE DE EXERCIȚII PRACTICE ASUPRA DESEMNULUI.

§ I. — *Scopul.*

A desvolta inteligința scolarilor, a-i prepara pentru profesiunile industriale și a le procura o ocupațiune plăcută și nevinovată. A deprinde mâna și a o face mai abilă pentru or-care alt exercițiu, iér mai special pentru caligrafia. A deprinde pe copil să fiă cu băgare de sémă, și a-i descepta imaginațiunea. A inspira elevilor sentimentul frumosului, a le forma gustul și a face să se nască într'ensul iubirea ordinei. A combate în fine, prin acest meșu, lenea și a apăra ast-fel pe copil de plăceri vătămătore.

§ II. — *Exercițiul practic. — Toporul.*

Învățătorul. — Ați desemnat deja, copiii mei, diferite obiecte : de casă, de arhitectură, etc. Obiectul ce am ales pentru lecțiunea de astăzi, presintă óre-care greutate. Sper însă că ea va dispăre, pe de o parte, prin explicațiunile ce vă voi da, iér pe de alta, prin silințele ce veți depune de a-l desemna cu tótă exactitatea posibilă. Fiți dér cu băgare de sémă și sunt sigur că veți reieși a face un lucru care să merite numele de desemn, și care să fiă demn de nisce elevi în etatea vóstră. Ca și altă dată, vin și acum a vă face, prin câte-va cestuini, să găsiți singuri obiectul ce voim a desemna. Ascultați dér. — Ce timp al anului avem acum ?

E. — Noi avem acum iernă.

I. — Numesce tu, Petre, cei-alți timpți ai anului după ordinea lor.

E. — Cei-alți timpți ai anului sunt : primăvéra, véra și tómnă.

I. — Ai putea să-mi spuți ceva despre temperatura acestor timpuri ?

E. — Da; temperatura iérna este fórte rece, véra fórte caldă, primă-véra și tómna când rece, când caldă.

I. — Și ce facem noi iérna spre a ne apăra contra frigului?

E. — Spre a ne apăra contra frigului, purtăm iérna haine gróse, umblăm iute, ne frecăm mánile, ședem la locuri încălđite, etc.

I. — Bine, spune-mi acum tu, Virgilie, cum putem încălđi camerile nóstre?

E. — Camerile nóstre le putem încălđi fórte lesne, făcend foc în sobă?

I. — Dér cu ce putem face acest foc?

E. — Acest foc 'l putem face cu lemne.

I. — Așia este, mai cu sémă la noi. Cu tóte acestea, trebuie să sciti că sunt locuri unde nu sunt lemne, séu unde lemnele sunt așia de scumpe, în cât ómenii sunt siliți a face foc cu cărbunii de pămênt, cu balebă de vite, cu burueni uscate, cu trestia, etc. — Spune-mi acum tu, Stefane, de unde luăm lemnele ce ardem?

E. — Lemnele ce ardem le luăm din pădure.

I. — Cu ce se taiă lemnele din pădure?

E. — Lemnele din pădure se taiă cu toporul.

I. — Eii bine, copiul meu, de topor mi-am propus a vé vorbi astăđi. Dorind însă, a vé face apti de a desemna cât se va putea mai bine un asemenea instrument, consider ca o necesitate neapérată de a vé arêta mai înteu un topor și apoi a vé atrage atențiunea, atât asupra părților sele, cât și asupra rapórtelor ce există între aceste părți.

(Arată elevilor un topor).

Priviți cu atențiune obiectul ce știu în mână; cine póte să-mi spuie din câte părți este compus?

E. — Toporul sete compus din doué părți principale: toporul propriu și códa lui.

I. — La ce servește códa?

E. — Códa servește spre a mânui toporul.

I. — Din ce este făcută códa?

E. — Códa este făcută de lemn.

I. — Dér la fer, la toporul propriu și, ce observați? . . .

Ved că nu găsiți expresiuni de a răspunde la cestiunea mea; vé voi veni dér într'ajutor.

Cum se numește partea toporului care taiă?

E. — Partea toporului care taiă se numește tăișu, ascuțișu séu gură.

I. — Dér partea opusă, unde de ordinar se înțepenește còda?

E. — Partea opusă, unde de ordinar se înțepenește còda, se numește muchiă.

I. — Urméază dér că toporul propriu ȃis este compus din . . .

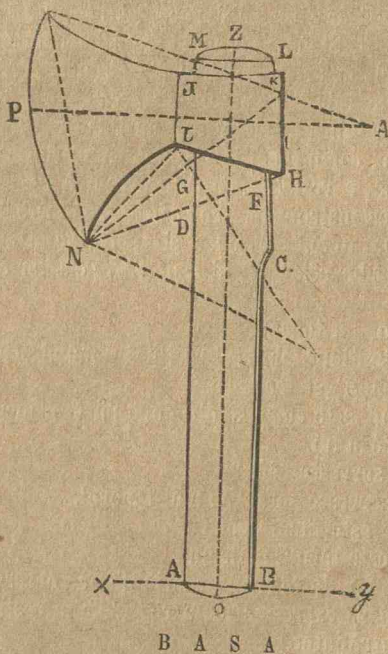
E. — . . . Din doué părți : tăișul și muchia.

I. — Așia; ați putea acum să-mi mai spuneți, de ce tăișul este puțin cam curbat și nu este drept?

E. — Tăișul este puțin cam curbat și nu este drept, fiind că formă toporului este mai frumoasă ast-fel.

I. — Da, și fiind-că cu un topor cu tăișul drept am lucra fórte încet : el s'ar înțepeni lesne în lemn; colțurile séle ar fi expuse a se rumpe adesea, și în fine s'ar usa fórte nepotrivit.

(Aceste explicațiuni fiind date, învățătorul arată copiilor mode-

lul care reprezintă cu cea mai mare exactitate obiectul lecțiunii, și apoi continuă).

I. — Ce reprezintă desemnul ce vedeți pe această foiță?

E. — Desemnul ce vedem pe această foiță reprezintă un topor.

I. — Examinați bine această parte (arătând coda).

Ce diferență observați în raportul liniilor?

E. — În raportul liniilor observăm că unele sunt fine, iar altele grose.

I. — Pentru ce ore? — V'am explicat acesta de mai multe ori.

E. — Grosimea mai mult sau mai puțin pronunțată a unora, arată părțile umbrite, pe când finețea celor-alte, arată părțile luminate.

I. — Luați acum hârtia, creionul și compasul. Faceți scara de proporție, așa după cum voiți face-o și eu pe tablă; divisați-o în același mod; ea va fi ceva mai mare ca jumătatea hârtiei ce aveți dinainte.

Trageți acum în josul hârtiei o liniă X Y.

Cum se numește această liniă trasă?

E. — Această liniă trasă se numește *basă*.

I. — Însă considerată de sine singură?

E. — Considerată de sine singură, se numește o liniă orizontală.

Asemenea se va urma și cu cele-alte două linii fundamentale OZ și PA. — Este de prisos, credem, a descrie prin cestuiri și răspunsuri, lucrarea întrăgă. Cu modelul și cu explicațiunile ce am alăturat, și cari arată pe deplin ordinea ce trebuie a se urma, am dat, după opiniunea noastră, toate deslușirile trebuincioase la predarea unei lecțiuni elementare.

PARTEA VI

METODA DE CALIGRAFIA.

CAPITOLUL I

EXERCIȚII CALIGRAFICE.

§ I. — *Preliminarile caligrafiei.*

Deprinderile preliminare de caligrafia trebuie să începă de o dată cu intrarea copilului în școală.

Copilul trebuie să învețe a scrie, adică el trebuie să fiă pus în stare a-și reprezenta, într'un mod exact și precis, forma literilor, spre a le putea reproduce și densul, în urmă, cu ajutorul creionului său al condeiului, pe placă, sau pe hârtie.

Spre acest sfârșit, va fi necesariu a se deprinde întâi prin intuiție de a cunoaște unele figuri; va trebui apoi a i se exercita ochiul și mâna spre a-l pune în stare de a desemna aceste forme, aceste figuri, cu cea mai mare asemănare posibilă.

Pentru aceste deprinderi, copilul trebuie să aibă :

O placă, un condei de placă, și un burete spre a șterge trăsăturile greșite.

Écă în ce se copriind deprinderile preliminare :

1. Învățătorul face un punct pe tablă și dice scolarilor : *acesta se numește un punct* ; în urmă-î pune să facă și densii câte unul, întâi pe tablă cu creta, și apoi pe placă cu condeiul.

Cu această ocaziune învățătorul va da explicațiunile cuvenite, relativ la menținerea corpului și la modul cum trebuie să se țină condeiul. Este neapărat că acest condei să fiă destul de lung, spre a putea fi sprijinit bine în mână ;

2. Două puncte, alătura unul cu altul (. .) ; două puncte așezate unul preste altul (:) ; două puncte așezate preste alte două (: :) ; etc.

Învățătorul va explica tot-d'a-una copiilor acea ce reprezintă pre tablă. Va cere apoi de la densii de a spune și ei acea ce fac,

spre a se deprinde ast-fel de la început să se gândească *lucrând* și să lucreze *gândindu-se* ;

3. Aceste exerciții mai au de scop de a măsura distanța între două, s'eu mai multe puncte și a familiarisa pe elevi cu expresiunile : *preste, alătura, înainte, îndărăt* etc. Se va proceda apoi la tragerea liniilor. Ânt'eu va uni învățatorul două puncte, trăgând o liniă dréptă, și după ce va da explicațiunile cuvenite, va face să tragă și copiii asemeni liniî ;

4. A trage două liniî drepte cari purced de la acelaș punct ;

5. A trage două, s'eu mai multe liniî cari se împreună într'un punct comun ;

6. A trage liniî orizontale, perpendiculare, oblice, paralele etc ;

7. A face diferite unghiuri ;

8. A trage liniî curbe, etc ;

9. A forma diverse figurî din liniî curbe, etc.

Este evident că nu e vorba aci a se da definițiuni abstracte asupra acestor figurî, nici a merge pré departe cu aceste deprinderi, în cât a le face mai grele de cât însăși caligrafia ; scopul lor principal este de a forma *ochiul* și *mâna*, și de a întreține activitatea intelectuală a copiilor.

CAPITOLUL II

EXERCIȚII DE CALIGRAFIA PROPRIU DISE.

§ I. — *Divisiunea literilor din punctul de vedere caligrafic.*

Îndată ce ochiul și mâna s'au deprins de ajuns prin mijlocele arătate în paragraful precedent, copiii trebuie să învețe a face literile cu cari ne servim spre a represinta prin scris ideile n'ostre.

Din punctul de vedere ortografic, literile alfabetului se divid în litere mici și în litere mari.

Literile mici, în privința pozițiunii ce ocupă între cele patru liniî auxiliare, se pot divide în patru clase, adecă :

a. — Literile cari se coprink întregi între liniile meșii :

a w a c e e u m n o r s

j u u w n x z

b. — Literile ale căror una, seú mai multe părți trec peste linia meșii de sus :

b d h k l t

c. — Literile ale căror una, seú mai multe părți trec peste linia meșii de jos :

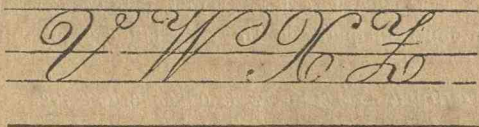
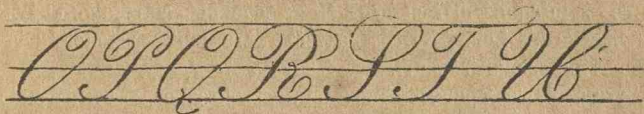
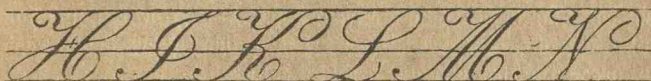
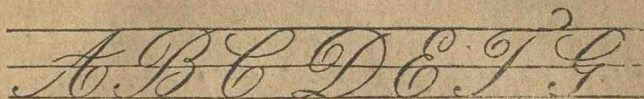
g j p q r y

d. — Literile cari ies din ambele linii meșii :

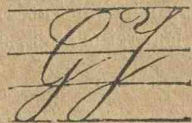
f s

Literile mari se divid numai în două clase :

a. — Literile cari trec numai peste linia mediă de sus :

b. — Literile cari trec și peste linia mediă de jos :

§ II. — *Linii auxiliare.*

Mijlocul prin care putem face pe un copil să scrie drept și să dea literilor o înălțime potrivită și o apariță uniformă, constă, după cum am arătat și la primele noțiuni asupra scrierii, de a nu se permite nici o dată scolarilor începători să scrie alt-fel, de cât numai între patru linii trase în modul următor :

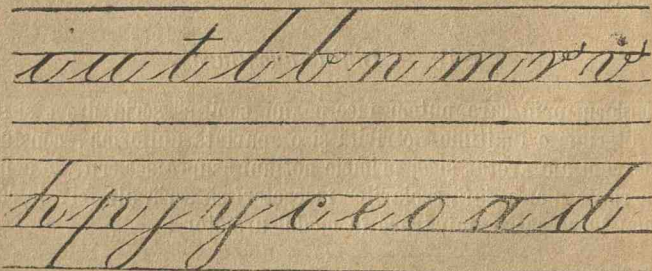
Înainte însă de a proceda la scrierea caligrafică, învățătorul va face scolarilor explicațiunile cuvenite asupra acestor linii, îngrijind înainte de toate, ca ele să fiă trase și pe tablă, și pe plăcile copiilor, precum și pe caietele destinate caligrafiei.

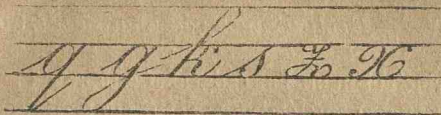
Să nu credă învățătorii că procedând ast-fel, vor crea copiilor o deprindere la care nu vor mai putea renunța pre venitor; acesta nu se va întâmpla mai cu seamă că ne propunem a arăta mai la vale modul prin care elevii se pot desvêța, fără multă osteneță, de a scrie prin asemeni rînduri.

Spre a înlesni apoi scolarilor imitarea literilor ce se fac pe tablă, învățătorul va da un nume particular la fiă-care liniă ce constituie o literă; el va arăta copiilor, într'un mod practic, gradul de înclinațiune ce trebuie să se dea literilor, îngrijind a trage tot-d'auna o liniă oblică înclinată de 45 grade, la începutul liniilor meșii.

§ III. — *Ordinea ce trebuie să se observe la scrierea literilor.*

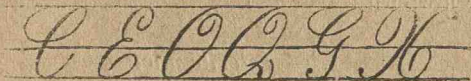
Calea cea mai proprie de a înlesni scrierea caligrafică și cea mai în report cu principiile pedagogice este, fără contradicere acea ce se bazează pe asemnarea literilor între ele, și merge de la simplu la compus, de la ușor la greu. După acest principiu, noi admitem ordinea următoare ca cea mai reșionabilă, spre a se propune și explica elevilor :

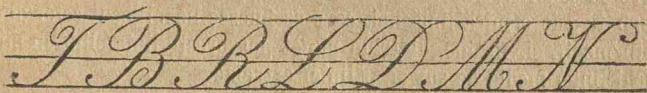
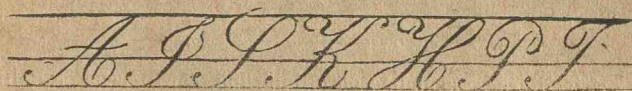

După ce copiii, se vor fi deprins destul de bine cu literile mici, ei vor trece la literile mari în următoarea ordine :

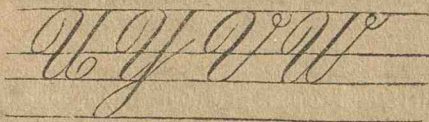
I. — Literile ce au o basă ovală.

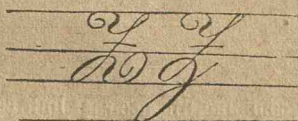
II. — Literile ce au de basă o liniă șerpuită :

III. — Linia încârligată

IV. — Linia undulată

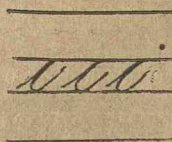
§ IV. — Explicațiunea și analiza literilor.

Primul principiu în studiul caligrafiei este acesta :

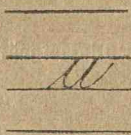
Copiul trebuie să înțeleagă bine și să cunoască exact toate părțile literilor, precum și modul de a uni aceste părți, spre a le da formele cuvenite.

Ne propunem dăr a analiza aci literile mici, desfăcându-le în liniile ce le compun și dând, pentru înlesnirea învățătorilor, toate explicațiunile necesarii :

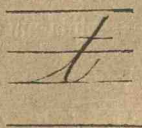
1. — Literile mici.

Acastă literă se compune de o liniă fină, care începe de la linia meșă de jos și merge pêne la linia meșă de sus ; de o liniă plină, care se coboră de acolo pêne la linia meșă de jos, unde este puțin curbată ; de o mică liniă fină care se finesce în mijlocul celor două linii meșă, și, în fine, dintr'un punct pus preste linia plină în mijlocul liniei meșă de sus și al liniei extreme.

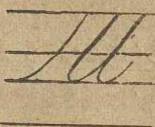
Acastă literă este compusă de două *i* uniți, însă fără puncte.

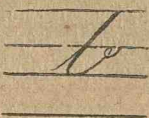
Acastă literă se compune din aceleași linii ca și *i*, cu deosebire

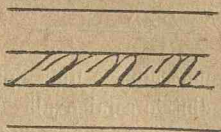
că-î lipsesce punctul, că lungimea ei iese din liniile međiî și ajunge pêne în mijlocul locului dintre linia međiă de sus și cea extremă, și că deasupra liniei međiă de sus este tăiată prin o liniă fină.

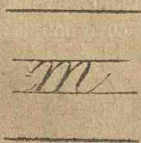
Acéstă literă are forma unui *i* fără punct, cu deosebire că ocupă locul dintre linia međiă de jos și dintre linia extremă de sus.

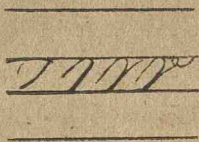
Literă făcută din *I*, la care se adaoagă în dreapta o semiovală, terminată la linia međiă de sus printr'un nod.

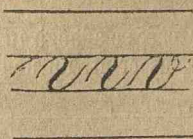
Acéstă literă se compune dintr'o liniă fină, începută în mijlocul liniilor međiî, dintr'o liniă plină, curbată puțin sus, care umple locul dintre cele două linii međiî, și dintr'o liniă încârligată. Acécta din urmă începe ca linia fină de la $\frac{2}{3}$ a înălțimii liniei pline, merge pêne la linia međiă de sus, unde se curbeză puțin, se cobără ca linia plină pêne la linia međiă de jos, unde ierășî se curbeză, și se termină printr'o liniă fină la mijlocul celor două linii međiî.

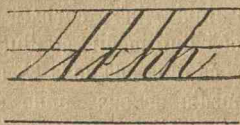
Explicațiunea acestei litere este de prisos, după cele ce s'au ținut pentru litera precedentă.

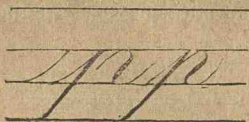
Acastă literă este compusă de o liniă fină care începe din mijlocul liniilor meșii și merge pînă la liniă meșii de sus, unde e puțin curbată; de o liniă plină care unindu-se cu cea precedentă, se scoboră pînă la liniă meșii de jos; în fine, de o liniă fină puțin curbată, care începe de la $\frac{2}{3}$ a înălțimii liniei precedente, merge pînă la liniă meșii de sus și se termină într'un mic arc, seșu nod.

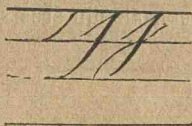
Acastă literă se compune dintr'o liniă fină, dintr'o liniă încârligată, plină la mijloc și dintr'o semi-ovală fină, care merge pînă la liniă meșii de sus și se termină într'un mic nod.

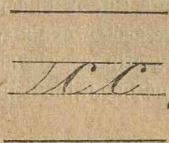
Acastă literă se compune dintr'o liniă fină care începe de la liniă meșii de jos și se termină la liniă extremă de sus; dintr'o liniă plină care, plecând de aeolo, se termină la liniă meșii de jos, și dintr'o liniă încârligată care ocupă spațiul dintre liniile meșii, la dreapta liniei pline.

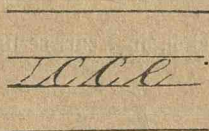
Acastă literă se compune dintr'o liniă fină, care începe de la linia mediă de jos și merge pînă la linia mediă de sus; dintr'o liniă plină care plcă din vîrfurile ei și se termină la linia extremă de jos, și dintr'o liniă încârligată la drépta acestia, care ocupă locul dintre liniile mediî.

Acastă literă începe cu o liniă fină între liniile mediî și se termină printr'o liniă plină șerpuită care, atingînd linia extremă de jos, se urcă, ca liniă fină, pînă între cele două liniî mediî.

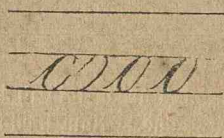

Părțile ce compun această literă sunt : linia fină, o semi-ovală și un punct, ier explicațiunile necesarii se vor da la litera e.

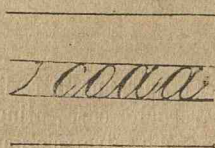

Acastă literă începe de la linia mediă de jos cu o liniă fină cară merge pînă la linia mediă de sus; de acolo se cobóră o semi-ovală mai grósă la mijloc, care se finesce într'o liniă fină ce se termină între liniile mediî; de la vîrfurile semi-ovalei coborîm spre drépta

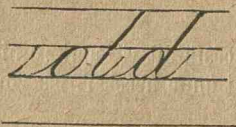
altă semi-ovală fină mai mică, pe care o unim cu cea-altă la mijlocul liniilor medii.

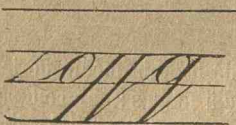
Acastă literă e compusă de o liniă fină, de o semi-ovală cam plină la stânga, de o semi-ovală fină la dreapta, cari urmază a compune o ovală întregă, și de o liniă fină care începe printr'un punct de la $\frac{2}{3}$ a înălțimii liniei ovale din dreapta și se termină la linia mediă de sus.

Acastă literă este formată : de o liniă fină, de o ovală perfectă, de o liniă plină care atinge această ovală tocmai în mijlocul ei, curbandu-se puțin când este a atinge linia mediă de jos, și în fine de o liniă fină care merge pêne în mijlocul liniilor medii.

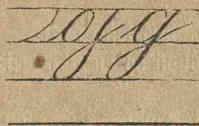

Se compune de un **o** și de un **l** cari se lipesc în mijlocul liniilor medii.

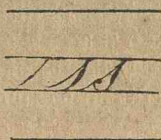

Literă compusă de un **o**, de o liniă plină care plécă de la linia

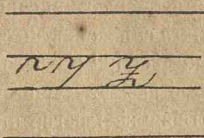
mediă de sus, atinge mijlocul lui **o** și ajunge pînă la linia extremă de jos, și de o liniă fină care plcă de aci, și se termină între cele două linii medii.

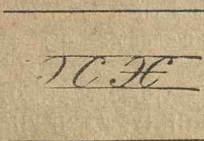
Acéstă literă se compune dintr'un **o** și dintr'un **j**.

Acéstă literă, se compune de o liniă fină și de o liniă șerpuită care începe de la linia mediă de sus și se termină printr'un punct ceva mai sus ca linia mediă de jos.

Acéstă literă este formată de două linii undulate, aședate una pe linia mediă de sus și alta pe cea de jos, cari se unesc printr'o liniă fină, oblică spre dreapta, tăiată la mijloc printr'o mică liniă fină orisontală.

Este o literă compusă de o semi-ovală la stânga terminată în-

tr'un punct, și de o semi-ovală la dreapta începută printr'un punct, cari se lipesc împreună la mijlocul liniilor medii.

2. — *Literile mari.*

Explicațiunea literilor mari este atât de ușoară, în cât fiă-care învățător, mai cu seamă după ce va fi analizat literile mici, o va putea face cu înlesnire.

„Cât timp perdut, câte vorbe vane, vor striga unii învățători, pentru a face pe copil să scrie un *i*, seú un *o*!“

Nu este însă așa; învățătorii, cari cred acesta, sunt foarte tare încelați. Din contra, a lucra ast-fel, este a câștiga timp, căci e mai logic și mai preferabil a explica scolarilor, o dată pentru tot-d'a-una o jumătate de oră, pre *i*, și a-î pune în stare de a-l scrie bine și în cunoștința de cauză, de cât a perde cu densii de o miă de ori câte un minut pentru scrierea lui mecanică, fără să putem ajunge la un rezultat mulțumitor.

Apoi această metodă se basază și pe următoarele considerante :

1. Studiul dat în acest mod animéază pe copii;
2. Inteligența lor este continuú în activitate;
3. Ei găsesc ocasiunea de a-și forma judecata și de a-și exercita vorbirea;
4. Caligrafia, studiată ast-fel, exclude mecanismul; ea deprinde pe copil a nu face nimic fără cunoștința de cauză. Dirigét într'acest mod, acest studiú va fi în armoniă și cu cele-alte ramuri ale instracțiunii, și va tinde, ca și acelea, la nobilul scop pe care un învățător, nici o dată nu trebuie să-l pérégă din vedere ; *A face din copil un om.*

§ V. — *Explicațiunea semnelor de punctuațiune și a cifrelor.*

Scrierea semnelor de punctuațiune și acea a cifrelor, merită asemenea tótă atențiunea învățătorului, căci și de la ele depinde în mare parte frumusețea scrierii.

Semnele de punctuațiune sunt : — : — ; — , — . — ! — ? — . . .

Cifrele arabe : 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

Cifrele romane : I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X.

CAPITOLUL III

DIFERITE OBSERVAȚIUNI ASUPRA SCRIERII.

§ I. — *Scrierea pe caiete.*

Primele exerciții de caligrafie trebuie să se facă, după cum am dis, pe plăci, prin ajutorul condeiului de p^étră, fără frică de a se îngreuna cu această mână, după cum cred unii. După ce copiii s'au deprins a forma literile binisor, ei vor trece la scrierea pe hârtă. În ambele cazuri, condeiul cu care scriu, trebuie să fie destul de lung. Pre timpul când ei se ocupă cu scrierea, învățătorul se preumblă printre bănci și dă, când unuia, când celui-alt, explicațiuni și consilii; el corectă când în dreapta, când în stânga: el arată copiilor modul cum să se țină condeiul; și învețe în fine, cum trebuie să-l ducă spre a produce o linie fină sau o linie plină, etc., etc.

§ II. — *Scrierea fără linii auxiliare.*

Să încercăm a arăta pe scurt mijlocele prin cari se pot deprinde copiii de a scrie fără linii.

Spre a reieși trebuie să avem răbdare și să nu ne grăbim. *Calea cea mai sigură este de a merge gradat.* Spre acest sfârșit, vom face să dispară din caietele de caligrafie, întâiu linia extremă de sus; după cât-va timp, linia extremă de jos; apoi linia mediă de sus, și în fine linia mediă de jos. Ne vom feri însă de a suprima de o dată această linie din urmă: ea trebuie să dispară treptat și câte puțin. Din momentul ce toate liniile au dispărut, vom însemna, spre mai multă iulesnire, printr'un punct, începutul și sfârșitul fiecărui rând. Aceste puncte vor arăta tot-d'o-dată distanța dintre rânduri, și prin urmare numărul liniilor dintr'o pagină. Elevii, cărora acest exercițiu va oferi mai multe greutăți, vor fi obiectul principal al îngrijirii învățătorului, care, spre mai multă siguranță, i-va face să scrie încă cât-va timp pe linii simple. Cu toate acestea experiența ne probază că copiii, al căror ochi a fost bine exercitat, întâlnesc puțin greutăți în aceste deprinderi.

§ III. — *Modelele de caligrafia.*

Din cele ce s'aũ ȃis pêne aci rezultă evident, cã usul modelelor de caligrafia, este un lucru aprõpe nefolositor, de care se põte lipsi cine-va, fãrã a prejudeca în nici un chip progresul copiilor la caligrafia.

Cu tõte acestea sunt casurĩ, unde modelele bune oferã ore-cari folõse. Acelea dërã, pe cari am voi sã le punem înaintea copiilor trebuie, spre a satisface necesitãțile învõtãmântului primar, sã aibã urmõtõrele condițiunii :

1. Sensul fraselor din aceste modele trebuie sã fiã simplu, și proporționat cu gradul desvoltãrii intelectuale a copilului.

2. Ele trebuie sã coprindã un adevër ore-care, propriu a influința, seũ asupra ânimei, seũ asupra spiritului, seũ asupra sentimentului estetic al elevilor.

3. Forma literilor trebuie sã fiã simplã, însã frumoasă; fiã-care literã în parte, precum și tõtã scrierea în întregul seũ, trebuie sã aibã perspectiva bunului gust; trãsurile bizare, ce se pretind ca ornamente pentru literile mari, nu trebuie a fi tolerate în asemenea modele. Se va observa asemenea riguros ca literile sã fiã de aceeași dimensiuni, etc.

CAPITOLUL IV

EXEMPLE DE EXERCITII PRACTICE ASUPRA CALIGRAFIEI.

§ I. — *Scopul.*

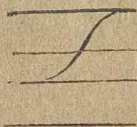
A desvolta sentimentul estetic și prin densus sentimentul moral; a ține inteligența în activitate; a forma judecata și a exercita ochiul și mâna; a face sã dobândescã copilul o scriere frumoasă, curatã și expeditivã.

§ II. — *Exercitiu practice. — Litera mare D.*

Învõtãtorul. — Am ajuns la scrierea literilor cari aũ de basã linia șerpuitã și care formezã a doua ordine a literilor mari. Ne

mai rămân încă trei din aceste litere a explica. Mi-am propus a vă face să cunoșteți astă-đi pre D. — Ca să avem o cunoștință exactă de această literă, care este una din cele mai grele, trebuie să procedăm, că tot-d'a-una, prin examinarea părților ei luate deosebit, și apoi a răpórtelor dintre dênsele. Fiți cu băgare de sémă și dirigeți-vé privirile către mâna mea. (Învétătorul face pre tablă cea d'ântéiú parte a literei D).

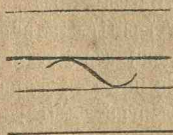
Cum am numit noi această liniă la mai multe litere explicate deja? Elevii. — La mai multe litere explicate deja, am numit această liniă, liniă șerpuită.

I. — Unde se începe și unde se finesce?

E. — Ea se începe la liniă extremă de sus și se finesce la liniă međiă de jos.

I. — Observați, că liniă șerpuită este tot-d'a-una mai grosă la mijloc ca la extremități.

A doua parte a literei ce vă explic este acesta :

Cu ce am đis că sémănă această liniă?

E. — Ați đis că această liniă sémănă cu forma ce ia o apă agitată, adică cu o undă.

I. — Și togmai pentru acesta cum am numit-o?

E. — Togmai pentru acesta am numit-o liniă undulată.

I. — Examinați cu băgare de sémă această parte a literei, și spuneți-mi unde începe ea; — pêné unde se urcă; — pêné unde se cobórá; unde se sfârșesce?

E. — Acestă parte a literei începe la liniă međiă de jos, se urcă pêné la liniă međiă de sus, vine iérăși la liniă međiă de jos, și se urcă pêné în mijlocul liniilor međii.

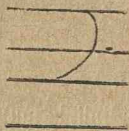
I. — Comparați această parte cu acea pre care am examinat-o înainte. — Ce diferență găsiți între aceste două părți?

E. — Diferința ce găsim între aceste două părți, este că linia șerpuită are o direcțiune oblică, pre când linia undulată urmăzează o direcțiune orizontală.

I. — Cari sunt asemnările dintre ele?

E. — Asemnările dintre e'e sunt, că și una și alta sunt linii șerpuite, și una și alta sunt mai gróse la mijloc, ca la extremități.

I. — A treia parte, spre a forma litera noastră, este acesta :

O cunósceti?

E. — O cunóscem ; acesta este o semi-ovală la drépta, care incepe de la linia međiă de jos și se urcă pêne la linia extremă de sus.

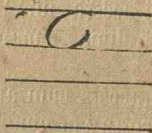
I. — Înșă ce observați în raport cu grosimea ei?

E. — În raport cu grosimea ei, observăm, că semi-ovala la drépta este subțire în tótă lungimea sa.

I. — Mai 'nainte de a merge mai departe, să repetăm cele țișe pêne aci. — Tu, Nicolae, spune-mi câte părți ale literei *D* am examinat deja? Descrie-mi aceste părți.

E. — Am examinat trei părți cari sunt : etc etc.

I. — Așia dér nu ne mai remâne de cât o singură parte a examina ; apoi vom trece la unirea acestor părți spre a forma litera întrégă. Écă această din urmă parte :

Ce este acesta?

E. — Acesta este o ovală, deschisă puțin la drépta.

I. — Așia este în adevăr. Puteți însă să-mi spuneți decă există vre-o diferență între această ovală, și între acelea ce am întâlnit în componerea altor litere?

E. — Ovalele ce am întâlnit în compunerea altor litere au fost toate puse, seû între linia extremă de sus și între linia mediă de jos, seû, la literile mici, între liniile mediî.

I. — Și ovals pe care am făcut-o pe tablă?

E. — Ovals ce ați făcut pe tablă, se găsește pusă între linia extremă de sus și între linia mediă de sus.

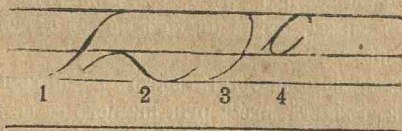
I. — Și comparând cele două semi-ovals din care este compusă, nu observați nimic?

E. — Comparând cele două semi-ovals din care este compusă, observăm că semi-ovala din stânga este mai grosă ca cea din dreapta, și că acesta din urmă e ceva mai scurtă.

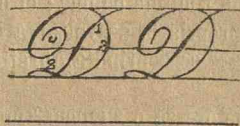
I. — Bine ; voiș șterge acum toate patru părți ale literei ce am examinat deja și le voiș scrie din nou, una lângă alta, după cum mi veți dicta voi.

(Învățătorul, după ce a șters tot, începe a scrie ierășî, conformându-se cu cele dictate de scolarî).

E. — (Toți împreună). Faceți o liniă șerpuiță, care începe, etc. etc.

I. — Fiți acum cu băgare de sémă. Voiș reuni aceste patru părți spre a forma litera în cestiune. (Învățătorul scrie litera).

Mai înainte de a vë da voe să scrieți această literă pe hărtiă, trebuie să vë derindeți a o scrie pe placă. Cu toate acestea voesc a mę asigura, decă m'ați înțeles. — Ioane, vino aci, și fă pe D pe tablă, ier voi să-mi arëtați greșelele ce va face. — (După ce se va fi făcut acesta, scolarîi vor scrie întâi litera pe placă, apoi pe

hârtiă, și când vor fi ajuns a o face bine, vor scrie vorbe întregi, sentințe seú proverve, cari încep cu litera D. Învățătorul, pe timpul când scolarii scriu, se preumblă prin scólă spre a se asigura, decă ei țin corpul lor cuviincios, decă, etc. etc.)

PARTEA VII

METODA DE LECTURĂ EXPRESIVĂ.

CAPITOLUL I

GENERALITĂȚI ASUPRA LECTUREI EXPRESIVE.

§ I. — *Introducere.*

Or-care ar fi metoda ce se va întrebuița la lectură, copiii vor ajunge, mai curênd seú mai târziu, a se familiarisa cu mecanismul ei. — Însă mai adesea, acesta nu va fi de cât o recitare monotônă și fără sentiment.

Ascultă cine-va cu o adevărată plăcere pe un copil, care, citind cu o voce plină și sigură, arêtă prin maniera sa de a accentua frazele, că înțelege acea ce citește. Din nenorocire, scólele nóstre ne procură fôrte rar această plăcere. Causele sunt diverse :

1. Nu se procedeză la studiul lecturêi cu tótă atențiunea cuvenită, și nici nu se ține socotélă de importanța sa.
2. Unii învățători 'și imaginéză că această lecțiune este pentru dênșii o recreațiune, un timp de odihnă; ei nu cred, că materia acesteî lecțiunii pôte fi propriă la desvoltarea intelectuală a elevilor.
3. Copiîi prin urmare se deprind a apreția și mai puțin importanța lecturêi.
4. Și în fine, trebuie ôre să o spunem? mulți învățători nu știu nici chiar ei să citescă.

Écă și cuvintele unui pedagog destins : „*pôte cine-va judeca starea unei scôle, după modul cum citesc elevii.*“

Un examen serios ne va proba că aceste cuvinte, exprimă un adevêr netăgăduit.

Avem dér datoria să căutăm și să găsim mijlócele, prin cari să

putem obține și de la acest important studiu al scólelor primare, rezultatele multumitoare ce suntem în drept a-í pretinde.

§ II. — *Condițiunile unei bune lecturí.*

Lectura se numesce eufonică seú expresivă, când lectorul probéză auditorului seú, că înțelege pe deplin acea ce citește. Așia déră, după această definițiune, un copil citește : 1-iú, *când, prin modul seú de a citi, probéză că a înțeles acea ce citește*; 2-lea, *când face să se vedă că este atins și pētruns de acea ce citește.*

Modul de a se exprima cine-va citind, nu trebuie să difere de acela, cu care se exprimă în conversațiunea ordinară. Vorbind, noi probăm o abilitate perfectă, care provine : 1-iú, *din exercitiú, și al 2-lea, din caúsă, că în conversațiune exprimăm sentimentele, de cari suntem pe deplin pētrunși*; aceeași abilitate putem avea și la lectură, decă vom voi, printr'un exercitiú continuú, a ne pētrunde de acea ce citim.

Lectorul să nu pérđă din vedere că el nu citește pentru sine singur, ci și pentru cei-alți; ca și în conversațiune, sunt atunci cei-alți către cari se adreséză : el nu accentéză vorbele și nu se conformă cu unele reguli ale declamațiunii, de cât ca auditorul seú să-l înțelégă mai bine.

În scólele nóstre primare nu putem alerga la regulele accentațiunii, basate pre gramatică; să ne mărginim déră a ne folosi de regula generală stabilită în această privință : *să accentăm mai tare, în fie-care frasă, termenii asupra cărora voim a atrage atențiunea auditorului nostru.*

§ III. — *Punctele principale ce trebuie să se observe la lectură.*

Considerațiunile în cari am intrat mai sus, ne impun datoria a semuala punctele principale, asupra cărora învęțătorul trebuie să aibă cea mai mare băgare de se má :

1. Învęțătorul se va grăbi mai întéiu a face să dispară de la elevii seí greutățile mecanismului lecturii; fără acesta ei nu vor ajunge nici o dată la o lectură eufonică. Pēnē când copilul va fi pré mult ocupat cu literile ce compun cuvintele, el nu va putea

îndrepta luarea sa aminte către sensul lor. El va citi, însă după ce a citit, nu va fi înțeles nimic.

2. Copilul trebuie, chiar de la început, să pronunțe curat și desțins fie-care silabă, fie-care literă, fiă combinată, fiă necombinată

3. Copiii citind, trebuie să observe timpul necesar la emisiunea fiă-cărei silabe.

4. Învățătorul să nu uite că pentru dēnsul este o datoriă de a pronunța vorbele curat, de a citi corect, și de a da ast-fel elevilor sēi un bun exemplu.

5. Când un elev se promovă într'o clasă superiōră, trebuie să fi trecut peste tōte greutățile anteriōre; cu cât elevul înaintēză, cu atāt tr bue să se pătrundă mai profund de cea ce citește, ca spiritul sēu să nu rămāiă staționar, ci să se desvōlte neîncetat.

6. Trebuie să se îndatoreze elevii a citi cu voce tare și curat. Acestă observațiune se aplică cu deosebire elevilor din clasele superiōre, cari tot-d'a-una sunt dispuși a citi pré iute și prin urmare neînțeles. Cu tōte acestea, tonul nu trebuie să trecă preste limitele naturale, precum adesea se vede în scō.ele de sate.

7. Ca un copil să citēscă bine este neapērat să înțelēgă acea ce citește; materia lecturēi trebuie dēră să fiă mēsurată cu puterea în eliginței sēle, căci nu se pōte pretinde de la dēnsul să citēscă bine acea ce nu înțelegē. Când copilul este în stare să înțelēgă acea ce a citit, sentimentele sēle interiōre 'și manifestēză emoțiunile prin maniera sa de a accentua lectura.

Spre a recapitula cele ce am đis, stabilim, asupra acestei materii, următōrele trei puncte :

- a. Copilul trebuie să citēscă curat, lămurit și destul de tare.
- b. Nu trebuie să citēscă pré iute.
- c. Este dator să dovedēscă că înțelegē acea ce citește.

Acum, că cunōscem punctele cele mai demue de luarea aminte a învățătorilor, să examinăm și mijōcele prin cari să le putem pune în practică fără multă greutate.

CAPITOLUL II

METODA PROPRIU PISĂ.

§ I. — *Copilul trebuie să citească curat, lămurit și destul de tare.*

Spre a face pe copil să citească în modl arătat mai sus, trebuie ca învățătorul cel d'ânteu să citească curat, lămurit și tare și să știă a deosebi o bună pronunțare dintr'alta rea. Acela numai, care va poseda aceste calități, va putea obține un rezultat mulțămitor; căci la acest studiu, *inițiativa* este lucrul cel mai principal. Și care alt model putem propune copiilor, de nu pre însuși învățătorul? Decă prin urmare acesta ar avea o pronunțare rea, cum ar putea el deosebi pre cea bună din cea rea și îndrepta greșelele elevilor săi?

Metoda prin sunete simple, este mijlocul cel mai natural spre a ajunge la o bună pronunțare. Aci învățătorul trebuie să oblige pre copii a pronunța fie-care literă exact și curat. El trebuie să se lupte, prin toate mijlocele posibile, contra greutăților de pronunțare, cari se întâlnesc la unii copii și cari reclamă totă răbdarea și perseveranța sea.

Spre a se deprinde copiii să citească cu voce tare, ei se vor încuragia întâiu prin vorbe amicale; când însă acest mijloc n'ar reieși, se vor întrebuița altele mai energice, mai cu sémă când se va observa că neascultarea lor provine din încăpăținare și rea voință.

§ II. — *Copilul nu trebuie să citească pré iute.*

Când elevii s'au deprins a citi iute, fiă în urma unei direcțiuni greșite, fiă în urma altor cause întâmplătoare, cea d'ânteu grijă a învățătorului va fi de a-i face să păzescă semnele punctuațiunii. Ca să reieșcă, ei vor putea impune scolarilor îndatorirea de a număra, unu, în urma unei virgule; unu, două, în urma unui punct cu virguliă: unu, două, trei, în urma a două puncte; pene la patru, în urma unui punct; ș. în fine pene la cinci, când aliniatul s'a terminat. — La început, aceste deprinderi se vor face cu voce tare, în urmă însă numai mintal.

Acastă procedare se va țarea pôte mașinală; spre a lupta însă

cu succes în contra unei asemenea deprinderi credem că ne este permis a alerga la or ce fel de remediu, numai să fiă eficace.

Cu toate acestea se poate întâmpla, ca elevii observând cu exactitate semnele punctuațiunii, să citească încă pre repede frase închise între două asemenea semne. Spre a ocoli și acest rău, se va pune copilul a citi de o dată cu învățătorul. Dacă acesta este un bun lector, copilul îndatorat a-l urma pas cu pas, se va deprinde neapărat și el la o lectură cuviincioasă.

§ III. — *Copilul trebuie să înțeleagă acea ce citește.*

Prima condițiune de a înțelege cine-va acea ce citește, este de a citi cu băgare de seamă.

Spre a obliga pre copii să fiă cu luare aminte, învățătorul, făcând lectura, nu va urma ordinea în care acestia șed în bănci, séu după care sunt înscriși în catalog, ci va interpela când pre unul când pre cel-alt, după întemplantare. Ast-fel ei, necunoscând cine urmează să citească vor fi siliți a fi atentivi, și a urma mașinal pre conscolarul lor care este desemnat a citi cu voce tare.

Alt mijloc sancționat de experiență, e ca învățătorul, dând cu o di înainte elevilor săi lecțiune din lectură, le impune de a o citi a casă de mai multe ori și a extrage dintr'ensa înțelesul ei. Acestia îngrijați că vor fi cestionati asupra coprinderii ei, vor fi siliți a cugeta, nu numai la forma fraselor, ci și la înțelesul lor.

Dacă pe lângă acestea ne vom grăbi a explica elevilor cuvintele pre cari ei nu le pot înțelege, scopul nostru va fi ajuns. Cu toate acestea, ne credem dator a mai repeta, că subiectul lecturei trebuie să fiă tot-d'a-una în raport cu junele inteligențe cărora se propune.

§ IV. — *Mijloce, spre a înțelege elevii acea ce citeșc.*

Cea mai bună procedare, cel mai eficace mijloc la lectură este o răbdare fără margini din partea învățătorului. El este dator să vină în ajutorul elevilor săi, și să-i încurageze când vede, că ei 'și dau multă osteneală ca să citească bine. Blamul, reprimanda, contrarietăză succesul; o stăruință neobosită, o răbdare nemărginită, vor contribui a produce rezultate mult mai norocite. Va ajunge însă cine-va și mai lesne la acest rezultat, dacă va oferi elevilor săi bune exemple de imitat.

Învățătorul trebuie el însuși să citească *forte bine*, alt-fel copiii

nu vor face nimic bun. Dacă el citește cuviincios, va obține mai tot-d'a-una rezultate mulțămitoare, chiar și când ar propune, într'un mod mediocru, lecțiunile séle de lectură; dér, cea mai mare bunăvoință și cea mai perfectă motodă, nu vor fi de cât nisce instrumente slabe în mânilor unui învățător, care citește rău.

După cele ce am dis, écă calea ce trebuie să urmăim la propunerea lecțiunilor de lectură.

a. Copiil vor citi aceste lecțiuni, atât a casă cât și în scólă, ântéiî încetî.

b. Învățătorul va întreba și se va întreține cu elevii séi despre cele coprinse în paragraful ce trebuie a fi citit.

c. Copiil, citind, vor avea în vedere :

1. A înțelege,
2. A simți,
3. A accenta cele citite.

d. Învățătorul însuși trebuie să citéscă lecțiunea cu voce tare și într'un mod cuviincios.

e. Elevii citesc și ei pre rînd :

1. Ceil mai înaintați.
2. Ceil mai slabi.

f. Se va citi acelaș paragraf de atâtea ori, péné ce majoritatea copiilor vor fi în stare a-l citi într'un mod mulțămitor, și a simți și înțelege acea ce citesc.

Diesterveg dice în această privință : „Este mai bine a repeta un copil acelaș paragraf în timp de deuce lecțiuni, de cât a citi deuce paragrafe cu ocasiunea unei lecțiuni.“

CAPITOLUL III

EXEMPLE DE EXERCITII PRACTICE ASUPRA LECTUREI EXPRESIVE.

§ I. — Scopul.

A pune pre elevi în stare de a învinge tóte greutățile ce presintă mecanismul lecturêi. A-î face să pronunțe curat tóte sunetele din fie-care vorbă și să observe timpul necesariu la emisiunea fiăcărêi vorbe. A face să dispară accentul special al diverselor localități. A profita de subiectul lecturêi spre a provoca exercitii de

ortografiă, de gramatică și de stil. A deprinde pre elevi să citească rar, curat și cu voce tare, fără însă a trece limitele naturale. A face ca copiii să se convingă de ceea ce citesc și să înțeleagă bine sensul lecturii, deprinzându-i să *cugete citind* și să *citească cugetând*.

§ II. — *Prima lecțiune. — Cânele trecând râul cu o bucată de carne în gură.*

Un câne mare, ce înota printr'un râu cu o bucată de carne în gură, și vedu chipul în undele apelor. Încelat de lăcomia, el creșu că în apă este un alt câne, cu o bucată de carne mai mare în gură; se răpeși dără cu răutate, spre a i-o răpi. Dără când deschise gura spre a apuca bucata imaginară, i cădu din gură și cea reală care dispăru în fundul apelor. Ast-fel lăcomia lui, în loc de a-î procura vre un folos, 'l făcu să pérđă și ceea ce avea.

§ III. — *Acéstă fabulă tractată din punctul de vedere al lecturii mecanice și expresive.*

Învățătorul. — Nicolae citește tu, însă tare și curat.

— Citește întâi titula.

Elevul. — Cânele trecând râul cu o bucata de carne în gură.

I. — Ce eróre a făcut Nicolae citind aceste vorbe?

E. — A pronunțat rău pre a de la finele cuvântului bucată.

I. — Pentru ce acéstă?

E. — Pentru că a đis bucata în loc de bucată, adecă n'a închis puțin pe a.

I. — Repetă acum Nicolae titula, și bagă de sémă să citești cum trebuie.

Bine. — Citiți acum toți împreună titula.

Observațiune. — Fabula întregă se va citi în modul acesta, frasă cu frasă, întâi de fie-care elev în parte, apoi de toți împreună. Învățătorul va stărui, ca elevii să pronunțe fiă-care sunet, fiă-care silabă, fiă-care cuvânt, curat și cu cea mai mare exactitate. După aceea va proceda a-î deprinde la accentarea cuvintelor.

Paule citește cea d'întâi frasă.

E. — „Un câne mare, ce înota printr'un râu cu o bucată de carne în gură, și vedu chipul în undele apelor.“

- I. — După cari vorbe ai făcut câte o mică pauză ?
- E. — Am făcut câte o mică pauză după vorbele : *mare, gură și apelor.*
- I. — Pentru ce acésta ?
- E. — Pentru că după vorbele *mare și gura* este o virgulă, ier după vorba *apelor* un punct.
- I. — Bine. — Și ce trebuie să mai facem după un punct ?
- E. — După un punct trebuie să scoborim puțin vocea.
- I. — Poți să-mi spui pentru ce ?
- E. — Spre a aréta că frasa este terminată, că sensul este complet.
- I. — Cât timp trebuie să vă opriți după un punct ?
- E. — După un punct, trebuie să ne oprim un timp egal cu cât ne trebuie ca să numărăm : *unu, două, trei, patru.*
- I. — Tu, George, citește încă o dată aceeași frasă.
- E. — „Un câne mare, ce înota, etc.“
- I. — Ce vorbe ai accentat mai tare în acéastă frasă ?
- E. — Am accentat mai tare vorbele : *câne, în gură, chipul și apelor.*
- I. — Pentru care cuvânt ai accentat mai tare aceste vorbe ?
- E. — (Nu răspunde).
- I. — Nu știu pentru ce ? pentru că asupra acestor vorbe voesci a atrage, mai cu deosebire, luarea aminte a aceloră ce te ascultă. Ce trebuie să facă cine-va când nu știe ce vorbe să accenteze ?
- E. — Trebuie să examineze cari din aceste vorbe sunt mai importante.
- I. — Da, amicul meu, acésta este pré adevărat; însă cum se pot găsi vorbele cele mai importante ?
- Ascultați bine, voiesc să vă deslușesc acésta.
- În cazul când cine-va nu cunoște sigur care vorbă trebuie să fiă accentată, 'și face întrebări asupra fiă-cărei vorbe, care are o valóre óre-care în frasă, și răspunsurile ce va primi vor face să dispară îndoiala sa; spre exemplu : „*un câne mare 'și vėdu chipul în undele apelor.*“
- Care câne vėdu în apă ?
- E. — Un câne mare ?
- I. — Accentezi tu vorba *mare* ?
- E. — Nu, fiind-că este tot una decă cănele a fost mare seú mic.
- I. — Bine. — Așia déră decă nu e vorba *mare* care trebuie să

fiă accentată; trebuie să fiă o altă, și spre a o găsi vom urma cu întrebările.

I. — Cine-și vede c' ipul? etc.

E. — Un *câne* mare 'și vede *chipul*, etc. etc.

I. — Fi-va óre bine citit așa, Petre?

E. — Cred că este bine așa, fiind că este important să scim că *cânele*, ier nu alt animal și-a vădut chipul în undele apelor.

I. — Ce ne mai interesază să scim în această frasă?

E. — Eă cred că ne mai interesază să scim *ce* a vădut *cânele*, și *unde* a vădut *cânele* chipul său.

I. — Fórte bine, așa. — Citesce acum tu, Paule, frasa, accentând vorbele după cuviință.

E. — Un *câne* mare 'și vede *chipul* în reflectul *apelor*.

Observațiune. — În modul acesta se va tracta lecțiunea întrégă, pădindu-se semnele punctuațiunii și regula accentării vorbelor.

§ IV. — Modul de a se tracta aceeași lecțiune din punctul de vedere gramatical.

I. — Cine póte să-mi arête tóte substantivele cari se găsesc în acest paragraf?

E. — Substantivele cari se găsesc în acest paragraf, sunt : *Câne*, *râu*, *bucată*, *carne*, *gură*, *chipul*, *undele*, *apelor* etc.

I. — Cari din aceste substantive sunt de gen masculin?

E. — Din aceste substantive sunt de gen masculin : *câne*.

I. — Cari sunt de gen feminin?

E. — Substantivele de gen feminin sunt : *bucată*, *carne*, *gură*, *undele*, *apelor*.

I. — Și cari sunt de gen eterogen?

E. — Cele de gen eterogen sunt : *râu* și *chipul*.

I. — Tu, Alexandre, transforméază tóte substantivele din singular în număr plural, arétând tot-d'o-dată schimbarea ce fiă-care dintr'ênsele trebuie să priméscă din punctul de vedere ortografic.

E. — 1. Substantivul : *câne*, forméază pluralul său transformând pre *e* în *i*, spre exemplu : *câne*, *câni*;

2. Substantivele : *râu*, *chip*, primesc la plural un *ri*, spre exemplu : *râu*, *riuri*, *chip*, *chipuri*.

Observațiune. — Se pot face asemenea deprinderi și asupra adjectivelor, asupra pronumelor etc.

I. — Să vedem acum, care din voi, copiii mei, va fi în stare a citi totă fabula, transformând verbele în timpul prezente.

E. — Eu: un câne mare ce *înôtă* printr'un riu cu o bucată de carne în gură, 'și vede chipul, etc. etc.

I. — Bine; puneți acum toate verbele în timpul indefinit. — Bine, copiii mei.

Vom face acum o altă deprindere gramaticală analogă cu acesta.

Cine poate să-mi transformeze toate propozițiunile în plural, vorbind de mai mulți câni.

E. — Nisce câni ce *înotau* printr'un riu cu câte o bucată de carne în gură, 'și *vădu* etc.

I. — Care e subiectul în fie-care din propozițiunile următoare?

Un câne mare 'și vădu chipul în undele apelor.

Nisce câni mari 'și vădu chipurile în undele apelor.

E. — Subiectul în prima frază este : *un câne* și în a doua *nisce câni*.

I. — În care număr este subiectul din fie-care frază?

E. — În frasa d'ânteu subiectul este în singular și în a doua, în plural.

I. — Și în care persoană?

E. — În ambele frase, subiectul este în a treia persoană.

I. — Dér verbul din ambele aceste frase în care număr și în care persoană se găsește?

E. În frasa d'ânteu verbul se găsește în a treia persoană singulară, și în cea de a doua, în a treia persoană plurală.

I. — Vedeți dér, copiii mei, că verbul este în aceeași persoană și în acelaș număr, în care se găsește și subiectul; iér de aci vom extrage regula că *verbul trebuie să concorde tot-d'a-una cu subiectul său*.

Observațiune. — Se vor face deprinderi analoge, cu toate părțile cuvântului.

PARTEA VIII

METODA ASUPRA RELIGIUNII.

CAPITOLUL I

PRIMELE CUNOSCINȚE RELIGIOASE.

§ I. — *Introduțiune.*

Copiii de 7—10 ani, din cari se compun obicnuit clasele noastre primare, trebuie să primescă o instrucțiune religioasă potrivită cu vârsta lor. Acești primii ani ai copilului sunt, din totă viața sa, cei mai hotărâtori pentru viitorul său. Să ne grăbim der a începe cât de curând educațiunea religioasă și morală a copilului.

Caracterul lor impresionabil, naivitatea spiritului lor, curățenia și inocența animei lor, dispun aceste mici ființe, de a asculta cu devoțiune veritabilele religiunii. Învătători der, cari ar neglige să desvólte, la acești mici copii, sentimentul religios în totă puterea cuvântului, ar constata că nu-și înțeleg misiunea pe deplin, că nu cunosc importanța religiunii și moralei, și că prin urmare sunt ne-capabili a da o direcțiune salutariă elevilor lor.

Consiliăm der pre învățători a face tot pentru desvoltagea sentimentului religios în copii, explicându-le : datoriile lor către Dumnezeu și către semenii lor, și arătându-le repórtele ce există între ei și părinții lor. Li se póte dice, spre exemplu : „Aveți, copiii mei un tată și o mamă cari vă iubesc fórte. Ei au grijă de voi, vă hrănesc, vă îmbracă și vă trămit la scólă, spre a învăța multe lucruri folositoare. Părinții voștri doresc să deveniți înțelepți și buni, spre a duce o viață fericită ; prin urmare și voi din parte-vă, trebuie să-i iubiți, să vă arătați recunoscători către densusi și să vă supuneți lor în tóte. Trebuie însă, să știți că mai aveți și un alt tată care este în ceruri : pre acesta nu-l puteți vedea. Acesta nu este numai tatăl vostru, ci și tatăl tuturor celor-alți copii, asemenea și tatăl părinților voștri și al tuturor ómenilor. Acest tată, a făcut sórele și stelele ce strălucesc pre cer, a dat viața paserilor ce sbórá în aer, pescilor ce înóță în apă, animalelor cari trăesc prin căm-

purii și prin păduri. Acest tată, a creat arborii și florile, munții și apele; el a creat *tot*. El este acela care face să crească plantele și să se deschidă florile, care îmbracă păsările și care îngrijesce pentru hrana lor. El face să crească ierba pentru ouă, vaci, cai etc., ier pentru om să se cocă grâul, merele, perele, prunele și toate cele-alte fructe. Tatăl nostru cere să îngrijesce de toți oamenii, de voi și de părinții voștri. Toate ce ei posedă, casă, îmbrăcăminte, etc., sunt de la dănsul. Ecă pentru care cauză se roagă ei lui Dumnezeu și v'au învățat și pre voi a vă ruga și a dice : *Tatăl nostru care ești în ceruri*, etc. etc. Sunteți dăra datori a vă arăta recunoșterea către dănsul, și a face tot-d'a-una cu plăcere ceea ce el dorește să faceți.

§ II. — Prescurtare din istoria sântă.

După ce copiii vor fi înțeles pre deplin adevărurile din paragraful precedent, învățătorul va trece la narațiunile din Istoria sântă. Va începe prin creațiunea lumii și a omului și va continua pre rând cu cele-alte fapte din vechiul și noul testament.

Aceste narațiuni, expuse în frase simple, și lămurite, inspiră copilului respect pentru Dumnezeu, i atrag luarea aminte și-i ating ânima. Să nu se dea lecțiunii o pré mare întindere; să se cêră însă de la elevi o liniște absolută și cea mai mare băgare de sémă.

Învățătorul după ce va expune materia alésă, va adresa scolarilor mai multe cestiuni spre a se asigura, decât ei țin minte ceea ce au auzit. După acesta va face să se repete și de dănsii lecțiunea în întregul ei. Pre când se naréză fapte istorice, nu trebuie să se facă explicațiuni pré mari; acesta ar fi a depărta de la istoria băgarea de sémă a copiilor și a slăbi impresiunea ce ea ar produce asupra ânimei lor. Tot lucrul la rândul sêu : după ce s'a terminat narațiunea, după ce copiii s'au pètruns cu totul de adevêrul ei, după ce acesta s'au întipărit în spiritul lor, va fi timpul a face explicațiuni și a sfârși printr'o morală. Acéstă conclusiune însă urméză să se extragă de scolarii însile, prin ajutorul învățătorului, după cum se va vedea mai înainte la exemple de exerciții practice asupra acestei materii.

Istoria sântă este, în clasele inferioare, basa studiului religios. De aci resare doctrina credinței și moralei. Ca să pótă însă copiii ține minte adevărurile credinței și preceptele morale extrase din istoria sântă, li se va impune a învăța tot-d'o-dată pre din afară :

Crezul; Cele deuce porunci; Cele șapte porunci ale bisericei, și paragrafele din Catechism cari aũ un r̃eport ore-care cu lecțiunea din Istoria sãntã, ce li s'a explicat.

§ III. — *Modul și condițiunea de a se învăța bine religiunea.*

Instrucțiunea religiösã se pöte învăța în douë moduri :

1. Sëu cã se dã copiilor a învăța pre din afarã lecțiunile ;
2. Sëu cã pe lângã acestea, li se face o explicațiune îndestulãtore asupra fiã-cãria lecțiunii și li se dirige voința spre a pune în lucrare, morala ce extragem dintr'ënsa.

Este evident cã acëstã din urmã metodã, este mai preferabilã ; însă spre a putea produce rezultate mulțãmítóre trebuie sã se oclescã cu îngrijire tot ce pöte face obositor studiul religiunii :

Acëstã instrucțiune pöte deveni lesne obosítóre :

- a. Când ea va dura pré mult ;
- b. Când învățãtorul se va exprima într'un mod neplãcut copiilor.
- c. Când nu se ține tãcere și linisce în scõlã ;
- d. Când învățãtorul nu urmëzã o bunã metodã în acest învățãmënt ;
- e. Când elevii trebuie sã învețe pré mult pre din afarã.

Un bun învățãtor, care doresce în adevër fericirea scolarilor sãi, se va feri de a cãdea în vre-una din aceste greșeli ; alt-fel, el va proceda în conformitate cu exercițiile practice desvoltate la finele acëstei părți, silindu-se însă tot-d'a-una, dupë cum s'a mai đis, a încheia aceste exerciții printr'o moralã extrasã chiar din materia lecțiunii.

CAPITOLUL II

RUGĂCIUNEA ÎN SCOALĂ.

În scõlele nòstre rugãciunea se face adesea numai din buze, într'un mod ca sã đic așia, mașinal și fãrã nici o demnitate. Precauțiunea învățãtorului este, de a nu se comite vre o greșelã gramaticalã, de a se accentua frasele, în conformitate cu principiile lecturii expresive și de a se observa punctuațiunea, etc., însă nici de cum de a face, ca acëstã rugãciune sã iëså din ãnima copiilor. Ne

adresăm dără la învățători, și le cerem cu stăruință a învăța pre copii să se rōge într'un mod cuviincios, observând următoarele regule:

„Copilul să se afe în dispozițiunile sele normale, spre a se putea adresa cuviincios către acela, care este tatăl seū, tatăl tuturor όμε-nilor. Se va cere dăr de la elevi o linisce perfectă.

„Să nu se permită în nici un cas elevilor de a ȃice rugăciunea într'un mod mașinal, cu o voce stridentă și monotonă; ei din contra, să se deprindă a o pronuncia din ânimă și cu un ton natural.

„Să se alégă, spre a ȃice rugăciunea, elevii cari se disting mai mult prin o bună conduită, spre a se constata ast-fel că numai copii cei bunii sunt demni de a vorbi cu Dumneȃu.“

CAPITOLUL III

EXEMPLE DE EXERCIȚII PRACTICE ASUPRA RELIGIUNII.

§ I. — Scopul.

A face pre copii să cunōscă și să iubescă pre Dumneȃu. — A le inspira gustul și curagiul spre a aspira la dobândirea virtuȃilor. — A întipări în ânima lor morala, deprindându-i a o practica în fiă-care ȃi a vieȃei lor.

§ II. — *Lecȃiunea I. — Istoria sântă : Învierea lui Isus.*

I. — Mai 'nainte de a începe interesanta istoriă, ce am a vē nara astăȃi, voiesc a mē asigura prin câte-va cestiuni, dēcă țineȃi bine minte acea ce v'am spus cu ocaziunea lecȃiunii din urmă. Fiȃi dără cu băgare de sēmă și siliȃi-vē a-mi res, unde bine.

De care fapt v'am vorbit cu ocaziunea lecȃiunii din urmă?

E. — Cu ocaziunea lecȃiunii din urmă ne aȃi vorbit despre restignirea lui Isus.

I. — Unde fu restignit Isus? Ce ȃise tălharul din drēpta? — Cum a murit Isus? — Cine se afla lângă dēnsul când a murit? — Ce semn s'a făcut în natură când a murit? — Ce s'a făcut cu corpul lui Isus, dupē ce a murit? etc.

'Mi pare bine că n'aȃi uitat nimic din cele ce v'am spus. Acum am să vē spun istoria învierii lui Isus, însă vē invit a nu mē intrerupe

în cursul istoriei, ci a mă asculta cu luare aminte, pînă ce voiți sfârși.

A treia și după mórtea lui Isus, fórte de diminéță, se făcu cutremur mare. Ângerul Domnului, care avea vederea ca de fulger și îmbrăcăminte albă ca zăpada, se coborî din cer și prăvăli pétra după morméntul lui Isus. Acesta, ca fiú al lui Dumneđeú, înviá cu puterea Dumneđeirii séle. Iér custodii, cari păđiaú morméntul séú, de frică, căđurá jos ca nisce morți.

Pre timpul acela, veniaú la morméntul lui Isus, Maria Magdalina și Maria mama sa, cu scop de a-í unge corpul cu miresme. Ele găsiră morméntul deschis și pre ângerul Domnului ședënd pre pétra ce se prăvălise de pre densusul. În temerea lor, ele nu sciaú ce se credă. Atunci ângerul le đise : „Nu vă temeți. Nu e așia că pre Isus cel rěstignit 'l căutați? El nu e aci, ci a înviat precum a pređis. Duceți-vé déră de spuneți și Apostolilor că s'a sculat Domnul din morți, și invitați-í să se ducă cu toți în muntele Galileii, căci acolo se va aréta el lor.“

Cu tóte acestea, chiar în điaua acea, Isus s'a arétat o dată Mariei Madgalinei în grădină când i-a đis : „Nu te atinge de mine :“, apoi și Apostolilor, într'o casă unde erau adunați de frica Ebreilor, și unde d'o dată s'aú pomenit cu densusul stánd în mijlocul lor și đicându-le : „Pace voué, etc.“

Toma însă nu era aci când s'a arétat Domnul, prin urmare nu voi să credă, ci đise : „De nu voiú vedea ranele cuielor la mânele și picioarele séle, precum și rana sulitei la cósta sa, nu voiú crede.“ — Preste opt đile, ei fiind ierăși adunați în acéstă casă, Isus intră prin ușele încuiate, și stánd în mijlocul lor le đise : „Pace voué.“ Apoi adresându-se către Toma adause : „Adu mâna ta și pune-o în ranele mele, și nu fi necredincios, ci credincios.“ Atunci Toma, pipăind palmele lui Isus, strigă : „Domnul meu esci și Dumneđeul meu“, la care Mântuitorul răspunse : „Decă m'ai vėđut, Tomo, ai cređut; fericiți cei ce n'aú vėđut și aú cređut.“

Isus s'a mai arétat ucenicilor séi, în muntele Galileii, lîngă marea Tiberiadei, în satul Emaus când a ședut la cină cu Luca și cu Cleopa, preste tot, de un-spre-dece orí, pînă să se înalțe la cer.

În urma învierii Domnului, custodii s'aú dus la Archierei și le-aú reportat cele ce s'aú întemplat; iér acestia le aú dat bani mulți ca să đică, că, dormind ei nóptea, aú venit ucenicii séi și l'aú furat.

(Dupé terminarea acestei narațiuni și după ce acésta se va re-

peta și de două ori, fiind trebuință, învățătorul va urma în modul următor) :

I. — Când a înviat Isus din morți ?

E. — Isus a înviat a treia zi, după mărtea sa, adică Duminică, însă foarte de dimineață.

I. — Cum a înviat Isus ?

E. — Isus a înviat cu puterea Dumnezeirii săle pogorându-se îngerul Domnului din cer și prevălinp pétra după mormântu sėu.

I. — Cum erea îngerul ?

E. — Vederea îngerului erea ca de fulger, ier îmbrăcăminte sa albă ca zăpada.

I. — Păzia cine-va mormântul lui Isus ?

E. — Mormântul lui Isus era păzit de nisce custodii, cari vedënd invierea sa, de frică, cădură jos, ca nisce morți.

I. — Cine a mai venit pre timpul acela la mormântul lui Isus ?

E. — Pre timpul acela a mai venit la mormântul lui Isus, Maria Magdalina și Maria mama sa.

I. — Pentru care scop ?

E. — Cu scop de a-i unge corpul cu miresme.

I. — Ce găsiră ele acolo ?

E. — Găsiră mormântul deșert și pe îngerul Domnului ședënd pe pétra ce prevalise de pre ușa acestuia.

I. — A vorbit îngerul Domnului cu mironosițele ?

E. — Îngerul Domnului a vorbit cu mironosițele, dicëndu-le : „Nu vă temeți. Nu este așa că pre Isus cel răstignit 'l căutați ? El nu e aci, ci a înviat precum a preșis. Duceți-vė dără de spuneți și Apostolilor acėsta, și invitați-i să se ducă cu toții în muntele Galileii, căci acolo se va arėta Isus lor.

I. — Cui s'a arėtat Isus, după ce a înviat din morți ?

E. — După ce a înviat din morți, Isus s'a arėtat Mariei Magdalinei în grădină, când i-a dis : „Nu te atinge de mine“.

I. — Cui s'a mai arėtat în aceași zi ?

E. — În aceași zi s'a mai arėtat și Apostolilor într'o casă, unde erau adunați de frica Ebreilor, și unde de o dată s'aă pomenit cu dēnsul în mijlocul lor, dicēndule : „Pace vouė.“

I. — Erau toți Apostolii adunați acolo ?

E. — Toți apostolii erau adunați acolo, afară de Toma.

I. — Ce a dis Toma, când i-aă spus cei-alți Apostoli că aă vedut pre Domnul ?

E. — Când cei-alți Apostoli aă spus lui Toma, că ei aă vedut

pre Domnul, el dispuse: „De nu voiți vedea ranele cuielor la mânele și picioarele sețe și rana sulitei la cõsta sa, nu voiți crede.“

I. — Cum s'a încredințat dera Toma despre învierea Domnului?

E. — Preste opt zile ucenicii fiind ierășii adunați în acea casă, Isus intră prin ușile încuiate și stând în mijlocul lor le dispuse: „Pace vouă.“ Apoi adresându-se către Toma adause: „Pune mâna ta în palma și cõsta mea, și nu fi necredincios, ci credincios.“

I. — Ce făcu atunci Toma?

E. — Atunci Toma pipăind palma și cõsta lui Isus, strigă: „Domnul meu ești și Dumneșeu meu.“

I. — Dera Mântuitorul ce dispuse?

E. — Mântuitorul urmă: „Dacă m'ai văduț, Tomo, ai creduț; fericiți cei ce nu m'ai văduț și ai creduț.“

I. — Unde s'a mai arătat Isus?

E. — Isus s'a mai arătat în muntele Galileii, lângă marea Tiberiadei și în satul Emaus, când a ședut la cină cu Luca și cu Cleopa.

I. — De câte ori s'a arătat Domnul ucenicilor seii, după învierea și pene la înălțarea sa la cer?

E. — Isus s'a arătat ucenicilor seii, pene la înălțarea sa la cer de un-spre-șee ori.

I. — Dera custodișii ce ai făcut după învierea Domnului?

E. — Custodișii s'ai dus la archierei și le-ai spus tôte câte s'ai întemplat.

I. — Și archiereii ce ai făcut?

E. — Archiereii le-ai dat bani mulți, invitându-i să dică că dormind ei nóptea, ai venit ucenicii lui Isus și l'ai furat din mormenț.

I. — Fórtē bine, așia; acum însă aș dori să-mi nareze unul din voi acestă istoriă, fără ajutorul cestiunilor. — Spune-o tu, Petre.

E. — Mē iertă, Domnule, căci de și cunosc faptele, însă nu voiș putea ține șirul istoriei.

I. — Atunci vē voiș face eū încă o narațiune prescurtată; siliți-vē însă a o ține bine minte de astă dată.

(Învățatorul repetă istoria mărginindu-se în punctele ei cele mai principale.)

Să vedem, Petre, putea-vei repeta și tu acum resumatul ce am narat?

E. — Cred, Domnule, că voiș putea.

(Elevul narază istoria).

I. — Bine, Petre, și cred că toți o știți acum. Vom vedea această, când vom reveni asupra ei, cu ocaziunea lecțiunii următoare. Acum însă, copiii mei, aș dori să-mi spuneți dacă în lecțiunea de astă-dăi, găsiți ceva care să se pótă aplica la conduita vóstră? Căci după cum v'am mai spus și altă dată, istoria sântă, nu se învătă numai spre a cunoște această istorie, ci și spre a extrage dintr'ênsa tot ce pótă influența în bine conduita nóstră. — Care este sêrbătórea prin care celebrăm faptul principal din această istorie?

E. — Pascele, Domnule.

I. — Așia dér ce ne aduce aminte această sêrbătóre?

E. — Acastă sêrbătóre ne aduce aminte învierea din morți a Mântuitorului nostru.

I. — Dér la Ebrei ce amintesc Pascele? Nu știți? Ați uitat? . . . . .

E. — La Ebrei, pascele le aduc aminte eșirea lor din Egipt.

I. — La ce vă gândiți voi mai cu sémă, în ziua de Pasce.

E. — În ziua de Pasce, ne gândim mai cu sémă la minunata înviere a Domnului nostru Isus, care după ce a primit să móră ca un om, pentru mântuirea ómenilor, a înviat a treia și ca un Dumnezeu, întogmai după cum aș preșis scripturile.

I. — Așia dér fiind că Mântuitorul nostru este Dumnezeu, cum trebuie să-l adorăm?

E. — Fiind că Mântuitorul nostru este Dumnezeu, trebuie să-l adorăm ca și pre Dumnezeu tatăl, de la care porcede.

I. — Și unde vă duceți în ziua de Pasce, spre a adora pe Dumnezeu-Fiul?

E. — În ziua de Pasce ne ducem la biserică, spre a adora pe Dumnezeu-Fiul.

I. — Și cum trebuie să stați în biserică?

E. — În biserică trebuie să stăm cu cel mai mare respect.

I. — Dér ce trebuie să-i cerem prin rugăciunile nóstre?

E. — Prin rugăciunile nóstre trebuie să-i cerem misericordia sa și ajutorul său.

I. — Da, copiii mei; suntem datorii a-i cere, cu tótă umilința, misericordia sa, ajutorul său, spre a ne putea împlini bine datoriile nóstre de creștinii. Trebuie prin urmare și voi, să-i cereți ajutorul său, spre a putea fi tot-d'a-una copii supuși, spre a vă putea manifesta iubirea și respectul ce datoriți părinților și învățătorilor voștri, spre a vă purta în fine ca niște copii înțelepți, buni și pioși. Da, copiii mei, să-i cereți acestea și să fiți siguri că el, ca un tată

pre bun, se va mișca de sincerile vóstre rugăciunii și le va împlini cu plăcere.

§ III. — *Lecțiunea II. — Catechismul : Explicațiunea poruncii a cincea.*

„Onoră pre tatăl tēu și pre mama ta, decă vrei să-ți fiă bine și să trăești ani mulți pe pământ.“

I. — Cum se numesc tata și mama cu un singur cuvânt?

E. — Tata și mama, cu un singur cuvânt, se numesc părinți.

I. — Așia dér, ce îndatorire impune această poruncă copiilor, relativ la părinții lor..

E. — Această poruncă impune copiilor îndatorirea, de a onora pe părinți etc.

I. — Șitiți voi să precisați însemnarea cuvântului a *onora*?...

— Cred că înțelegeți vorba și că cauza de nu răspundeți este că, nu vă puteți exprima după cum ați dori.

— Să vă viu dér eū într'ajutor. — Spune-mi tu, Ioane, ce fac eū scolarilor celor înțelepți și silitori?

E. — Pe scolarii cei înțelepți și silitori, i distingeți de cei răi și leneși, laudându-i, punându-le note bune, și numindu-i, une-ori, monitori, după cum ați făcut eri cu mine.

I. — Așia este, și acesta este modul, cum onoră învățătorul pe scolarii săi.

În ce constă, dér, onorea ce noi dăm altora?

E. — Onorea ce noi dăm altora, constă în distincțiunea ce suntem datorii a le acorda pentru bunele lor ca ități și fapte.

I. — Fórte bine dis; cu tóte acestea să mai desvoltăm însemnarea acestui cuvânt prin câte-va cestiuni.

Când învățătorul intră în clasă, scolarii cei înțelepți se scólă în sus și-l salută. Pentru ce fac ei acesta?

E. — Ei fac acesta, spre a arêta învățătorului onorea ce-i sunt datorii.

I. — Când una seú mai multe persóne se găsesc ședând într'o cameră, și când din întâmplare vine acolo și o altă persónă des-tinsă, ce fac persónele d'ântéiu?

E. — Ele se scólă în sus, și răspund la salutarea noului venit.

I. — Și pentru ce acesta?

E. — Spre a-i da onorea cuvenită.

I. — Spune-mi tu, Stane, cum onoră soldatul pe superiorii săi.

E. — Soldatul onórá pe superiorii s $\ddot{e}$ i, prezentând armele.

I. — Vedeți dér, copiii mei, cá se póte ar $\acute{e}$ ta în diferite moduri onórea ce datorim persónelor. Să continuăm.

Când, asupra unei întreprinderi óre-care, cerem consiliul unei persóne, ce-í ar $\acute{e}$ tăm printr'ac $\acute{e}$ sta ?

E. — Ar $\acute{e}$ tăm persónei, de la care cerem acest consiliu, cá o stimăm și o onorăm, cáci alt-fel n'am face ac $\acute{e}$ sta.

I. — Prin urmare, ce presupunem noi pentru ac $\acute{e}$ stă persónă ?

E. — Presupunem cá ac $\acute{e}$ stă persónă cunósce lucrul, asupra cáruia i cerem consiliu, mai bine ca noi.

I. — Bine ; spune-mi tu, George de la cine sunt dator $\acute{e}$ i copiii să cérá cu deosebire, asemenea consiliu ?

E. — Copiii sunt dator $\acute{e}$ i a cere asemenea consiliu, cu deosebire, de la párinții lor.

I. — Unde se g $\acute{a}$ sesce ac $\acute{e}$ sta recomandată special copiilor ?

E. — Ac $\acute{e}$ sta se g $\acute{a}$ sesce special recomandată copiilor în a cincea poruncă a lui Dumne $\acute{d}$ eú.

I. — Párinții fiind mai înțelepți, mai experimentați și mai raționabili, ce li sunt prin urmare dator $\acute{e}$ i copiii ?

E. — Párinții fiind mai înțelepți, mai experimentați și mai raționabili ca copiii, aceștia din urmă li sunt dator $\acute{e}$ i respect și supunere.

I. — Și fiind cá párinții fac atâtea pentru copiii lor, ce mai sunt ei în drept a astepta din partea copiilor ?

E. — Párinții sunt în drept, pentru tóte bine-facerile ce fac copiilor, a astepta de la d $\acute{e}$ nșii, o nemárginită recunoscință.

I. — Vedeți déră cá copiii sunt dator $\acute{e}$ i a observa a cincea poruncă, d $\acute{e}$ că nu vor voi să se ar $\acute{e}$ te ingrați. Ați vedut asemenea cá póte cine-va manifesta în diferite moduri onórea și respectul ce dator $\acute{e}$ ză cui-va. Vom examina acum împreună, cum pot copiii onora, pe párinții lor.

Cum se numesce sentimentul ce înc $\acute{e}$ rcă párinții pentru copiii lor, sentimentul care-í face să sufere cu rébdare greutățile educațiunii lor ?

E. — Sentimentul ce înc $\acute{e}$ rcă párinții pentru copiii lor, sentimentul care-í face să sufere cu rébdare greutățile educațiunii lor, se numesce iubirea párinților cátre copiii lor.

I. — Și spre a fi recunosc $\acute{e}$ tori pentru ac $\acute{e}$ stă iubire a párinților, care este datoria copiilor ?

E. — Spre a fi recunosc $\acute{e}$ tori pentru ac $\acute{e}$ stă iubire, datoria copiilor e de a iubi și ei pe párinții lor.

I. — Și în ce mod pot copiii manifesta iubirea lor către părinți?
 . . . Nu poți răspunde? . . . Ei bine! cum arăt oamenii iubirea lor către Dumnezeu?

E. — Oamenii arăt iubirea lor către Dumnezeu, observând poruncile lui.

I. — Bine; tot așa pot arăta și copiii iubirea lor către părinți.
 Cum se numește un copil care recunoște bine-facerile ce primește?

E. — Un copil care recunoște bine-facerile ce primește, se numește recunoscător.

I. — De la cine primesc copiii bine-faceri nenumărate?

E. — Copiii primesc bine-faceri nenumărate de la părinți.

I. — Ce probază ei prin urmare arătându-se recunoscători către părinți?

E. — Copiii arătându-se recunoscători către părinți, probază iubirea lor pentru dânsii.

I. — Arătându-se recunoscători, ce mai probază ei cu acesta părinților lor?

E. — Arătându-se recunoscători, ei mai probază cu acesta părinților lor, că-și onorează după cuviință.

I. — Așa dăr, care este al doilea mijloc de a onora cine-va pe părinții săi?

E. — Al doilea mijloc de a onora cine-va pe părinții săi, este recunoscința.

I. — Ce am dăr mai înainte, că cere Dumnezeu de la oameni, ca probă a iubirii lor pentru dânsul?

E. — Dumnezeu cere de la oameni, ca probă a iubirii lor pentru dânsul, stricta observare a voințelor sale.

I. — Cum se numește copilul care face tot ce-și comandă părinții săi?

E. — Copilul care face tot ce-și comandă părinții săi, se numește copil *supus* și *ascultător*.

I. — Cum ar trebui prin urmare să fiă toți copiii?

E. — Toți copiii ar trebui, prin urmare, să fiă *supuși* și *ascultători*.

I. — Care este dără al treilea mijloc de a onora cine-va pe părinții săi?

E. — Al treilea mijloc de a onora cine-va pe părinții săi este de a fi *supus* și *ascultător*.

I. — Și cum trebuie să se porțe copiii cu părinții lor, deveniți bătrâni și infirmii?

E. — Copiii trebuie, să ajute pe părinții lor, deveniți bătrâni, și infirmii, să-și îngrijescă și să le procure tot ce le este necesariu.

I. — Negreșit, copiii sunt datorii a onora pe părinții lor ajutându-le a petrece zilele bătrânețelor lor cu mulțumire; ei trebuie să lucreze pentru dânsii, spre a nu le lipsi nimic, și a-și îngriji, când ei, din cauza bătrânețelor, nu vor mai fi în stare a se îngriji singuri. Mântuitorul nostru Isus ne-a dat, în această privință, cel mai frumos exemplu de iubire filială, recomandând în mijlocul suferințelor seale, pe iubita sa mamă ucenicului său Ioan. — Vă aduceți aminte vorbele duse de dânsul cu această ocaziune?

E. — Mântuitorul nostru Isus a dus către sânta Fecióră; arătându-și pe Ioan; „Femeiă! ecă fiul tău; și către Ioan: Ecă mama ta.“

I. — Apoi mai avem și un alt exemplu, un model de adevărată iubire filială, ce tot copilul e dator a imita, mai cu seamă la bătrânețea părinților seii. Aduceți-vă aminte istoria lui Iosif, fiul lui Iacob. Ce a anunțat acest bun fiu, prin frații seii, bătrânului său tată Iacob?

E. — Acest bun fiu duse fraților seii: grăbiți-vă a vă reîntorce către tatăl meu, și spuneți-și acestea: Ecă ce-ți anunță fiul tău Iosif: Dumnezeu m'a făcut Domn preste tot Egiptul; nu întârția a veni către mine. Veși locui pământul Gesen, și veși fi lângă mine.

I. — Însă el nu se mulțami a anunța numai acesta tatălui său, ci adaogă încă... Ce mai adaogă el?

E. — El mai adaogă că-l va hrăni în tot timpul cât va ține fometea, împreună cu familia sa.

I. — Vedeti, copiii mei, ce frumos exemplu ne a dat Iosif; vedeți cât iubia el pe părinții seii, și bătrânul său tată; nu uitați nici o dată acest frumos exemplu, și când părinții voștri vor deveni bătrâni și prin urmare infirmii, și incapabili de a lucra, îndepliniți cu stricteță a cincea poruncă. — Așia dér, când părinții voștri vor deveni slabi și infirmii, când nu vor mai fi în stare a lucra, ce trebuie să faceți voi?

E. — Când părinții noștri vor deveni slabi și infirmii, când nu vor mai fi în stare a lucra, trebuie să-și onoram, să-și iubim cu devotament și să îngrijim de toate trebuințele lor ca de a le nostre proprii.

I. — Luați d'ér acéștiă frumósă hotărâre astă-dî, și promiteți-mî a imita în acéștiă privință tot-d'a-una exemplul ce ne a dat Mântuitorul nostru și Iosif. — Luați acum catechismul în mână și deschideți-l la pagina . . . ; tu, Pavele, citește paragraful în cestiune.

— Așia d'ér cum se póte numi *tata* și *mama* cu un cuvânt?

— Ce va să d'ică a *onora* ?

— Ce va să d'ică a *onora pe tatăl t'eu și pe mama ta* ?

— Prin urmare ce ordonă a cincea poruncă a lui Dumneđeu ?

E. — A cincea poruncă a lui Dumneđeu ne ordonă a iubi și a respecta pe părinții noștri, a le fi ascultători și supuși, a ne arêta recunoscători câtră d'ensii, a suferi cu răbdare și blândețe slăbiciunile lor, în fine, a-i ajuta și a-i îngriji mai cu sémă la bătrânețe.

I. — Cu ocașiuea lecțiunii viitoare ve voiú dovedi că acéștiă poruncă cere asemenea, ca servitorii să fiă supuși și credincioși domnilor lor; ca inferiorii să fiă supuși superiorilor lor, și ca noi toți să respectăm și să onorăm autoritățile legale, etc.

PARTEA IX

METODA ASUPRA CALCULULUI MINTAL ȘI SCRIPTURISTIC.

CAPITOLUL I

INTRODUȚIUNE.

§ I. — *Importanța acesteia ramuri a Instrucțiunii.*

În toți timpii și la toți populi Aritmetica a fost privită, cu drept cuvânt, ca o parte esențială a învățămîntului.

Importanța sa este adevărată și netăgăduită, căci ea este un mijloc sigur de a desvolta facultățile intelectuale ale copiilor și de a-i deprinde la o cugetare serioasă.

Calculul este un lucru folositor și necesariú în tóte împrejurările vieții omenesci.

Importanța Aritmeticeia a fost recunoscută cu deosebire în timpii din urmă; ómenii competenți s'au ocupat, într'un mod special, cu

acéstă ramură a Instrucțiunii și au făcut dintr'ênsa obiectul principal al studiilor școlare. Ei au mers cu acesta așa de departe, în cât ne este témă să nu se fi favorisat pré mult Aritmetica în paguba celor-alte cunoscințe, nu mai puțin importante.

§ II. — *Metoda adoptată în cele mai multe școle primare pentru studiul Aritmeticeî.*

Unii învățători încep studiul Aritmeticeî, arătând micilor copii numele numerelor; ei au simplitatea a crede, că decă au reieșit cu multă osteneală a-î face să repeteze aceste numere, într'o ordine ôre-care, au învățat deja pe elevii lor a cunósce valórea numerelor. După acésta, ei pun pe copii să scriă pe tablă cifrele, séu mai bine dis, să le copieze după o carte ôre-care și să le învețe pe din afară. Și decă le mai spune că o cifră n'are tot-d'a-una aceeași valóre, valóre propriă și dependinte de forma sa, ci că valórea lor *variază* după pozițiunea ce ocupă cifra, relativ cu cele-alte, ei cred că au făcut tot și că elevii lor au devenit capabili și destul de preparați spre a trece la operațiunii. Începând dér adunarea, învățătorul se mărginesce în a le da următoarele regule: scrieți numerele unul sub altul, într'un mod ca unimile să fiă sub unimî, decimele sub decimî, etc.; începeți a aduna, de la drépta, tóte cifrele ce se găsesc în aceeași colónă; scrieți suma exact de desubt, însă, decă acésta s'ar compune din doué cifre, însemnați numai pe cea care se găsește la drépta, adăogând pe cea-altă la colóna următoare, etc. etc.

Tot în acest mod se dau regulele și la scădere. Trecând apoi la înmulțire se dá copiilor a învăța tabla înmulțireî, pe din afară, fără a le aréta modul cum se obține rezultatul. Scolarii recitindu-o masinal, ei se încurcă îndată ce învățătorul ar schimba, din întemplare, ordinea factorilor.

Tot ast-fel se urmază și la împărțire.

Nu vom a mai vorbi despre cele-alte regule ale calculului: despre sistemul metric, despre regula de trei, despre regula dobândilor, etc.; ele se predaú într'un mod tot așa de absurd, ca și primele operațiuni sus citate. Copilul, execută diversele aceste probleme ca o adevărată mașină, fără a putea să dea séma nici lui ênsuși, nici altora, de ceea ce face.

Din cele ce s'au dis pêne aci, rezultă evident că acéstă metodă, decă ne este ertat a o califica ast-fel, este cu totul defectuósă și

vițiosă. Ea lasă spiritul într'o obscuritate complectă, de și Aritmetica e ramura instrucțiunii primare care contribuie mai mult la dezvoltarea facultăților intelectuale. Apoi experiența este aci spre a proba, că abilitatea mecanică, dobândită în acest mod, se perde foarte iute, risipindu-se ca fumul.

Ni se va obiecta, pôte, că cu totă vițiositatea acestei pretinse metode, o mulțime de persoane au învățat perfect Aritmetica, și fără a fi avut recurs la o altă metodă, au devenit celebri în științele matematice. Așia este cu adevărat; însă acești ómenii n'au ajuns la acest grad de perfecțiune prin meritele metodei, ci prin propriile lor cugetări și prin o iubire particulară pentru știință. — Ei au trebuit să uite mai întâiu acea ce au învățat în scólă.

§ III. — *Principiile ce au a servi de basă la metoda de Aritmetică.*

Calculul nu trebuie să desvólte elevului numai memoria; el, urmând a-i exercita asemenea și facultățile intelectuale, spre a-i forma judecata.

Să se evite de a se proceda la studiul aritmetic într'un mod mașinal și fără cunoștință de cauză; acesta ar fi a viola unul din principalele principii pedagogice.

Nu numai cele d'ânteu reprezentățiunii ale numerelor trebuie să fiă basate pe intuițiune, dér toate operațiunile aritmetice urmând a fi lucrate într'un mod, ca copilul să găsescă însuși, și prin propria sa cugetare, regula ce voim a stabili.

Să se deprinđă copilul a calcula gândindu-se și a se gândi calculând.

Să nu se abandoneze scolarul mai înainte de a se fi provocat în spiritul său o reprezentațiune curată și exactă de subiectul tractat.

Să se facă aplicațiune de toate regulele ce au fost explicate, și să nu se trecă la altele, mai înainte de a fi dobândit elevii, la cele d'ânteu, abilitatea necesară.

Sistema numerațiunii se se considere tot-d'a-una ca basă calculului; să nu se trecă dér pré ușor peste basă, căci acesta ar fi, a face progresul, în această știință, imposibil.

Să se îndatoreze elevii de a se exprima în termeni exacti și de a explica, cu lămurire, calea ce au urmat spre a găsi rezultatul.

Să nu se întrebuițeze în probleme, de cât unitățile usitate și cunoscute; ier înainte de tôte, învățătorul să se exprime lămurit, ca să fiă bine înțeles de scolarii săi.

În fine la operațiunii să se pună semnele cu cea mai mare precisiune, căci alt-fel s'ar expune scolarii a face diferite greșeli.

CAPITOLUL II

FORMAREA ȘI CUNOSCEREA CELOR D'ÂNTÊIŪ DECE NUMERE. ELEMENTE DE ADUNARE ȘI SCĂDERE.

§ I. — Adunarea unimii.

Ca să se deprindă scolarii a cunósce, prin adunare, valórea numerelor și a numéra în cunoscința de cauză, învățătorul urméză a recurge la *exerciții* și la *numérarea* diverselor obiecte.

Exercițiile se fac gradat prin trei feluri de cestiuni :

1. Prin cestiuni cu intuițiune, când învățătorul arată scolarii-
lor óre-cari obiecte și-î întrebă care este numărul lor; câte fac,
spre exemplu, *un măr și cu un măr, séu un măr și cu doué
mere, etc.*

2. Prin cestiuni fără intuițiune, dér prin numirea obiectelor;
spre exemplu, *un măr și cu un măr, fac câte mere? etc.*

3. Prin cestiuni fără intuițiune și fără numirea obiectelor; spre
exemplu, câte fac *unu* și cu *unu*? Câte fac *unu* și cu *doué*? etc.

La exerciții, învățătorul va face întrebările séle ast-fel : *o nucă*
și cu *o nucă*, fac . . . câte? *Doué nucé* și cu *o nucă*, fac . . . câ-
te? *Noué nucé* și cu *o nucă* fac . . . câte? etc., séu în ordinea in-
versă adecă : *una* și cu *una* fac . . . ? *Una* și cu *doué* fac . . . ?
Una și cu *noué* fac . . . ?

Numérarea se póte face punënd pe copii să numere diverse obiec-
te. Li se va cere, spre exemplu, a numéra câți copii sunt în cutare
bancă? câte ferestre are scóla? câți nasturi sunt la o haină óre-
care? etc. Apói se vor obliga a pronunța numere, spre exemplu, de
la *unu* pêné la *șépte*, de la *patru* pêné la *opt*, de la *doué* pêné la
noué etc. În urmă vor trebui să răspundă la cestiuni ca acestea :
care număr urméză după *patru*? care după *opt*? care număr se
afă înaintea lui *patru*? care înaintea lui *șépte*? etc.

§ II. — Scăderea unimii.

Începem și aci explicațiunile tot în modul arătat la paragraful precedent. Treceam apoi la exercițiul, punând cestiunile ast-fel : din *dece nuci scădând una*, rămân . . . câte nuci? din *nouă nuci*, scădând *o nucă*, rămân . . . câte *nuci*? etc. Din *două nuci*, scădând *una* rămân . . . câte? din *o nucă* scădând *una*, rămân . . . câte? etc.

§ III. — Reprezentațiunea numerelor prin puncte și linii.

După aceste deprinderi mintale, învățătorul va trece la cele scriptice, obligând la început pe elevii săi a arăta unimile, coprinse în numerile fundamentale, prin puncte seú linii, și familiarisându-i cu următoarele semne :

Cu semnul $+$, care însemnéază *mai mult*,

Cu semnul $-$, care însemnéază *mai puțin*,

Cu semnul $=$, care însemnéază *egal cu*.

ca să se pótă servi cu dênsele la micile lor operațiuni de adunare și scădere. Pe urmă însă va dicta copiilor numerele ce voesce a se represinta prin puncte seú linii, urmând, spre exemplu, ast-fel : arătați prin linii unimile coprinse în numărul șapte. — Faceți atâtea puncte câte unimii sunt în numărul opt. — Reprezentați succesiv tóte numerile fundamentale prin linii. — etc.

După ce copiii vor fi în stare a arăta prin linii unimile din fiecare număr, vor trece la adunare și scădere, servindu-se, la aceste operațiuni, cu semnele sus indicate. Li se vor da diferite probleme, cari se vor scrie și se vor rezolva ast-fel :

Adunare.

$$1+1=11; 1+11=111; 1111+1111+1=11111+1111; \text{ etc.}$$

Scădere.

$$1111-1=1111; 111-1=11; 1111-1=111; 11-1=1; \text{ etc.}$$

§ IV. — *Cunoscerea cifrelor romane și arabe.*

Învățătorul scrie pe tablă :

I = I = 1	IIII = VI = 6
II = II = 2	IIIII = VII = 7
III = III = 3	IIIIII = VIII = 8
IIII = IV = 4	IIIIIII = IX = 9
IIIII = V = 5	

arătând copiilor că semnele 1, 2, 3, 4, 5, etc., se numesc cifre. Pe timpul când învățătorul scrie aceste semne sau cifre, elevii vor fi datorii a arăta, prin linii, unimile cuprinse într'ensele. Prin asemenea deprinderi și prin diferite cestiuni, copiii vor ajunge a înțelege va. orea numerilor.

Însă d'o dată cu aceste exerciții, ei se vor deprinde a forma și cifrele.

§ V. — *Exerciții mai grele.*

Tote exercițiile de cari s'au vorbit până aci, au avut de basă unimea. După ce școlarii au devenit capabili a înțelege bine aceste operațiuni elementare, învățătorul va trece la altele mai grele. Va lua de basă succesiv pe 2, 3, 4, 5, 6, etc. și va proceda a-i exercita și cu aceste numere în modul arătat la § I, II și III ale acestui Capitol.

CAPITOLUL III

FORMAREA ȘI CUNOSCEREA NUMERELOR DE LA DECE PÂNĂ LA O SUTĂ. — PRIMUL CALCUL DE ADUNARE, SCĂDERE, ÎMULTIRE ȘI ÎMPĂRȚIRE.

§ I. — *Cunoscerea numerelor de la zece până la o sută și modul de a le reprezenta prin scriere.*

Învățătorul scrie pe tablă numerile de la zece până la douăzeci și de la douăzeci până la o sută în modul următor :

IIII IIII + I = XI = 11, IIII IIII + II = XII = 12, IIII IIII + IIII = XIV = 14, IIII IIII + IIII II = XVII = 17, etc., XX = 20. XXV = 25. XXX = 30. XL = 40 etc.

Apoi pune pe copii să pronunțe aceste numere ast-fel : *dece* și *unu*, *dece* și *două*, *dece* și *patru*, *două-deci*, *trei-deci*, etc.; le explică apoi că în loc de *dece* se poate dice o *decime*, în loc de o *sută*, *dece* *decimii*, în loc de *două-deci*, *două* *decimii*, etc., și la urmă le observă că în loc de o *decime* și *unu*, se dice : *un-spre-dece*; în loc de o *decime* și *două*, *două-spre-dece*; în loc de *două* *decimii* se dice *două-deci*; în loc de *dece* *decimii*, o *sută*, etc.

Învățătorul deprinde ast-fel pe copii a cunoște *decimele*, a numără de la *dece* până la o *sută*, a compune diferite numere din *decimii* și *unimii*, a le descompune ierăși, și în fine a face *adunare* și *scădere* în modul arătat la capitolul precedent.

Ecă și câte-va *cestiuni* ce se pot face cu ocaziunea acestor *deprinderi* :

Cum se numesce acest număr?

Fă-mi numărul *șapte-spre-dece*.

Cum se numesce numărul *format* din *două* *decimii*?

Ce număr se *formază* cu o *decime* și *trei* *unimii*?

Din ce se compune numărul *nouă-spre-dece*? etc.

După ce *scolarii* au înțeles *valórea* și *origina* acestor numere, *învățătorul* va trece la *representațiunea* lor prin *cifre arabe*, procedând după cum s'a arătat în § IV din capitolul precedent.

§ II. — *Adunarea și scăderea mintală și scripturistică.*

Învățătorul va proceda și aci, prin *deprinderi* ca și la *numerile fundamentale*, apoi va trece la *exemple*, mergând tot-d'a-una de la ușor la greu, s. e.

$18 + 4 = 22$, $22 + 4 = 26$, $26 + 4 = 30$, $30 + 4 = 34$, $34 + 4 = 38$, etc.

$28 + 5 = 33$, $36 + 5 = 41$, $54 + 7 = 61$, $24 + 8 = 32$, $32 + 6 = 38$, etc.

$3 + 5 + 4 + 7 + 9 + 8 + 7 = 43$.

$4 + 5 + 8 + 3 + 4 + 5 + 6 + 12 + 15 = 62$.

$32 - 4 = 28$, $28 - 6 = 22$, $22 - 5 = 17$, $17 - 7 = 10$, $10 - 5 = 5$, $5 - 3 = 2$, $2 - 1 = 1$, etc.

Asemeni *operațiuni* se vor face atât *mintal* cât și *scripturistic*.

§ III. — Înmulțirea numerelor fundamentale prin 2.

La început învățătorul va opera tot-d'a-una cu numere concrete, ca să pótă copilul înțelege, că înmulțirea nu e alt-ceva, de cât o adunare prescurtată; s. e. de *două* ori câte *două* pere, fac *patru* pere, = *două* pere și cu *două* pere fac *patru* pere, seú $2 \times 2 = 4$, $2 + 2 = 4$; $2 \times 3 = 6$, $3 + 3 = 6$; $4 \times 2 = 8$, $2 + 2 + 2 + 2 = 8$, etc.

Va urma apoi prin deprinderi a-î convinge de acest adevăr făcând, spre exemplu, cestiuni analóge cu cele ce urmază :

Câte fac *de două* ori câte *două* pere?

Câte grămędi de câte *două* pere, se pot face din *patru* pere? Câte din șese? Câte din deuce etc.?

Câte fac *trei* pere și cu *trei* pere?

Dér de *două* ori câte *trei* pere, câte fac? etc., etc. și alte asemenea probleme ce au răport cu viața practică. Voind apoi învățătorul a trece la calculul scripturistic, el va explica copiilor semnul înmulțirii ($\times$) și pre acela al împărțirii, ($:$) și le va dicta diverse probleme, s. e. $2 \times 2 = 4$, $2 \times 3 = 6$, $2 \times 5 = 10$, $2 \times 8 = 16$, $2 \times 10 = 20$, și vice versa, $10 \times 2 = 20$, $8 \times 2 = 16$, $5 \times 2 = 10$, $4 \times 2 = 8$, $3 \times 2 = 6$, etc.

§ IV. — A găsi jumătatea numerelor : 2, 4, 6, 8, 20, 40, etc.; seú a le divide prin 2.

Spre a convinge pe elevi de cea ce înțelegem noi prin jumătatea unui număr, i vom deprinde oral prin diferite exemple din viața practică, s. e. o pâne tăiată în *două bucăți egale*, ne înfățișeză *două* jumătăți, ier améndouă aceste jumătăți fac o pâne întregă; 2 bani sunt jumătate din 4 bani, căci 2 bani și cu alți 2 bani fac 4 bani; 50 bani sunt o jumătate din 100 bani, prețul unui leú; căci de *două* ori câte 50 bani, seú 50 și cu 50 fac 100 bani, adecă un leú întreg; etc. Resultă de aci, ca spre a afla jumătățile unui număr întreg, n'avem de cât a-l înmulți cu 2, și spre a afla întregii dintr'un număr de jumătăți, n'avem de cât a-l împărți cu 2. s. e.

Întregul $2 \times 2 = 4$ jumătăți, $4 \times 2 = 8$ jumătăți, $6 \times 2 = 12$ jumătăți, $20 \times 2 = 40$ jumătăți, etc.; și jumătățile $4 : 2 = 2$ întregi, $8 : 2 = 4$ întregi, $12 : 2 = 6$ întregi $40 : 2 = 20$ întregi.

CAPITOLUL IV

CALCULŪ CU NUMERELE DE LA 1 PĒNĒ LA 1000.

§ I. — *Cunoscerea numerelor și reprezentățiunea lor.***Calculul mintal.**

Învățătorul este dator a proceda și aci prin explicațiunī, făcēnd pe scolari să se convingă, că și sutimele, întogmai ca și decimele și unimele, nu pot trece preste nouē, fără a perde calitatea lor de sutime, devenind *mia*. Li se vor atrage prin urmare luarea aminte asupra sutimilor, însoțite de nouē decimī și nouē unimī și li se vor demonstra pipăit, cum cele din urmă, decă li s'ar mai adăoga o unime, ar deveni decime, și cum acestea, într'un asemenea cas, s'ar transforma în sutime, etc.

Spre a se familiarisa însă copiii cu aceste deprinderi, li se pôte face cestiuni de natura următoare : care e numărul ce urmăză după 199 ? Care este numărul ce se află înaintea lui 300 ? etc.

Mai putem întrebuița, spre acest scop, adunarea, scăderea și comparațiunea numerelor ; s. e. Cât fac $299+1$? Cât fac $400--1$? 600 e ôre mai mare ca 599, și cu câte unimī ?

Pe lângă tôte acestea, învățătorii vor obliga pe scolari de a descompune numerele ce li se presintă, în sutimī, decimī și unimī, și de a le compune ierăși, avēnd în vedere aceste părți.

Calculul scripturistic.

Se vor reproduce numerele pe placă seū pe chărtiă treptat, de la 100 pēnē la 1000.

Spre a scrie în cifre un număr ôre-care, spre exemplu, 345, copiii vor proceda raționând în modul următor : 345 se compune din trei sutimī, 4 decimī și 5 unimī ; prin urmare trebuie a se scrie 3, apoi 4 și în fine 5. — Spre a pronunța un număr scris în cifre, spre exemplu, 423, elevii vor raționa în modul acesta : 423 se compune din 4 sutimī, 2 decimī și 3 unimī, prin urmare se pronunță : patru sute două-deci și trei.

Învățătorul, spre a deprinde bine pe scolari la scrierea nume-

rilor, va mai putea recurge și la alte deprinderi. El va cere de la densii rezolvarea unor cestiuni ca acestea :

„Câte cifre ne trebuie spre a scrie : *patru sute trei, trei sute trei-deci și trei, opt sute un-spre-dece* ? etc.

„A se scrie un număr care să n'aibă ca unime număr însemnător.

„A se scrie un număr care să n'aibă la Țecimii cifra însemnătoare etc.

§ II. — Adunarea.

Calculul mental.

A se aduna două numere compuse fiă-care din două cifre ; s e.

$50+30=?$ $60+20=?$ $80+10=?$ $74+20=?$ $57+32=?$ etc.

A se aduna două numere compuse fiă-care din trei cifre ; s e.

$400+200=?$ $500+300=?$ $630+200=?$ $752+241=?$ etc.

Calculul scripturistic.

A se aduna mai multe numere de două seii trei cifre, a căror sumă, din fiă-care colónă, să fiă mai mică ca Țece.

Exemplu : $123+244+332=699$.

A se aduna mai multe numere, a căror sumă, din fiă-care colónă, să fiă mai mare ca Țece.

Exemplu : $214+156+89+35+9=503$.

ÎnvȚătorul va proceda în modul acesta, pêne ce copiii se vor convinge și-și vor formula singurii regulele neapărate la operațiunea adunării.

§ III. — Scăderea.

Calculul mental.

ÎnvȚătorul începe întâi prin operațiunii, în cari scăȚătorul se fiă mai mic ca descăȚutul ;

Exemple : $70-40=?$ $54-23=?$ $76-40=?$ $24-13=?$ $86-16=?$ $59-37=?$ $65-41=?$ $78-24=?$ apoi urmȚă cu operațiunii în cari una seii mai multe părȚi ale scăȚătorului să fiă mai mari ca părȚile corespunȚătoare ale descăȚutului.

Exemple : $100 - 40 = ?$ $92 - 36 = ?$ $124 - 35 = ?$ $323 - 60 = ?$ $312 - 198 = ?$ etc.

Calculul scripturistic.

Tot pe bazele calculului mintal se va proceda și la cel scripturistic, mergând adecă de la ușior spre greu. Învățătorul însă nu va lipsi de a arăta scolarilor modul de urmat, când cifra descăduțului ar fi mai mică ca cifra corespunzătoare a scădătorului s. e. $265 - 149 = 116$.

§ IV. — Îmulțirea.

Calculul mintal.

La îmulțire se procede ierăși începând de la ușior și mergând spre greu; se va explica însă scolarilor acea ce se înțelege prin îmulțitor, delmulțit, factori și produs.

Se va începe dér operațiunea cu factori, al căror produs din fiăcare tréptă, să nu trecă peste nouă, și dintre cari îmulțitorul să fiă de o cifră; s. e. $43 \times 2 = 86$, $32 \times 3 = 96$.

Vom opera apoi cu factori al căror produs, din o tréptă ore-care, seü mai multe, să trecă peste nouă, dintre cari însă, îmulțitorul să fiă tot de o cifră numai; s. e. $16 \times 4 = 64$, $70 \times 3 = 210$, $62 \times 4 = 248$, $73 \times 8 = 584$.

Calculul scripturistic.

Tot asemenea se va proceda și la calculul scripturistic. Copiï se vor exprima, la o asemenea operațiune, în modul următor :

$$247$$

$$\times 9$$

---

de nouă orï șépte unimï, fac 63 unimï; în 63 unimï se coprink 6 decimï și 3 unimï; punem unimile 3 sub colóna unimilor și ținem 6 decimï spre a le adăoga la colóna decimilor : de nouă orï patru decimï, fac 36 decimï, la cari adăogând și cele 6 decimï oprite de la colóna unimilor, avem 42 decimï; în 42 decimï se coprink : 4 sutimï și 2 decimï; punem decimele 2 sub colóna decimilor și ținem 4 sutimï spre a le adăoga la colóna sutimilor; etc. etc.

§ V. — *Împărțirea***Calculul mintal**

Începând împărțirea numerelor compuse de Țecimă și unimă, seă de sutimă, Țecimă și unimă prin numerele fundamentale, al căror căt însă să nu pôtă fi nici o dată mai mic ca Țece, explicăm copiilor lămurit acea ce înțelegem prin împărțitor, de împărțit, căt și remas.

Trecem apoi la probleme, unde împărțitorul se coprinde exact în deimpărțit; s. e. $30 : 3 = 10$; $60 : 2 = 30$; $80 : 4 = 20$; $20 : 2 = 10$; $84 : 2 = 42$; $96 : 3 = 32$; $484 : 4 = 121$; etc.; și în urmă de tot la acelea în cari împărțitorul nu se coprinde exact în deimpărțit; s. e.

$71 : 5 = 14 \frac{1}{5}$; $81 : 5 = 16 \frac{1}{5}$; $92 : 6 = 15 \frac{2}{6}$; $99 : 7 = 14 \frac{1}{7}$; $138 : 8 = 17 \frac{2}{8}$.

Calculul scripturistic.

Se va proceda și aci întogmai ca la calculul mintal. Copiile se vor esprima în acest mod : s. e.

$$\begin{array}{r} 395 : 5 \\ \underline{35} \quad \underline{79} \\ 45 \\ \underline{45} \\ 00 \end{array}$$

A cinea parte din treă sutimă nu ne pôte da sutimă; le reducem Țer în Țecimă; 3 sutimă fac 30 Țecimă și cu 9 Țecimă fac 39 Țecimă; a cinea parte din 39 Țecimă fac aprópe 7 Țecimă, căci Țecă Țăm unei persóne 7 Țecimă, vom da la 5 persóne de 5 oră 7 Țecimă, prin urmăre 35 Țecimă. — Așia Țecă am avut să împărțim 39 Țecimă și noi în realitate am împărțit numai 35 Țecimă; spre a cunósce căte Țecimă ne mai rămău încă a împărți, trebuie să scadem 35 Țecimă din 39 Țecimă și vom vedea că rămău încă 4 Țecimă; prin urmăre a cinea parte din 39 Țecimă, este egală cu 7 Țecimă; rămăne însă o rămășită de 4 Țecimă a se mai împărți. A cinea parte din 4 Țecimă nu ne pôte da Țecimă și de acea le re-

ducem în unimî; 4 decimî sunî egale cu 40 unimî la cari adăogând și cele 5 unimî, fac 45 unimî. A cincea parte din 45 unimî, e egală cu 9 unimî, etc.

CAPITOLUL V

CELE PATRU LUCRĂRI FUNDAMENTALE ASUPRA NUMERELOR, PÊNE LA UN MILION.

§ I. — *Cunoscerea numerelor și reprezentațiunea lor.*

Se va proceda și asupra acestor numere tot în modul arătat în capitolul precedent; se cere însă neapărat ca copiii să fiă bine deprinși cu sistema numerațiunii, când vor începe la aceste operațiuni cu numere mari.

§ II. — *Adunarea.*

Calculul mental.

„A se aduna două numere, amëndouă simple; spre exemplu : $400+300=?$; $500+2000=?$; $50,000+40,000=?$

„A se aduna două numere, dintre cari unul simplu și altul compus; spre exemplu : $400+336=?$; $70+320=?$; $800+448=?$; $70+450=?$

Spre exercițiū : $350+400=?$

Antêia procedare. — În 350, sunt 35 decimî; în 400 sunt 40 decimî — 35 decimî+40 decimî fac 75 decimî sêu 750 unimî.

„A se aduna două numere, amëndouă compuse.

Spre exemplu : $545+26=?$; $832+240=?$; $324+238=?$

Spre exercițiū $324+238=?$

Antêia procedare. — $324=32$ decimî și 4 unimî.

$238=23$ decimî și 8 un., prin urmare:

32 decimî + 20 decimî = 52 decimî, + 3 decimî = 55 decimî sêu 550 unimî.

550 unimî + 4 unimî = 554 unimî. 554 unimî + 8 unimî = 562 unimî; așia dér $324+238=562$ unimî.

A doua procedare. $324 + 200 = 524$; $524 + 30 = 554$; $554 + 8 = 562$.

Calculul scripturistic.

A se aduna mai multe numere de la 1 pînă la 1,000,000 tot în modul arătat la calculul mintal.

§ III. — Scăderea.

C a l c u l u l m i n t a l .

1. Fiă-care treptă a scădetorului, să conțină mai puține unimi ca trepta corespunzătoare a descădătorului.

Spre exemplu :

a. Un număr simplu a se scădea din alt număr simplu : $900 - 600 = ?$

b. Un număr simplu a se scădea dintr'un număr compus : $948 - 300 = ?$

c. Un număr compus a se scădea dintr'alt număr compus : $748 - 320 = ?$

2. O treptă ore-care, seú și mai multe, a scădetorului să conțină mai multe unimi, ca trepta corespunzătoare a descădătorului.

Spre exemplu :

a. Un număr simplu a se scădea dintr'alt număr simplu $300 - 80 = ?$ $2000 - 900 = ?$

b. Un număr simplu a se scădea dintr'un număr compus : $1523 - 600 = ?$ $2852 - 1000 = ?$

c. Un număr compus a se scădea dintr'altul compus : $945 - 36 = ?$ $92 - 193 = ?$ $620 - 305 = ?$

Spre exercițiú : $824 - 316 = ?$

Antéia procedare. — $824 - 300 = 524$; $524 - 10 = 514$; $514 - 6 = 508$.

A doua procedare. — În 824 sunt 80 $\frac{1}{10}$ cimi și 24 unimi :

În 316 sunt 30 $\frac{1}{10}$ cimi și 16 unimi; așa dér :

80 $\frac{1}{10}$ cimi — 30 $\frac{1}{10}$ cimi = 50 $\frac{1}{10}$ cimi seú 500 unimi.

24 unimi — 16 unimi = 8 unimi; 8 unimi + 500 unimi = 508 unimi.

Calculul scripturistic.

Se va proceda și aci întogmai ca la cel mintal.

§ IV. — Înmulțirea.

Calculul mintal.

1. Înmulțirea prin numere fundamentale,

Spre exemplu : $314 \times 7 = ?$; $359 \times 8 = ?$

Spre exercițiu : $215 \times 6 = ?$

Procedare. 215 e compus de două sutimi, 1 ȳecime și 5 unimȳ.

Așia dȳr :

de 6 orȳ 2 sutimi = 12 sutimi :

de 6 orȳ 1 ȳecime = 6 ȳecimi, prin urmȳre :

12 sutimi + 6 ȳecimi = 1260 unimȳ; și

de 6 orȳ 5 unimȳ = 30 unimȳ, + 1260 unimȳ = 1290. Sȳu de

6 orȳ 200 = 1200;

de 6 orȳ 10 = 60; de 6 orȳ 5 = 30; de unde rezultȳ :

$1200 + 60 = 1260$ și

$1260 + 30 = 1290$.

2. Înmulțirea prin 10, 100, 1000.

Se înmulțesce un numȳr cu 10, înmulțind fiȳ-care parte a numȳrului cu 10, sȳu schimbȳnd unimile în ȳecimi, ȳecimele în sutimi, etc. — Se înmulțesce un numȳr cu 100, înmulțind numȳrul dat cu 10 și în urmȳ înmulțind produsul încȳ o datȳ cu 10.

Spre exercițiu : de 10 orȳ $324 = ?$

Antȳia procedare. — De 10 orȳ $300 = 3000$; de 10 orȳ 2 ȳecimi = 2 sutimi, prin urmȳre : $3000 + 200 = 3200$; și de 10 orȳ 4 unimȳ = 40 unimȳ sȳu 4 ȳecimi, de unde rezultȳ : $3200 + 40 = 3240$.

A doua procedare. $324 \times 10 = 4$ ȳecimi + 2 sutimi + 3 unimȳ de miȳ; de unde rezultȳ : $40 + 200 + 3000 = 3240$.

3. Înmulțirea printr'un numer, coprinȳnd mai multe ȳecimi sȳu sutimi simple.

Spre exemplu : $124 \times 40 = ?$; $315 \times 60 = ?$

$432 \times 200 = ?$; $185 \times 500 = ?$

Procedare. — Se înmulțesce, s. e. un numer cu 40, înmulțind

ânteiu numărul dat cu 4 și apoi cu 10. — Se înmulțește un număr cu 500, s. e. înmulțind numărul dat cu 5 și în urmă cu 100.

4. Înmulțirea printr'un număr compus.

a. Înmulțirea prin 25.

Se înmulțește un număr prin 25, înmulțind ânteiu numărul dat cu 100 și împărțind apoi produsul cu 4.

Spre exemplu : $32 \times 25 = ?$

Procedare : de 100 ori $32 = 32$ sute; însă fiind-că $25 = a$ patra parte din 100, urmază ca produsul lui 25×32 , să fiă egal cu a patra parte din 32 sute, adică egal cu 800.

b. Înmulțirea prin 15.

Se înmulțește un număr cu 15, înmulțind numărul dat cu 10 și adăogând la acest produs jumătatea chiar a produsului.

Spre exemplu : $24 \times 15 = ?$

Procedare. — De 10 ori $24 = 24$ decimii; de 5 ori 24 e egal cu jumătatea produsului de 10 ori 24; prin urmare 24 decimii și cu jumătate din 24 decimii, care este $= 12$ decimii, ne dă : 24 decimii $+ 12$ decimii $= 36$ seú 360 unimi.

c. Înmulțirea prin numere nepotrivite.

Acéstă înmulțire se face descompunând pe înmulțitor în două, seú mai mulți factori.

Spre exemplu : $18 \times 32 = ?$

Procedare. — $18 = 6 \times 3$; prin urmare : $18 \times 32 = 32 \times 6 \times 3$.

Așia déră : de 6 ori $30 = 180$.

de 6 ori $2 = 12$; $180 + 12 = 192$.

de 3 ori $192 = 576$.

Resultă că : $18 \times 32 = 576$.

Calculul scripturistic.

Și la calculul scripturistic se va urma aceeași procedare ca și la calculul mintal.

Spre exemplu : 314

$$\begin{array}{r} \times 7 \\ \hline 2198. \end{array}$$

Procedare. — De 7 ori 4 unimi $= 28$ unimi; în 28 unimi sunt două decimii și 8 unimi, prin urmare se pun cele 8 unimi sub colóna unimilor, iér cele 2 decimii se opresc spre a se adăoga la co-

lona Țecimilor ; de 7 ori 1 Țecime=7 Țecimi și cu cele 2 oprite=9 Țecimi, cari se scriu sub colona Țecimilor ; de 7 ori 3 sutimi=21 sutimi, etc.

Alt exemplu : 764

$$\begin{array}{r} \times 76 \\ \hline 4584 \\ 5348 \\ \hline 58,064 \end{array}$$

Procedare. — Se înmulȚesce, în calculul scripturistic, un număr prin 76, înmulȚind întâiu acest număr cu 6, apoi cu 70 și pre urmă adunând produsele dobândite. Écê cum trebuie să se exprime copiii.

De 6 ori 4 unimi=24 unimi ; în 24 unimi sunt 2 Țecimi și 4 unimi ; punem cele 4 unimi sub colona unimilor, și oprim Țecimile spre a le adăoga la produsul celor-alte Țecimi ; de 6 ori 6 Țecimi=36 Țecimi, +2 Țecimi oprite=38 Țecimi ; în 38 Țecimi sunt 3 sutimi și 8 Țecimi ; punem cele 8 Țecimi sub colona Țecimilor, etc.

De 7 ori 4 unimi=28 ; de 10 ori însă 28 unimi, (câci 7 este Țecime)=280 unimi=28 Țecimi=2 sutimi și 8 Țecimi ; scriem prin urmare cele 8 Țecimi sub colona Țecimilor, și oprim sutimile 2 spre a le adăoga la produsul celor-alte sutimi ; de 7 ori 6 Țecimi=42 Țecimi ; de 10 ori însă 42 Țecimi=420 Țecimi=42 sutimi, +2 sutimi oprite=44 sutimi ; 44 sutimi sunt 4 unimi de mi și 4 sutimi ; scriem 4 sutimi sub colona sutimilor, și, etc.

§ V. — ÎmpărȚirea.

- a. ÎmpărȚitorul să fiă un număr fundamental.
- b. ÎmpărȚitorul să fiă or-care alt număr.

Calculul mintal.

Se va proceda și aci ca și la înmulȚire.

Spre exemplu : 324 : 6.

Procedare : — $\frac{1}{6}$ parte din 3 sutimi nu ne pôte da sutimi ; de acea reducem sutimile în Țecimi, cari fac 30 Țecimi ; 30 Țecimi +2 Țecimi=32 Țecimi ; $\frac{1}{6}$ parte din 32 Țecimi = 5 Țecimi și ne rămân încă 2 Țecimi ; $\frac{1}{6}$ parte din 2 Țecimi nu ne pôte da Țecimi, de acea le reducem în unimi și avem 20 unimi, +4 unimi

$\text{---}24$ unimi; $\frac{1}{6}$ parte din 24 unimi $\text{---}4$ unimi și nu ne mai rămâne nimic; prin urmare $324 : 6 \text{---}54$.

Calculul scripturistic.

Se va proceda asemenea ca și la cel mintal.

Spre exemplu : $359 : 9$

$$\begin{array}{r} \text{Procedare : } 359 : 9 \\ \underline{27} \quad \underline{39} \\ \text{„}89 \\ \underline{\quad 81} \\ \text{„}8 \end{array}$$

$\frac{1}{9}$ parte din 3 sutimi nu ne pôte da sutimi, de aceea prefacem cele 3 sutimi în decimi $\text{---}30$ decimi, $+5$ decimi $\text{---}35$ decimi; $\frac{1}{9}$ parte din 35 decimi este aproape egală cu 3 decimi. Décă luăm pentru 1 parte 3 decimi, vom lua pentru 9 părți de 9 ori 3 decimi, séu 27 decimi. Am avut a împărți 35 decimi, și noi am împărțit în realitate numai 27 decimi; trebuie prin urmare să vedem câte decimi ne mai rămân a împărți, și acesta o putem afla, scădând numărul ce în realitate am împărțit, din acela ce am avut a împărți, adecă $35 - 27 = 8$; $\frac{1}{9}$ parte din 8 decimi nu ne pôte da decimi; de aceea reducem decimele în unimi $\text{---}80$ unimi, $+9$ unimi $\text{---}89$ unimi; decât luăm pentru o parte 9 unimi, vom lua pentru 9 părți, de 9 ori 9 unimi, séu 81 unimi, etc.

CAPITOLUL VI

ADUNAREA, SCĂDEREA, ÎMULTIREA ȘI ÎMPĂRȚIREA NUMERELOR COMPLEXE.

§ I. — *Reducerea unimelor primitive séu principale în părțile lor alicote și vice-versa.*

„A se transforma unimea primitivă în părțile séle alicote; spre exemplu :

8 ore să se reducă în minute și secunde ;

35 napoleoni să se reducă în lei și bani.

Știind că napoleonul are lei 20 și leul 100 bani, procedăm ast-fel :

35 napoleoni $\times$ 20 lei = 700 lei ; 700 lei $\times$ 100 bani = 70000 bani.

„A se transforma părțile alicote în unimea sa primitivă ; spre exemplu :

28,800 secunde a se transforma în ore.

Știind că 60 secunde fac 1 minut, și 60 minute 1 oră, procedăm în modul acesta : secunde 28,800 : 60 = 480 minute ; minute 480 : 60 = 8 ore.

§ II. — Adunarea, scăderea, înmulțirea și împărțirea.

Se va proceda și la aceste operațiuni complexe tot în modul și ordinea arătate la capitolul precedent asupra numerelor întregi.

CAPITOLUL VII

FRAȚIUNELE VULGARE.

§ I. — Cunoșcerea fracțiilor.

Învățătorul va explica copiilor puterea său însemnătatea unei fracțiuni ca $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{8}$, servindu-se la acesta cu bețe, cu pome, cu liuii, etc. ; trecând apoi la reprezentațiunea fracțiilor prin scriere, le va explica puterea număratorului și a numitorului, însușirea fracțiilor proprii ca $\frac{3}{4}$, a fracțiilor supra-unitare ca $\frac{6}{4}$, a numerelor fracționare, său mixte ca $2\frac{3}{4}$; le va arăta asemenea practic cum se pot aduce două său mai multe fracțiuni la acelaș numitor ; cum se pot reduce numerele întregi său mixte în fracțiuni improprii său supra-unitare, și cum acestea din urmă se pot transforma în numere întregi său mixte.

§ II. — *Adunarea fracțiilor.***Calculul mintal.**

„A se aduna fracțiuni, având acelaș numitor, spre exemplu : $\frac{7}{15} + \frac{5}{15} = ?$

„A se aduna o fracțiune și un număr mixt; spre exemplu : $\frac{2}{7} + 6\frac{4}{7} = ?$

„A se aduna două numere mixte având acelaș numitor, spre exemplu : $12\frac{5}{8} + 8\frac{6}{8} = ?$

„A se aplica casurile presedente la probleme din viața practică.

Calculul scripturistic.

„A se proceda ca și la calculul mintal.

„A se adună două sêu mai multe fracțiuni cari n'aũ acelaș numitor, spre exemplu : $\frac{1}{2} + \frac{2}{3} + \frac{3}{4} = ?$

„A se extrage întregii din suma ce vom afla la adunare : $\frac{2}{3} + \frac{3}{4} + \frac{4}{5} = ?$

§ III. — *Scăderea.***Calculul mintal.**

„A se scădea o fracțiune din alta, având amândouă acelaș numitor, spre exemplu : $\frac{3}{4} - \frac{1}{4} = ?$

„A se scădea o fracțiune dintr'un număr mixt; $7\frac{3}{4} - \frac{2}{4} = ?$

„A se scădea un număr mixt din altul cu acelaș numitor; spre exemplu : $6\frac{6}{8} - 3\frac{4}{8} = ?$

„A se aplica casurile precedente la probleme din viața practică.

Calculul scripturistic.

„A se proceda în acelaș mod ca și la calculul mintal.

„A se scădea o fracțiune dintr'alta, care n'are acelaș numitor, s. e. $2\frac{1}{2} - 1\frac{2}{3} = ?$ etc. etc.

§ IV. — *Înmulțirea.***Calculul mental**

„A se înmulți o fracțiune printr'un întreg; spre exemplu : $\frac{3}{7} \times 2 = ?$

„A se înmulți un întreg printr'o fracțiune; spre exemplu : $4 \times \frac{4}{8} = ?$

„A se înmulți o fracțiune prin alta; spre exemplu $\frac{3}{4} \times \frac{1}{2} = ?$

„A se aplica casurile precedente la probleme din viața practică, etc.

Calculul scripturistic.

„A se proceda în acelaș mod ca și la calculul mental.

„A se înmulți un număr mixt printr'altul; spre exemplu : $3\frac{4}{5} \times 2\frac{3}{4} = ?$ etc.

§ V. — *Împărțirea.***Calculul mental.**

„A se împărți o fracțiune printr'un întreg; spre exemplu : $\frac{5}{8} : 4 = ?$

„A se împărți un întreg printr'o fracțiune; spre exemplu : $6 : \frac{2}{4} = ?$

„A se împărți o fracțiune printr'alta; spre exemplu : $\frac{5}{7} : \frac{3}{4} = ?$ etc.

„A se aplica casurile precedente la probleme din viața practică, etc.

Calculul scripturistic.

„A se proceda în acelaș mod ca și la calculul mental.

„A se împărți un număr mixt prin altul; spre exemplu : $5\frac{6}{7} : 3\frac{4}{7} = ?$ etc.

CAPITOLUL VIII

NUMERELE DECIMALE.

§ I. — *Formarea și cunoșcerea lor.*

A se explica copiilor proprietățile și formarea fracțiunilor decimale, influința virgulei asupra valorii lor, transformarea decimalelor în fracțiuni vulgare, și a acestora în fracțiuni decimale etc. ; a se trece apoi la cele 4 operațiuni.

§ II. — *Cele 4 operațiuni.*

A se aduna numere decimale.

A se scădea numere decimale.

A se înmulți numere decimale.

A se împărți numere decimale.

A se lua, spre variațiune, și numere întregi printre decimale.

CAPITOLUL IX

SISTEMUL METRIC.

Se va face elevilor o expunere generală asupra unității fundamentale a acestui sistem.

Se va explica unitatea principală de lungime, care e metrul, multiplii și sub-multiplii săi și se vor deprinde a pronunța un număr decimal însemnând o lungime, în diferite moduri. Spre exemplu : 4584 2^m, 456, se va pronunța : 45 kilometre, 842 metre, 456 milimetre ; seü, 45 kilometre 8 ectometre, 4 decametre, 2 metre, 4 decimetre, 5 centimetre, 6 milimetre, etc. etc. ; și vice-versa, se va scrie în cifre o lungime exprimată în kilometre, metre, centimetre etc.

Se va pădi aceeași procedare și asupra măsurilor de suprafețe : metrul patrat și aria ; asupra multiplilor și sub-multiplilor lor, a-rétându-se tot-d'o-dată și raporturile ce există între unitățile me-

trului patrat și între unitățile ectarelor, arielor, centiarielor, etc. Se vor pronunța apoi aceleași suprafețe atât în metre pătrate cât și în ectare, arie și centiarie, etc.

Asemenea se va urma și cu unitatea principală de soliditate : cu metrul cubic, sterul, multiplii și sub-multiplii săi ; cu unitatea principală de capacitate : litrul, cu multiplii și sub-multiplii săi. — Se va arăta apoi raporturile ce există între metrul cubic și între ster ; între unitățile metrului cubic, decimetrul cubic, etc., și între unitățile ectolitruului, decalitruului, litruului etc. Se va trece apoi de la arătarea unui volum dat în metre cubice, decimetre cubice, etc., la arătarea lui corespunzătoare în ectolitre, litre, etc. și vice-versa.

În fine se va explica scolarilor și unitatea de greutate și pondură : gramul, cu multiplii și sub-multiplii săi, și se vor deprinde a pronunța exact și în diferite moduri un număr decimal ce ar arăta o greutate, spre exemplu : 5650^{gr.} 42 și vice-versa, a scrie în cifre un pond exprimat în chilograme, grame, etc. — Se vor deprinde a arăta în grame, cu multiplii și sub-multiplii săi greutatea unui volum de apă, sau a unui solid oare-care, dat sau în metre cubice, etc., sau în litre etc., și vice-versa. În urmă se va face o recapitulațiune generală cu scop de a proba avantajele acestui sistem —, și cu deosebire legătura ce există între diferitele sale unități principale.

CAPITOLUL X

EXEMPLE DE EXERCITII PRACTICE ASUPRA ARITMETICII.

§ I. — Scopul.

A dezvolta facultățile intelectuale ale copiilor, a-i deprinde să cugete, să lege ideile lor ; a-i face să se pronunțe cu exactitate și precisiune ; a le da cunoștințe folositoare, și chiar neapărate pentru viața lor viitoare.

§ II. — *Anteia lecțiune.* — *Formarea și cunoșcerea celor d'antēiū de ce numere.* — *Calculul mintal cu numerele de la 1 pēnē la 20.* — *Elemente de adunare și scădere.*

Invetătorul. — Câte mâni are omul ?

Elevul. — Omul are două mâni.

I. — Ce însemneză aceste două ?

E. — (Nu răspunde).

I. — Câte mâni are un om, care a perdut *una* ?

E. — Un om care a perdut o mână, are numai *una* ?

I. — Cu câte mâni are mai mult un om, care n'a perdută nici *una* ?

E. — Un om care n'a perdută nici o mână are o mână mai mult de cât omul care a perdut *una*.

I. — Prin urmare, câte mâni are un asemenea om ?

E. — Un asemenea om are prin urmare două mâni.

I. — Așia dēră ce însemnătate are numărul *douē* ?

E. — Douē are însemnătatea lui *unu* și *unu*.

I. — Cu cât e mai mic *unu* ca *douē* ?

E. — *Unu* e cu *unu* mai mic ca *douē*.

I. — Cu cât este mai mare *douē* ca *unu* ?

E. — *Douē* este cu *unu* mai mare ca *unu*.

I. — Așia dēr *douē*, din ce se compune ?

E. — *Douē* se compune din *unu* cu *unu*.

I. — Cine pôte numēra pēnē la *douē* ?

E. — Eū, *unu*, *douē*.

I. — Écă aci o grămadă de nucī, cine pôte despărți *douē* ?

E. — Eū. (desparte nucile).

I. — Adaogă acum încă o nucă la cele *douē* ce ai pus de o parte și spune-mī câte se fac ?

E. — Adăogând încă o nucă la cele *douē* ce am pus de o parte, se fac *trei*.

I. — Așia dēr *trei* este . . . . .

E. — Așia dēr *trei* este *douē* și *una* : sēū, *una* și *una* și *una*.

I. — Cu cât e mai mare *trei* ca *douē* ?

E. — *Trei* e cu *unu* mai mare ca *douē*.

I. — Cu cât e mai mare *trei* ca *unu* ?

E. — *Trei* e cu *douē* mai mare ca *unu*.

I. — Care este numărul, ce este cu *unu* mai mic ca *trei* ?

- E. — Numărul ce e cu *unu* mai mic ca *trei*, este *două*.
- I. — Adaugă încă o nucă la cele *trei*, și spune-mi câte se fac?
- E. — Adăogând încă o nucă la cele *trei*, se fac *patru*.
- I. — Cât e dér *patru* ?
- E. — *Patru* e cu *unu* mai mult ca *trei*.
- I. — În patru de câte ori se găsește *unu* ?
- E. — În *patru* se găsește de *patru* ori *unu*.
- I. — Décă vom lua *unu* din *patru* câte rămân ?
- E. — Décă vom lua *unu* din *patru*, rămân *trei*.
- I. — Décă vom lua *unu* din *trei*, câte rămân ?
- E. — Décă vom lua *unu* din *trei*, rămân *două*.
- I. — *Două* mai puțin *una* cât este ?
- E. — *Două* mai puțin *una* este *una*.
- I. — Décă din *una* vom lua *una*, câte rămân ?
- E. — Décă din *una* vom lua *una*, nu rămâne *nimic*.
- I. — Câte sunt dér *unu* cu *unu* ?
- E. — *Unu* și cu *unu* sunt *două*.
- I. — Câte fac *unu* cu *două* ?
- E. — *Unu* cu *două* fac *trei*.
- I. — Câte fac *unu* cu *trei* ?
- E. — *Unu* cu *trei* fac *patru*.
- I. — Dér *două* cu *două*, câte ?
- E. — *Două* cu *două* fac *patru*.
- I. — Adaugă acum încă o nucă la cele *patru* și spune-mi câte fac ?
- E. — Adogând încă o nucă la cele patru, fac cinci.
(Se va procede în acelaș mod pênă la *dece*).
- I. — Cine pôte număra acum de la cinci pênă la *dece* ?
- E. — Eă; *cinci*, *șese*, *șapte*, *opt*, *nouă*, *dece*.
- I. — Numără Stane de la *patru* pênă la *unu* ?
- E. — *Patru*, *trei*, *două*, *unu*.
- I. — Numără de la *dece* pênă la *trei* ?
- E. — *Dece*, *nouă*, *opt*, *șapte*, *șese*, *cinci*, *patru*, *trei*.
- I. — Numără acum Iliă, de la *unu* pênă la *dece* ?
- E. — *Unu*, *două*, *trei*, *patru*, *cinci*, *șese*, *șapte*, *opt*, *nouă*, *dece*.
- I. — Numărați toți împreună de la *unu* pênă la *dece*.
- I. — Numărați toți împreună de la *dece* pênă la *unu*, etc.

§ III. — *A doua lecțiune.* (Urmare).

I. — În loc de a dice o nucă, se pôte dice, o unime de nucă; în loc de două nucă, se pôte dice două unimi de nucă; în loc de patru, se pôte dice patru unimi, și așa mai departe.

Când se adună mai multe numere la un loc, se găsește suma, sêu totalul.

Repetă acum și tu Constantine, cele ȳise de mine.

E. — Aȳi ȳis, cã . . . (Elevul repetă cele ȳise de învȳător.)

I. — Care e dér suma lui două și trei?

E. — Suma lui două și trei este cincă.

I. — Pentru ce?

E. — (Nu rȳspunde).

I. — Poȳi cel puȳin sã-mă spuă de cãte oră se coprinde unimea în numérul două?

E. — Unimea se coprinde de două oră, în numérul două.

I. — Și de cãte oră se coprinde în numérul trei?

E. — În numérul trei se cuprinde de trei oră.

I. — Așa dér adãogãnd unu la de trei oră unu cãte ne dã?

E. — Adãogẽnd unu la de trei oră unu, ne dã patru.

I. — Și decã vom adãoga la patru încã unu?

E. — Decã vom adãoga la patru încã unu, vom avea cincă.

I. — Pentru ce dér două și cu trei, fac cincă?

E. — Find-cã de trei oră unu și de două oră unu fac cincă.

I. — Care e totalul lui patru și cincă?

E. — Totalul lui patru și cincă, e nouă.

I. — Pentru ce?

E. — Pentru cã de patru oră unu și de cincă oră unu fac nouă.

I. — Cãte unimi cuprinde numérul cincă?

E. — Numérul cincă cuprinde cincă unimi.

I. — Și cãte unimi sũnt în numérul patru?

E. — În numérul patru sũnt patru unimi.

I. — Prin urmare cãte unimi trebuie sã adãogãm la numérul cincă, spre a ajunge la totalul nouă?

E. — Spre a ajunge la totalul nouă, trebuie sã adãogãm la numérul cincă, încã patru unimi.

I. — Sã vedem decã e adevãrat. — Cãte fac cincă și cu o unime ce o luãm din cele patru?

E. — Cincă și cu o unime ce o luãm din cele patru, fac șese.

- I. — Câte unimi ne a mai rămas din cele patru ?
 E. — Ne a mai rămas din cele patru, trei unimi.
 I. — Câte fac șese și cu o unime ?
 E. — Șese și cu o unime fac șapte.
 I. — Și câte unimi ne mai rămân ? etc. etc.

§ V. — *A treia lecțiune. — Fracțiunile vulgare.*

Observațiune. — Scolarii, mai înainte de a trece la fracțiunile vulgare, trebuie să cunoscă bine cele patru operațiuni fundamentale cu numere întregi.

I. — (Având în mână un cuțit și un măr). — Uitați-vă bine la acea ce fac. — (După ce a tăiat mărul în două părți egale). Ce am făcut ?

E. — Ați tăiat mărul.

I. — Adevărat; însă în câte părți am tăiat mărul ?

E. — Ați tăiat mărul în două părți.

I. — Comparați aceste părți între dăensele și spuneți-mi în ce raport stău ele în privința mărimii ?

E. — Comparând aceste părți între dăensele, ele sunt de aceeași mărime.

I. — Așia dér sunt egale; — spuneți-mi acum, cum se numește una din aceste părți ?

E. — Una din aceste părți se numește *o jumătate* măr.

I. — Am tăiat acum fiă-care jumătate în alte două părți egale; priviți câte părți avem acum ?

E. — Acum avem patru părți.

I. — Și aceste părți sunt . . . ?

E. — Și aceste părți sunt asemenea egale.

I. — Fiă-care din aceste părți se numește . . . ?

E. — Fiă-care din aceste părți se numește un sfert de măr.

I. — Décă vom tăia un măr în șese părți egale cum veți numi pe fiă-care din aceste șese părți ?

E. — Décă vom tăia un măr în șese părți egale, vom numi fiă-care din aceste șese părți, a șesea parte a mărului.

I. — Și decă-l vom împărți în 7, în 11, în 19 seú în 35 părți egale ? etc.

— Ecă acum cele patru părți ale mărului nostru; fiă-care parte, se numește . . . ?

E. — Fiă-care parte se numește un sfert de măr.

I. — Însă, decă vom lua *două*, câte sferturi vom avea ?

E. — Vom avea, *două* sferturi.

I. — Și decă un măr va fi împărțit în cinci părți egale, cum veți numi *două, trei* său *patru* din aceste părți ?

E. — Decă un măr va fi împărțit în cinci părți egale, le vom numi *două, trei* său *patru* din *cinci* părți.

I. — Cum înțelegi acésta George ?

E. — Eū înțeleg, că din mărul ce s'a împărțit în *cinci* părți egale, sunt în cestiune numai *două, trei* său *patru* părți.

I. — Pré bine ; ascultați acum cu băgare de seamă acea ce am a vă spune : în loc de a dice un măr, o pară, etc., putem dice un măr întreg, o pară întregă, său și simplu, un întreg fără a arăta felul obiectului.

Ce însemnéază prin urmare o jumătate dintr'un întreg, un sfert dintr'un întreg ?

E. — O jumătate dintr'un întreg, însemnéază una din *două* părți egale, în cari s'a împărțit întregul ; un sfert, una din *patru* părți egale, în cari s'a împărțit întregul.

Într'un întreg sunt *patru sferturi* și numai două jumătăți.

I. — Cât trebuie adăogat la *trei* sferturi spre a avea un întreg ?

E. — La *trei* sferturi, spre a avea un întreg, trebuie adăogat încă un sfert.

I. — Notați acum, copiii mei, acésta : numerele cari aréta una său mai multe părți ale *întregului* împărțit în părți egale, se numesc *fracțiuni*. — Ce numim dér fracțiune ? (răspunsul trebuie să se repeteze întéiū individual de mai mulți elevi, și apoi simultan de toți elevii clasei).

— Mai înainte de a trece la represintațiunea scrisă a fracțiilor, trebuie să examinăm și să lămurim și mai mult încă cele două numere, prin care formărăm fracțiunea. De acea spune-mi tu, I-oane, ce trebuie să facem spre a forma o fracțiune óre-care ?

E. — Spre a forma o fracțiune óre-care, trebuie mai întéiū să împărțim întregul în două său mai multe părți egale, și apoi să luăm una său mai multe din aceste părți, după voce.

I. — Așia dér câte numere ne trebuie spre a aréta o fracțiune ?

E. — Spre a aréta o fracțiune ne trebuie două numere : unul care să aréte în câte părți e întregul împărțit și altul care să aréte câte din aceste părți luăm.

I. — Bine ; ascultați acum și acésta : cele două numere ce compun fracțiunea, se numesc *termeni* ei ; iér acești două termeni ai

unei fracțiuni au numele lor particular. Unul se numește *numărător*, și cel-alt *numitor*. — Numărătorul arată câte părți egale am luat din întreg, și *numitorul* în câte părți egale a fost întregul împărțit.

— Arată-mi acum, Iliă, care e *numitorul* în fracțiunea *trei sferturi*, seü *trei a patra*?

E. — *Numitorul* în fracțiunea *trei a patra* este numărul patru.

I. — Pentru ce?

E. — Pentru că acest număr ne arată, că întregul a fost împărțit în *patru părți* egale.

I. — Și care e în aceeași fracțiune *numărătorul*?

E. — În aceeași fracțiune *numărătorul* e numărul *trei*.

I. — Pentru ce?

E. — Pentru că acest număr ne arată că am luat *trei părți* egale din întregul în *cestiune*.

I. — Formați o fracțiune care să aibă de *numitor* pe numărul *nouă, două-spre-dece, două-deci*, etc.

— Formați o fracțiune care să aibă de *numărător* pe șapte, dece, cincispre-dece, etc.

§ V. — *A patra lecțiune. — Comparațiune între două fracțiuni.*

I. — Care din aceste două fracțiuni $\frac{3}{5}$ și $\frac{4}{5}$ este mai mare?

E. — Din aceste două fracțiuni, fracțiunea $\frac{4}{5}$ e mai mare ca fracțiunea $\frac{3}{5}$.

I. — Probăză-mi acesta.

E. — Spre a forma cele două fracțiuni, s'a divizat întregul în *cinci* părți egale; și spre a avea fracțiunea $\frac{4}{5}$ s'a luat *patru* din aceste părți; pe când pentru fracțiunea $\frac{3}{5}$ s'a luat numai *trei*; prin urmare fracțiunea $\frac{4}{5}$ coprinde o parte mai mult ca fracțiunea $\frac{3}{5}$; așia *dér* este mai mare.

I. — Observ cu plăcere că ați înțeles bine ceea ce v'am spus în privința valorii și formării fracțiunilor. — Să vedem acum dacă nu vom reieși a descoperi un mijloc prin care să putem cunoaște, și mai bine și la cea d'ântéi aruncătură de ochi, care din două fracțiuni e cea mai mare.

— Examinați aceste două fracțiuni: $\frac{5}{9}$ și $\frac{8}{9}$. Care din două este mai mare?

E. — Din aceste două, este fracțiunea $\frac{8}{9}$ mai mare.

I. — Bine. — Comparând acum aceste două fracțiuni între ele, ce asemănare observați?

E. — Comparând aceste două fracțiuni între dâensele, observăm că ele au acelaș *numitor*.

I. — Examinați acum și *numerătorii* acestor fracțiuni.

E. — *Numerătorii* acestor fracțiuni nu sunt egali, unul e mai mare ca cel-alt.

I. — Și fracțiunea care are mai mare *numerător* în ce raport stă către cea-altă?

E. — Fracțiunea care are mai mare *numerător*, are și cea mai mare valóre.

I. — Așia dér din două seú mai multe fracțiuni, cari au acelaș *numitor*, însă nu tot acelaș *numerător*, care este cea mai mare?

E. — Din două seú mai multe fracțiuni, cari au acelaș *numitor*, însă nu tot acelaș *numerător*, cea este mai mare care are pe cel mai mare *numerător*.

I. — Să examinăm acum un cas mai dificil; fiți însă cu băgare de sémă, căci alt-fel tóte silințele mele nu vor putea produce vre un efect.

— Care din aceste două fracțiuni $\frac{4}{5}$ și $\frac{4}{7}$ are cea mai mare valóre?

E. — (Nu răspund).

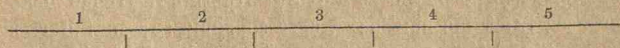
I. — Cugetați puțin; problema nu este așia dificilă, pre cât vi se pare. — Uitați-vé aci.

(Trage o liniă).

— Ce am făcut?

E. — Ați tras o liniă.

I. — Acéstă liniă o vom divide în părți egale. Spre exemplu :

— În câte părți egale, am divizat acéstă liniă?

E. — Ați divizat acéstă liniă în *cinci* părți egale.

I. — Cum se numesce fiă-care din aceste părți?

E. — Fiă-care din aceste părți se numesce *una a cincea* din liniă întregă.

I. — (Trage o a doua liniă egală cu cea d'ânteiu și o divide în șapte părți).

— În câte părți am divizat această liniă care e egală cu cea d'ânteiu?

E. — Această liniă care este egală cu cea d'ânteiu, ați divizat-o în șapte părți egale.

I. — Cum se numește fiă-care din aceste părți?

E. — Fiă-care din aceste părți se numește *una a șaptea* din liniă întregă.

I. — Care parte e mai mare, *una a cincea* seú *una a șaptea* a liniiei?

E. — *Una a cincea* parte a liniiei, este mai mare ca *una a șaptea*.

I. — Pentru ce $\frac{1}{5}$ a unei liniie e mai mare ca $\frac{1}{7}$ a aceiași liniie?

E. — $\frac{1}{5}$ a liniiei este mai mare ca $\frac{1}{7}$ a aceiași liniie, căci spre a avea $\frac{1}{5}$ am divizat liniia numai în 5 părți egale, și spre a avea $\frac{1}{7}$ a trebuit să o dividem în 7 părți egale, cari negreșit urmăză a fi mai mici ca cele d'ânteiu.

I. — Așia dér, care din fracțiunile $\frac{4}{5}$ și $\frac{4}{7}$ valoréză mai mult?

E. — Fraacțiunea $\frac{4}{5}$ valoréză mai mult, ca fracțiunea $\frac{4}{7}$; căci spre a forma pe cea d'ânteiu s'a divizat întregul în *cinci* părți egale, din cari s'aú luat *patru*; pe când, spre a forma pe cea de a doua, s'a divizat întregul în *șapte* părți egale, din cari s'aú luat asemenea *patru*. De vreme ce părțile întregului divizat în 5 părți egale, urmăză firesce a fi mai mari, ca acelea ale întregului divizat în 7 părți egale și de vreme ce s'a luat acelaș număr de părți spre a forma și pe una și pe cea-altă fracțiune, trebuie neapérat să fiă acea fracțiune mai mare, care coprinde cele mai mari părți.

I. — Cine póte acum să-mi spună care din doué seú mai multe fracțiuni, avénd acelaș numărător, însă nu tot acelaș numitor, este mai mare? etc. etc. etc.

E. — Din doué seú mai multe fracțiuni, cari aú acelaș numărător, încă nu tot acelaș numitor, acea este mai mare care are pe cel mai mic numitor. etc etc.

PARTEA X

METODA ASUPRA GRAMATICEI.

CAPITOLUL I

NOȚIUNI ASUPRA LIMBEI

§ I. — *Importanța studiului limbei.*

Cunoscerea limbei, dice un profesor destins D. L. Kellner, este scopul principal al învățământului primar. Limba e unica cale care conduce la rațiune, la ânima omului. Prin ea se dezvoltă, se înalță, se consolidează spiritul. Numai prin ea pôte reieși instrucțiunea. De aci rezultă că, fără a cunoște cine-va limba, nu pôte ajunge la nobila destinațiune a omului.

Într'un mare număr de scôle primare se procede, la studiul limbei, cu o indiferință nescusabilă. Mai mulți învățători, necunoscând calea ce trebuie să apuce, se cred în drept, în loc de a explica lecțiunile lor într'o limbă simplă, însă corectă, a face paradă cu termeni științifici, cu definițiuni abstracte și cu frase pretențiose. Ier în majoritatea modestelor nôstre scôle de la țeră, învățătorii propun scolarilor lecțiunile lor, într'un mod mașinal și neînțeles, la cari și aceștia respund tot asemenea, fără a avea cea mai mică idee, cea mai mică cunoștință de ceea ce dic. Elevii prin urmare ai acestor scôle, nu pot învăța limba lor, sêu o învătă rău și stricat.

Trebuie să ne convingem o dată, ca studiul analizei gramaticale, sêu chiar al analizei logice, într'un an sêu doi, decă acestea nu vor fi precedate de diferite deprinderi asupra limbei, nu vor folosi pré mult pe scolarî; ei nu vor ajunge a vorbi limba corect și cu atâtă mai puțin a compune singuri două frase prezentabile.

Să nu se pîrdă dér din vedere, ca misiunea învățătorului nu pôte fi de a propune scolarilor gramatica pentru singurul scop de a învăța textul pe din afară, ci de a-i deprinde să *vorbească cugetând* și să *cugete vorbind*, precum și de a se exprima prin viul *grai* sêu prin *scris*, în termeni simpli, însă aleși și corecți.

§ II. — *Epoca când trebuie să se începă într'o școală primară, deprinderile asupra limbei.*

Spre a fi bine înțeleși în soluțiunea acestei chestiuni, credem că trebuie să facem de la început deosebire între vorbele : limbă și *Gramatică*. Dacă școlarii, spre a fi apti de a primi instrucțiunea, sunt datorii a ști să vorbească și să înțeleagă limba, cea d'ânteiu datorii a învățătorului este a le procura această aptitudine, fără care nici un studiu nu este posibil. Prin urmare, cea d'ânteiu instrucțiune ce trebuie a se da școlarilor, nu e *Gramatică*, ci știința seii doctrina limbei. Înțelegem prin această cultură organelor și facultăților lor, spre a-i face să vorbească curat și corect și să pronunțe vorbele bine și conform cu geniul limbei. Nu trebuie să ne lăsăm, în această privință, asupra educațiunii, ce primesc copiii în casa părintescă; aceasta nu poate produce nimic, seii poate contribui pré puțin la dotarea lor cu cunoștința limbei; vom mai face dér câte-va recomandățiuni în privința acesta.

Trebuie, după cum am dis, să avem în vedere mai înainte de tôte, a face pe copii să vorbească și să vorbească bine. Mai mulți dintr'ensii nu vor a vorbi : le lipsesc, când cuvintele, când cugetarea, când curagiul. Învățătorul singur numai poate descoperi natura acestor abțineri, și a opri continuarea lor. El va face pe lingă acesta nu numai a se evita expresiunile vulgare și streine și a se observa o articulațiune curată și raționată, dér va stărui încă, a se introduce în școală o limbă simplă, însă corectă, logică și gramaticală.

Cu cât școlarii vor progresa în *doctrina limbei*, cu cât se vor iniția mai mult în misterele ei, cu atât deprinderile trebuie să devină mai importante, mai speciale.

Terminăm acest paragraf, adăogând câte-va regulé privitoare la studiul limbei :

„Nu întârziati de a începe exercițiul limbei chiar în clasele inferióre, profitând de lectură și alte lecțiuni spre a iniția pe copii cu secretele ei.

„Supuneți pe școlarii voștri la diferite deprinderi prin intuițiune, determinând punctul vostru de plecare de la cunoștințele cu cari vin din casa părintescă.

„Nu cereți pré mult de la elevii voștri, însă stăruiți cu serioșitate la executarea cu îngrijire a datorielor impuse. Fiți scrupuloși

și exacti când corecțai temele lor gramaticale, căci acesta i flatéză și-i silește a îngriji și mai mult de datoriile lor.

„Îngrijiți a vē trage un plan pentru exercițiul limbei, și studiul gramaticiei, și puneți-l în raport cu facultățile intelectuale ale scolarilor voștri. — Nu e trebuință de a pune o gramatică în mânilor copiilor începători. Aceste cărți ar putea pré bine să dispară din clasele I-a și II-a cel puțin.

„Desvoltai regulele gramaticale prin exemple bine alese, și nu împovărați memoria scolarilor de o dată cu pré multă materie. — Dirigeți-i într'un mod, ca să găsească ei însuși regulele limbei și ale gramaticiei: ei le vor înțelege așa mai bine și le vor întipări mai lesne în memoria lor, de cât când le vor fi învățat de rost din vre un manual ôre-care. — În fine conformați-vē cu acest precept : *Putine regule, multe deprinderi.*

„În exemplele și deprinderile ce dați copiilor, nu eșitiți nici o dată din sfera inteligenței lor : luați în considerațiune împrejurările în mijlocul cărora trăesc momentan, și în mijlocul cărora se vor găsi mai târziu, și conformați exemplele vóstre după dēnsele. — Ast-fel, instrucțiunea se va confunda cu natura elevului, va deveni mai practică și va dobēudi o atracțiune, la care nu va putea rezista un scolar.

CAPITOLUL II

GRAMATICA PROPRIŪ DISĂ.

§ I. — *Definițiunea gramaticiei.*

Copilul care începe a vorbi, numesce întâi obiectele ce cad sub simțurile sēle, în urmă calitățile lor distinctive, părțile lor. Limbajul sēu devine mai complet, cu cât învēță a numi un mai mare număr de obiecte.

Aceste numiri însă singure, nu sunt de ajuns spre a ne exprima ideile nóstre ; trebuie dér să ne deprindem a compune vorbe și frase, decât voim a exprima reporturile multiple, ce spiritul descopere între aceste diferite obiecte.

Aci trebuie să începă studiul gramaticiei, prin care scolarul învēță a exprima aceste repórte într'un mod cuviincios și a-și da socotēla,

prin analiză, de diversele elemente ce compun frazele, de ideile și repórtele exprimate prin aceste fraze.

Așia dér o dată că scim, că limba, în înțelesul strêns al vorbei, constă în expresiunea orală a senzațiunilor și a ideilor nóstre, urméză că gramatica este adunarea regulilor cari stabilesc cum trebuie să se vorbească și să se scriă corect acéstă limbă.

§ II. — *Considerațiuni generale asupra metodei.*

La predarea gramaticii se pot întrebuița două metode : Metoda analitică și metoda sintetică.

În genere, în scótele nóstre primare se întrebuițéză metoda analitică, în sensul căria sunt făcute tóte gramaticile nóstre, afară de cea a D-lui I. Manliu.

Déră inconvenințele acestei metode sunt așia de mari, cât de mare e și perderea de timp a scolarului, care e forțat a învăța să reciteze un șir de reguli și definițiuni abstracte, ce nu póte înțelege și cari devin pentru el o tortură, séu cel mult, un exercițiu de memorie. Scolarului, care abea a învățat a citi și a scrie, i se dă să învețe pe din afară, de la cea d'ântéiú pagină, subtilități ca acestea :

„Gramatica este arta care ne învétă a ne exprima și a scrie corect limba . . . . . ;“

„Adiectivul este o vorbă variabilă care însoțese tot-d'a-una pe un substantiv ;“ etc.

Asemeni definițiuni abstracte și neînțelese, vor putea contribui la desvoltarea memoriei copilului, nici de cum însă la cea a inteligenței séle.

Ni se pare dér mai recomandabilă metoda cea, înainte de a spune copilului numele și definițiunea lucrurilor, i face cunoscut însăși lucrurile. Este mult mai sigură metoda cea care plécă de la sintesa spre a ajunge la analiză.

Metoda acéstă este naturală și prin urmare cea mai lesniciosă, cea mai própriă a da rezultate multămitóre. Este naturală, căci ea nu uită ca tóte obiectele din lume aú venit să lovescă mai ântéiú sintetic simțurile omului, și că numai în urmă, omul a aplicat asupra lor analiza. Mult timp sintesa a fost basă unică a cunoscintelor umane.

Când cerem, când dorim întroducerea acestei metode, cerem tot-d'o-dată dispensarea scolarului, de a mai învăța pe din afară acele definițiuni subtile și cari de cari mai neînțelese ; dorim, după cum

să va arăta și la exercițiile practice următoare, ca aceste definițiuni, ca aceste reguli să se formeze de însuși scolarul, însă după ce mai întâi vom fi reieșit, prin diverse explicațiuni intuitive, a-l face să înțeleagă fundamental ceea ce vom a-i însuși. Atunci aceste reguli, aceste definițiuni formulate de dânsul în limba sa, va fi *suma reală* a cunoștințelor sêle dobândite, care i va rămânea pentru totă viața întipărită în memoria sa, în spiritul sêu.

CAPITOLUL III

PROPOZIȚIUNEA.

§ I. — *Despărțirea propozițiunei în cuvinte, silabe și litere.*

Înainte de a se începe studiul gramaticii propriu zise, scolarii trebuie să se deprindă a pronunța și a scrie corect obiectele ce-i înconjură; a-și exprima cugetările lor, prin grai și prin scriere într'un mod cuviincios; a despărți aceste cugetări, sêu alte propozițiuni ce li s'ar dicta, în cuvintele ce le compun și acestea în silabele lor; a anuncia sonurile sêu literile din fiă-care silabă, și a deosebi în fine vocalele și consunele.

Spre a face să se întipărescă aceste cunoștințe elementare în spiritul copiilor, recomandăm următoarele exerciții :

1°. Să se cêră de la dânsii a numi mai multe obiecte, ființe, sêu persoane ce sunt înainte-le, precum : bancă, masă, sobă, scolar, Ioan, etc., și apoi a cugeta ceva asupra lor, arătând *cum sunt, ce sunt, sêu ce fac*; s. e. banca este lungă, masa este o mobilă, soba face căldură, scolarul intră în scôlă, Ioan scrie. În urmă să li se spună, *că asemenea cugetări sêu gândiri spuse sêu scrise se numesc propozițiuni.*

2°. După ce s'aũ anunțat aceste cugetări, să se impuiă scolarilor a le pronunța mai rar; ier ei vor ajunge ast-fel a le despărți în părțile ce le compun, adică în cuvintele lor; s. e. masa — are — patru — picioare — etc. Atunci va fi timpul a stabili veritatea, *că propozițiunile se compun din cuvinte.*

3°. Să se iea primul cuvânt dintr'o propozițiune ôre-care, din „scolarul intră în scôlă“, spre exemplu, și să li se cêră a-l spune cât se pôte de rar. Ei vor ajunge de sigur a-l pronunța : sco —

la — rul : să se urmeze asemenea și cu cuvintele următoare : in — tră — în — scó — lă —. De aci vom extrage regula, *că partea cuvântului, care se spune cu o singură deschidere de gură, se numește silabă, și că un cuvânt poate fi de una seú de mai multe silabe.*

4°. Să se procedă apoi, după acelaș sistem, la descompunerea silabelor în *sunete*, la cunoșcerea *vocalelor și consunelor*, laosebirea sunetului de *literă*, la fixarea *numărului acestora*, etc., stabilind pentru fiă-care nouă cunoștință o regulă, o definițiune.

§ II. — Proposițiunea : subiect, predicat.

În paragraful precedent, s'a arătat modul cum trebuie să se procedă, spre a deprinde pe scolari, de a cugeta asupra deosebitelor obiecte, seú ființe, ce li se prezintă, și de a cunoște, că aceste cugetări seú gândiri exprimate prin vorbire, seú prin scriere, se numesc *proposițiuni*. Ne mărginim dér aci a adăoga, că aceste deprinderi trebuie să continueze, pêne ce elevii vor veni în stare a forma singuri și cu totă siguranța, din fiă-care obiect, seú ființă ce li s'ar propune, una seú mai multe propozițiuni. Atunci va fi timpul a-i exercita să deosibescă și subiectele cu predicatele acestor propozițiuni.

Ecă câte-va exerciții fórte proprii, pentru a ajunge cu înlesnire la acest scop :

1°. Să se céră de la scolari a exprima una, seú mai multe propozițiuni. Să se alégă dintr'ênsele cele mai ușiore ; s. e. Grigorie plânge ; vulpea mușcă. — Să se întrebe elevii de cine este vorba în cea d'ânteiú propozițiune ? — de cine în a doua ? — iér ei vor răspunde fără îndoélă, că în cea d'ânteiú propozițiune este vorba despre Grigorie, și în a doua, despre vulpe. — De aci se va formula regula, *că cuvântul despre care este vorba într'o propozițiune, se numește subiect.*

2°. Să li se facă apoi a doua întrebare : Ce se dice despre subiectele : Grigorie și vulpe ? Scolarii vor răspunde cu înlesnire, că despre Grigorie, se dice *că plânge*, iér despre vulpe, *că mușcă*. Din acest răspuns se va extrage definițiunea, *că cuvântul care arétă ce se dice despre subiect, se numește predicat.*

3°. Să se procedă asemenea la găsirea subiectului după întrebarea *cine ?* și a predicatului după întrebările, *ce face, ce este, cum este ?* fixându-se regulile convenite ; iér prin diferite exercitări se va putea

extrage din definițiunea subiectului și predicatului, încă o definițiune a propozițiunei : *Cine numesce un lucru, și spune ceva despre dânsul, acela face o propozițiune.* — etc.

CAPITOLUL IV

PĂRȚILE CUVENTULUI.

§ I. — *Cunoscerea substantivului.*

După ce scolarii au dobândit cunoștința sunetelor, a literelor, a silabelor cu modul de a le separa; după ce au venit în stare a cunoște și a scrie obiectele ce-i înconjură, corect și a-și exprima ideile lor, prin graiul său prin scris, într'un mod cuviincios; după ce în fine, s'au fortificat de ajuns în cunoștințele descrise mai sus, va fi timpul a se prepara elevii să cunoască substantivul într'un mod, în cât să potă stabili o distincțiune precisă între numele obiectului și obiectul *însuși*. De aceea recomandând ierăși învățătorilor, a nu da scolarilor să învețe pe din afară definițiunea substantivului mai înainte de a le explica, într'un mod intuitiv, ceea ce este substantivul, propunem procedura următoare ca cea mai raționabilă și mai lesne de aplicat.

A cere de la scolarii să indice prin numele lor un mare număr de obiecte, oriintându-se :

- a. După diferitele localități unde aceste obiecte se găsesc ;
- b. După materialul din care ele sunt formate ;
- c. După usul ce se face cu aceste obiecte ; etc. etc.

Aceste exerciții se fac oral și învățătorul le dirije într'un mod, în cât elevul să arăte când numele, când obiectul însuși. Un învățător abil va găsi cu înlesnire mijlocele necesare de a varia aceste exerciții în nemărginit și a le da o atracțiune orecare.

Îndată ce elevul a venit în stare să arăte, cu numele lor, un mare număr de persoane și de lucruri, el nu va mai găsi neînțelesă definițiunea următoare :

Substantivul este o vorbă care arată un obiect său o persoană, său :

Vorba care ne arată numele unei persoane său al unui obiect se numesce substantiv.

Definițiunea fiind bine înțeleasă se procedează îndată la aplicațiunea acesteia nouă cunoscințe.

Aplicațiunea se poate face asupra lecturii. După ce se va citi o frază oarecare, învățătorul face, sub diferite forme, cestiuni relativ la substantivele ce se găsesc în acea frază; răspunsurile elevilor vor proba dacă ei sunt în stare a deosebi substantivele dintre celelalte vorbe, etc., și în caz afirmativ, învățătorul va trece cu denșii la alte explicațiuni, urmând tot în modul arătat mai sus.

§ II. — Numărul singular și plural al substantivului.

Până aci nu ne-am ocupat de cât de substantive în singular; rămâne acum a arăta ce este numărul plural și cum se formează.

Copilul va înțelege lesne, că când dicem : *scolarul scrie*, este vorba de un singur scolar; și că, când din contra dicem : *scolarii scriu*, este vorba de mai mulți scolari.

După ce elevii s'au exercitat prin asemenea exemple, de a cunoaște practic numărul, învățătorul va putea stabili definițiunea următoare :

Substantivul este în singular când arătă un singur obiect; este în plural când arătă mai multe obiecte.

În cât pentru ortografia ce trebuie a se pădi la scrierea pluralului substantivelor, scolarii, cu ajutorul învățătorilor, o vor înțelege fără mare greutate. Spre acest finit, se vor tracta prin viu grai diferite fraze cuprindând substantive în plural, și prin cestiuni potrivite cu inteligența copiilor, se vor fixa atențiunea lor asupra schimbărilor ce s'au operat la aceste substantive, spre a trece din singular în plural.

Ecă câte-va exerciții, prin cari se pot familiarisa elevii, cu formarea pluralului substantivelor.

1. A transforma în plural, substantivele terminate la singular în *u*;
2. A transforma în plural, substantivele terminate la singular în *a*;
3. A transforma în plural, substantivele terminate la singular în *e*;
4. A transforma o frază, schimbând substantivele din singular în plural, și vice-versa;
5. A răspunde prin scris la diferite cestiuni;
6. A se face diferite deprinderi asupra lecturii.

§ III. — Genul substantivelor.

Spre a face pe copii să deosibescă genul substantivelor, este de prisos, credem, a le face explicațiunii întinse; după opiniunea noastră, mai cu seamă la început, e de ajuns a-i familiarisa cu regula următoare: substantivele, cari pot lua *unu* la singular și *două* la plural, sunt de genul masculin; s. e. *un om*, *două ómenî*. Substantivele cari pot lua *una*, séu o la singular, și *două* la plural, sunt de genul fémenin; s. e. *o femeică*, *două femei*. Substantivele, cari pot lua *unu* la singular și *două* la plural, sunt de genul eterogen; s. e. *un scaun*, *două scaune*.

Prin exerciții de natura celor arătate în paragrafele precedente, se vor familiarisa scolarii și cu destingerea genului.

§ IV. — Cunoscerea adiectivului.

Spre a se procura copilului materia necesariă la formarea unei propozițiuni, se va trece imediat la cunoscerea adiectivului. Dirigét prin cestiunile învățatorului, copilul va cunoște lesne vorbele acelea cari arătă: *cum sunt*, séu *ce fel sunt obiectele*, adecă *calitatea lor*; iér câte-va exerciții vor fi de ajuns, a-l face să găsescă însuși, definițiunea adiectivului. El va dice, spre exemplu, din convicțiune, că *un adiectiv este o vorbă, care ne arătă cum este obiectul*; séu că: *Un adiectiv e o vorbă care ne arătă calitatea obiectului*.

Exercițiile de aplicațiune se va face ca și la substantive.

§ V. — Genul și numărul adiectivelor.

Dupé ce copiii au venit în stare să cunoscă bine cuvintele cari sunt adiective, se va trece la diferite deprinderi asupra genului și numărului lor, procedându-se întocmai ca la substantive.

§ VI. — Cunoscerea pronomelui.

Ajunși la această speță de vorbă, vom cerca óre-care greutate de a o tracta cu succes; o explicațiune metodică și largă, ne-ar sili să trecem preste cadrul restrâns ce ne am propus; suntem dér si-

liși a mărgini recomandațiunile noastre asupra punctelor celor mai importante.

Să se demonstreze copilului cauza pentru care ne servim cu pronumele și să i se arăte rezultatul întrebunțării sele. Și cu toate că vorba *pronume* caracterizează destul de bine această speciă de cuvânt, să se recurgă la diferite exemple, pene ce scolarii vor veni în stare a o defini singuri, însă într'un mod destul de logic și de lămurit.

Să se ia de exemplu o frază ca cea următoare : „Eū m'am dus ieri la Petru și i-am spus să vină astă-đi la tine, ca să-l veđi ; “ și să li se demonstreze că, decă n'am avea pronume am fi trebuit să đicem : „Ioan a dus pre Ioan ieri la Petru și a spus lui Petru să vină astă-đi la George ca să vedă pe Petru.“ În cazul acesta s'ar fi desfigurat fraza cu totul. Numele proprie așa de des repetate, ar fi făcut o urêtă impresiune ; așa dér în locul acestora s'a convenit a se pune aceste mici vorbe : *eū, i, tine, l*, cari se đic pronume.

Alt exemplu ; „Scóla este altarul civilizațiunii ; scóla desvóltă inteligința omului, și face pe om capabil pentru or-ce ocupațiune.“

— În această frază s'aú repetat de două ori vorbele : Scóla și omu ; s'ar putea déră đice mai frumos și mai curgător : scóla este altarul civilizațiunii ; ea desvóltă inteligința omului și-l face capabil pentru or-ice ocupațiune. „Dupě nisce asemenı desvóltări și deprinderı conduse cu înțelepciune, elevii vor putea stabili singuri această definițiune : *pronume sunt nisce mici vorbe cari se pun în locul uumelor.*

§ VII. — *Variațiunea pronumelur.*

Dupě ce scolarii s'aú deprins a cunoște pronumele, se va proceda ierăși prin diferite exerciții, a-ı face să înțelegă variațiunea după gen, număr și cas, la care este supus.

§ VIII. — *Cunóscerea verbulur.*

Abordăm aci paragraful cel mai complicat și cel mai greú pentru elevi. *Recomandăm* déră, cu deosebire junilor nostri învățători, de a nu se grăbi la studiul verbulur, ci de a merge gradat și cu mare precauțiune în lecțiunile D-lor.

Condițiunea neapărată spre a reieși, este de a avea învățătorul la dispozițiunea sa o alegere de exerciții, nemerit și cuviințios gra-

date, și de a proceda, după cum s'a mai repetat, de la ușor la greu.

Se adresază copiilor, s. e., un număr ore-care de cestiuni, cu scop de a-i face să înțelégă, că unele vorbe exprimă o *acțiune*, séu, în alți termeni, acea *ce face* o persoană séu un obiect ore-care; că altele ieră arétă *existința*, séu, în alți termeni, că un obiect o persoană *este, se află*. După mai multe exerciții de asemenea natură, ei vor veni în stare a cunósce natura verbului și a forma singurii, de și în termeni simpli, definițiunea lui.

§ IX. — *Variațiunea verbului.*

De aci înainte se deschide un câmp mai larg; învățatorul nu mai este mărginit în alegerea exemplor; imaginațiunea sa pôte să se desfășure mai liber.

Dupé câte-va exerciții, avénd de scop a lega verbul cu subiectul, se procede la cunóscrea celor trei timpurii generalii ai séi.

Aci vom face pe copil să înțelégă, că unele timpurii se forméză cu concursul verbului *a avea, a fi și a voi* și că pentru acésta, aceste verbe se numesc *auxiliare*.

Vom urma apoi a explica și cele alte timpurii: *imperfectul, perfectul, mai mult ca perfectul, venitorul simplu și venitorul exact*. Vom căuta însă a aplica aceste din urmă explicațiuni, asupra unor frase alese cu maturitate, ca să se pótă înțelege, cu înlesnire, repórtele ce exist între forma exterioră și între însemnarea acțiunii exprimate prin verb.

Dupé ce s'a presintat copiilor acțiunea exprimată prin verb în tóte timpurile, însă numai în modul indicativ, li se va explica, tot prin exemple, și timpurile celor-alte modurii.

Ne dispensăm de a intra în desvoltări mai întinse; credem însă de datoría noastră a recomanda cu acésta ocaziune D-lor învățatori, gramatica de I. Manliu, ca carte fórte metodică.

§ X. — *Părțile de cuvânt invariabile.*

Se va urma la cunóscrea și definirea părților de cuvânt invariabile, întogmai după cum s'a procedat la cele variabile. Credem dér de prisos a mai intra și aci în alte explicațiuni, și ne grăbim a trece la exemple de exerciții practice asupra gramaticei.

CAPITOLUL V

EXEMPLE DE EXERCITII PRACTICE ASUPRA GRAMATICEI.

§ I. — Scopul.

A face pe copil să-și exprime exact și să scrie corect cugetările seale; a-l învăța să cunoască formele limbei și ideile ce ele reprezintă; a-l deprinde să dea cugetărilor seale forma cea mai exactă și cea mai nemerită; a-i cultiva în fine diversele seale facultăți intelectuale.

§ II. — *Lecțiunea întâi.* — *Propozițiunea și despărțirea ei în cuvinte, silabe și litere.*

Invet. — Astăzi, copiii mei, am să vă învăț ceva nou; am să vă spun ceva, fără de care, nu veți putea învăța nici o dată bine limba Română; aș dori însă să fiți cu multă băgare de seamă, spre a nu perde nimic din aceea ce veți auzi. — Spune-mi tu George, ce lucruri și ce ființe veți în clasa acesta?

E. — În clasa acesta, ved bănci, masă, sobă, scolar, pe Ioan, pe Grigorie, pe Dimitrie, etc.

I. — Iea acum banca și cugetă ceva asupra ei; arată-mi cum este ea?

E. — Banca este lungă; banca este de lemn; banca...

I. — Destul, foarte bine; cugetă tu Dimitrie asupra sobei.

E. — Soba încălzește. — Soba este albă. — Soba face fum.

I. — Dă cine poate cugeta asupra cuvintelor: *scolar*, *Ioan*.

E. — Scolarul intră în școală. — Scolarul este silitor. — Ioan scrie. — Ioan citește.

I. — Sunt mulțumit de voi; țineți acum bine minte ceea ce am să vă spun. — Cea ce ați cugetat asupra obiectelor și ființelor: bancă, sobă, școlar, Ioan, se dic *cugetări*, se dic *gândiri spuse*. — Răspunde Ioane, ce numim cugetări, se dic gândiri spuse?

E. — Numim cugetări se dic gândiri spuse, ceea ce cugetăm și spunem despre un obiect, se dic o ființă.

I. — Dă-mi un exemplu nou.

E. — Masa are patru picioare. — George învețe.

I. — Așa este, dă decă am voi să exprimăm cugetările noastre

către o persoană, care nu este față, care este departe de noi, cum i le-am putea comunica ?

E. — Dacă am voi să exprimăm cugetările noastre, către o persoană, care nu este față, care este departe de noi, cred, că i le-am putea comunica, *prin scriere*.

I. — Fărte bine. — Du-te acum la tablă și exprimă prin scriere o judecată asupra . . . alege-ți singur un obiect.

E. — (Scriă) Lemnele ard în sobă.

I. — Cum ai exprimat această cugetare ?

E. — Am exprimat această cugetare prin scriere.

I. — În câte moduri, se pot dér exprima cugetările noastre ? — Răspunde tu Nicolae.

E. — Cugetările nôste se pot exprima în două moduri : prin vorbire și scriere.

I. — Bine ; luați acum sémă la acea ce am să vă spun : cugetările, séu gândirile spuse, séu scrise, se numesc *proposițiune*. — Ilie ce numim propozițiune ?

E. — Propozițiune numim o cugetare, séu o gândire spusă, séu scrisă.

I. — Séu propozițiune numim o cugetare séu o gândire exprimată prin vorbire, séu prin scriere. — Cum numim o cugetare exprimată prin vorbire ? — Cum numim o cugetare scrisă ? — Dér ce este cugetarea ? — Ce este propozițiunea ? — În câte moduri putem exprima o propozițiune ? — etc. — Exprimă, George, prin scriere o propozițiune.

E. — (Scriă) Sclarul vine la scólă.

I. — Bine ; citește această propozițiune, însă rar.

E. — Sclarul — vine — la — scólă. —

I. — În câte părți ai despărțit această propozițiune ? — Uită-te pe tablă. — Te îndoesci ? — Mai spune-o o dată, însă rar de tot.

E. — Sclarul — vine — la — scólă ; am despărțit-o în patru părți : sclarul = una, vine = două, la = trei și scólă = patru.

I. — Fărte bine ; țineți acum minte, că părțile propozițiunii se numesc *cuvinte*. — Stane, cum se numesc părțile propozițiunii ?

E. — Părțile propozițiunii se numesc cuvinte.

I. — Spune-mi o propozițiune formată din două cuvinte.

E. — Focul arde.

I. — Altă de trei cuvinte.

- E. — Tabla este neagră.
- I. — Altă de mai multe cuvinte.
- E. — Petru este un scolar silitor.
- I. — Câte cuvinte are Stefane, această propozițiune din urmă?
- E. — Această propozițiune din urmă are cinci cuvinte.
- I. — Așia dér o propozițiune din câte cuvinte se pôte compune?
- E. — O propozițiune se pôte compune din *douë*, séu *mai multe* cuvinte.
- I. — Bine; spune-mi cel d'ântéiū cuvânt din ultima propozițiune.
- E. — Cel d'ântéiū cuvânt din ultima propozițiune, este *Petru*.
- I. — Di acest cuvânt mai rar.
- E. — Pe—tru.
- I. — De câte ori ai deschis gura, spre a-l pronunța?
- E. — Spre a-l pronunța am deschis gura de douë ori: Pe—tru.
- I. — Dér în cuvântul al douilea *este*?
- E. — În cuvântul al douilea este tot de douë ori: es—te.
- I. — În cuvântul al treilea *un*?
- E. — În cuvântul al treilea un, numai o dată: un.
- I. — Dér în cuvântul al cincilea *silitor*?
- E. — În cuvântul al cincilea silitor, de trei ori: si—li—tor.
- I. — Fôrte bine; fiți acum cu băgare de sémă la cea ce am să vă spun și țineți minte, că partea cuvântului care se pronunță, cu uă singură deschidere de gură, se numesce *silabă*. — Ce numim silaba, George?
- E. — Silabă numim etc. etc.
- I. — Așia este; spune-mi acum câte silabe sunt în fiă-care cuvânt din propozițiunea de sus: Petru este un scolar silitor.
- E. — În fiă-care cuvânt din propozițiunea de sus, sunt atâtea silabe, câte deschideri de gură facem, spre a le pronunța; s. e. Pe—tru = douë, es—te = douë, un = una, sco—lar = douë, si—li—tor = trei.
- I. — Bine; vedeți dér că într'un cuvânt pot fi *una, douë séu mai multe silabe*, — Să continuăm. — Scriă Ioane, pe tablă: Scolarul scriă; olarul face óle, și spunemî ce am făcut noi?
- E. — Am exprimat prin scriere douë propozițiuni.
- I. — Din ce se compun propozițiunile?
- E. — Propozițiunile se compun din cuvinte.
- I. — Câte cuvinte are propozițiunea d'ântéiū și câte cea de a doua?

E. — Proposițiunea d'ânteiū are două cuvinte : Scolarul—scrie, și cea de a doua trei : Olarul—face—ole.

I. — Cari sunt cele d'ânteiū cuvinte ale acestor două propozițiuni ?

E. Cele d'ânteiū cuvinte ale acestor două propozițiuni, sunt : Scolarul și olarul.

I. — Câte silabe are cuvântul scolarul și câte, cuvântul olarul ?

E. — Cuvântul scolarul are trei silabe : sco—la—rul, și cuvântul olarul tot trei : o—la—rul.

I. — Cari sunt cele d'ânteiū silabe ale acestor două cuvinte ?

E. — Cele d'ânteiū silabe ale acestor două cuvinte, sunt : sco și o.

I. — Este vre o deosebire între silaba sco și silaba o ?

E. — Între silaba sco și silaba o, este o deosebire foarte mare : silaba sco este compusă din trei sunete s—c—o și silaba o, numai dintr'un sunet o.

I. — Bine ; scriă încă o dată pe tablă silaba sco.

E. — (Scrie) Sco.

I. — Din ce e compusă silaba sco, ce ai scris pe tablă ?

E. — Silaba sco, ce am scris pe tablă se compune tot din trei sunete s—c—o.

I. — Nu e bine ; adu-ți aminte ce v'am spus eu, când am început primele deprinderi de scriere și de cetire. — Răspunde tu Stane.

E. — Când am început primele deprinderi de scriere și de cetire, ne ați spus, că semnele sunetelor pentru scriere, se numesc *litere*.

I. — Bine ; așa dăr ce numim litere ?

E. — Numim litere, semnele cu cari arotăm sunetele prin scriere.

I. — Dăr sunet ?

E. — Sunet numim sunetul care se aude, când pronunțăm litera.

I. — Așa dăr silaba sco, scrisă pe tablă, din ce se compune ?

E. — Silaba sco, scrisă pe tablă, se compune din trei litere.

I. — Și silaba fum ?

E. — Silaba fum, din trei sunete.

I. — Așa este ; nu uitați dăr, că sunetul se aude, iăr litera se vede. Sunetul se pronunță pentru urechile noastre, iăr litera se scriă pentru ochii noștri. — Am dăr că silaba sco se compune din trei

sunete, iér silaba o, numai de unul . . Spune-mi tu Petre, din câte sunete se póte prin urmare compune o silabă ?

E. — Ó silabă se póte compune din unul séu mai multe sunete.

I. — Fórte bine. — Câte sunete are silaba a doua ? Câte a treia ? Câte cuvântul olarul ? — Spune tóte sunetele din cele doué propozițiuni. Scrie aceste sunete fiă-care deosebit. — etc. etc. — Acum Grigorie, scrie cuvintele apa și sapă, însă despărțite în silabe.

E. — (Scrie.) A—pă, sa—pă.

I. — Scrie asemenea cuvintele : era, sfera ; inul, vinul ; omul, pomul ; ulița, sulița.

E. — (Scrie.) E—ra, sfe—ra ; i—nul, vi—nul ; o—mul, po—mul ; u—li—ța, su—li—ța.

I. — Bine ; citește ce ai scris și fiți cu multă băgare de sémă, spre a-mi spune, cari sunete se pot pronuncia ușior singure, și cari nu se pot pronuncia singure, ci trebuie să le adăogăm încă un sunet ca să fiă audite ?

E. — (Citește) A—pă ; *a* se póte póte pronunța ușior singur ; *p* însă, nu se póte pronunța singur, ci trebuie să-i adăogăm pe *ă*, ca să fiă audit *pă*. — Sa—pă ; *s*, nu se póte pronunța singur, dér decât i adăogăm pe *a*, se aude *sa* ; etc. — Érá ; *e* se póte pronunța singur ; *r* însă, nu se póte, ci trebuie să-i adăogăm pe *a*, ca să fiă audit *ra*. — Sferă ; nici *s*, nici *f*, nu se pot pronuncia singure și prin urmare, trebuie să le adăogăm pe *e*, ca să se audă *sfe* ; etc., etc. etc.

I. — Pré bine ; vedeți dér că unele sunete se aud ușior singure, iér altele, nu se pot audi de cât însoțite de alte. Cele d'ântêiú, cari se pot pronunța singure, se nemesc *vocale*, și cele de al douilea , cari nu se pot pronunța singure și numai însoțite de alte, se nemesc *consune*. — Spune tu Dimitrie ce numim vocală ? — Ce numim consună ? — Spune-mi o silabă formată numai dintr'o vocală ? O silabă formată dint'o consună și o vocală ? O silabă din doué consune și o vocală ? etc. etc. — Bine, sunt mulțumit că m'ați înțeleș. Aș voi să vă mai spun ceva, dér fiind că sunteți osteniți, voiú lăsa acésta pe lecțiunea de mâne. — Nu uitați însă a vă gândi serios la cea ce ați audit, ca să-mi puteți responde bine, la cestiunile ce vă voiú face cu ocașiunea lecțiunei viitoare.

§ III. — *Lecțiunea a doua. — Proposițiune : Subiect, predicat.*

Învățătorul. — Sunt sigur copiii mei, că n'ați uitat nimic din cea ce v'am spus, cu ocasiunea lecțiunei de ieri; cu toate acestea, spre a vi-le întipări și mai bine în memorie, vă voi mai face câteva chestiuni. — Ce numim consună? Ce numim vocală? Ce numim literă? Ce este silaba? Din câte sunete se poate compune un cuvânt? Ce numim cugetare? etc. etc.

I. — George, cum se chiamă cugetarea exprimată prin vorbire sevă prin scriere?

E. — Cugetarea exprimată prin vorbire sevă prin scriere se chiamă *proposițiune*.

I. — Ce este prin urmare proposițiunea?

E. — Proposițiunea este prin urmare cugetarea exprimată prin vorbire, sevă prin scriere,

I. — Scriă pe tablă o proposițiune.

E. — (Scrie) Vulpea mușcă.

I. — Pentru ce se numesce „vulpea mușcă“ o proposițiune?

E. — „Vulpea mușcă“ se numesce proposițiune fiind că exprimă o cugetare asupra vulpei.

I. — Exprimă prin grai și alte proposițiuni.

E. — Grigorie plânge; scolarul scrie; sórele luminează; calul fuge.

I. — Bine; mai spune-mi odată pentru ce se dic acestea proposițiuni?

E. — Acestea se dic proposițiuni fiind că exprim cugetări asupra cuvintelor : Grigorie, scolarul, sórele și calul.

I. — Bine; dér ce ai dic despre Grigorie?

E. — Am dic despre Grigorie, că *plânge*.

I. — Dér despre scolar, sóre și cal?

E. — Despre scolar că *scrie*; despre sóre, că *luminează*; despre cal, că *fuge*.

I. — Spune-mi acum despre cine ai dic că plânge?

E. — Am dic că plânge, despre *Grigorie*.

I. — Despre cine ai dic că scriă? că luminează? că fuge?

E. — Am dic că scriă, despre *scolar*; că luminează, despre *sóre*; că fuge, despre *cal*.

I. — Bine; gândescete acum puțin la cele ce am dic pêne aci, și spune-mi ce fel de cuvinte sunt într'o proposițiune? — Stați la

îndoelă? — Ce fel de întrebări ți-am făcut la propozițiunile de sus?

E. — M'ați întrebat, despre *cinc* se dice ceva, și *ce* se dice despre cineva.

I. — Așia dér într'o propozițiune sunt unile cuvinte . . . Spune tu Antonie.

E. — Așia dér într'o propozițiune sunt unile cuvinte, despre care se dice ceva, și altele cari arăt ce se dice despre cineva.

I. — În propozițiunea : *Păsărea cântă*, care este cuvântul despre care se dice ceva?

E. — În propozițiunea *pasărea cântă*, *păsărea* este cuvântul despre care se dice ceva.

I. — Și care este cuvântul, care arătă ce se dice despre pasăre?

E. — Cuvântul care arătă ce se dice despre pasăre, este *cântă*?

I. — Bine; acum luați sēma la acea ce am să vă spun : Ființa, sēu lucrul, despre care se dice ceva, despre care este vorba într'o propozițiune, se numesce *subiect*; iēr cuvântul care arătă cea ce se dice, cea ce se spune despre subiect, se numesce *predicat*. — Cum se chiamă Iiă, ființa, sēu lucrul, despre care se spune ceva într'o propozițiune?

E. — Ființa, sēu lucrul, despre care se spune ceva într'o propozițiune, se chiamă subiect.

I. — Cum se numesce cuvântul, care arătă cea ce se spune despre subiect?

E. — Cuvântul, care arătă cea ce se spune despre subiect, se numesce *predicat*.

I. — Ce numim subiect, ce numim *predicat*?

— Citesce Grigorie propozițiunile, cari le avem scrise pe tablă.

E. — Grigorie plânge : scolarul scrie ; sōrele luminēză ; calul fuge.

I. — Arătă-mi, care sunt subiectele în aceste propozițiuni?

E. — Subiectele în aceste propozițiuni sunt : Grigorie, scolarul, sōrele și calul.

I. — Dēr predicatele?

E. — Predicatele sunt : plânge, scrie, luminēză și fuge.

I. — Bine; uitați-vē acum pe tablă și respundeți la întrebările ce vē voiū face. — *Cine* plânge?

E. — *Grigorie* plânge.

I. — Ce face Grigorie?

E. — Grigorie *plânge*.

I. — Ce face scolarul ?

E. — Scolarul *scrie*.

I. — *Cine* scrie ?

E. — *Scolarul* scrie.

I. — Cine luminéază ? Ce face calul ? etc. etc.

— La ce întrebare aũ respuns subiectele ?

E. — Subiectele aũ respuns la întrebarea : *Cine* ?

I. — Dér predicatetele ?

E. — Predicetele, la întrebarea : *Ce face* ?

I. — Spune-mi Andreiũ, ce numim subiect ? Ce numim predicat ? — Cum ne întrebãm ca să găsim subiectul ? Cum ne întrebãm ca să găsim predicatul ? — Exprimã-mi mai multe propozițiuni.

E. — Calul alérgã. Scolarul învétã. Vântul bate.

I. — Cari sunt subiectele ? Cari sunt predicatetele ? — Pentru ce se dic subiecte ? Pentru ce se dic predicatete ? — Ce numim dér propozițiune ? — Ce cuprinde neapérat o propozițiune ? — Ce arétã subiectul ?

E. — Subiectul arétã ființa seũ lucrul despre care este vorba.

I. — Ce arétã predicatul ?

E. — Predicatul arétã cuvântul, care spune ceva despre subiect.

I. — Vedeți dér, că spre a aréta subiectul trebuie să numim o ființă seũ un lucru, și spre a aréta predicatul, trebuie să mai adãogãm un cuvânt, care să spuiã ceva despre subiect ; urmézã de aci regula, că acela care numesce o ființă, seũ un lucru și spune ceva despre dênsele, face o propozițiune.

I. — Cine face o propozițiune George ?

E. — Acela care numesce o ființă etc. etc.

I. — Așia dér o propozițiune din câte părți se compune neapérat ?

E. — O propozițiune se compune neapérat din douë părți, din subiect și predicat.

I. — Ce arétã subiectul ? Ce arétã predicatul ?

— Numesce-mi un animal și spune-mi ceva despre dênsul.

E. — Ursul jócă.

I. — Ce ai făcut, când ai dis : Ursul jócă ?

E. — Când am dis : Ursul jócă am făcut o propozițiune.

I. — Cari-ți sunt cuvintele ?

E. — Cuvintele sunt, că am numit pe urs și am spus ceva despre dênsul, adicã am cugetat ceva asupra lui.

I. — Care este subiectul ? Care predicatul ?

— La ce întrebare răspunde subiectul? La ce întrebare, predicatul? — etc. etc. — Destul pentru astăzi; cugetați însă și acasă, asupra celor ce ați învățat; căci n'ar fi demn de nisce scolari ca voi, cari mi-ați promis a fi silitori și atentivi, să uitați ceva din cele ce vi s'au repetat de atâtea ori.

§ IV. — *Lecțiunea a treia. — Substantivul.*

Învățătorul. — Astăzi am să vă spun ceva nou. Doresc să vă învăț a deosebi vorbele pe cari le întâlniți scrise prin cărți și pe cari le auziți pronunțându-se prin graiul, și a le clasa după natura lor. Mai înainte însă, de a începe această lecțiune, să recapitulăm lecțiunea din urmă. — George, ce numim propozițiune? — Ce trebuie să cuprindă neapărat o propozițiune? — Ce este subiectul? Ce numim predicat? — La ce întrebare răspunde subiectul? La ce întrebare, predicatul? etc. etc. — Fărte bine copiii mei; constat cu plăcere că ați fost copii buni, ascultători și atentivi; urmați și pe viitor tot asemenea, și folosul va fi al vostru. — Vom reveni asupra propozițiilor, căci am să vă mai spui multe lucruri frumoase asupra lor, însă după ce mai întâiu vă veți deprinde a deosebi după natura lor, toate cuvintele limbei romane ce veți auzi și întâlni.

Spune-mi, tu Ioane, ce obiecte vezi în această clasă?

E. — În această clasă ved : masă, scaune, bănci, icoană, tablă, cărți, condeie, creioane, sobă, ferestre, ușă, etc.

I. — Alt ceva mai vezi?

E. — Mai ved, pe conscolarii mei.

I. — Conscolarii tăi cum se numesc?

E. — Conscolarii mei se numesc : George, Constantin, Petru, Stan, Pavel, etc.

I. — Destul; dér pentru ce se numesc așa?

E. — Se numesc așa, pentru că numele acestora li s'a dat la botez.

I. — Dér acesta cum se numește, Petre? (arătând o carte).

E. — Acesta se numește carte.

I. — Pentru ce se numește ea *carte*?

E. — Ea se numește *carte* pentru că acest nume i s'a dat la început.

I. — Dér cum este obiectul care se reprezintă prin numele *carte*?

— Te îndoesci? uită-te bine la obiectul ce țin în mână, (resfoind cartea).

E. — Obiectul care se reprezintă prin numele *carte* este compus de mai multe foi tipărite și legate la un loc.

I. — Pré bine. — Luați aminte, copiii mei, la acea ce ne-a spus Petru : obiectul ce țin în mână și care este compus de mai multe foi tipărite și legate la un loc, poartă numele de *carte*.

Se continuăm. — Acest obiect cum se numește, Constantine? (arătând pălăria).

E. — Acest obiect se numește pălărie.

I. — Dér acésta? dér acesta? și acésta? (arătând mai multe obiecte).

Bine. — Spune-mi acum, când ieși la câmp, ce obiecte vești?

E. — Când ies la câmp văd pământ, nisip, petre, ierbă, mărar-cini, buruieni caș, vaci, boui, viței, etc.

I. — Ce este bou?

E. — Bou este un animal cu două corne.

I. — La ce ne servim cu bou?

E. — Cu bou ne servim a-l înjuga la diferite poveri, spre a le transporta dintr'un loc într'altul; la plug spre a ara pământul, etc.

I. — Așia dér, ce numire dăm animalului cu 2 corne cu care ne servim a transporta diferite poveri și a ara pământul?

E. — Animalului cu 2 corne cu care ne servim a etc. etc., îi dăm numirea de **bou**.

I. — Ce numire dăm animalului care umblă mai iute ca bou și pe care-l înhamăm la trăsurile noastre?

E. — Animalului care umblă mai iute ca bou și pe care-l înhamăm la trăsurile noastre, îi dăm numirea de **cal**.

I. — Acum e rîndul tei, Dimitrie; spune-mi cum se numesc obiectele ce mîncă omul?

E. — Obiectele ce mîncă omul se numesc : pâne, mămăligă, carne, ouă, brînză, lapte, vegetale, mere, pere, prune, nucă, etc.

I. — Ce este pânea?

E. — Pânea este o cocă de făină și apă frămîntată bine, și coptă în cuptor.

I. — Așia dér ce nume poartă coca făcută de făină și apă, frămîntată bine și coptă în cuptor?

E. — Coca făcută de făină și apă, frămîntată bine și coptă în cuptor, poartă numele de **pâne**.

I. — Bine; acum fiți cu băgare de sémă la acea ce am a vă spune. — Dcă obiectele, dcă lucrurile din lume, atît pe cari le vedem, cît și pe cari nu le putem vedea, n'ar avea un nume, am

fi siliți să le definim prin multe vorbe și cu mare anevoință, după cum am făcut la vorbele : carte, bou, cal, pâne; dér, după cum am vădut, fondatorii limbelor au convenit a se da și obiectelor câte un *nume* în togmaî cum se dă și persónelor, și tóte aceste *nume* țin de cea d'ântéiú speță de vorbe, de *substantiv*.

Resultă de aci ca tóte obiectele, persónele, animalele, vegetalele, ce mi-ați enumerat cu ocasiunea acestei lecțiuni, sunt *substantive*.

Cine din voi póte acum să-mi spună ce vorbă este substantivul.

E. — Eú : *Substantivul este o vorbă care însemnéză un obiect séú o persónă.*

I. — Bine; dér tu, George, scii să-mi spuî în alți termenî cari vorbe se ȕic substantive?

E. — *Se ȕic substantive tóte vorbele, cari arétă nume de obiecte, de fínțe, de persóne, etc.*

I. — Luați acum cartea de lectură în mână și deschideți-o la pagina 37. — Așa; citește tu, Grigorie, paragraful ântéiú și oprește-te la fiă-care vorbă, pe care o cunoscî că este un substantiv, etc. etc.

PARTEA XI

METODA ASUPRA GEOGRAFIEI.

CAPITOLUL I

INTRODUȚIUNE.

§ I. — *Generalități asupra metodei.*

Geografia este o sciință care în mare parte urméză a se studia prin intuițiune. Fiind-că puținî ómenî, în junețea lor, au ocasiunea a trece limitele țerei lor, a vedea alte urbi de cât cele din juru-le, este indispensabil ca un studiú serios să complecteze ideiele, rămase necomplete din lipsa unei intuițiuni imediate. Așa dér decă voiesce cineva să dea copiilor o representațiune lámurită și precisă de lucrurile ce vrea să-i învețe, urméză neapérat să facă explicațiunile seles, prin intuițiune. Va profita dér de intuițiunea comunei natale, spre a-i face să cunóscă, prin analogiă, și alte

comune din juru-le. Asemenea cunoștința naturii pământului, a apelor și a produselor unui ținut, cari le-au devenit familiare, va servi a-i face să cunoască și alte ținuturi, sub aceleași repărte.

§ II. — *Procedarea la studiul geografiei.*

Ca la fiă-care studiu, vom proceda și la geografie într'un mod progresiv, fixând studiul ei în trei cursuri. Experiența, cu care tot d'a-una ne conformăm, ne a demonstrat avantajele acestei divisiuni.

După ce se trece în revistă localitatea locuită de elevi, se începe studiul locurilor dup'împrejur. Copilul se deprinde a observa cu atențiune tot ce se ivesce privirii sele, și învățătorul i va face explicațiunile necesarii asupra fiă-cărui loc, asupra fertilității seú sterilității pământului, asupra fluviurilor și riuurilor sele, etc.

Se va atrage apoi luarea aminte a copiilor asupra industriei și agriculturii fiă-carui loc; asupra diferenței ce există între comunele urbane și cele rurale, între ocupațiunile locuitorilor dintr'unele și dintr'altele, etc.

În al douilea curs, geografia patriei urmază a fi obiectul principal al acestui studiu. Ea va fi tractată din punctul de vedere politic și administrativ. Explicațiunile vor avea de scop a familiarisa pe copii cu situațiunea diferitelor districte, cu populațiunea și mijlocele lor de comunicațiune; cu agricultura, industria și comerțul lor; cu autoritățile civile și eclesiastice; cu artele, științele și faptele lor istorice. Spre a face să se nască și să se desvólte iubirea de patriă, se va nara copiilor progresul făcut de Români în timpurile din urmă; locul nasterii ómenilor mari ai României; faptele prin cari ei au devenit celebri, etc.

În al treilea curs se vor studia tóte țerile Europei. Un câmp întins se deschide aci învățătorului inteliginte. El trebuie să alegă bine aceea ce convine, ce este mai folositor elevilor, și să conforme lecțiunile sele cu adevărata lor trebuință. Cât pentru cele-alte părți ale lumii, nu se póte pretinde scólelor primare un studiu pe larg; este de ajuns a se face asupra lor, o descriere în formă de resumat spre a nu rămânea principalele lor particularități necunoscute elevilor, și spre a se atrage ast-fel atențiunea lor asupra faptelor seú împrejurărilor cari sunt de un interes special pentru locuitorii Europei.

Cosmografia, de și presintă óre-cari dificultăți, nu trebuie însă să se excludă de tot din scólele primare. Învățătorul va explica dér

copiilor, pe scurt și în termeni înțeleși, cel puțin noțiunile elementare ale acestei științe. El va răspunde la întrebările elevilor curioși, și va întreba însuși pe aceia cari, prin tăcerea lor, arătă îndoiială asupra acestor lucruri, ce trec peste facultățile lor intelectuale.

CAPITOLUL II

METODA PROPRIU ZISĂ.

§ 1. — *Primul curs; locul natal. — Comuna. — Plasa. Districtul.*

Studiul geografiei trebuie să se întindă, mergând de la cunoscut la necunoscut, de la casa părintescă, la locul natal, și de aci la globul întreg.

Învățătorul prin urmare va face ca copilul să cunoască mai întâi locul său natal, adică :

1. Numele cătunului, satului său orașului.
2. Numele ulițelor, căilor, etc.
3. Numărul caselor.
4. Numărul locuitorilor.
5. Industria său ocupațiunea locuitorilor.
6. Clădirile cele mai însemnate.
7. Monumentele.
8. Punctele cardinale.

El va afla în jural comunei sale mai tot ce poate găsi în lume și mai întâi de toate pământ și apă. Va profita dăr de acestea, spre a face cunoscut în trecere scolarilor, că cea mai mare parte a globului, adică trei din cinci părți, e acoperită cu apă. Mica vâlcea, ce trece prin comună, va servi spre a li se da o idee despre riuri și fluviuri. Micul eleșteu din vecinătate va reprezenta în miniatură, lacurile și mările. O mică rădicare de pământ, său o colină, va provoca explicațiunii asupra munților, vulcanilor, etc. Variațiunea temperaturii va conduce la explicațiunea climelor, etc. etc.

Învățătorul, cu un cuvânt, nu va trece nimic cu vederea din câte pot fi folosite elevilor săi, și, în fine, spre a putea trece cu succes de la aceste prime cunoștințe la altele noi, se va fixa cu e-

xactitate situațiunea locului natal în raport cu răsăritul și apusul sórelui și se va determina, prin ajutorul acestor două puncte, punctele cardinale.

De aci copiii se vor iniția a cunoște comuna întregă, adică :

1. Întinderea comunei ;
2. Situațiunea comunei în care se găsește scóla în raport cu cele-alte comune dup'împrejur ;
3. Clădirile comunale cele mai însemnate, precum : biserica, scóla, etc. ;
4. Mijlócele de existență ale locuitorilor comunei ;
5. Numărul locuitorilor din fiă-care localitate, care constituie comuna ;
6. Apele cari udă teritoriul comunal ;
7. Bunurile comunale de diverse naturi ;
8. Comunele limitrofe ;
9. Clima ;
10. Natura pământului și productele agricole ;
11. Industria și comerțul particular al comunei ;
12. Autoritățile comunale ; și în fine noțiunii de datoriile fiă-cărui cetățén ca membru al comunei.

Spre acest sfârșit, învățătorul va parcura din când în când comuna cu elevii săi ; acesta este singurul mijloc de a le însuși o reprezentățiune exactă de densa. După ce au ajuns în stare a cunoște superficial figura teritoriului comunal, ei vor fi obligați a o desemna, în mic pe plăcile lor, însă într'un mod ca să pótă determina pe dênsele punctele séu părțile principale ale comunei. Acest exercițiu va face a se imprima în memoria lor tóte particularitățile comunei.

Va urma apoi plasa séu plaiul, dezvoltându-se scolarilor următóarele puncte :

1. Reședința plășei ;
2. Situațiunea geografică a reședinței plășei, în raport cu comuna unde se află scóla ;
3. Calea principală care légă mai direct comuna cu reședința ;
4. Numărul și numele comunelor cari constituiesc plasa, séu plaiul ;
5. Numărul locuitorilor acestor comune ;
6. Raportul diferitelor comune cu locul natal, adică întinderea, distanța și situațiunea lor geografică ; căile și drumurile lor vicinale ;

7. Productele principale ale plășei și ale comunelor;
8. Colinele, văile și apele principale;
9. Lucrurile remarcabile ce se găsesc în plasă:
10. Noțiunile istorice cari ar ținea de vre-o localitate a plășei;
11. Autoritățile administrative seú și judiciare din plasă.

Spre a se tracta cu succes diferitele obiecte enumerate mai sus, învățătorul se va servi, mai cu sémă când elevii prin ajutorul intuițiunii nu-și vor putea face o idee exactă de cele propuse, cu o hartă, unde mărginile localităților vor fi bine și exact limitate. Acestă hartă se va reproduce și de scolarî. După ce adecă, aceștia au desemnat pe plăci, la începutul lecțiunilor geografice, harta seú conturul comunei, ei vor continua a o complecta în măsură cu nouile cunoștințe ce-și vor însuși. Este de prisos, credem, a mai adăoga, că aceste amărunte, nu se pot răporta, de cât la plasa în care se află situată scóla, căci a le întinde asupra tuturilor plășilor și plaiurilor, ar fi o pretențiune pré mare, care din lipsa de timp n'ar putea fi executată.

Se va păși apoi la studiul districtului, avându-se în vedere :

1. Întinderea și circumscripțiunea districtului;
2. Situațiunea geografică a capitalei districtului, și depărtarea sa de la locul natal al copiilor;
3. Autoritățile administrative, judiciare, militare și de or-ce altă natură din district;
4. Diferitele căi cari légă reședințele plășilor între dânsele și cu capitala districtului;
5. Capitalele, reședințele plășilor și alte comune urbane din district, sub următoarele condițiuni : numărul locuitorilor, industria, comerțul, sciințele, monumentele istorice, mijlócele de comunicațiune, etc.
6. Numele și numărul comunelor celor mai remarcabile din fiecare plasă;
7. Exploatațiunea principală în district;
8. Aspectul general al districtului;
9. Rturile seú alte ape ce udă districtul;
10. Populațiunea generală a districtului.

Pe lângă acestea, mai adăogăm, că harta plășii trebuie acum să se completeze spre a deveni harta districtului.

§ II. — *Al doilea curs. — Patria.*

După ce învățătorul a desemnat conturul țerei séle pe tablă, el va însemna districtul, plășile și comunele, studiate în lecțiunile din urmă. Limitele celor-alte țeri d'împrejur vor fi asemenea arătate, notându-li-să însă numai numele.

Se va notifica apoi copiilor, districtele de munte și cele de câmp, districtele de mătă-nópte și cele de mătă-đi, etc. Aceste base fiind o dată bine puse, se va proceda la un examen general al țerei, spre a familiarisa ast-fel pe copii cu harta ei și a le da o idee lámurită și precisă de *tot* ce aparține patriei.

În acest examen, se va dirige atențiunea copiilor asupra punctelor următoare :

1. Arătarea limitelor României;
2. Posițiunea României în report cu țerile limitrofe;
3. Aspectul general al țerei : munții, câmpiile, rîurile, localitățile, etc.;
4. Clima și natura solului;
5. Producțiunea și exploatațiunea generală;
6. Câte-va considerațiuni asupra originii Românilor, asupra caracterului și moravurilor lor;
7. Divisiunea politică a țerei;
8. Arătarea fie-cărui district prin numele său propriu, desemnând conturul lor pe tablă;
9. Arătarea capitalelor din fiă-care district;
10. Situațiunea districtelor în report cu cele dup'împrejur;
11. Situațiunea fiă-cărui district în report cu țera întregă;
12. Recapitulațiunea districtului studiat deja în amăruntele séle;
13. Studiul special al celor-alte districte, luate izolat;
14. Distanța și situațiunea diferitelor urbe, în raport cu capitala țerei, și între capitalele districtelor cu cele-alte localități însemnate;
16. Comparațiunea diverselor districte în raport cu întinderea și natura solului lor, cu industria și producțiunea lor naturală;
17. Noțiuni istorice asupra districtelor;
18. Munții, fluviurile, rîurile, lacurile, etc.
19. Autoritățile bisericesci;
20. Guvernul României;

21. Adunările României;
22. Puterea judecătorească;
23. Armata;
24. Garda cetățenească;
25. Constituțiunea;
26. Datoriile locuitorilor României ca buni cetățeni.

Dirigându-se studiul geografiei în modul acesta, totă lumea va recunoște împreună cu noi, că ea va procura copiilor folose emnente pentru viața lor viitoare. — Cunoscând numărul locuitorilor din fiă-care comună, ei vor putea lesne afla pe cei dintr'o plasă întregă; și ier cunoscând numărul locuitorilor din districte, n'aũ de cât să-i adune, spre a afla pe ai țerei întregi. Ei 'și vor putea face o idee justă de aspectul țerei, și vor deveni capabili a cunósce rapórtele ce există între districtele și localitățile cele mai însemnate ale patriei, etc. etc.

Cât se atinge de repetițiunii, noi insistăm asupra mijlocului următor: a executa diferite călătorii imagine, atât pe uscat, cu trăsura, cu piciorul, seũ călare, cât și pe apă, cu vaporul. Făcend aceste excursiuni, vom îngriji a atrage atențiunea micilor călători asupra punctelor următoare:

1. Direcțiunea ce trebuie să se iea spre a ajunge la punctul arėtat;
2. Mijlócele de comunicațiune cu locul desemnat;
3. Distanța aproximativă de la locul plecării pêne la localitatea unde voim să ajungem;
4. Calculul aproximativ al speselor de drum și al timpului ce reclamă călătoria proiectată;
5. Arėtarea căilor, satelor, orașelor, riurilor, delurilor, munților și a tutor lucrurilor însemnătore ce se vor întâlni în acest drum.

Aceste diverse cercetări, provocate de dișele călătorii fictive, vor desvolta tot-d'o-dată ideile ca și stilul elevilor. Ca un compliment al cursului geografic național, racomandăm, cu deosebire, explicațiunea constituțiunii țerei, precum și a principalelor legi.

§ III. — *Al treilea curs: Elemente de cosmografiă. — Noțiuni asupra geografiei fisice. — Cele 5 conținente.*

Décă cineva a urmat, în cele d'ântėiũ două cursuri, calea ce noi am arėtat, va putea cu înlesnire trece la al treilea curs, care va

incepe cu câte va noțiunii generale de cosmografiă, indispensabile spre a proceda, în cunoștința de cauză, la descrierea globului.

În cursurile precedente am urmat modul sintetic, mergând adică de la cunoscut la necunoscut; în al treilea curs vom urma o cale cu totul opusă; vom usa adică de metoda analitică. Ast-fel, după ce elevul va îmbrățișa, prin noțiunile cosmografice și prin un examen al părților ce constituiesc globul, lumea și pământul întreg, va termina cursul său, întorcându-se ierăși de unde a plecat, adică la geografia Patriei sele, a locului său natal.

Studiul geografiei, terminându-se în acest mod cu țera natală, are folosul că elevul fiind acum mai raționabil și având inteligența sea mai desvoltată va fi capabil de a înțelege și a apreția tot ce se rēpörtă la patria sa, și care pentru dēnsul trebuie să fiă localitatea cea mai importantă din lume.

Spre a putea înțelege copiii acest studiu, învățătorul se va servi, în propunerea lecțiunilor sele, cu un glob artificial și cu charte, arētând pe dēnsele diferite părți de cari vorbesce, spre a veni ast-fel, printr'un exercițiu intuitiv, în ajutorul memoriei lor.

Pe lângă acestea trebuie să observăm că, într'o scółă primară, studiul geografiei trebuie să se restrēngă la obiectele cele mai necesarii și mai importante. Studiul Europei, spre exemplu, nu trebuie să se întindă pré mult și să ocupe timpul care ar trebui să se consacre studiului Patriei; ier studiul celor-alte conținente să se mārginēscă la generalitățile lor cele mai esențiale.

Am recomandat deja pentru studiul geografiei Patriei, ca mijloc de o eficacitate specială, obligațiunea de a desemna scolarii înșile chartele; aducem aminte acéstă recomandațiune și stăruim a se aplica și la studiul conținentelor ca un mijloc excelent spre a însuși elevilor o representațiune exactă și explicată de dēnsele. Tot-deodată pretindem ca îndată ce se termină studiul unei țeri ore-care, să se repeteze cele învățate; procedarea însă cea mai bună la repetițiune este, de a face pe copil să călătorēscă în ținuturile deja cunoscute, precum s'a arētat în al douilea curs.

CAPITOLUL III

EXEMPLE DE EXERCITII PRACTICE ASUPRA GEOGRAFIEI.

§ I. — *Scopul.*

A da copiilor cunoștințele cele mai importante în materie geografică. A apăra spiritul lor de prejudeții și superstiții vulgare. A le inspira amor de patriă și devotament către Domnitor și Constituțiune. A conduce pe fitorii cetățeni, printr'un învățământ raționat și bine dirigit, la încredințare, că paza și executarea legilor este un lucru neapărat la fericirea Patriei. — A veni puternic în ajutorul istoriei prin cunoșcerea localităților.

§ II. — *Prima lecțiune: districtul Jiul-de-jos.*

(Al douilea curs)

Observațiune. — Într'o lecțiune de asemenea natură, recomandăm a nu se aborda de o dată subiectul ce-și propune cine-va a tracta, ci a se relua firul ultimei lecțiuni. — Decă repetițiunile sunt necesare în toate ramurile instrucțiunii, ele sunt neapărate la geografică. Însă această repetițiune trebuie să fiă făcută tot-d'a-una într'un mod plăcut și ca introduțiune la o nouă lecțiune. — O chartă mare a României trebuie să se afle sub ochii scolarilor, și conturul districtului Jiul-de-jos, subiectul lecțiuni, să fiă desemnat pe tablă.

Învățătorul. — Prin câte mijloce de comunicațiune poate cine-va merge de la Turnul-Severinului la Bucuresci ?

Elevul. — Spre a merge cine-va de la Turnul-Severinului la Bucuresci, poate merge, seú pe uscat prin Crajova, Slatina, Pitesci, seú pe Dunăre prin Giurgiu.

I. — Spune-mi cum e situat Turnul-Severinului în rēport cu Bucurescii ?

E. — Turnul-Severinului, în rēport cu Bucurescii, este situat spre apus.

I. — Care este cel d'ântēiú oraș, ce întâlnește cine-va, mergând pe uscat de la Turnul-Severinului la Bucuresci ?

E. — Cel d'ânteu oraș ce întâlnește cine-va, mergând pe uscat de la Turnul-Severinului la București, e Crajova.

I. — Naréză-mi tu, George, tot ce știi despre această localitate. — Stai pe gânduri? — Adu-ți aminte că cu lecțiunea din urmă, v'am spus și despre Crajova ceva.

E. — Crajova, după unii, nume prefăcut din cel vechi *Castro-nova*, ier după alții nume derivat de la *Craiu-Jova*, este un oraș vechi lângă riul Jiul; are 3220 case cu 3252 familii și 29 biserici. Acum este capitala districtului Jiul-de-jos, ier în vechime a fost capitala Olteniei, sef Banatului Crajovei. Are un liceu, mai multe școle primare și pensionate, mai multe tribunale și o curte, precum și mai multe autorități militare.

I. — Pré bine; ai dis că Crajova este capitala Jiului-de-jos; să vedem poți să-mi aréți pe hartă acest district?

Așa este. Spune-mi acum, tu Ioane, ce represintă conturul ce am desemnat pe tablă?

E. — Conturul desemnat pe tablă, represintă districtul Jiul-de-jos.

I. — Mai 'nainte de a vè vorbi de acest județ aréță-mi cu cine se mărginesce el?

E. — Acest district se mărginesce spre răsărit cu districtul Romanai, spre apus cu districtul Mehedinței, spre médă-nópte cu districtul Jiul-de-sus, și spre médă-di cu Dunărea.

I. — Fiți acum cu băgare de sémă la acea ce am a vè spune. Acest district care se sub-împarte în 7 plase cu 147 comune, dintre cari 2 urbane, are 44,931 case, 44,393 familii și 306 biserici. — Marca lui este un pesce. — Locuitorii sef sunt în genere voynici, curagioși și întreprindători. — Pământul sef este mai mult câmpos, de acea și industria sa principală e agricultura. — Productele principale ale județului, sunt: grâne multe, orz, ovéz, rapișă, porumb, și alte cereale, precum și pesce, care se pescuia o dată cu mare îndestulare, parte din Dunăre și bălțile sefe, și parte din Jiú. — Comerțul sef se mărginesce în exportul cerealelor de prisos și în importul productelor și manufacturilor streine ce-î lipsesc. — Afară de *Crajova*, capitala sa, pe care ne a descris-o George, acest district mai are următóarele localități mai însemnate: *Calafatul*, comună urbană, lângă Dunăre cu 478 case și 599 familii, însemnat pentru carantina și comerțul sef de cereale; *Bechetul*, comună rurală, cu 155 case și 120 familii, însemnat pen-

tru carantina sa și pentru exportul sării de la *Ocnele-Mari* din districtul *Vâlcea*, ce se face prin acest punct.

Acum spre a face să se întipărească și mai bine în memoria voastră esențialul *naratiunilor mele*, voiți proceda a vă face diferite cestiuni asupra acestei lecțiuni. — Răspunde tu Pavele, care este aspectul general al districtului Jiul-de-jos?

E. — Aspectul general al districtului Jiul-de-jos este câmpos.

I. — În câte plăși se sub-împarte și cum se numesc?

E. — Se sub-împarte în 7 plăși cari se numesc : plasa Jiului-de-sus, — Amaradiei, — Bâlței, — Câmpului, — Dumbrăvii, — Jiului-de-jos, — Ocolului.

I. — Câte comune sunt în tot județul, și câte familii și biserici aș?

E. — În acesi județ sunt 145 comune rurale și 2 urbane; ele aș preste tot 44,393 familii; ier biserici 306.

I. — Care este marca districtului, Ștefane, și cum sunt locuitorii săi?

E. — Marca districtului este un pește; ier locuitorii săi sunt ómeni voinici, curagioși și întreprindători.

I. — Ai putea să-mi spuți de ce s'a adoptat peșcele ca marcă a districtului?

E. — S'a adoptat peșcele ca marcă a districtului spre semn de peșcele cel îndestulător ce se scotea o dată din apele lui.

I. — Cu ce se ocupă cu deosebire locuitorii săi?

E. — Locuitorii săi se ocupă cu deosebire, cu agricultura și cu comerțul.

I. — În ce constă agricultura și comerțul lor?

E. — Agricultura constă în cultura cerealelor și plantelor uleioase; ier comerțul în importarea produselor și manufacturilor streine ce le lipsesc și în exportarea cerealelor de prisos.

I. — Cari sunt localitățile districtului cele mai însemnate?

E. — Localitățile districtului cele mai însemnate sunt : *Craiova*, capitala districtului cu 3220 case și 3252 familii, situată lângă Jiú. Mai înainte a fost capitala Olteniei întregi, unde-și avea reședința Banul. Are un liceú, mai multe scóle primare și pensionate, mai multe tribunale și o curte, precum și mai multe autorități militare.

Calafatul, capitală plășii Câmpului cu 478 case și 599 familii, însemnat pentru carantina și comerțul său de cereale.

Bechetul, capitală plășii Jiului-de-jos, cu 155 case și 120 fa-

mili, este comună rurală, însă însemnată pentru carantina sa și pentru exportarea sării, de la *Ocnele-mari* din districtul *Vâlcea*, ce se face pe acolo.

(Învățătorul va putea cu ocaziunea acestei lecțiuni, a tracta și evenimentele istorice ce se rapórtă la Oltenia și mai cu sémă la acest district, silindu-se în acest mod a descepta simțul național și patriotic al elevilor săi.

§ III. — *A doua lecțiune : Cosmografia ; diferitele fase ale lunii.*

(Al treilea curs).

- I. — Care a fost obiectul ultimei lecțiuni din cosmografiă ?
 E. — Obiectul ultimei lecțiuni din cosmografiă a fost pământul.
 I. — Așia este ; însă aș dori un respuns mai precis.
 E. — A fost : diferitele mișcări ale pământului.
 I. — Așia dér câte mișcări are pământul ?
 E. — Pământul are două mișcări : mișcarea în loc, séu rotirea în osia sa, care ține 24 de ore, și mișcarea împrejurul sórelui séu revoluțiunea, care ține un an, séu 365 zile și 6 ore aprópe.
 I. — Ce am mai dis despre aceste mișcări ?
 E. — Că mișcarea în loc séu rotirea în osia sa, face ziua și nóptea, iér mișcarea împrejurul sórelui séu revoluțiunea, produce cei patru timpí ai anului.
 I. — N'am să vă cer astă-đi explicațiuni întinse, asupra acestui subiect. Cu tóte acestea, mai înainte de a începe un nóu subiect, mă cred dator a vă face încă câte-va cestiuni repetitóre.
 Către care epocă a anului avem zilele cele mai mari ?
 E. — Zilele cele mai mari, le avem în luna Iuniu.
 I. — De câte orí într'un an, zilele sunt de o potrivă cu nóptile ?
 E. — De două orí într'un an, zilele sunt de o potrivă cu nóptile.
 I. — 'Mí puteți precisa ziua ?
 E. — Da ; la $\frac{9}{21}$ Martiu și la $\frac{9}{21}$ Septembre ziua este de o potrivă cu nóptea.
 I. — Fórté bine ; spune-mí, acum , tu Nicolae, cari alte cor-puri, afară de sóre, mai luminéză pământul ?
 E. — Afară de sóre, mai luminéză pământul stelele și luna.
 I. — Așia este, și togmai despre lună mi-am propus a vă vor-bi astăđi.

La primul aspect, ni se pare luna ca un glob de foc; însă nu este așa; luna este un corp opac, adică netransparent. Ea de la sine însuși n'are lumină; aceea ce trimite pe pământ o împrumută de la soare. Acesta nu este tocmai greu a se înțelege; vi s'a întâmplat, fără îndoială, vre o dată să vedeți reflectându-se lumina soarelui într'o oglindă. Ei bine! în acest caz ce se întâmplă? — În sala acesta, spre exemplu, razele soarelui nu pot strebate direct pe acest părete; cu toate acestea, decât așa avea o oglindă și decât așa expune-o la razele soarelui, aceste raze s'ar refringe în oglinda mea, pe cari, pe de altă parte, le așa putea transmite drept pe acest părete seú și pe altul, și unde ați observa un mic spațiu foarte luminat.

Acastă lumină însă nu purcede, negreșit, de la oglindă, ci de la soare, care se arată pe părete prin mijlocirea oglindei. Tot acesta se întâmplă și cu luna; ea de la sine n'are lumină, ci primesce de la soare razele seú și le transmite pe pământ.

Prin urmare când luna luminează nóptea orizontul nostru, ea face acesta, transmițând indirect razele soarelui pe pământ.

Să trecem acum la un alt punct.

N'ați observat vre o dată ceva pe suprafața lunii?

E. — Am observat adesea pe suprafața lunii, nisce pete.

I. — Mult timp au cređut ómenii că aceste pete ar fi nisce ape: oceane, mări, etc., căroră le și dase diferite numiri. Astăzi ómenii, cari se ocupă special cu astronomia, au constatat cu marele telescop al lui Herschel că aceste pete nu sunt mări, ci nisce văi profunde unde se perd razele soarelui etc. etc.

Écă că v'am dat câte-va noțiuni generale asupra lunii, cari trebuie să vi se pară destul de interesante; însă nu e destul de a fi audiat acestea; trebuie să le și țineți minte; de aceea vă voi adresa câte-va chestiuni spre a mă asigura decât, cu lecțiunea viitoare, vom putea trece la alte puncte atingătoare de această planetă.

Ce este dér luna?

E. — Luna e un corp opac.

I. — De ce ȳici că luna e un corp opac?

E. — ȳic că luna este un corp opac, fiind că nu este transparentă.

I. — Poți să-mi probezi acesta cu vre un fenomen ce trebuie să-l fi observat astă văr?

Ce s'a întâmplat, spre exemplu, soarelui la 28 Iuliú din urmă, către 2 ore după amiad?

E. — La 28 Iuliu din urmă, către două ore după amiazi, am avut o eclipsă de sóre.

I. — Ați putut vedea sórele pe timpul eclipsei?

E. — Pe timpul eclipsei n'am putut vedea de cât o mică parte a sórelui.

I. — Și care să fiă cauza?

E. — Causa acestui fenomen este că luna s'a aflat togmaî între sóre și pămênt.

I. — Așia este, dér care să fiă cauza că n'am putut vedea sórele prin lună?

E. — Causa, că n'am putut vedea sórele prin lună, este că luna e opacă séu netransparentă.

I. — Fóрте bine și negreșit că acesta este o probă destul de evidentă. — Să continuăm. — etc. etc.

PARTEA XII

METODA ASUPRA ISTORIEI PATRIEI.

CAPITOLUL I

GENERALITĂȚI ASUPRA ISTORIEI.

§ I. — Scopul și necesitatea studiului istoriei.

Toți pedagogii moderni recunosc în unanimitate, că nu este nici o ramură a instrucțiunii, unde ar putea cineva să se mărginescă exclusiv la mecanismul ei; că din contra, tóte cată să contribuască, mai mult séu mai puțin, la desvoltarea inteligenței, la formarea caracterului, și la deșeptarea nobilelor sentimente. Într'un cuvânt, este vorba a căuta, în fiă-care dintr'ênsele, un mijloc, mai mult séu mai puțin propriu, a conduce junimea către acea mare țintă, care este menită a forma pe *omul integru*, pe *omul moral*.

Studiul istoriei, prin natura sa chiar, tinde într'un mod special către acest scop.

Acéstă sciință exercită o influență salutariă asupra tuturor facultăților intelectuale; ea face să se nască ideile, ea deșteptă și

formeză spiritul și ănimă. Istoria, deschidând elevilor un deposit vast de fapte remarcabile, dezvoltă memoria lor; ea i silește a-și crea diverse reprezentățiuni, prin ajutorul cărora să pótă stabili comparațiuni între trecut și prezente, și prevedea viitorul, cu mai multă seú mai puțină certitudine.

Studiul istoriei contribuie și la formarea sentimentului estetic. Desfășurând șirurile evenimentelor bune și rele, seú expunând faptele caracterelor mari și mici, istoria face să se nască sentimentul adevărului, al dreptății și al moralei, și exercită ast-fel o mare influență asupra voinței copiilor.

§ II. — *Cum trebuie să se studieze istoria spre a ajunge la acest scop.*

După noi, spre a studia cine-va cu succes istoria, nu este de ajuns a cunoște numai câte-va fapte culese izolat pe acest întins câmp; nici de a coordina un număr ore-care dintr'ensele, spre a forma o nomenclatură după ordine de dată; acesta n'ar reclama de cât o memorie, care ar cuprinde lesne, și și-ar întipări profund cele auzite; însă cea ce este, mai important, este de a provoca asupra acestor fapte luarea aminte și judecata elevilor. Pentru noi dér, cunoștințele istorice, nu trebuie să se mărginescă, nici în a învăța pe din afară o serie de tablouri sinoptice, hronologice seú altele, nici în a recita pe din afară un șir de nume proprii și date. Noi pretindem de la acela care a studiat istoria, o idee curată și lămurită despre trecut; voim să fim în stare a urma, printre seculi, cursul natural al evenimentelor și dezvoltarea genului uman, și a descoperi cauzele cari au provocat catastrofele, mai cu seú la națiunea Română. Un bun studiu istoric ne va procura ocaziunea de a judeca drept diversele fapte importante, de a caracteriza, fără pasiune, pe unele persoane însemnate, și de a apreția cu încredință condițiunea popórelor, principiile și formele lor politice și guvernamentale.

În fine, studiul istoric trebuie să ne aducă în stare a recunoște în acest minunat lanț al faptelor, al evenimentelor, o mână puternică și misterioasă, care le dirige, și să ne convingă de adevărul frumóselor cuvinte ale lui Fénelon: *Omul se agită și Dumnezeu l' conduce* (1).

(1) L'homme s'agite et Dieu le mène.

El trebuie încă să ne demonstre, că decadința moralei într'un popor, 'l conduce de sigur la ruină și miserie.

CAPITOLUL II

METODA PROPRIŪ ȚISĂ.

§ I. — *Diversele moduri de a proceda la acest studiu.*

Este evident că natura scólelor nóstre primare, nu ne permite a da studiului istoric o întindere destul de mare, în cât să satisfacă tóte pretențiunile din paragraful precedent; însă nimic nu ne o-presce de a ne apropia, cât s'ar putea mai mult, de acest scop salutaru.

Modurile de a proceda la acest studiu sunt diverse.

Décă cine-va n'ar avea în vedere, de cât numai a împovéra memoria elevilor cu fapte și date istorice, fără a se preocupa, decât ei pot trage dintr'ênsele vre-un folos, ne-am uni și noi, cu un studiu prin ajutorul tablourilor, cu un studiu de pură memorie. Înșã un învățător inteligent nu se va putea mulțumi cu un asemenea rezultat; el va pune negreșit istoria mai pe sus de exercițiile mecanice și o va tracta într'un mod ca să o apropie, cât se va putea mai mult, de scopul arêtat mai sus. El nu va putea însă ajunge aci, de cât prin întrebunțarea metodei *pragmatice*, care-î permite a lua în considerațiune, la cercetarea faptelor, atât *cauzele*, cât și *efectele* lor, a pune pe scolaru în stare a deduce unele din altele, și în fine a aplica rezultatele acestor cercetări la viața practică. — Ast-fel, spre exemplu, la *istoria Cruceferilor* nu se va mărgini numai a dice: *În al XI-lea secol cristianu occidentulu întreprinseră cruciate în contra infidelilor cari ocupaseră locurile sante, etc.*; ci va expune cauzele cari au provocat această eroică întreprindere; va arêta influința ce ea a exercitat, în orient, asupra *spiritulu religios*, asupra *vieței sociale*, *comerciale* și *politice*; va explica rezultatele ce a produs în *arte*, *sciințe* și *industria*, etc. etc. — Asemenea vorbind de *Stefan cel Mare*, nu este destul a le nara că el a venit la domnia *Moldaviei* în anul 1458; că a fost fiul lui *Bogdan* și nepotul lui *Alexandru cel bun*; că după o domnie glorioasă, a murit în 2 Iuliu 1504, etc.,

ci va atrage luarea aminte a scolarilor seî asupra dispozițiunilor bine-făcătore ale acestuî mare bărbat, raționând asupra faptelor seî ca resbelnic, ca legislator și ca politic.

„Cea mai bună metodă de a studia istoria, dice Polybiu, este de a nu se mărgini cine-va la o simplă narațiune a faptelor, ci de a aprofunda cauzele cari aū provocat mărirea seū căderea statelor, perderea seū câștigarea resbelelor și de a lega împreună tóte împrejurările și urmările lor; de a căuta în fiă-care eveniment motivele ascuuse, cari l-aū putut provoca; și în fine de a se urca pêne la origina faptelor, pêne la începutul lor cel mai depărtat.“

„Fără acésta, dice acelaș metodolog, istoria ar procura lecturuluî un tablou plăcut, însă nici de cum o învățatură folositoare; ea ar servi a satisface curiositatea sa momentană, însă nu i-ar fi de nici un folos pentru viitorul seū.“

Istoria tractată în modul acesta dobêndesce atracțiune pentru copii și exercităză o influință salutariă asupra lor. Cu tóte acestea, cunoscințele istorice se rézimă pré mult pe memoriă, ca să póta cine-va dice, că tablourile istorice nu pot contribui de loc la înlesnirea studiuluî lor. „Cea d'ântéiū grijă ce trebuie să avem la studiul istoriei, dice Rolin, este de a adopta o ordine și o metodă perfectă, cu care să se póta deosebi exact faptele, persónele, epocele, locurile, etc., la cari, cei douî aginți ai istoriei, hronologia și geografia respândesc lumina și depărtéză or-ce confusiune.“

Recomandând însă hronologia suntem departe de a voi să aruncăm pe copii într'un haos de date grele și spinóse; după noi, este de ajuns ca ei să aibă o idee lămurită de epoca, când s'aū întemplat evenimentele cele mai principale.

Ca și la geografia, vom proceda și la istoriă într'un mod progresiv, fixând studiul ei în trei cursuri:

„*Primul curs*, seū cursul preparatoriu, va coprinde viețile ómenilor mari ai României.

„*Al douilea curs*, va coprinde istoria Daciei antice și cuceriirea ei de Români pêne la Radu Negru.

„*Al treilea curs*, în fine, istoria României de la Radu Negru pêne în zilele nóstre.

§ II. — *Primul curs. — Cursul preparator. — Viețile ómenilor mari ai României.*

Se va alege cu deosebire biografiile acelea cari jócă un rol în-

tr'o epocă óre-care, ast-fel ca ele să devină un centru în jurul căroră să se grupeze tóte cele alte evenimente contimporane. Propunerea trebuie să se facă ast-fel, ca elevii să dobândescă o representațiune exactă a epocii și a persónelor în cestiune. Studiind vieteșle ómenilor mari, cari s'au deosebit prin virtușile lor, trebuie să avem în vedere, nu numai geniul și calitașile lor personale, dér și împrejurările timpului și locului unde tráiaú. Alt-fel n'am vedea de cât supra-fașă și dupé acésta n'am putea apreșia și judeca pe ómeni dupé cuviinșă.

În cât pentru modul de a tracta aceste biografii, noi recomanđăm a se observa punctele urmátóre :

1-iú. Invetășatorului usând de un limbagiú apropiat cu inteliginșă auditorului sêu, va nara ánteu el biografia. Acéștă narașiune însă trebuie să se facă în termeni fórte simpli și scurși, cáci enumerarea pe larg a faptelor accesorie, ar împovéra memoria copiilor și nu le ar permite a-și face o representațiune exactă despre total.

2-lea Invetășatorului va face cestiuni bine alese, spre a se putea imprima în memoria copiilor, materia ce tracteză. I va obliga apoi să repeteze și dênșii subiectul propus, și-i va provoca să reflecteze și să-și formeze o opiniune asupra faptelor și persónelor în cestiune. Acéștă opiniune, invetășatorului i va face să o formuleze în limba lor, convingându-i că acéștă recitașiune nu trebuie să fiă o afacere de memoriă, ci o lucrare a inteliginșei, un produs al reflectiunii.

§ III. — *Al douilea curs. — Istoria Daciei antice și cucerirea ei de Romani pêné la Radu Negru.*

În primul curs, am împodobit memoria elevilor cu tablouri istorice, pe cari în al douilea curs trebuie să începem a le lega, spre a constitui un curs de istoriă mai complect. Prin o narașiune simplă, invetășatorului va desfășura faptele, va indica persónele, cari, dupé ordinea timpului, urméză a se succeda, și le va însoși cu reflectiuni morale, cari însă nu vor trece preste limitele inteliginșei copiilor, nici se vor ímulți într'un grad ca să devină împovérátóre.

Se va preceda și la acest curs întogmai ca la cel precedente făcându-se narașiunea evenimentelor, cât se póte de lámurită și usând de forma *catehetică* întrebuintată și la propunerea *istoriei sáncte*.

Invetășatorului, la începutul fiă-cărei lecșiuni, anunșă un nou fapt istoric; spre exemplu :

Astă-dî, copiii mei, vë voiü vorbi de un eveniment förte important, de *prefacerea Daciei în provinciä Romanä*, care s'a operat de marele imperator Roman, *Marcu Ulpiu Trajan*. Dër mai 'nainte de a începe acëstä istoriä, doresc sä më asigur decä s'au întipărit destul de bine, în memoria vöstră evenimentele, ce v'am narat cu ocasiunea lecțiunei din urmă, adică decä n'ați uitat vieța și pretinsele succese ale lui *Domitiannu*. Răspundeți dër la cestiunile ce vë voiü face relativ la acëstä. — Förte bine. — Învețătorul începe apoi narațiunea sa, fără a consulta textul, conformänd tonul vocii și expresiunea fisionomieii sële cu importanța faptelor ce narözä; se pöte însă întrerumpe la trebuința, spre a adresa elevilor cestiuni desvoltătore, sëu spre a aräta pe hartä locul unde s'au întëmplat faptele.

Töte subiectele tractate în primul curs, se vor repeta din când în când, spre a păstra în memoria elevilor, prin acëstä repetițiune, materia deja învețată.

§ IV. — *Al treilea curs. — Istoria Romänilor de la Radu-Negru pënë în zilele nöstre.*

Biografiile și grupele istorice, tractate în cele douë cursuri precedente, ne va facilita förte mult urmarea istoriei Romaniei. Aceste cunoscințe preliminare ne pun acum în stare de a studia cu succes moravurile, caracterele, virtuțile și vițurile Romanilor peccum și cauzele mării și căderii lor; ele ne vor face sä înțelegem, nu numai acele machinațiuni ascunse ale politiceii umane, care pun în miscare statele și guvernele, dër încă sä cunöscem o *fintä supremä*, care regulözä și conduce töte evenimentele, și care dispune, ca *Domn absolut*, de töte domniile și împărățiile lumii.

Procedänd și aci tot ca la cursul precedente, vom ajunge de sigur la scopul către care aspiräm și pe care ne silim a-l resuma în următorele cuvinte:

1. A recunöște dispozițiunile Provedinței în destinurile popörelor.
2. A excita sentimentul moral al elevilor, profitänd de töte ocașiunile spre a face sä se nascä în änimel lor, iubirea de patriä.
3. A deprinde pe copii, sä nu judece, cu pré multä ușurință sëu cu pré mare severitate, lumea și ömenii.
4. A întreține în änimel lor respectul cel mai profund pentru pärintii lor, iubirea cea mai fragedä pentru familia lor; a-i învețä tot într'un timp, sä se devoteze la trebuința cu trupul și cu sufle-

tu Patriei, și să nu separe nici o dată augustul nume al *Domnului* de imaginea sa. *Domnul* este reprezentantele *Patriei*, seǔ mai bine ȝis, Patria personificată. Deprindeți ȝer pe copii a se ruga lui *Dumnezeu* pentru ȝensul, și a onora familia sa domnescă, miniștrii seǔ și autoritățile supreme ale țerei. Și legile sunt identice cu Patria; căci ele sunt făcute de țera, prin mijlocirea acclora cari o represintă. Respectul ȝer pentru legi și autorități trebuie să se planteze încă de timpuriu în ȝimile junimii, spre a se putea identifica cu caracterul și natura lor.

CAPITOLUL III

EXEMPLE DE EXERCITII PRACTICE ASUPRA ISTORIEI PATRIEI.

§ I. — *Scopul.*

A forma spiritul și ȝnima elevilor. — A-ȝi deprinde să distingă binele de rău, adevărul de minciună. — A le descoperi o mulțime de fapte însemnate, proprie a exercita memoria lor; a le înlesni comparațiunea între trecut și presinte și deducerea probabilităților pentru viitor. A le desvolta sentimentul estetic, gustul pentru arte și științe. — A face să se nască într'ȝnșii iubirea adevărului și a moralității.

§ II. — *Prima lecțiune. — Mateiu Basarab.*

Invetătorul. — Fiți cu băgare de sémă copiii mei, căci în lecțiunea de astă-ȝi, avem să vorbim de Mateiu Basarab, unul din Domnii Munteniei, care a ilustrat domnia sa prin mai multe fapte gloriose. Mai înainte însă de a proceda la această lecțiune, nareză-mi tu George, obiectul lecțiunii din urmă.

E. — După mórtea lui Mihaiu Vitézul, urmă Radu Șerban Basarab, care, ca un Domn brav răsbună cât-va uciderea lui Mihaiu, prin victorii repurtate în anul 1603 și 1611 asupra lui Batori, Domnul Ardealului. El avu multe supărări din partea lui Ieremia Movilă, Domnul Moldaviei, care profită de tóte ocasiunile spre a-ȝi scóte din domnia și a pune în locu-ȝi pe fratele seǔ Simeon. Aceste încercări însă rămaseră fără efect, căci Ieremia muri la anul 1607

și Simeon se făcu Domn în Moldavia, unde și muri la anul 1608. Cu toate acestea, pe când Radu Șerban, la anul 1611, se afla în Ardeal raportând victorii, tronul său fu ocupat, cu învoirea Turcilor, de Radu Mihail, competitorul său.

Acesta domni 5 ani în Muntenia, apoi fu strămutat în Moldavia. De acolo abdică de bună voie, ier mai în urmă ocupă ieră-și tronul Munteniei pêne la anul 1623, când trecu în Moldavia unde și muri la anul 1626.

După densusl urmă în domnia Munteniei Alexandru Eliă, care se purtă atât aci, cât și în Moldavia, foarte ticăloșesce. La anul 1630, Pôrta numi în Muntenia Domn pe Leon Stefan care stôrse țera și mai tare. Din cauza acesta se revoltară Româniî de preste Olt în contra lui și la anul 1633 'și puseră Domn pe Mateiû Basarab.

I. — Bine, George; acum avënd a vă mai face câte-va cestiuî, relativ la acestă lecțiune, vă cer a fi cu tótă luarea aminte ca să răspundeți bine.

Pe timpul lui Radu Șerban cine domnea în Moldavia? — Cine în Ardeal?

Câte resbele avu el cu Ardeleniî și pe la ce an? — Unde și cum muri el? — Cum fu în genere Domnia lui Radu Șerban? — Dér a lui Radu Mihail? — Câți ani domni Radu Mihail în Muntenia și câți în Moldavia? — La ce an muri Radu Mihail, unde și cum fu mórtea lui? etc. etc. etc.

I. — Bine, copiiî mei; sunt mulțumit cu voi și vă pot asigura, că urmând ast-fel, veți deveni demni de părințiî și superiorii voștri, demni de familia cea mare, de Patria vóstră. Ascultați dér și acum cu tótă luarea aminte Istoria, seú faptele cele mai remarcabile ale lui Mateiû Basarab, unul din Domniî glorioși ai Munteniei:

I S T O R I A

Așia dér, după cum ați vëdut cu ocasiunea lecțiunii din urmă, tirania și cruđimele lui Leon Stefan devenind nesuferite, Româniî de preste Olt se revoltară în contra lui, 'l resturnară, și la anul 1633 aleseră Domn pe Mateiû Basarab din satul Brâncoveni. Acest Domn, prin faptele sele din intru, a bine-meritat de la Patriă, El făcu scóle pentru luminarea națiunii, introduse tipografia în țera, traduse și tipări cărți în limba română, alungă din biserică limba slavonă; înzestră țera cu codici de legi și încuragiă industria, comerciul și artele.

În afacerile politice, domnia lui Mateiŭ fu turburată de planurile cuceritoare ale lui Vasilie Lupu din Moldavia, care proiectase a uni aceste două țeri surori, sub sceptrul său. În contra planurilor acestuia, Mateiŭ se luptă din toate puterile și reuși a le paraliza : el bătut de mai multe ori pe Vasilie Lupu și nimici planurile Turcilor, cari, intrigați de Lupu, otărâseră a-l face prizonier. Alianța însă contractată, din cauza acestor lupte cu George II Racotî, principele Ardealului, 'l amestecă, fără folos, în luptele aceleia cu Austria.

Bêtrânețele lui Mateiŭ Basarab fură amărite de rescolă și purtarea nedisciplinată a seimenilor săi, oștire compusă în mare parte de mercenari străini. Când se întorse de la Argeș, unde fusese reținut în pat, de rana ce căpătase în resbelul Moldo-Munteniei de la Finta, în 17 Maiu 1653, el găsi porțile Tergu-Vestei închise, și pe seimenii din întru resculați și declarând că ei sunt decisi a-și alege un alt Domn tînăr, și că Mateiŭ se pôte duce să se călugărească, decă va voi. Mateiŭ se vedu nevoit a tracta cu rebelii, promițendu-le o soldă mai mare. De și isbuti ast-fel a liniști rescolă, și a face să i se deschidă porțile cetății, însă această rescolă, seŭ mai bine urmările ei, pe cari el, în înțelepciunea sa, le prevedea, 'l întristară așia de mult, în cât se și bolnăvi și muri la anul 1654, după o domniă glorioasă de 21 ani.

(După această narațiune care, la cas de trebuință, se va repeta și de două ori, învțătorul va începe a cestiona în modul următor :)

I. — Cum a fost Domnia lui Leon Stefan ?

E. — Domnia lui Leon Stefan a fost foarte rea. Prin tiraniă, el făcu să se revolte țera asupra-i și mai cu sémă Româniŭ de peste Olt, cari-l și răsturnară.

I. — Da copiii mei, el a fost în toate rapórtele un domn rău, căci pe lângă cele-alte ticăloșii ale sele, apoi a stors și țera prin imposite nesocotite.

Cine a urmat după densusul în domnia Munteniei ?

E. — Mateiŭ Basarabă din Brâncoveni, care fu ales de o sémă de boeri din Oltenia în anul 1633.

I. — Cum fu acest domn, și ce făcu el mai principal ?

E. — El fu un domn foarte bun : fundă scóle, introduse în țera tipografia, traduse și tipări cărți românesci, alungă din biserică limba slavonă, înzestră țera cu codici de legi, și încuragiă industria. comerțul și artele.

I. — Da, așa e; el a fost un domn bun, modest, blând, drept și brav în resbele; a fost în fine unul din domniile glorioase ale Munteniei. — Spuneți-mi acum, cum fu domnia lui în raportul politic?

E. — În raportul politic, domnia sa fu adesea turburată de planurile cuceritoare ale lui Vasilie Lupu, Domnul Moldaviei, care proiectase a uni aceste două țări surori sub sceptrul său.

I. — Reuși oare Vasilie Lupu în planul său?

E. — Vasilie Lupu nu reuși în planul său, căci Mateiul luptă din toate puterile sale în contra acestor planuri și isbuti a le paraliza; el bătu în mai multe rînduri pe Vasiliu Lupu și nimici mașinațiunile Turcilor, cari, intrigati de Lupu, otăriseră a-l face prizonier.

I. — Cu cine se aliă el cu ocaziunea acestor resbelé?

E. — Cu ocaziunea acestor resbele, el se aliă cu principele Ardealului George II Racoți, care însă 'l amestecă fără folos în luptele sale cu Austria.

I. — Fost-a oare Mateiul fericit în domnia sa?

E. — Bêtrênețele sale fură amărite de rescôla și purtarea nedisciplinată a seimenilor săi, oștire compusă, în mare parte, de mercenari străini.

I. — Cum și când se întemplă această rescôlă?

E. — Când se întorse Mateiul de la Argeș, unde fusese reținut în pat de rana ce căpătase în resbelul Moldo-Munteniei de la Finta, în 17 Maiu 1653, el găsi porțile Têrgu-Vestei închise și pre seimenii din întru resculați și declarând că ei sunt decisi a alege un alt Domn mai tînăr, și că el se pôte duce să se călugărescă, decă va voi.

I. — Ce făcu atunci Mateiul?

E. — Mateiul se vedu nevoit a tracta cu rebelii, promițându-le o soldă mai mare.

I. — Ce se întemplă după acesta?

E. — De și Mateiul isbuti ast-fel a liniști rescôla și a face să i se deschidă porțile cetății, însă această rescôlă, se mai bine urmările ei pe cari el, în înțelepciunea sa le prevedea, 'l întristară așa de mult în cât se bolnăvi și muri la anul 1654.

I. — Cât timp a domnit el?

E. — El a domnit 21 ani glorioși.

I. — Bine; naréză-mi acum tu, Petre, vieța lui Mateiul Basarabă, mărginindu-te însă, în evenimentele cele mai principale.

E. — (Naréză istoria, însă nu într'un mod destul de mulțumitor).

I. — Fiind-că Petru, n'a ținut în expunerea sa, șirul evenimentelor, vë voiū nara eū, încă o dată, acéstă gloriósă istoriă a lui Mateiū. Ascultați dér :

(Învățătorul repetă istoria, mărginindu-se însă de astă dată în nararea evenimentelor celor mai principale).

Ilie, putea-veī nara și tu acum acéstă frumósă istorie?

E. — Cred că voiū putea Domnule.

(Elevul naréză istoria destul de bine).

I. — Pré bine, Ilie; acum aș dori să mai sciū, decă pe lângă cunoșcința evenimentelor narate, ați profitat și într'alt mod de acéstă istoriă.

Ce diferență găsiți voi între Domniī : Leon Stefan, și Mateiū Basarab?

E. — Diferința între Domniī : Leon Stefan și Mateiū Basarab este că cel d'ântéiū a fost un Domn răū și ticălos, iér cel d'al douilea un Domn bun în tóte privințele.

I. — De unde sciți acésta?

E. — Scim acésta din lecțiunea Istoriei de astăđi.

I. — Așia este; aș vrea însă să-mī spuneți care a fost și este rēsplata acestor doi Domni de diferite caractere?

E. — Cel d'ântéiū a fost rēsturnat din Domniă și gonit ca un ticălos în al 3-lea an al Domniei séle; iér cel d'al douilea a domnit ca un om virtuos ce era, cu onóre și demnitate, pēnē la mórtea sa într'un termen de 21 ani.

I. — Bine; dér numai acésta a fost rēsplata lor? — Nu rēspundeți? — Nu mai găsiți altă rēsplată în vieța, séū dupē mórtea acestor doi Domni? — Fiind-că nu puteți rēspunde, să vē vin eū într'ajutor. — Ce este onórea?

E. — Onórea este bunul cel mai scump al omului pe acest pământ, la care fiă-care este dator să țină mai mult ca la vieța.

I. — În ce consistă acéstă onóre?

E. — În numele cel bun, ce-ī acordă cei-alți ómenī.

I. — Așia este; spuneți-mī acum ce rēsplată aū mai avut acesti doi Domni?

E. — Eū cred, Domnule, că Leon Stefan a priimit, pentru faptele séle cele rele, desonórea; iér Mateiū Basarab, pentru faptele séle cele bune și virtuóse, onórea.

I. — Bine, copiī, și notați acésta. Areopagul séū tribunalul su-

prem, care judecă faptele ómenilor însemnați, și mai cu sémă ale capetelor încoronate, este Istoria. Imparțială ca și dreptatea divină, ea pronunță onórea séu desonórea, lauda séu blamul ca răsplată a faptelor fiă-căruí. Prin urmare și în privința acestor două Domni ea a fost dreptă și imparțială ; pe Leon Stefan l-a expus la critica și desonórea, iar pe Mateiú Basarab la lauda și onórea posterității.

Învęțați dér de aci, a fi și voi buní, drepti, braví și folositori concetățenilor și Patriei vóstre ; iér opiniunea publică, care este organul Patriei ca și Istoria, vă va răsplăti cu recunoscința sa, cu onórea.

(Tot din acéstă lecțiune s'ar putea extrage și invęțătura, că junimea este datóre a-și vęrsa cu mulțumire sângele pentru binele Patriei séle ; și că grin urmare ar fi o lașitate, o desonóre pentru junimea Română de a sili Patria și pe Domnul lor, să înroleze, pentru susținerea demnității naționale, mercenari străini), etc.

F I N E.

MODELE
DE
REGISTRELE NECESARII
SCOALELOR.

MATRI

Pentru copiii din comuna .....

Numărul corent	NUMELE și pronumele copiilor în etate de la 8 până la 12 ani ce nu frecuen- tază scóla publică.	NUMELE părinților séu tuto- rilor	Domiciliul lor	Profesiunea lor
1	George Popescu	Preotul Stan Ioan părinte	Ciora- ni de sus	Preot
2	Ioan Constanti- nescu	Const. Tomescu, tutore	idem	Agrieultor

Modelul No. 1.

CULA

..... ce nu frecuentază scóla publică.

D A T A nascerii copiilor			Motivul pentru care nu frecuentază scóla publică.	Ocupațiunea la care sunt întrebuințați	Numele stăpânului la care sunt angajați	Domiciliul său.	OBSERVA- ȚIUNI
Anul	Luna	Ziua					
1864	Maiu	4	Urmézá la scóla din Ploesci	—	—	—	
1866	Iuniu	3	Este dat la stăpâni	Co- merciu	Toma Geor- giu	Bucu- resci	

Modelul No. 2.

LAR 1874 – 1875

la învățatură al scolarilor de la școala primară din co-
judetul .....

T E L E											GRADUL la învățatură							OBSERVAȚIUNI					
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	Aplicațiunea	Lectura	Caligrafia	Gramatica	Geografia	Catehismul	Istoria sacră		Ist. Romanilor	Drept admin.	Hygiene	Agricultura	

REGISTRU GENERAL

DATA primirii cărților			Numărul cărților du- pă ordinea de primire	Numărul corpurilor	Numărul volumelor	TITLUL cărților
Anul	Luna	Țioa				
1867	Maiū	16	1	1	1	Istoria naturală
idem	Iuniū	20	2	1	2	Diționar fran- ceso-român
idem	idem	30	3	1	12	Buletinul Ins- trucțiunii publi- ce pe anul 1864

Modelul No. 3.

AL BIBLIOTECEI

NUMELE autorului	DATA edițiunii	NUMELE donatorului	OBSERVAȚIUNI diverse
Dr. Iulius Ba- raș	1858	Onor. Primăria locală	
D. Teodor Co- drescu	1859	Onor. Minister al instrucțiunii publice	
D. V. A. Ure- che	1864	D-nu G. Geor- gescu	

CATALOGUL SPECIAL

Numărul de ordin din registru general	Numărul de ordin al secțiunii	Numărul corpurilor	Numărul volumelor	TITLUL cărților
				SECȚIU CĂRȚILE
1	1	1	1	Istoria naturală
2	2	1	2	Dicționar franco-român
10	3	24	24	Gramatica română
5	4	2	2	Comptabilitatea

Modelul No. 4.

AL BIBLIOTECEI

NUMELE a u t o r u l u î	LOCUL ș i d a t a edițiunii	OBSERVAȚIUNI diverse
NEA I D I D A C T I C E . Dr. Iulius Baraș D. Teodor Codrescu D. V. Stilescu D. D. Iarcu	Bucurescî 1858 Iași 1859 Bucurescî 1866 Bucurescî 1865	

REGISTRU

DATA priimirii ordinului			Numărul corect	Numărul propriu al ordinului	Numărul dosarului	AUTORITATEA de la care emană ordinul
Anul	Luna	Ziua				
1874	Ianuariu	4	1	16	2	Revisorul scolar
Idem	Februariu	2	2	54	1	Primăria locală

Modelul No. 5.

DE INTRARE

CONTINUTUL ordinului abreviat	LUCRAREA SA
Cere a se aplica obligativitatea instrucțiunii	S'a cerut de la primar prin raportul No. 1, a- mendarea copiilor ce lip- sesc de la scôlă
Trămite 2 stânjeni lemne în tre- buința scôlei	S'a pus la dosar

REGISTRU

DATA raportului			Numărul raportului	Numărul dosarului	AUTORITATEA căreia se trimite raportul
Anul	Luna	Ziua			
1874	Ianuariu	1	1	2	Revisorului scolar
Idem	"	4	2	1	Primăriei locale

Modelul No. 6.

DE IEȘIRE

CONȚINUTUL raportului abreviat	RESULTATUL SĂU
Se cer instrucțiunile cuvenite, în privința obligativității instrucțiunii	S'a primit răspuns, spre a se cere de la primăria amendarea copiilor ce lipsesc de la școală
Se cer în trebuința școlii 2 stâneni lemne	În 2 Februarie anul curent s'au trimis lemnele cerute

REGISTRU DE

D A T A			ORELE de învățatură	
Anul	L u n a	Țioa	ORA de intrare	ORA de ieșire
1867	Ianuariu	1	—	—
"	"	2	9	—
"	"	"	—	12
"	"	"	2	—
"	"	"	—	4
"	Ianuariu	3	—	—
"	"	"	2	—
"	"	"	—	4

Modelul No. 7.

PREȘINȚA

SEMNĂTURA Învățătorilor	OBSERVAȚIUNI
— — George Popescu George Popescu George Popescu George Popescu — George Popescu George Popescu	Sărbătoare Aflându-mă malad n'am ținut clasă înainte de amiadî

T A B L A

MATERIILOR COPRINSE ÎN PRESENTA

PEDAGOGIA SI METODOLOGIA.

Prefața la prima edițiune	9— 10
Prefața la a treia edițiune.	11— 12
Introduțiune	13— 17
CARTEA I. Pedagogia, seú cursul educativ	19— 79
PARTEA I. Principiile fundamentale ale educațiunii	19— 27
<i>Capitolul</i> I. Punctul de plecare și necesitatea educațiunii	19— 22
" II. Principiile fundamentale ale educațiunii	22— 27
PARTEA II. Educațiunea fizică	27— 42
<i>Capitolul</i> I. Desvoltarea progresivă a corpului uman	27— 29
" II. Necesitățile vieței animale	29— 38
" III. Desvoltarea simțurilor	38— 42
PARTEA III. Educațiunea intelectuală	42— 50
<i>Capitolul unic</i> : Desvoltarea facultăților intelectuale	42— 50
PARTEA IV. Educațiunea morală.	50— 65
<i>Capitolul</i> I. Scopul educațiunii morale	50— 51
" II. Cum să se dispună copilul, spre a contracta bune moravuri.	52— 56
" III. Cum se pôte scăpa copilul de defecțuositățile sele morale	56— 65

PARTEA V. Educațiunea religioasă	65— 74
<i>Capitolul</i> I. Bazele religiunii christiane	65— 67
" II. Credința	68— 71
" III. Sperața	71— 72
" IV. Caritatea	72— 74
PARTEA VI. Educațiunea națională	74— 79
<i>Capitolul unic</i> : Amórea Patriei	74— 79
CARTEA II. Învățătorul și școla	80—104
PARTEA I. Disciplina	80— 91
<i>Capitolul</i> I. Pedepsele	80— 85
" II. Recompensele	85— 86
" III. Stabilirea și menținerea disciplinei în școlă	86— 90
" IV. Disciplina afară din școlă	90— 91
PARTEA II. Școla și învățătorul	91—104
<i>Capitolul</i> I. Generalități asupra localului	91— 93
" II. Generalități asupra școlii	93— 99
" III. Învățătorul în raport cu superiorii săi	99—100
" IV. Învățătorul în raport cu părinții e- levilor	101—102
" V. Învățătorul în raport cu colegii săi	102—104
CARTEA III. Metodologia și didactica	105—284
PARTEA I. Principiile fundamentale ale Metodologiei	105—147
<i>Capitolul</i> I. Pedagogia. — Didactica. — Meto- dologia	105—107
" II. Principii didactice	107—107
" III. Principii relative la învățători	107—110
" IV. Principii didactice relativ la elevi	110—114
" V. Principii relativ la obiectele de studii	115—117
PARTEA II. Formele și modurile învățământului	118—128
<i>Capitolul</i> I. Diferite forme ale învățământului	118—124
" II. Diferite moduri ale învățământului	124—128
PARTEA III. Metoda prin intuițiune	129— 141
<i>Capitolul</i> I. Procedarea la exercițiile prin in- tuițiune	129—131
" II. Exemplu practic asupra metodei prin intuițiune	131—137
" III. Exemplu practic asupra metodei prin intuițiune cu tablouri	138—141

PARTEA IV. Metoda asupra primei lecturii și scrierii	141—160
<i>Capitolul</i> I. Primele noțiuni asupra lecturii	141—147
" II. Primele noțiuni asupra scrierii	147—149
" III. Exerciții simultanee de scriere și lectură	149—153
" IV. Exemple de exerciții practice la metoda prin sunete simple.	153—160
PARTEA V. Metoda de desemn	160—167
<i>Capitolul</i> I. Regule generale asupra desemnului	160—162
" II. Metoda și condițiuni privitoare la desemn	162—164
" Exemple de exerciții practice asupra desemnului	164—167
PARTEA VI. Metoda de caligrafie	168—185
<i>Capitolul</i> I. Exerciții caligrafice	168—169
" II. Exerciții de caligrafie propriu zisă.	169—181
" III. Diferite observațiuni asupra scrierii	181—182
" IV. Exemple de exerciții practice asupra caligrafiei	182—185
PARTEA VII. Metoda de lectură expresivă.	186—196
<i>Capitolul</i> I. Generalități asupra lecturii expresive	186—189
" II. Metoda propriu zisă	189—191
" III. Exemple de exerciții practice asupra lecturii	191—196
PARTEA VIII. Metoda asupra religiunii	196—208
<i>Capitolul</i> I. Primele cunoștințe religioase	196—198
" II. Rugăciunea în școală	198—199
" III. Exemple de exerciții practice asupra religiunii.	199—208
PARTEA IX. Metoda asupra calculului.	208—239
<i>Capitolul</i> I. Introducțiune	208—211
" II. Cunoșterea celor d'ânteu 10 numere. — Elemente de adunare și scădere.	211—213
" III. Cunoșterea numerilor pênă la o sută. — Adunare, scădere, înmulțire, și împărțire.	213—216
" IV. Calcul cu numere pênă la 1000	216—220

<i>Capitolul</i> V. Cele patru lucrări fundamentale asupra numerilor pêne la un milion	220—225
„ VI. Adunarea, scăderea, înmulțirea și împărțirea numerilor complexe.	225—226
„ VII. Frațiunile vulgare	226—229
„ VIII. Numerile decimale	229—229
„ IX. Sistemul metric	229—230
„ X. Exemple de exerciții practice asupra Aritmeticei	230—239
PARTEA X. Metoda asupra gramaticiei	239—260
<i>Capitolul</i> I. Noțiuni asupra limbii	239—241
„ II. Gramatica propriu disă.	241—243
„ III. Proposițiunea	243—245
„ IV. Părțile cuvântului	245—249
„ V. Exemple de exerciții practice asupra Gramaticiei	250—260
PARTEA XI. Metoda asupra geografiei	260—273
<i>Capitolul</i> I. Introducțiune	260—262
„ II. Metoda propriu disă.	262—267
„ III. Exemple de exerciții practice asupra geografiei	268—273
PARTEA XII. Metoda asupra Istoriei Patriei	273—284
<i>Capitolul</i> I. Generalități asupra Istoriei	273—275
„ II. Metoda propriu disă	275—279
„ III. Exemple de exerciții practice asupra Istoriei	279—284
Modele de registrele necesare scôlei	285—300

N U M E L E

Onorabililor persoane, cari au bine-voit a susține, prin abonamentele D-lor, a treia edițiune a operei :

„ELEMENTE DE PEDAGOGIA SI METODOLOGIA.“

NUMELE D-LOR ABONAȚI	COMUNA unde domiciliază	Num. Exem- plaret.
Județul Prahova.		
D-nu Nicolae Munténu	Morenă	1
„ N. Ionescu	Târgu Filipesci	1
„ N. Sorescu	Scorțeni Mislei	1
„ Ioan Alexandrescu.	Șoimari	1
„ Cons. Săvulescu	Ceptura	1
„ Alexandru Stoica	Băicoiu	1
„ Costică Popescu	„	1
Preotul I. Marinescu	„	1
D-nu . . . . . Coconeia	„	1
„ George Coconeia	„	1
„ I. Iliescu	„	1
„ N. Coconeia	„	1
Preotul N. Apostolescu	„	1
D-nu Ioan	„	1
„ Ioniță N. Viziru	„	1
„ Nae Georgescu	„	1
„ P. Drigniondi	Ploesci	1
„ G. I. Popescu	„	1

NUMELE D-LOR ABONAȚI	COMUNA unde domiciliéază	Num. Exem- plarel.
Preotul Sterie.	Liliescî	1
D-nu George Voiculescu.	Comarnicu	1
" Eftimie Grigorescu	Provița de jos	1
" Ioan Chițulescu	"	1
" Ioan Constantinescu	"	1
" Moise Horjia	"	1
" I. Ștefănescu	Bréza	1
" Nicolae Popescu	"	1
" I. Niculescu.	"	1
D-na Marița Niculescu	"	1
" Elena Ștefănescu	"	1
" Frosa Cara	"	1
D-nu M. Angelescu	"	1
" Gheorghe Ionescu	Gherghița	1
" Petru Spirescu.	Valea Boului	1
" Toma Popescu	"	1
" Ioan Popescu	"	1
" Luca Lazăr.	Popescî	1
" Nicolae Eftimie	"	1
" Nicolae Popescu	Valea Turcului	1
" Dimitrie Popescu	Chiojdénca	1
" Ioan Christescu	"	1
" George Dimitrie	Apostolache	1
" Dimitrie Bătășoiu	Chiojdénca	1
" Nicolae Bătășoiu	"	1
" Christea Ștănciulescu	Dițescî	1
" Stan Ioan	Filipescî de păd.	1
" Nicolae Preuțescu	Măgurenî	1
Preotul Ioan Niculescu	"	1
D-nu Dimitrie Ștănescu	Păulescî	1
" Petre Georgescu	Poenari-Burchi	1
" A. Ginea	Vălenî	1
" St. Radian	"	1
D-na Elena Ginea	"	1
" Eft. Boeroiu	"	1
D-nu Alexie Avrigénu	"	1

NUMELE D-LOR ABONAȚI	COMUNA unde domiciliéză	Num. Exem- plarel.
D-nu Ioan Mihăiescu	Văleni	1
" Ioan Dragomirescu	"	1
" Oprea Tănăsescu	"	1
" Ioan Popescu	"	1
" Ioan Dimitrescu	"	1
" N. I. Pop	Puchenii-mari	1
" Al. Slănicénu	Slănic	1
" I. Tănăsescu	"	1
" Stefan Stamatescu.	"	1
" N. G. Dușescu	"	1
" Dimitrie Negulescu	"	1
" Andronache Papazolo	"	1
" Moise Teohărescu	"	1
" Simeon Moțățénu	"	1
" Ioan Popescu	"	1
" Dimitrie Voiculescu	"	1
Preotul Teochar Referend	"	1
D-nu Savu Constantinescu	"	1
" Ioan Christescu	"	1
" Dimitrie Iiescu	"	1
" Constantin G. Popescu	"	1
" Spiru Rădulescu	"	1
" Zevedeu Rădulescu	"	1
Județul Buzău		
D-nu Răducan I. Țițeică	Pogonele	1
" Tănase Stănescu	"	1
D-na Maria Stănescu	"	1
D-nu N. I. Șeicărescu	"	1
" Nae N. Cosăcénu	"	1
" O. Dragomirescu	"	1
" Ghiță Vasilescu	"	1
Preotul Ioan Georgescu	"	1
D-nu G. Tomescu	"	1
" Stefen Vlădescu	"	1

NUMELE D-LOR ABONAȚI	COMUNA unde domiciliéază	Num. Exem- plarel.
D-nu D. Jugurénu	Jugurenî	1
" E. Prorocu	"	1
" Tudorache Stănescu	Gura-Sărății	1
" Nicolae Georgescu	"	1
" Căniță Popescu	"	1
" Vasilie Stănescu	"	1
" C. Anastasescu.	"	1
" Lazăr Dimitrescu	"	1
" Ioan Crucianu	"	1
" I. N. Popescu	Pârscov	1
" Ioan Manta.	Robesci	1
D-ra Filotea Georgésca	Rătesci	1
D-nu Caloian Dragomir	Târcov	1
" I. A. Mănescu	Pârscov	1
" George Davidescu	"	1
Preotul Ioan Moise	Bălănesci	1
D-nu Ioan Popescu	Brăesci	1
" George Ionescu	Pătârlagele	1
" Paul Dinu	"	1
" N. I. Samoilescu	Gherăsenii	1
" Badea Nicolescu	Caragelele	1
" Simeon Nicolae.	Smeenii	1
" V. Mateescu	Padina	1
" G. Antemir.	Luciu	1
" Teodor Stoicescu	Țintesci	1
" Nicolae Comănescu	Maxenu	1
" Nicolae Constantin	Meteleu	1
" C. Popescu	Albesci	1
" Alx. Georgescu.	Găvănesci	1
Preotul T. Leontie	Cotu-Ciori	1
D-nu Manole Dimitrie	Săgéta	1
" Enache Rădulescu.	Cocârlénca	1
" Hristea Nicolae	Tăbărasci	1
Preotul Iliă Ionescu	Scurtesci	1

NUMELE D-LOR ABONAȚI	COMUNA unde domiciliéză	Num. Exem- plare.
Județul Vâlcea.		
Preotul C. Rădulescu	Ocenele-mari	1
Județul Ialomița.		
D-nu G. Bărcănescu	Urziceni	1
" Ioan Vasilescu	Moldoveni	1
" Vasilie Grigorescu	Jilavile	1
" N. Spetenu	Urziceni	1
Județul Putna.		
D-nu A. Iliescu	Nomolosa	1
Județul Ismail.		
D-nu Nicolae Paladi	Renii	1
" Ioan Bacescu	"	1
Județul Brăila.		
Preotul M. Dicheopol	Brăila	1
D-nu Chr. Atanasiu	"	1
" M. Nistorescu	"	1
" I. Mancas	"	1
" N. C. Lascu	"	1
" B. Popescu	"	1
" N. Teodorovič	"	1
" Iord. Dimitrie	"	1
" S. Ionescu	"	1
Județul Bacău.		
D-nu Atanasie Christodulo	Târgul Ocna	1
" C. Petresco	"	1

NUMELE D-LOR ABONAȚI		COMUNA unde domiciliază	Num. Exem- plare.
D-nu	Z. Bălăuțți	Târgul Ocna	1
"	G. Constantinescu	"	1
D-na	El. Mărzoc	"	1
D-nu	Gh. Măzănescu	"	1
"	Vasilie Ciudin	"	1
"	Mihaiu Codrénu	"	1
"	N. Roman	Bacău	1
"	D. Mancas	"	1
D-na	Elena Constandache	"	1
"	Z. Homoceanu	"	1
"	Elenca Nicolau	"	1
D-nu	Vasilie Gervescu	"	1
"	St. Tzirtzesco	"	1
"	Petru Moisescu	"	5
Județul Sucéva.			
D-nu	N. Cărlănescu	Bogdănesci	1
"	N. I. Ciucă	Brusturi	1
"	G. Moiron	Drăgus	1
"	N. Busuioc	Pașcani	1
"	D. Vâinator	Harmanești	1
"	D. Ursu	Ruginósa	1
"	. . . . .	"	1
"	M. Ionescu	Lespedile	1
"	N. Zaharescu	"	1
"	P. Drăgușescu	Miroslevești	1
"	P. Cucescu	Baia	1
"	I. Stamati	Malini	1
"	M. Dărtu	Dolhești	1
"	L. Bondescu	Bozoci	2
"	Gr. Moigan	Prentesci	1
"	P. Ciolang	Tzolesci	1
"	N. Gavrilescu	Tătăruși	1
"	C. Luposcul	Oprisemi	1
"	V. Vamanu	Pleşești	1

NUMELE D-LOR ABONAȚI	COMUNA unde domiciliază	Num. Exem- plare1.
D-nu G. Stamatini	V. glodului	1
" Th. Stapcanol	Sasea	1
" N. Teodorescu	Foresti	1
" I. Ciolan	Dorna	1
" Th. Ionescu	Sarul Dornei	1
" Nicolae Zaharescu	Horodniceni	1
" Ioan Lascar	Cotoponesci	1
" Dimitrie Codren	Ciumulesci Gani	1
" Ioan Ernilie	Folticeni	1
" Ioan Stins	"	1
" A. N. Locuja	"	1
" G. Manoliu	"	1
" A. Zaharescu	"	1
D-na Efr. Ioanoviciu	"	1
D-nu C. Munteanu	"	1
" G. Macarescu	"	1
" Z. Gafenco	"	1
" Th. Avram	"	1
Județul Jiul de jos.		
D-ra Caterina Stanciovi	Târgul Jiului	1
" Ana Dimitrie	"	1
" Iosefina Roth	"	1
D-nu G. Căzănescu	"	2
" N. I. Junian	"	1
" Stefan St. Sadovenu	"	3
" I. Rădulescu	"	1
Preotul P. Cernadian	"	1
" P. Stefulescu	"	1
D-nu I. Pășerenu	"	1
" I. Stănescu	"	1
" Lazăr Arzocă	"	1
" Mihail Popescu	"	1
" Petru Tomescu	"	1
" Dimitrie Hurezianu	"	1

NUMELE D-LOR ABONAȚI	COMUNA unde domiciliéză	Num. Exem- plare l.
D-nu Constantin Puricescu	Târgul Jiului	1
" George Popescu	"	1
Protopop St. Nicolăescu	"	1
D-nu Gr. Săftoiu	"	1
" Gr. Mihulețu	"	1
" Gr. Constantinescu	"	1
" N. Popovici	"	1
" N. Constantinescu	"	1
" C. Bălăcescu	"	1
" I. Bălănescu	"	1
" I. Nicolaescu	"	1
" I. Mateides	"	1
" I. Călcescu	"	1
" Gr. I. Brăiloiu	Runcu	2
" I. Cionescu	Roșia	1
" Gr. Negrescu	Feleșci	1
" Alecu Sgarbură	Bălănesci	1
Preotul Const. Grivescu	"	1
D-nu I. B. Surdu, ...	Stefereș	1
" I. Ivănoiu	Furcenii	1
" N. Săftoiu	Romanesci	1
Preotul C. Nicolescu	Leleșci	1
	Roșuța	1
Județul Ilfov.		
D-nu Eniu Bălțenu	București	2
" Mihalache Ionescu	"	1
" Theodor Petrescu	Micsunescii Greci	1
" I. Zaharescu	Dridu-Sărindar	1
" D. Chistescu	Maia	1
" I. Netezenu	Merii-Petchi	1
" G. Constantinescu	Lipia Bojdani	1
" Dimitrie Gregorescu	Bălăcena	1